3º DE BUP

GU, GURE MUNDUA, GURE FEDEA

KATOLIKU-GIROKO
ERLEJIÑOA TA GIZA-JOKABIDEAK
B.U.P.'eko 3n. URTEA

Jose Carlos Sampedro
Miguel Riquelme
Gines Pardo
Fernando. R. Trives

Euskeratzailleak:

Martin Olazar
Josu Garitaonandia

Liburu au Irakaskintza ta katekesirako Gotzain-Batzordeak onartua da.

Eziketa ta jakingaietarako Ministeritzak be onartu dau (O.M 19.12.85) B.O.E. 28.1.86)

ELEIZ-BAIMENA BE BA-DAU.

CC.Jose Carlos Sampedro.
Miguel Requelme.
Fernando R. Trives.
Gines Pardo.

CC. AGUACLARA Argitaldaria
Maisonave kalean 33, Esc. 4, 6ª 03003 Alicante.

Azala: Rafael Bonet'ek.
Argazkiak: Frantzisko Bartzelona'k.

Irarkola:
Graphic 3. Polig. Cdad. Mundeco. Quart de Poblet Valencia

I.S.B.N. 84-86234-13-1
LEGEZKO GORDAILLUA: V. 1.504-986.

LIBURU AU

Neska eta mulil adiskideok:

Batxiller-arloan azkenengo urtea dozue oraingo au, zuentzat garrantzi aundiko artea.

Eta zuen fedeari begira be garranlzi aundikoa benetan. Orregaitik, esku-artean daukazuen liburu au ez da beste edozeiñen antzekoa. Liburu bizi bat da eta, beintzat, izatea nai genduke, zuen fede-bizitzarako garrantzi aundikoa, asten dozuen ikasturlea zuen bizilzen garrantzitsuandan antzean.

Bear ba'da une balzutan liburu au gaitxa dala uste izango dozue, baiña ez da aiztu bear orain ez zareela umeak eta ez dozuezela arazoak azaletik bakarrik azlerku bear. Zuen bizitzean sakontasunaz artzen ba'dozue, alaitasunez baiña sakontasunaz, bein baiño sarriagotan izango dozue alegin aundi bal egin bearra eta alegin ori egin ondoren errez konturatuko zaree Sen zuentzat urrin egozan eta ulertu-eziñak ziran gauzak, ulergarriak dirala. Eta ulertzen dozuena, erabagiten dozuena, zuen barruan geratuko da betiko...

Aurretiaz zeozer esan bear dautzuegu: Liburu onen gala, fedea da. Eta gura dauana auxe: Zuen fedea, orain sakon aztertu ez dozuelako alboratu barik dagoan ume-ipuiñen antzeko bat ala benetako fedea dan ikusi dagizuela. Errez ikusten da ba arazo au aztuna dala zuentzat. Eta iñork ezin lei bideraluzuekizan ezik.

Orain idegi dagigun liburua, ikasturtea asten dogu: Eta bakoitxak norberaren buruaren aurrean itaun oneri erantzun bear dautsagu: ZELAKOA DANIREFEDEA.

Erantzuna zeuen eskuan dago, zeuen sakontasunaren eta zintzotasuna-ren ardurapean geratzen da.

Eta orixe izango da gizon batek edo andra batek bizitzako itaunik sakonenari emongo dautson erantzuna.

Egilleak

IKASTERAKO BURUBIDEAK

Lankideok:

Norberaren ikasleak norberak ezagutzen dauz ondoen: Ez galoz ba zuei irakatsiak emotera. Baiña ikas-Salde bakoitxa dan lakoa dalako, askotarako balio leiken liburu bal egin dogu, irakasleari bide askotan lagundu leikioen liburua. Orrelan irakasle bakoitxak, emakumea dala naiz gizonezkoa dala, bere ikasgelan diran bearkizuneiarako erabilli al izango dau.

* Zuen ustez, irakaskintza eta gai one^i irakasbidea beti egin dan antzera egin bear ba'da (irakasleak gaia azaldu, ikasleak euren lanak egin. ariketak...) ori be egin leike liburu onegaz, gaiaren **azalpen burubidezkoa-rt** indar aundia emoten jakola eta gero irakasleak **aukeratzen** dauzan ariketakegitendirala.

* Naiago izan ezkero edo bearrezkoa ba'da ekintza-giroko ezibidea artzea, irakas-gai onek bide batzuk zabaltzen dauz:

Irakas-bide bat: Liburuaren zati bakoitxa asten danean, ikasgurea sortzeko ekintza bat egin (Olako uneetan benan ipinten dogu zer egin leiken). Gero idazkiak aurrean dirala asi geintekez lanean "ekintzetan", gai bakoitxaren azkenean, orretarako erak aurkituko doguz). Gero sortu diran itaunak batzen dira eia erantzunak emoten asi (ori irakaslearen azalpen bat izan daiteke, edo ikasleak eurak egin daikee emondako irakatsiak sakonduz. Azkenengo era au anzen ba'da, irakasleak azkenean laburpena egin bearko dau.

Beste irakasbide bat: Ikasleak ikas-taldeetan eratzearen bidea da eta talde bakoitxari bere zeregifia emoten jako: Talde bakoitxak, liburu onetatik artuta edo besle iturri batzutara urreratuta, bere gaiak gertatzen dauz (baifia aurretiaz taldeak berak non dagozan aurkitu bearko dau, irakaslea lagun dauala, eta al danik zeatzen).

Irugarren irakasbidea: Talde bakoitxarl edo ikasle bakoilxari lan osagarriak eskinlzearena da. Ori egin ezkero, ondorenak batzen diranean, talde guztiak edo ikasle guztiak euren lana ekarri guztiai eskintzen jake kopiakiñaren bidez). Au era askotara egin lei: Talde bakoitxak edo ikasle bakoitxak ikus-entzun gai bat edo agozko aldizkari bat edo aldizkari idatzi bat egiten dau.

Aukeratzen diran erak aukeratzen dirala, elburua beti da bat bera: Lan guztiak batzen diranean, liburuaren gaia oso-osoan agiri izatea, errez ulertzeko eraz eta ikasleak egille dirala.

Emen agertu doguzan bideak nastatuta sortzen diran ikasbideen gaiñera, beste era asko be ba-dagoz.

Guk gai guztia iru zatitan banatu dogu eta gai oneik luzeak diralako bakoitxa iru illaterako izan daitekez.

Gure poza aundia izango da liburu au irakalearentzat bere lanerako eta ikasleentzat euren bizitzarako lagungarri izaten ba'da.

*Kis?rp\ "p\

LENENGOZATIA

BIZI GARAN MUNDU AU

Ingurua begiratzen ba'dogu errez ikusiko dogu gure mundu au ez dala areik antziñako gure aitita-amamak bizi izan ziraneko munduaren antzekoa. Asko aldatu da. Onerako, eta bear ba'da txarrerako be bai.

Baiña gu ementxe bizi gara, mundu onetan. Ez dogu mundu au aiztu bear. Eta ori sarriegi jazoten jaku, bear dan bestean begiralzen ez dogulako edo jakingarriak bear doguzalako edo sakontasun gitxiegigaz begiratzen dogulako.

Lenengo zati onetan begiralu dagigun ba, geu bizigaran mundu au:

- **Trebebldeak aldatu daben mundua da** eta emen fedea ezin bizi lei antzinakodenporeten legez. (I gaia).

  Jakituriak aidatu dauan mundua da, eta orrek erlejino-gaiak ulertzeko ereari be bere ikulua egin dautso. (II gaia).

- **XIX gizaldian bere pentsakerak barru-barrutik aldatzen asl zan mundua** da eta Jaungoikoagandik urrintzen doa. (III gaia).

  Baiña mundu onetan blzl lelteke eta pentsau be bal, kristlñau tez. (Vgaia).

Gure inguruko mundua au ulertzeko erea gure fedea biziteko garrantzi aundiko gauzea izango da. Geure bizitza guzlirako be bai.

Lenengo zatlrako erltxl-esklntzak

Sartzeko edo gaia girotzeko ekintzaren bat egiten ba'da lenengo zati onetan, gure ustez oneik izan daitekez:

* **Mai-inguru bat egin, liburuaren** lenengo zati au aurkezteko:

"Jakiluria trebebideak, pentsaerak, ete dagoz fedearen aurka? Izan ete leiteke batera jakingaien **zalea, trebebidekoa, pentsataria edo XX** gizaldiko **gizona eta fededuna?**

Onena auxe litzake: Mai-Inguru au beste saille batzutako irakasleakaz batera egitea: Ftiosofiakoagaz, Jakingaietakoagaz **eta abar...** Ikasgelearen **barruan naiz beste toki baten egin lei, ikas-talde onetako ikasleentzat naiz ikastetxe osokoentzat... Eta...** ezin ba'litz, ikasgela onetako ikasleakaz, irakaslea **eratzaille dala,** eztabaidatze bat egin l**ei.**

Bide bata naiz bestea artu, gai oneik agertu bearko dira: Aurrerapena, Jaungoikoa izatea, **txarraren arazoa, erlejiñoa erriaren** lo-bedarra **ete dan,** askatasunaren arazoa, jakingaiak eta fedea **alkarren aurka** ete dagozan, gaurko **gure jakintzaren arazoak eta abar...**

* I**zenpetu barik egindako itaunketa bat oiñarri dala, ikasleen artean eta** itaun onei edo **beste batzui erantzuten jakela eginda:** Zer da **zutzat Jaungoikoa? Zer da zutzat** erlejiñoa? **Zeintzuk dira zutzat erlejiño-arioko zalantzarik aundienak? Zertan dagoz alkarren aurka jakin-gaiak eta erlejiñoa? Ete dau etorkizunik erlejiñoak eta aurrerapenagaz** amaitu egingo ete da? **eta abar**.

* **Irakurri eta pillatu** ondoren **erantzun orreitan ikusi al izango da zeintzuk diran ikasleen bear-izanak eta orreik eskatzen daben lez eratuko da lenengo** iru illebeteetako **lana.**

* **Ikasleai idazki bat eskiñi (Titov izar-gizonaren eskutitza izan daiteke)** V**I**I**I gaian, lenengo idazkia) eta ori gai dala** eztabaidatzea **sortu ikas-gelan lenengo zati onen gaia bere lekuan jarteko. Gero, egitaraua egin eta egitarau ori aurrera eroaten asi**.

Elburua argi dago jokabide **oneitan: ikasleak euren itaunak agertu** bear dabez **eta ikas-taldeak oiñarria or dala, erantzunak biilatzeko alegiña** egingo **dau**.

TENKIKA MUNDU BATEN BIZI GARA
(Teknolojia eta bere eragiña fede-arazoetan)

Cervantes gaur ba'letor
arritu egingo litzake

Cervantes gaur munduan agertuko ba'litz eta uri aundi baten bizi.. {kaleak ainbeste berebillez baterik, ainbeste jentetza, zaratak, bide-argiak, erosgarri diran ainbeste gaiz baterik dagozan gaitegiak, berez dabiltzen malladiak, goragailluak, indietan jazoten dana une berean tkusteko erea eskintza dauskuen urrutikuskifiak, azkenengo egin dan gorputz-atalen aldakatea...) Cervantes arritu egingo litzake: Au ez da bere mundua.

Izan be Cervantes'en aldiko munduaren eta gaurkoaren artean iraulketa aundi bat izan da, trebe-aurrerapena eragille dala.

Ona emen gai onetan azalduko doguzan puntuak:

* Gure munduko teknika-aldaketa garrantzitsuenak.
* Aldaketa oneik zeatz aldatu dabe gure gizarleko bizitza: baita gaur eguneko gizonen pentsakera ta sentikerak be.
* Egoera barri onek eragin aundia egiten deutso gure kristau-tedeari.

TEKNIKA
IRAULKETA

LAGUNTZAZKOA	OSAKIDETZAZKOA	ALBISTE-BIDEAK
- **Urian pillatzea**	**- Lerketa biztanletzan**	- Gizona ikus-entzunbidean.
-Garraioak		
- Gizarte gauzazalea	- Gorputzeko miñak goibel-bide	
- Kutsadura	- **Erabilliak** izateko am'skua	

FEDEA

JAUNGOIKOA

Ezda Bear	**Aiztuta** Dago	Gogaikarria da	**Bere eginbidea** Bete **lei**	Obeto **Ezagutu/lei**

1. Industria iraulketa

* Gizona gizon danetik izan da teknikea munduan: arrizko aitzkorak, sua biztu ta zaintzeko trebetasuna, abeeren eta piztien ezikela, burdin ta beste metalen tantzea, lurgintza... gizonaren teknika ta trebetasunaren ezaugarri batzukdira.

' Baiña XIX gizaldian izugarrizko abiada bat sortu zan industria iraulketa onetan. Eta bi dira, batez be, abiada au bult?atu eben arrazoiak:

- Batetik, zientziaren aurrerapenak praktikan jarteak... indar edo energi-bide barriak billatzeak (argindarra)... makiña tresna ta garraio barriak sortzendituelako.

- Bestetik, joan dan gizaldian Bretaña Aundian pillatulako kapitala, ilsasoko komertzioaz aberastuta, industria ori martxan ipinteko bear ziran diru-inbertsiftoak erreztu zitualako.

* Industria barri onek laster igaro zituan Bretañako mugak. Eta aurrera egin dau bere aurrerapenetan: atomo-indarra, elektronika-garapena, ordenadoreak sortzea... Industria iraulketa oneaz giza-bizitza aldatu egin da zearo. Ikusidaigunzertan:

Uri aundletako glza-plllatze Izugarriak

* Industria-lantegiak esku-lan asko bear dabe. Jende mottso izugarriak pillatzen dira lantegien inguruetan. Uri aundietako glza-plllatze onek buruauste larriak daroaz bera gaz batera: bizitz-etxe txiki ta ziztriñak, infra-egiturarik-ezak... Olan sortzen dira negargarrizko "ixabolategiak" uri aundien inguruetan, gaisoak...

* Baiña, uri aundiak jendez gaiñezka egoteko, leenengo baserrlak uslu egin dira. Nekazariek, euren soloetako lanak rtzi eta lantegietara joan dira: ona emen "nekazarien exodoa" deritxona. Exodo onek gure baserri ta uri txikiak ustuta eta zaartula utzi ditu.

" Emlgrazlñoak ondoren tristeak dakarz: emigralzaillea, bere err'itik urten eta beste errialde batera doa, bere erri, ortura 1a girotik urrunera. Urle balzuk igaro ondoren, ez da izango ez lurralde bateko erritara ez bestekoa.

Lurralde guzlietan erbesteko, bere lanean txarto ikusia, askotan bere famtlia-gandik urrunduta, baztertuta... milloika bizi dira olan.

Garrafoak

* Gultzia, kolxea, egazkiña... leknikearen aurrerapenak dira. Garraio-tesna oneik zeatz aldatu ditue bidelarien garraio oitura zarrak.

' Ibilbideak eta erak ainbeste aldatu dira I8701ik 1914'ra bitartean, eta aldatze ori gure egunetara arte dator. Lurralde aurreratuetan, trebibideen lenengo aldiak azkeneranlza doazela, era barriak datoz: Berebilla ta egazkiña; ela aurrerabidea artzen dagozan lurraldeetan, trenbideak doaz zaballzen. Itxas-onlzi aundiak geroago ta geiago dira, egazkin-batz aundiak sortzen dira ela berebillak egiten dira ugaritasun ikaragarriaz. Bidelariak asko ugaritu dira; bideak... moztu egin dira; ela kultur ezbardinen arteko artu-emonak errezago-akegindira.

* Garraioak dirala-ta, pertsonen eta errien bizi-lekuak atdatu egin dira; errien ekonomi egiturak barriztu. Garraioak dirala-ta nazio-arteko merkantzien sal-erosketak ugaritu egin dira; erribakoitzeko oberastasunen explotaziñoak budzakada aundia artu dabe. Garraioak zerikusl aundia tzan dabe giza-artu-emonak ereztuten.

Aurrerakuntza guzti oneik ezin leikezan asmatu be orain urtebatzuk. Adibidez, iru illabete bear ziranean Ameriketara joateko edo urte bete itxaron bear zanean onuzko ftsasontzia artzeko.

Kontsumoko glzartea

' Industriako mekanizaziñoak, superproduziñoa ta zaillean produzitzea dakarz beragaz batera. Geiegi produzitzeak, barriz, merkatu barriak lortu bearra eta, batez be, merkalu barriak sortu bearra eskatzen dau: onetaraxe jaioten da **"kontsumoko gfzartea"**. Ona emen, kontsumoko gizarte onen ezaugarribalzuk:

Kontsumltzaillea da "produzkio-kontsumo katearen"eragillea.

- Baina, kate onen "gidari" izatea ez dago **kontsumitzaillearen eskuetan, ain zuzen** be, ez dalako **produzitzen kontsumorako bearrezkoa danik... produzitzen dana bearrezkotzat aurkezten** daiako baiño". **Eta produzitzen dana "bearrezkoa" da(a siñistu eragiteko, zabalkunde-tresnak dira biderik onenak**.

- **Premiñazko ez diran bearrizanak asmatzen dira, gauza barriak erosteko egarriaren-egarhz konsumitzaillea ase ez daiten. Giro edo** egoera au ederto azaltzen **dau** Veblen'ek **esaldi onetan: "Ez** daukagun **dirua eralgiten dogu,** bear ez doguzan gauzak erosteko, atsegin **ez jakuzan pertsona** batzuei agiñak erakusteko".

* Obeto esateko, konsumo-gizarteko ***glzonacen*** **elburua konsumitzeko eukitea da eta orrelan besteen aurrean irudi bat agertzea, ez ostera, persona lez aurrera egitea edo ikusten ez diran beste balio batzuk aurrera** ateratea.

Konsumo-gizarteko gizonak aske dala uste dau, ekonomi-arloan ondo dagoalako eta "gizarte **aske ta askotahkoan bizi garala" esan eta esan** dabillelako. Baiña **manipulatze bildurgarh baten azpira jausi da eta ori albistebi-deetatik eta komunikabideeta-tik eta konsumo-gizarteandik datorko, persona guztiak, erakundeak** ezarten dauzan mugen barruan **onuragarri** dana pentsatzera ta egifera, beartzen dauzala.

Kutsadura

Lantegietako ondakiñak, **uri aundietako zikinkeriak, garraioen gasak... negargarrizko ondorenak dakarrez: arnasean artzen dogun aizea pazoindu** egiten **da; uretako bizitza ii egiten da; munduko lurralde** zabalak basamortu biurtzen **dira; abere ta zugatz-mota** asko desagertu egiten dira... **Ona emen** izadiarenkutsadura.

Jakituten igarpenakbikJurgarriakdira: lur-iltea aitatzendabe.

2. Osasun-bideen iraulketa

Osakidetza da zientzia barriaren aplikaziorik arrigarriena. Batzuen eritxiz, osasun-bideetan aurkitzen da gizartean ondoriorik garrantzitsuenak eukt dituan aurrerakuntza teknikoa. Ain zuzen, XX gizaldiko gizonak leenagokoak baiño bizitza luzeagoa bizi dogu; botika, kirurgi-operaziño ta osasun-bideetako beste teknika batzuei esker, oifiazeak kendu edo, kendu eziñean, leundu egin dira. Egoera barri onek bere ondorengo barri ta garranlzi aundikoakditu:

Demografla ugaritzea

Munduko bizilagunak izugarriz ugaritu dira. XVI GIZALDIAN 500 milloi biz tanle ziran, 150 urle geroago 1.000 milloi . Orain 50 urte 2.000 milloi ziran mundu guztiko bizilagunak eta gaur, ostera, 4.000 milloi dira.

Giza-ugaritze onen arrazoiak:

- **Eriotzak gutxltu** diralako: XVIII gizaldian eriotza geiago egoan: * janari gitsei, mediku-jakintza gitxi, gudak, gaisoak, goseak, garbikuzi gitxl.

- **Glzonen blzltza luzatu** egln dalako. XVII gizaldian 30 urte zan eta gaur 70 urte leku askotan.

* Giza-ugaritze onen ondonerak:

- Sartaldeko gizartean, jaiotzak gutxrtu ta gizonen bizitza luzatu egin dan ezkero, gure gizartea *zaartzen* dterdu, irugarren adifteko zaarren garrantzia gero ta aundiagoa egitendala.

- Arazo au guztiz ez-bardiña da irugarren munduan. Ain zuzen, irugarren munduko errietan jaiotzak gitxitu ez diran ezkero, Izugarrizko giza-ugaritzea (superpoblazioñoa) gertaten da eta, ostera, ekonomia bldeak **eta** aukerak oso **urrl ta** eskasak biurtzen dfra ainbestejenderentzat.

Irugarren munduan, aberats eta pobreen arteko ezbardintasunak lotsagarrizkoak dira: gitxi gora-beera, munduko ondasun guztietatik %15

bakarrik banatzen dira pobreen artean, munduko bizilagunen artean irutik bi pobreak izanik, Eta munduko iru bizilagunetik baten eskuetan dagoz, ostera, munduko ondasunen %85. Numero onein ostean gose ta miseri asko eskutaten da. Eta orregaitik milloiak andra ta gizon ilten dira.

- Ezbardintasun oneik bardintzeko, barriz, ez da ikusten aalegin aundirik: gaurko nazio-arteko ekonomi egitarauak, **erri** aberatsak **aberatsago eta** pobreak **pobreago egiteko bldea daroe**.

- Ain zuzen ere, nazio aurreratuetako ekonomia egitarauak irugarren mundulik datozen leen-gaiak (materia prima) landu ta eraldatzean dauke euren oiñarria, gero, landutako produkto orreik barriro Irugarren munduan saltzeko.

- Zuzengabekeria au da beti munduko bakea arriskuan ipinten dauan zuzengabekeria.

- Munduko bakea "zaintzeko" nazioak "Izkillu **lelaketa"** baten sartu dira, negargarrizko ondorenakin: Erri aberatsenak dira armarik geien etaonenak egiten dituenak, euren nagusitasunari eusteto eta enparaduak bildurtzeko. Zentzunbako giro au gauza bitan, batez ere, agertzenda:

- Arma oneik egiteko eralgi bear diran dirutzetan eta personetan: urteko billoi bat billoi dolar eta 400.000 billatzaille.

- Arma-egitleak erri aberatsak dira eta erosleak pobreak,

Olftaze ta nalgabea

Beti sentitu izan dau gizonak bere aragian geisoaren oidazea. Baifia, leenago, alboratu edo baztertu ezifiezko gaitz bat lez bizi eban gizonak oifiazea. Osasun-bideen aurrerakuntzak eta egunen baten geiso mota guztiakosatu aal izangodiran itxaropenak.ondorenbiditu:

- Naigabea (frustaziftoa), gure etxaropenak ez dirala beteten ikuslean: osasun-bideak ez dira gauza geiso guztiak osalzeko,

- Oifiazetan eroapenik-eza edo teknika-giro onetako gizonak eroapen gutxi agertzen dauala bere oifiaze aldietan.

Maniopulazioaren **arriskua**

* Osasun-bideen aurrerapenak ikusirik, esan daikegu gizona zealz eraldatua izango dala biokimika, erradiologia eta kirurgia teknika barrien bidez.

Baiña gizonaren eraldatze ori, onerako izango ete-da? Ortxe dago untzea. Obe onerako balilz, eta teknika aurrerakuntza orreik onerako izan bear leukee. Baiña, zoritxarrez, aginpide-amorruak eraginda, aurrerapen oneik gizonen kalle ta ondamendirako be erabilli daitekez, munduan 6.000 milioi bizlanle izango diranean (15 urte barru) gizon menperatua bearko dala atxaki lezartuz.

3. **Komunikabideen Iraulketa**

* Komunikabideak be iraulkela aundia izan dabe. Irraliak, zineak teiebistak eta bideoak atzean ilzi dabe inprimategta; entzun-ikusiz jatorkuzan ilzak, itz-idatzia baztertu egin dabe.

Oraingo komunikabideak izugarrizko bizkortasunez erreztuten ditue intormazio-arazoak. Oraintxe benan jakin eta ikusi daiteke munduko edozein baztarretan gertaien dana. Guztiok alkar ikusten dogu mundu bateko biztanle lez eta baserri baten bizi ba'giña lez alkar ezagutzen dogu.

* Komunikabide barriak, bizkorlasun berezl bat emoten deutsoe gaurko gizarteari. Orrez gainera, komunikabtde barriak zerikusi aundia dauke gizonen perrisakera, sentikerata jokabideetan: zerikusiata eragiña.

Zerikusi ta eragin au ez dator bakarrik komunikabideen bitartez irakatsi daitekezan mezuakaiiik, mezu orreik entzun-ikusiaz baliaturik emoten diralako baifio. (Mc. LUHAN).

Gizon bam' baten jaiotzan aurkilzen gara: **"gizon** audioblsualaren", jaiotzan, errizun-ikusizko gizon barriaren jaiotzan. Ona emen bere ezaugarriak:

- Bere aalmenaz konturatzen da: muga ta une guztiak garaiturik, oraintxe bertan jakin daike munduko edozein baztarretan gertatzen dana. Komunikabideak gure zentzunen luzamenak dira.

- Entzun-ikusiaz baliaturik ezagutzen dau ezagutzen dauan guztia; enlzun-ikusiaz baliaturik jarten da artu-emonetan. Letrak, itzak, itzaldiak... beste aldi bateko gizonaren ezaugarriak ziran. Audiobisual gizonak enlzunez eta ikusiz sentitzen eta ulertzen di'tu gauzak arrazoibidez, ostera, gitxiago ulertzen ditu.

* Giro barri onek eta gizon barri onek bere arriskuak ditu:

- Jentaldeak manipulalzeko-erabilleko arriskua: zabalkundeaz edo infonmazio oker batez baliaturik.

- Pasibitatearen arriskua: irrati eta telebistaren aurrean, gizona irudi-artzaille edo errezeptore uts bat biurtu daiteke.

- Arinkeriaren arriskua: ikusi ikusten dot, entzun enlzuten dot sentidu sentitzen dot; baina entzundakorik... ikusitakorik..., sentidutakorik... ez dot ez sakontzen ez ausnartzen.

- Artu-emonik-ezaren arriskua edo inkomunikazinoaren arriskua: Izan ere, komunikabideak, berba egiten dauan (baiña entzuten ez deutsan) Iresna bateaz bakarrik iptnten nabe artu-emonetan. Tresna orrek itz egiten deust, bai, baiña ez da gauza neuri entzuteko.

- Orrez gaiñera, gertatu daiteke, Brasilen jazoten dana jakitea eta ondoan jarrita dagoan nire aitaren edo anaiaren problemak ez ezagutzea.

* Arrisku oneik dirala-ta, bearrezkoak doguz kritika zuzena, kreatibata-lea eta pentsakera sakona, baita lagun-urkoagazko alkarizketa zintzoa be... komunikabideak gero ta norbere buruaren jabeago izateko eran erabilliaz.

4, Teknlka mundu au eta fedea

* Gaurko gizona leenagokoaren aldean ain ezbardifia ba'da, ezbardantasun ori fede arazoetara be elduko da: gaurko gizonak beste era batera ulertu ta bizi izango dau bere sinismena.

Urrengo bosl puntuetan azaiduko dogu gure mundu tekninu onek, gaurko gizonaren fedeari egiten deutsan eragiña.

Ez dogu bear jalnkorik

* Leenago, bizitzako gaitxetan (legorte, geiso...), Jaungoikoagana **joten eban gizonak otoitz, errogatiba ta promesen bidez. Gaur, beste era** batera **zuzentzen doguz gure bizitzako gaitzak: urpresa aundiak** egiten doguz legorteetarako, **osakaiak geisoak osatzeko... Uste dogu geure jakituria ta lanaren bidez dan-dana eskuratu al** izango doguia.

Gaurko gizona bere buruaren jabe sentitzen da, autosufizientea: zertarako **orduan Jaungoikoa? Ez dau bear Jainkorik**.

Ez gara gogoratzen jalnkoagaz

* **Kontsumoko gizarteak gure naimen guztiak "asetzen" ditu; eta, ez ori bakarrik, orrez gaiñera, "premiña-bearrizan" barriak asmatzen ditu, eta jendea *(propagandearen* bidez erabillita) *asmalulako "beamzan"* orrein atzelik doa** 'rtsuan, bearrizan **orreik eskuratu arte. "Bearrizan" orregaz jabetutakoan,** beste **"beanizan" bat agertuko da... eta beti olantxe**.

Aalegifiaren-aaleginez lortzen **doguz "kontsumoak"** eskeintzen deus-**kuzan elburuak. Propagandeak eta inguruko giroak** asmatzen **deuskuzan "bearrizanekin" guztiz arduratuta, ez** daukagu astirik beste ezetan **pentsatzeko** be: Jaungoikoagaz... **gogoratu ere ez** gara egiten **Jaungoikoa-gaz**.

* **Beti presaka, beti** ariñeketan, gaurko **bizitzaren zoramenezko bizkor-tasunak, entzun-ikusizko tresnak... ez deuskue emoten ezetan pensatzen** jarteko **astirik: giro au, arinkerirako giro aukerakoa da; giro onetan**, ez dago problema **sakonik ausnartzerik, ezta norbera bizitza sakontasunez bizitzerik** be... olako giroan ez dago Jainkoa.

Jaungolkoa aspergarri eglten]aku

* Gaurko ***gizonak eroapen*** **gftxl-gitxl** ***dauko*** **bizitzako neke** ***ta*** **sufrimentuetarako: osasun bideak baztertu dabe oiftazea; teknikeak** nasaitu **ta erreztu egin deusku gure eguneroko bizitza**.

Gaurko pentsakereak **ez daki (ezta jakin nai be zer dan burukatzea,**

sufrimentua, nekea. Aalegiñik txikienaz biziteko legea nagusi jarri dan ezkero, Jaungoikoak buru-ukatzea ta sakritizioa eskatzen eta exijitzen deuskuzalako. Norbere gustoa, norbera atsegiña, norbere gogoa... biurtu dira gure jokabidearenneredu.

* Gaurko gizona bere buruarenlzat baiño ez da bizi: **berekola** da (indibidualista). Gaurko gizonak bere segurantza ta bere bizrtza nasaia baiño ez dau billatzen. Ainbeste baztertu, ambeste gosekil, ainbeste ta ainbeste rniseri çorrian ikusiarren. gaurko gizonari ez jako biotza biguntzert.

Jaunkoigoak, ostera, alkar-maitasuna eta alkariaguntasuna eskatzen deuskuzan ezkero, aspergarri egiien jaku Jaungoikoa.

Jaungolkoaren asmoak obeto bete daikeguz

* Bairia progresoak be baditu bere alderdi baikorrak (edeari begira. Gizonak ez dau iñoiz euki gaur beste aukera **tekniku ta ekonomikurik glzonen arazorlk garratzenak** konpontzeko, au da, gosea, geisoak, anaifabetismoa ta abar konpontzeko.

Mundu zuzenago ta anaikorragoa egitea, gaur iñoiz baiño errezagoa da.

Jaungolkoa obeto ezagutu daikegu

Teknika, zientzia ta kulturaren garapenaren bidez, gizona **kritlka-**zentzuzorrotz bateaz jabetu da. Izan be, errealitatea obeto ezagutzea2, ez dau onartzen edozein gauza geiagoko barik, bear danez uienuta gero baiño. Sinismen arazoetan be, siñisten dauanaren arrazoiak aztenu ta jakin naidilu.

Orregaitik.gaur:

- Siniskeria (superstiziñoak) ta sorginkeria (magia) guztiak bazlertzen dira.
- Ez da billatzen Jainkoa geuk konpondu geinkezan edo geuk konpondu bear geunkezan arazoak konpontzeko: au bide jatorragoa da Jaungoikoa billatzeko Bide au ez da ain egoistea.

Fedea, olako siñiskerietalik garbitu eta bidezko diran arrazoietan oiñarritu ezkero, siñismen pertsonalago bat sartzen da, au da, norbere konbentzimentutik artzen dan aukera bat. Eta ez, ostera, giro batek eraginda, kristiñau izatera beartzen gaituan fede makal bat.

Gaia zabaltzen

1ª IDAZKIA

1959'an, bakar-agintearen aldia amaitu zanean asi zan inguru oneitan gizonak lurrez aldatzearen eragin aundia. Orduan sortu zan erbesteko gaiak ordaintzearen zor-giroa. Kanpora saltzeak gitxiago ziran erosteak baiño eta beste ordainbide batzuk billatu-bearra egoan. Ordainbiderik onena, **ekonoml-giro zeatzean** esku-lana kanpora bialtzea za!a ikusi zan Ori egrteko ez zan bear azpiegiturarik, au eskatzen eban txangolariak (turistak) etorteak, eta ez eukazan erbesteko diru-ezarteak daukezan erantzun bearrak be; eta bide batez langabeziaren arazoari urtebidea aurkitzen jakon. Aldi aretan, Europa'ko Alkar-Azoka sortu zalako, (1958'an zan), Europa Alkartuak. ugaritasunaren aldia ikusi eban eta an erbesteko langilleak pozik artzen ziran. ArJzalle zan laterriarentzat ekintza ori oso onuragarria zan: esku-langillea gertu euken eta langille orrein gertakuntza euren laterrian lortua zan, orrelan lan-adinera eldu-arte izaten diran eralketak iñok eginda aurkitzen zirala.

Orrelan ba, emengo ta ango ekonomi-gurariak errez ikusi eben esku-langilleak tokiz aldatzea alde bientzat zala ona. Emen bururik jaso ezifiik egozanak euren zorroak gertatu ebezan eta lurraldea aldatzeko asmoa eurenazalauste izanik, arajoanziran.

1959'lik 1973'ra bitartean 681.736 geiago izan ziran joanak, etorriak baiño. Laterri artzailleak ez eben besterik nai esku-langille merkeak eukrtea baifio. Orrelan, sarritan, abereai dagokien bizilekua emon eutsen, ez gizonai dagokiena. Zurezko bizitokietan eta baterako lo-gelak ebezela bizi ziran, urigintzak eskatzen dauzan be-egiturarik ez dauken lekuetan. Ulm'eko egunkari baten agertu zan iragarkia zu izan leiteke ezaugarri:

"Lugin etxea eskirrtzen dogu, ondo **zaindua ta askea,** kortea daukana, bere inguruan Jandak **eta zugaztiak, etxeak egiteko ta** erosteko oso egokia. Aukera ederra zaidiak eta atzerriko tangilleak biziteko'*.

Luis Gonzalez Carvajal

"Txiroen araoza, Eleizearen arazoa" Santander 1982.

2n. IDAZKIA

Biafra'no batek munduko aundikiai egindako eskutitza

Zuek **eskutitz au artzen dozuenerako, ni ez naz bizi izango**. Geratzen jatezan indar **apurrak lerro oneik idazteko darabildaz**. **Egun batzuk** edo ordu batzuk **barru, nire aurretik joan ziran milloiakaz** alkartuko **naz eta** nire buru **azur** utsak **nire aurretik il ziranen gainean izango dau** atsedena, eurakaz batera illobi bat noiz izango itxaroten.

Nik be, zuen antzera ematzea ta seme-alabak neukazan. **Lau.** Txikiena ille **gitxikoa, bularra legor eukan amaren** besoetan **ilten ikusi neban.** Beste irurak astiro-astiro ilten joan **ziran, banan, orrelan nire samintasuna** aundiagoa **izan zedin**. **Orain nire ematzea il jat, kendu-ezineko goseak** eroanda. **Nik** negar **egin nai neuke>** baiña ez **daukot orretarako indarrik**, negar-anpulurik be ez jat geratzen. **Oitu be egin naz. Millaka** dira gosez **ilten neuk ikusi** dodazan **nire lagunak... Eta zuek, eguerdian jan dozuen okela** errea barruan egosten dozuen artean, ezin jakin zeinkee gosez iltea**zerdan.**

Sarritan asmatzen **dot** neure barruan mundu osoari gorrotoa izateko guraria, **nire barruan danen** aurka jarteko deadar bizia **asmatzen dot**, baina gorrotoa izateko indarrik **be** ez **jat** garatzen eta indarra ba'neu be ez neuke ori egingo **kristiñau izanik neure burua** parkatu-bearrean **ikusten dodalako. Orregaitik nago ain bizi** Jaungoikoak esan-eziñeko l**arrialdi au zergaitik izten** dauan jakin-gurean. Auxe da, batez **be, nire** itauna: **Gizonak zergaitik** jarraitzen daben euren betiko jolasetan eta zergaitik zuek, munduko aundikiok, olako ilteak izatea estutu barik ikusten dozuen.

Zuek isil-isillik zagoze eta gu bertan-bera ilten izien gozuez. Zeuek ez daukazuela errurik esanda, eskuak garbitzen dozuez, baiña gure eriotzak dozuez salatari. Bake-zaleak zareela diñozue eta gure arerioai armak emoten dautsezuez. Eta gu emen gagoz neke-artean, Biafra'ko erria XX gizaldiko Kristo Kurutzeratua da. Eta gauzea aurrerajoango da, arrorioakgizonak baiño geiago balio dauan artean.

Ni laster il egingo naz. Bakez egiten dautzuet nire agurra arrorioak balio ez dauan Aberrian barriro alkar-ikusi arte. An gizonak balio dau arrorioak baifio geiago.

Vida Nuevaaldizkarian, 1396zenbakian. 1983.

3n. IDAZKIA

"Erroma'ko Batzari bialdutako laugarren txostena'k difioanez, (Gizadia-rentzat elburuak, Lazlo'tar J. zuzendari dauan taldeak gertatuak) 400.000 billatzaille dagoz izkilluen edo armen langintzari laguntzeko. Zarra dalako "alboratuta" dagoan "Phantom" egazkifia egiteko bear izan dira (balioa ordaintzea, giza-lana) milloi bat ordu baiño geiago asmatzeko, eralketa neurtzeko eta egazkiña bera egiteko (jarraian egiten asi baino lenago).

Neurri bako eralketa egiten da (ogei milla eskola, aurtzaindegi, edo lan-ikaskeratako oleak edo erritarrentzat errenta-erdikoak diran etxeak edo Txiroen Ikastetxe Nagusietan laborategiak egiteko bear litzaken beste) "F-15" edo "F-16" edo "F-18" edo olakoak egiteko, eta epe laburra igaroten danean ez dira erabilten (zar egin dira eta txatar biurtu bear dira eta orixe da gizonen onerako egin leiken gauzarik onena) edo guda negargarriren baten erabilli izan dira. Olako gudetan PMD laterri txiroak euren etorri laburrak olako armak erosteko erabilten dabez. Orrelakoa izan zan, esaterako, Nijeria'ko gudaldia edo Bangladesh'ekoa edo India-Pakistan naiz tran-Irak'en artean izan ziranak. Laterriak zorrak egiten dabez, geroago ta aundiago egiten diran zorrak eta orrelan eldu dira gaur daukezan ordaindu-ezifieko zorretara, munduan gaur dan ordaintze-azokako zulo aundia ta arriskugama sortzeko.

Urbina'tar Fernando'k, "Gizonaren kondairako era barri bat"
idaz-lanean. Misiolarien Artzain-lana aldizkarian, 5-

4N. IDAZKIA

"Urnjtikuskiñaren ondoren eta arazoai bunjz Ipar-Amerikako I Alkartzean" esan **zan lez,** ume bakoitxak ikasturtearen barruan 980 ikastaidi izaten dauz **eta urrutikuskiñaren aurrean igaroten** dauzan orduak 1.340 dira. Orrelan Ikastetxe **Nagusira altzen danean, 18 urteko gazte ori 11 edo 12 milla** ordu ikasaldietan eginda **eta 22.000** ordu baiño geiago urrutikuskiñarten aurrean igarota **doa eta** azkenengo **ordu onein artean 5.000 izan dira** salerosketa-iragarkiak**entzun-ikusten** igaroak, **guztiz 350.000** iragarki.

- "Umeen gogo-osaketarako Batzar Nagusia'k, **Frantzia'n** 1979'ko uztaillaren 26'an, azkerketa bat aukeztu eban 3.000 ume frantziarren egindako **itaunketari buruz; %44'k maiteago eben urrutikuskifia euren aita baiño, %20'k ama baiflo** maiteago (%36 baiño ez ziran urrutikuskiña baifio gurasoak maiteago abezenak).

- Ipar-Ameriketako **gizarte-iztilari batek diñoanez, ume batek** amabost **urte** batetzen dauzanean, 13.400 bider **ikusi dau gizonen bat ilten. "Tom eta Jerry'ren" ordu bateko zine-ekiflaldian 23** gogorkerizko ikustaldi dagoz, orrelan iru minutuko gogorkeri-aldi bat baifio geiago.

- Beste biilatzaelie batzuk **ostera,** (esaterako Yale'ko Ikastetxe Nagusian oraintsu egindako **azter-aldi baten) ara zer uste daben:** Umeak **ain aurka-ekintzaille izatearen erantzukizuna ez da** gogorkeri-gaiena, **barri-bidearena** berarena baino, ainbeste **ordu irudi-toki orren** aurrean egotearena.

  Gogo-iztilari askoren ustez, gazteen gogorkeri zaletasuna ez dator urrutikuskiñean ikusten diran gogorkeri-aldietatik, eurak tzan dabezan lortu-ezinetatik baifio. Zabaikundeak indarra emoten dautso lortu-ezin **oneri: Bete-ezineko** itxaropen aundiak sortzen **dauz (garbikinak eta** margodun urrutikuskiña guztientzat, berebillak eta ibillaldiak, **jostailluak...), iñoz lortu al izango ez dan sari** bat eskintzen dau, goibeltasuna **sortzen dau (zabalkundea egiten dana bere bete-ezin ori billatzen dabil ikusleai erostera bultz egiteko).** Urrutikusgaietan agertzen diran gizaundien aundikeria ta erosotasuna bein eta barriro **ikusleak zirikatzen** dabil eta lortu-ezin barrien sortzaille da.

- Ainbeste ordu **urrutikuskiflaren aurrean egiteak, umearen buru-**erakundea **zauritu egiten dau. Burua eratu barik dauken** umeen

kopurua ain aundia izatea (eta orregartik berba egiteko almena gatduta eukitea) Laterri Batuetan onexegaitik ei da: Ikastolara joateko sasoiaren aurretik (Laterri Batuelan sei urtekoak asten dira tkastolara joaten) ordurik geienak urrutikuskiftaren aurrean igaro izatea, inoren berbarik entzunbarik.

"Entzun-lkus-Gizona", Edebe Entzun-lkus-gaiak m/ Or, 12.

5n. IDAZKIA

Trebebideen aurrerapenak eta gure denpora onetako gizartearen aurrerapenak, au be trebebidearen menpera oso osoan sartua, eskari bizi bat egiten dagoz: Aurrerapen orregaz batera giza-jokabidearen eta oitura-artoaren aurrerapena egin daitela. Eta ori lortzen ez dan artean, bigarren ark> au, zori txarrez, atzeratuta geratzen da. Orregaitik, ain arrigarria dogun gaurko aurrerapena, Asiera deñtxon Biblia-liburuan agertzen dan gizonaren aunditasuna ezaugarri argiz agertzen dauana, artegatasun askoren rturri izango jaku.

Lenengo artegatasuna bearrezkoa ta oiftarrikoa dan arazo batek sortzen dau: Gizona sortzaille dauan aurrerapen onek egiten ete dau gtzonaren bizitzea lurraren gainean eta alde guztietattk, "gizatiagoa"? Egiten ete dau gizonarentzat egokiagoa? Ezin ukatu, ikuspegi askotatik olako zerbait lortzen dauia. Baiña galdera ori barriro dator oinarria bera aztertzen dogunean: Gizona, gizon lez, aurrerapen onen giroan, obea biurtzen ete dan, gogoz elduagoa, bere gizatasunaren duintasuna obeto kontaun artzen dauana, arazoat erantzuteko arduratuago, besteentzat eta batez be beatsuentzat zabalduagoa, makalai laguntzeko gertuagoa, beste batzui laguntzeko jokera geiagodauana.

Orixe da kristiftauak egin bear daben itauna, izan be, Jesukristo'k barrumin bizia ezarri dautse gizonaren arazoak giro orokor orretan kontuan artzeko.

Jon Paui il'ak, Redemptorhominisidazkian. 15.

EGIN GEINKENA

IrakurrL. 1[8] idazkia. Esan zeintzuk diran lurraldea akjatzeak daukazan iturriak eta ondorenak. Gaineratu, ernen agertzen ez diran iturri ta ondoren batzuk.

Zerekusla agertu... 2n. Idazkiaren eta gure gaiaren artean.

Esan labur... Esaldi bakar baten 3n. idazkia.

Zenbatu... 4n. Idazkiak agertzen dauzan urrutikuskifiaren arriskuak. Baliatu eta ortik asita egin ikas-gelan eztabaidatze bat.

Esan **zein dan...** 5n. idazkiaren ardatzeko burubidea. Gure gaiaren barruan zein lekutan sartu lei?

Esan labur... Aurketutako idazkien muifia zein dan, batu guztiak eta osotu dagiela erakunde baten barruan sartzen dan batasuna.

Parekatu... Bizitzearen eragiña, ekintzak, gurariak, burubideak, eskariak, batez be gazteen artekoak (gizarte langintzakoarenak) eta "irugarren munduan" edo antxifiako jakintza-giroetan bizi diran gazteenak {Amazonas-aldeko errietan, Afrika-aldean, Polinesia-aldean...) Daukezan aldeak ipini zerrendabaten.

Aztertu... Gizarte aurreratuetan trebetasunak ekarri dauzan onurak eta katteak.

Ikusi eta azaldu... Gai oneri buruz dan entzun-ikus gairen bat. (Esaterako "AJbisteak emotea gaur"; "Beizainak, barrutiko zabalkundea", "Entzun-ikus giroko gizona, giza-giro baten aundrtasuna ta errukarritasuna" -irurak Edebe'koak. "Aldatzean dagoan gizartea" -Tres Medios Argitaldariarena).

Aztertu... Eta egin kritikea zabalkunderako iragarki bateri, aurretiaz ikasgelan **bat aukeratuta; Zer** iragarten **dau? Zelan iragarten** dau? **Zergaitik?** Zeinbarri emoten dau? Gauzeaberaorrelan da? Zer tortu nai dau?

Egln... Bakoitxak **bere lana, Batikano'ko II Batzar** Nagudiko "Gaudium **et** Spes" Agiri Nagusiaren 4'tik 8'rako zenbaiak laburtzen.

Zeln **zeregin...** Dauka "oikereak edo modeak gure gizartean? Aztertu oikerea ta bere aldakuntzak. Atera bere gizarte zeregiña zein dan.

Jaklngarrlak batu... Gaur diran izadira biurtzeko jokabideai buruz: Hyppiak aikar-bizitzak, izadi-zale-bideak, ekobjistak... Zergaitik sortu dira jokabide oneik?

Egin... Gaiaren laburpena omalde baten.

Azaldu... Gaiaren asierandagoanerakunde-laburpena.

IIGAIA

JAKITURIAREN MUNDUAN BIZI GARA
(Gaurko jakingaiak fede-arazoetan izan daben eragiña)

Jakingaien aurrerapenak gizonaren, munduaren eta Jaungoikoaren irudia aldatu egin dabe.

Trebe-giroko **iraulketa ez** zan sekula agertuko aurrerago beste **iraulketa bat izan ba'litz (zarata** gitxiagokoa, **baifta ez garrantzi** gitxiagokoa), **jakln** galen **Iraulketea**.

Eta jaingaiak aldatu egin dabe, **gizonak** bere buruari begira eukan irudia, **baita** munduari **ta** Jaungoikoari buruz eukan irudia be.

Gai onetan aztertuko doguna:

* **Jakingaien giroko diran eta** gaurko jakituriaren **iturburuan dagozan** aldakuntzarik bizienak.

* Aldakuntza **oneik zelan aldatu** daben gizonak **bere buruari** begira eukan **irudia:** Gizadiaren pentsaera eta sentikera barria.

* Egoera **barri onek zelako ikutua daukan** gaurko gizonagan kristi-ftauen fedea ulertu eta bizi gura danean.

JAKINGAIEN IRAULKETA

IzardiarenaFisikarena Bizidun-girokoa Gizarte-girokoa Gogo-girokoa

Jaklngal-zaleak sendo dagoz

f SJnistedunak jkaratuta \

FEDEA

Arioen alkar-ulertzera

JAKiN-GAfENALDETlK FILOSOFI-ALDETIK FEDE-ALDETIK

Giza-ikuspegiak bearrezkoakdira gizonarentzateta jakin-gaientzat.

Fede-aldetik

Bizitzearinorabiea agertzendautso.

Bakoitxarenzeregifiak

Bakoitxareneskubidea itzalez alkar onartualkar begiratu

1. Jakingalen iraulketea

Oraintsuko kondaira-aurrea: Erdi-Aroa

[4] **Ikastexte Nagusiak: XII gizalditik aurrera sortu ziran eta Len-Erdi-**Aroko **jakintzaren** argia **dira**. **Ikasten ebena Teoiojia ta fiiosofia ziran. Ez ziran** ba jakingaien girokoak, berba au gaur ulertzen **dan lez ulertu ezkero, baiña gure mundura arte elduko dan mailladi onetan lenengo maillea ipiñi eben eta ortik sortuko zan gaur ulertzen dan** lez **ulertuta jakin-gaien bidea, zientzia: Nondik asi ez egoan aldi aretan,** antxifiako mundu kiasikuaren burubideak oiñarri **!ez artuta asi ziran (orretarako ondo etorri jaken jakrtun Greziatarrak eta** arabiarrak **latiñera itzultzea) ortik asteko**.

* **Aklno'ko Tomas Santua (1222-1274) izan zan burubide orreik bateratu eta eratu ebazana**, **eta** gizonaren **eta munduaren irudi osoa eta** garbia **emon** eban. Baiña berak egin **eban lana ez zan izan Aristeles'en pentsabidea erdi-aroko girora sartzea beste barik, gizonaren** eta izadiaren azafpen osoa ta burubidezkoa agertu **ondoren, bide bardiñai jarraituz gai ori** fedearen ikuspegitik agertzen **dau: Izadia, izadi baiño zerbait geiago da:** Jaungoikoa ta bere saibamena gizonagaz alkartzen diran lekua be da-da (!k. X gaia). Buru argia ta fedea ez dagoz alkarren **aurka**, **ezin leitekez alkarren** aurka egon. **Baiña gauza asko dagoz buru argiak eskuratu ezin** dauzanak **eta** ledearen ikuspegiaz argitzen diranak.

* **Izen uts zaleak**, **oneik erdi-aroan, burubide orretatik alboratu** egin **ziran eta** banakako personen eta **gauzen garrantzia** zala aundsagoa esan eben, **izenena ta burubideena baiño. Baina ortik aurrera ez eban biderik** egin, **ez ziran sartu izadia ta** gauzak **eurak aztertzera.**

* Roger **Bakon (1224-1294), lekaide frantziskotarrak urten eban bide orretatik eta berezia izan zan**. **Onek ikasteko bide lez burubideak eta** berba-btdea **itzi eta experientziaren** edo aztertzearen **bidea artu eben. Baiña bera be bere aldikoen semea zan eta ez eban ulertzen asterketa ori fede-girotik** kanpoan egin l**eikenik: Ori beretzat** Jaungokioaren irakatsiak argitzeko bide bat baifto ez zan.

izardl-zaleen iraulketea

* **Koperniko** (1473-1543). Onen mundua biribil-mundua da eta biribil orreik eguzkiaren inguruan dabiltz (ez lurraren inguruan, orduan guztiak uste eben lez) eta gaiftera lurrak bere buruari emoten dautsozan birilketak ezarten dauz. Gauza oneik ez ziran barri-barriak, baiña Koperniko'ren barri iraultzaiilea auxe zan: Gauza orreik jakitera experientziaren, aztertzearen bidez eldu zala. Or ikusten da, gauzak jakiteko bide lez ez dala artzen aurrekoak edo goikoak irakatsia, jakin-gaien giroko erakusketea baiño.

1. Galileo (1564-1642)

* Galileok, berak asmatutako "teleskopioaz'" baliaturik, experientziaren btdez egiztatu *zñuan* Kopernikoren ideiak, *au* da, *\urra za\a eguzkiaren* inguruan mugitzen zana eta ez eguzkia lurraren inguruan (mundu guztiak uste ebanez): eliozentrismoa ta lurraren errotazifioa edo biribilketea.

Gaiileok emoten deuskun kosmosaren ikuspegi barri oneaz esan daiteke gizonaren garrantzia murritzu egin dala: lurra ez da unibertsoaren gune-ardatza, eta gizonak, eguzkiaren inguruan jira-biran dabirtzan planeta bateko bizilagunak baino ez gara; eguzkia, barriz, Via Lakteako izar baifio ez da; eta Via Laktea, ainbat galaxiren arteko galaxia bat baifio ez. Beraz, esan daiteke, gizona ez dala izadiaren (kosmos) ardatza... gizonaren arrokeriak min aundia artudau.

Giro onek Jaungoikoari *be* ikutzen deutso: ain zuzen, Biblian irakurten dogun Jainkoaren Itzak, esan daiteke, uts egiten dauala lurra kosmosaren ardatz lez azaltzen deuskunean.

2. Flslkearen Iraulketa; Nevrton (1642-1727)

* Onek azkenera *daroa* aurrekoak asi eben bldea, Erdi-arotik *datorrena* Nevvtonek asmatutako tisika-aurrerapenak batez be alkarrengana tiratzeak adierazoten deuskuenez, munduak bere legeak ditu eta lege orreik eraginda dabii mundua dabillan lez (mekanika bidez). Eta ez konpotik datorkion indarren batek eten barik eraginda-edo.

* Gizona be fisika-lege onei lotuta lez agertzen da, bera bizi dan izadiko (kosmos) katearen mailla bat geiago dala.

Jaungoikoak be, ustez, ezin deutse igesik egin iege onei; orregaitik, **arrezkero, otoitza ta mirariak beste begi batzuekin ikusten dira**. Geiago, Jaungoikoaren eragiña mundua **sortu ta martxan ipinteko baino ez da** bear, gero munduak berez diardu. Geroago Lapiace'k Jaungoikoaren zeregina **ukatuegingodau.**

Ikusten dogunez, **Nevvton'egaz be "teozentriku" ta "geozentriku" mundu au ankaz-gora jausi zan eta Jaungoikoa "zeruetan" baztertuta** geratu **zan, mundutik urrun**. **Orrez gaiñera, munduko lege ta fenomenoak** zientziak azartzean, **gero** ta Jainkoaren premiña gitxiago ikusten **zan** mundu ori azaltzeko.

3, Blologia irautketa

* **Darwln (1809-1882)**. **Lurraren istoria luzea dana**, **antxiñako egia da.** Egia au oihari lez arturik, Darwin, apurka-apurka, **beste** idea bat umotuten joan **zan: antxiñako landare ta abereetatik** gaurkoetara alde **aundi-aundia egoala**. **Eta, bera baiño aurreragoko** geologia ta **biologia** aurrerapenekin **baliaturik,** barta **berak asmatutako beste batzuekin be, "El origen de las** especies" **(1) derixton liburuan, "Eboluzionismoaren" oiñarriak jarri zituan.**

Darwinen errtziz, bizidun (especies) guztien eboluziñoaren ardatza "berezko autapena" edo selekzio naturala **da:** au da, indartsuenak eta egokien **eratuak irauten dabela;** makalenak **edo ingurugiro batera egokitzen ez diranak,** ostera, desagertu **egiten dirala. Eta izakietan gizona ez da** salbuespenbat.

* Abereak baino goragoko **mailla baten egoan gizona, eboluzionismoa dala-ta, abeeren maillara jatsi da: ustez beintzat, izadi guztiaren elburua zan** gizona, antropoide **mailla baten** gelditzen da; antropoide aurreratua, **bai,** baiña antropoidea baiño ez.

Eta Jainkoak gartzen urteten dau ostera be: Darvvinen eritziz, Jaungoikoa ezdagizonaren egillea. Bibliakdiftoanez.

(1) (pitzi-moten jatorria)

4. Sozlolojla-iraulketa:

Marx (1818-1883). Kari Marx'ek, zientzi barri oneaz baliaturik, gizartea aziertuko **eban Darvvin'ek bizidunen mundua aztertu eban** antzera. Bere **"materialismo istorikoaren"arauz ez dira"ideiak" (Ik. III GAIAJistoriari,** politikeari **edo ekonomiari eragiten eta bultzaizen deutsenak, bestera baiño:** ekintzak **eta, batez be, ekonomia-ekintzak dira ideiak sortaratzen dituenak: ekintzak dira historiaren eragilleak. Inglesen ekonom**t bideak artuta, gizarte **domu** - zalea *aztertzen* **dau ela ortik *atera bere* "jakinbideko *gizarte*** gaia", *amets* ustezko gizarte gaiaren aurkakoa (Ik. BUP 2ª, V GAIA). Marx'en **ustez bizidunen aztertzailleak azia aztertu eta zugatza zelakoa izango dan** esaten dauan lez gizarte-aztertzailleok be erakundea aztertu **ete esan lei** gizartea **norantza** joangodan.

Ordurarte uste zan; gizona, **erantzupenez eta burujabetasunez,** bere **istoriaren egiJle \atorra** zala; ***orain, ostera,*** **Marx'en eritziz, gizon ori,** *beragaz* **zerikusirik ez dauken gizarte ta ekonomia indarrak** beartuta (determinatuta) **aurkitzenda**.

* Eta Jaungoikoak beste **orlo bat galtzen dau barriro be: istoriaren arloa. Ordurarte uste zan Jainkoaren ardurea (probidentzia) zala istoriaren** eragiltea. **Orain, ostera,** Marx'en **eritziz gizarte ta ekonomia indarrak dira istoriaren** eragilleak.indaroneik, barriz, zienizi bidezazlertu dartekez.

5. Pslkologlaren Iraulketa:

Freud (1856-1939). Oraindifx) zientziak aztertu bagarik **ark) bat geratzen zan: gizonaren gogoa. Eta Freud'ek, zientzia baliaturik, nai dau** arima ori aztertu eta bere izatea ulertu.

Bere **"psikoanalisis" teoriaren bldez, (ik** III GAIA) gizonaren "psikotogia-**makiña" orren jarduera nai dau azaldu**, **asi ametsetatik eta erlijioraiñoko** giza-fenomenu guztiei azalpen zientifiku bat emonez Freud'en **eritziz, inkonszienteak,** aurtzaroko experientziak, **konplejuak... pertsonen bizrtza konszientea determinatzen dabe, eurak (pertsonak) konturatu barik**. Beraz, pertsonak **itsurazko askatasunen** bat baiño ez dauke.

* Gizonak ez dauko askatasunik bere baitan: zientzi bidez aztertu daitekezanpsikologia-indarbatzukdarabille.

Eta Jaungoikoa... Uste genduanez, gizonaren "psije" (gogo)ori zan Jaungoikoaren egoitza edo "txokoa", baiña azken txoko orretatik be jaurtia izan da. Azken baten, Freud'ek difioanez, Jaungoikoa gizonaren asmakizun bat ei-da: gizonaren naimen inkoszienteen goratzea.

JAKINGAIEN IRAULKETEAKGIZONAREN ETA JAUNGOIKOAREN IRUOIAN OAUAN IKUTUA

Jakln-gai-zalea	Asmau ebana	Gtzona **txlkt**	Jaungoikoa bazlertu
Galileo	Eguzkiaardatz	Ezdamunduaren ardatza	Bere berbea oker dago
Newton	Izadi-tegeak	Izadipean	**tzaditik urrin**
Darwin	Aurrerapena	**PiztiAurreratua**	**Ezgizon-egille**
Marx	Gauzazko	Ezdaaskea:	**Ez** dau Kondaira **zuzetzen**
Freud	Gogo-azterketea	Ez da askea: Gogobideak azpinatzen dau	Ez dago gizonaren barruan.

EgiHe zala usie eban gizona, ariak darabillen jostaillua. DA

6. Fededunak **arrituta**

*** Fededunak, asiera baten, zientziaren aurrerapen onein aurka jarri ziran, fedearen eta Bibliaren aurkako aurrerapenak zirafakoan. Eta Jaungoiko** ta **gizona jota garalzen ziralako**.

*** "Galifeo arazoa", adibidez, arazorik jatorrena dogu fede** eta **zientziaren arteko eztabaida onetan. Ain zuzen, Vaticano'ko "Fede-Zaintza" (Santo Oficio) derrtxon saillak,** 1616 urtean. **ELIOZENTRISMOA irakastea debekatu eutsan, teoria ori "Bibliaren** aurka'egoalakoan, au da, Biblian **Itzez-Itz** irakurten danez, eguzkia dalako mugitzen dana eta ez furbira (Josue 10, **12-14). Eta Galileok burua makurtu bear izan eban. {Ik. Bup 1 *. Vt GAIA)**.

*** Eleizearen** jokabidea ez **zan jakituria alboratzea beste barik, barritasun onen aurrean kontuz jokatzea baiño. Belarmino Kardenalaren ustez, erakunde barri ori orrelan dala argi jakin arte ez zan antxiñakoa rtzi bear, uste utsa artzeko. Orregaitik Galileo'h errazoia eskatu eutson bere pentsearen jarraitzeko**.

Amalau urte geroago, Gafileo'k Vllf urbano Aita Santua adiskidea ebalako, bere burubidea agertuz liburu au idatzi eban: "Munduaren erakunde bien alkar-izketea. "Orduan Fede-Zaintzak dei egin eutson bere esana bete ez ebalako eta **ori errazoirik agertu barik, eskatuta eukan lez. Ori 1616'an izan zan. Epaiak GaSileo ernjdun zala esan eban, bere liburua debekatu eta zin egiñaz eritxia zuzentzera beartu. Bederatzi urte geroago il zan bere bitlaketak** eta bere fedea **ukatu barik.**

*** Gero arazoa** bizkortu egin zan, **batez be jakinzale batzuk teoloji ta** filosofira sartu **eta euren arfokoak ez ziran baieztapenak** egin ebezanean.

* **Darwinek ere jazarraldi gogorra euki eban fededunen aidetik. Biblian agertzen diran munduaren eta gizonaren kreaziño-azalpenak eta Darvvin'en EBOLUZIONISMOA, rtxura baten beintzat, ez etozen batera. (Ik BUP 1[9], VI** GAIA). Darwin'ek gaztetan teolojia ikasia **izan arren, Inglaterrako eleizan artzain** izateko usteaz **ibillia Lzan arren,** agnostiku amaitu eban.

7, Fedenunen eta zientzl-gizoneen eritxiak gogortzen

Leenengoetan, tededun eta zientzialarien gogortu egin ziran.

Fededunek, Biblian eta **fede arrazoietan oiñarriturik, zientzibarria (melodo experimental) aztertzen, kritikatzen eta txartzat botaten asi ziran.**

Zientzilarien be, bardin, euren experientzi-azterbidean (metodo **expwrimental) oifiarriturik, erlejiñoa kritikatzen eta mezpre** ziatzen dabe; erlejiñoa, zientzi bidez garaitu bear dan umekeritzat botaten**asi** ziran.

A. Comte'ren posttlbismoa (1978-1857)

Pentsakera onen erudurik jatorrena, **Auguste Comte izango da: "Iru** Aroen Legea" proposatu eban, au da, gizadiaren adimenak iru aro izan dituala bere istorian eta, aro bakoitzean, **era ezbaridn batez ezagutu ta azaldu dauala** errealitatea. Ona emen **iru** aroezbardinoneik:

- **Aro mltikua edo teologlkoa:** Gizardiaren aurtzaroa **da.** Gauza guztien iturburu absolutoak **aurkitu nai dira. Eta, bere** ezjakiñean, gizonak izadiko fenomenu guztien iturburua Jaungoikoaren eragin **zuzenean aurkitzen dau. Ortik sortzen ziran mitoak**. **Aro** onetan **eriijiñoazannagusi**.

- **Aro metaflslkoa edo filosofikoa:** Gizadiaren gaztaroa da. **Aro** onetan **be, izakien azken** giitzarria **aurkitu nai da, izadiko fenomenu guztien sorrera argitu**. **Baifta, orretarako, gizona, Jainkozko** arrazoiak bazterturik, metafisikazko arrazoiz baliatuko **da**. **Aro onetan filosofia da** nagusi.

- **Aro positlboa edo zlentlflkoa:** Gizadiaren eldutasuna **da. Arra**zoi absolutoak bertan-beera **izten** dira, zientzi bidez aztertu daitekezan **gauza konkretoei eltzeko**. **Izadiaren iturburuak billatzea bertan-** beera da, izadikofenomenoen legeak aurkitzeko. Munduaren eta gauzen **iturria biilatzea alde batera itzi** ete izadiko legeak **billatzendira.**

- Aro onetan, **aurreragoko biak garaiturik,** gizadiak bere izatearen gorengoko **maillea eskuratzen dau**. **Aro onetan, zoentzia da nagusi. eta** ez guzurrezko ezalpenak.

4. Alkar ulertzeko bidean

Comte'ren adierazpenak badauko egiaren alberdi bat, baiña ez egia **osorik:**

Bai, egia da, aldi baten erlijifioa nagusi izan zana, geroago filosofia eta **orain zientzia Comte'k ori ondo agertzen dau... baiña larregi diño. Ezin** daiteke esan, **aldi baten ertijino utsa nagusi izan zanik,** geroago filosofia **utsa** eta gure egunotan zientzia ulsa nagusidanik. Ez.

Iru jakinbideok **maifla ezbardiftetan beti** naastauta ***iraun*** **dabe** *'tstor'tan* **zear. Grezian mitoak, eta filosofia eta jakin-gai batzuk,** erlejiñoa **be bai. Gaur egun be, zientziak** daukan indar **aundia eukiarren, zientziak ez dau bazlertu filosofia (Unibertsitate guztietan** ikasten da), **ezta erlijiñoa be: gaur diran** gora-beera guztiekin **be,** erlejifioak **aurrera irauten dau munduan zear ete ez** bata ta ez bestea ez dirala gelduko esan lei.

Krlstiñauak ftzaltasunaz beglratzen dabez jakin-gaiak

* Urak euren lekura **biurtu diranean,** sinistedunak, **astiro-astiro, onartu** dabe **jakingaiak euren lekua bear** dabela **gizonen jakintzan. Geiago** esateko, **eurak dira gure** aldietako **jakituria. Len izandako iztillu orreik bideratu leiz,** fedea agertzen dala, lengo fedea bera era barri baten eta jakingaien barriak barnjan dirata. Jakingaien aurrerapenak eragiten dauzan fede-agerpen barri oneik fedea garbiizeko **erea dira** eta fedeari barruan **sartuta eukazan** okerreko eraskiftak kendu egiten, jakoz, esaterako lurra dala munduaren ardatza **uste** izatearena.

* Eleizeak ondo daki, **jakin-gaiai euren lekua itzi bear dautsela eta** fedea **ez dauala ipifii** bear **berea ez dan lekuan. Jakin-gaien giroko billaketea** benetako erlejifioagandik aparte doa, Jakin-gaNzalearen fedeak edo federik-ezak ez dauz aldatu bear **bere bilaketa-bideak edo bere** jakinbideko ondorenak. Esaterako, Bibliatik fisika edo matematikarako ondorenak ateratea, erlejiftoa bere lekutik ateratea da, erlejiñoa **jakituriari dagokion bidera** sartzea da. (Ik. **BUP**1*. VIGAIA).

Jakinzaletasuna (fllosofla) itzaltasunez **begiratzen dabe** jakin-gal-billa dabiltzanak eta fededunak

* Comte'ren igarpena beste bat izan arren, gaur be jakinzaletasuna (filosofia) bizi da, izan be jakingaiak eta fedeak bear-bear dabe filosofia, onek alboratuezina dan zeregin bat beteten dau. Jakingaiak ikusten dogun mundua nondik nora doan esaten dauskue, zeintzuk diran or diarduen legeak, aurkitzen diran gauzak zelan onurakor biurtu leikezan. Baiña ez dausku iñoz esango errealitatea zer dan edo bizitzan jokatzeko burubideak zeintzuk diran. Metafisikuen itauna (gauzen eta gizonaren izatea zer dan) eta jokabide-arlokoen rtauna (gizonak eta gizartea zelakoak izan bear daben) erantzuna lortzeko ez dabez naikoa jakingaien erantzunak: Erantzun orreik emotea filosofiaren zeregiña da.

Ereljiño-giroko fedeak, fedeunen arazo biziai bidea aurkituko dause eta sinistebakoen itaunari erantzuna emoten aleginduko da. Baiña ori egrteko norberaren fedea aztertu ta sakondu egin bear da (lk. VII eta VIII GAIAK). Eta orretarako berbak, izenak, aztergailluak beardira, filosofia baten laguntza bear da. Sinistedunak ba-daki filosofia bear dauala eta onen zati on bat sartzen dau berefedera.

Argigarri dogu arlo onetan, Batikano'ko II Batzar Nagusia asi zanean XXIII Jon Aita Santuak esana: Fedearen baiezpenean esaten dana (gaia) eta esateko erea bereizlu bear dira. Fedekoa zer dan eta fede ori zelan agertzen dan ondo banatu bear dira eta azkenengo au filosofiak esango dau, noiz agertzen dan kontuan dala.

Jakln-galen bIllatxallleak fedea Itzalez begiratzen dabe

* Jakin-gaiak, urteen joanean, euren arrokeria galdu dabe. Ondo eurak be ez dakiela dana, ba-dagozela jakiturl-arlo batzuk euren arlokoak ez diranak eta or ez dabela erantzunik emon bear. Gaurko jakin-gai-billatzailleak ondo dakie fedea ez dabela alboratu bear umeen gauza lez edo antxinako gai lez (egia esan ba-dagoz oraindino jakitunen talde txiki batzuk ori uste dabenak). Jakingaidunak uste dabe, eurena benetako jakituria eta gure aldi onetakoa izan arren, ez dala bakarra. Ederbideak, jokabide-arloak eta erlejiñoak... jaikin-gaien arlokoak ez diran munduaren beste ario batzuk ikusten dabez.

* Eta jakingaidunak erlejiño-gaietarako begirik ez daukela ondo dakielako, ba-dakie arlo orretan "euraK ezin leikeeka jakin"; oneri billabideko jakineza esaten jako: Jakingaidunak ez dabe erlejiñorik aitatzen, bakarrik artzen dabez zentzunez egiztatu leikezan gauzak eta erlejiñoak bere gai lez zentunez ikutu ezin leikezan gaiak daukaz. Ikasbideko jakin-ez onek era bi daukazbatezbe:

- Jakin-ez zabala: Jakingaien bidean ez da sarlzen zentzunez eldu ezin leikena, baiña ez dau ukatzen olako gauzak dagozenik edo bereak ez diran arlo orreik garrantzizkoak diranik. Jakingaiduna bera mundu orretara zabalik dago, naiz ta metodo lez arlo orretan ezer jakin ez, baiña ori egiten dauanean ondo daki bere metodo orrek ez dauala danaartzen.

- Jakin-ez itxia: Jakingaidunak jakin daki eta gaiñera esan be da-diño "jakite balioko" bakarra berea dala: Gizonak isillik egon bear dau jakingaien mundutik kanpoan dagozen arlo guztielan.

5. Erlejlñoa ta blzl-erea

* Eldu gara, azkenez, erelejiño-arloko fedearen unera. Konturatuta edo konturatu barik, gizon guztiok egiten doguz olako itaunak: Bizitzeak ezertarako balio dau? Ba-dago zorionerako biderik? Zergaitik au ona eta a bestea txarra? Zer dago munduaren asieraren eskutuki aundian?... Eta era batera naiz bestera guzliok emoten dautsegu itaun orrei erantzuna, besterik ez ba'da gure ekintzakaz edo bizrtzearen aurrean daukagun jokabideagaz, Gizonakbeardauangauzeadablzitzearl norablde bat emotea.

* Bizitzearen norabidea zein dan rtauntzen dogunean, erantzuna ez dala jakingaien girokoa jakifiik, erlejifio-fedea da erantzuna emon nai dauana. Eta itaun ori gizonarentzat sakon-sakona da ezkero, erantzuna emoien dauanean erlejinoa gizonaren benetako bear-izan bateri erantzuten dago. Freud'ek bere gogo-bidetik, erlejifKia amets utsa dala dinoe, Marx'ek gizarte-bkJetik burubide utsa dala dino (Ik. III GAIA) (eta biak diflos gizonak asmau dauan gauzea dala), baiña beste askok difioenez, gogo-aztertzailleak batzuk, glzarte-arlokoak beste batzuk, erlejifioa balio ona da nortasuna osotzeko eta nasteetatik aterateko eta giza-talde bat gizarte-giro osora sartzeko.

Eriejiñoa *nortasuna edo g'izane-osotzea sonzeko ona 'izateak ez dau* **esan gura erlejiñoa egizkoa dala; edo erlejiñoa bizitzeari norabide bat emoteak ez dau esan gura besterik, bear-izan bateri erantzuten dautsola baiño, baiña ortik ezin atera lei erlejiñoa erantzun** egokia danik, orrelan aurka esaten **dan auxe alboratzen dogu: Eriejiñoa** alperrekoa dala, gizonak ez daua!abearerlejirx)rik.

6. Gizabldeak

Jakingaiak eta trebebidea oiñarriko gauzak **dira gure jakintza** ta bizitza **onetan**. Gizartera **aurrerapen aundiak ekarri dabez... eta** atzerakuntlzak be **bai: osakidetzan,** ibilteetan, albiste-bideetan; **baifia baita lurraldez** aldatzea, lanikeza, lugintza baztertzea, kutsadura, gosea, izkilluak, **erabillia** izatea...

Zelan erabilli trebe-bidea arrisku oneik alboratzeko? Noren **alde erabilli jakin-gai orreik? Norantza jo orreikaz? Itaun oneik ezin itzi leikez erantzun** barik. Jakingaidunak, berbaz egrten ez **ba'dau be, egitez emoten dau erantzuna: Bere jakituria eginbide bateri indarra emoteko izango da. Edozein** gizonek, trebeak **naiz** jakingaidunak, auxe **beardau:**

- Balfo **batzuk artu (fk. eta** XII **gaiak) eta orreik kontuan diraia** bere **ekiñabideratu.**

  Bere **ustez gizona zer** dan korrtuan euki: **gizonaren** kondaira **ta mundua** norantza bideratu **eta trebearen naiz** jakingaidunaren **kasuan, bere lana norantzazuzendu.**

Eta nok dakarz balio oneik eta gizona **zerdan ikusteko uste oneik? Ez jakingaiak eurak beste barik, arazo oneik ez dira arlo** orretakoak, **ez dira** zenttzunez **eta** aztertzez argitzekoak, **ortik ez dator** arlo onetarako **egi** zeatzik. Baifta benetako arazoakdira, agertu eta argrtu bearreko arazoak.

Arazo orrei **erantzunak emoteko zeregina daukenak, gizabldeak** dira, gizonaren izakerea osoan aztertzeko jokabideak. Gizabide batzuk **erleji-fio-bakoak dira, jainko-bakoak be ba-dagoz, jainkoa ukatu edo gizonaren ta** biziaren burubide zuzena emoteko Jainkoa alperrekoa dala esaten dabenak.

Urrengo gaian asiko gara gizabideak aztertzen eta kristiñauen burubidea-***ren aurrean ipinten.***

Baiio ezbardinak, gizona ulerlzeko era ezbardiñak: Gizabideak.

1ªIDAZKIA

Liburu Santuak ez diño guzurrik, ez dago oker, bere erabagiak **ukatu-eziñeko egi aundiak dira. Baiña nik auxe gaiñeratuko neuke: Libunj Santuak okerrik ezin euki izan arren, bai oker egon leitekezala berau azaltzen** dabenak: **Gauza astuna litzake eta** sarritan egiten dana, berben azalean geratzea **eta orduan alkarren** aurka dagozan **gauzak agertuko** dira, baita **siniste okerrak eta birauak be; jaungoikoari eskuak, oiñak begiak emon** bearko **geunskioz, baita gizonen gorputzeko griñak be, esaterako asarreke-ria, damua, gorrotoa, eta iñoiz len** izandago gauzak aiztuta **eukitea eta** gero **zer jazoko dan ez jakitea be bai.**

Eta Liburu Santuakoki askotan bere **etxurazko esangurea** argitzeko azalpenak **bear dauzan lez, nire ustez jakingaien arloan diran** eztabaidetan, **Liburu Santua azkenerako itzi bear litzake, Liburu Satua eta izadia iturri batetik** datozen ezkero, Jaungoikoaren Berbatik ain zuzen, eta egi bi alkarren aurka **iñoiz be ezin egon** daitekezen ezkero, **jakitunen zeregiña da** esandako sagaratu **orreik zer** agertu gura daben azaltzea, **orrelan jakin-gaien** ondorenen aurka izan ez daiten, lenengo kontuan **artu bear dana jakingai orreik ziur biurtzen dabezan erakusketak kontuan artzen dirala**.

Nire ustez, Liburu Santuaren ziurlasunak ez dau besterik nai, Espiritu Santuaren beraren agoz baiño ziurtatu ezin leikezan **eta jakingaien bidez edo** beste **bide batetik lorlu ezin leikezan eta gizonen gogaketa guztiak** baifio gorago dagozan **eta** salbamenerako **beardiran gaiai eta esanai buruz** gizonak argitzea baiño. **Nik ez dot uste bearrezko gauzea** danik au **uste** izatea: **zentzunak, buru-argia eta adimena emon dauskuzan Jaungoikoak berak nai izan dauala, errazoiaren** bidea alde **batera** itzi eta beste bide batetik geuk l**ortu** al doguzan barriak emotea.

Galileo'k A.B. Casteel'eri egindako eskutrtzetik (IIcaso Galileo"derixton **W. Brandmuller'en liburuan** batua) Ed. **Paoline**. **Roma 1970).**

2n. IDAZKIA

("Aita Santuaren Jakin-Gai-Batzaren) Zuzendari jauna: Ondo esan dozu **zure itzaldian Galileo'k eta Einstein'ek aldi berezi bat sortu ebela. Guztiok** dakigu Galileo'ren aunditasuna noraiñoakoa dan, baita Einstein'ena be. Kardenalen Bazkunan goresten dogunaren antzera jokatu barik, lenengoak nekemin asko igaro bear izan ebazan (au **ezin** isildu geinke) gizonen eta **eliz-**erakundeen aldetik. Batikano'ko II Eleiz-Batzar Nagusiak aintzat artu eta ezetsi ebazan okerreko jokabide batzuk: Guk be orain ezetsi egin bear doguz jokabide batzuk (difio Gaudium et Spes **Eleiz** Batzar Nagusiaren Agiri Nagusiak) jakingaien bidezko bunj-jabetza ondo ulertu ez zalako khstifiauen euren artean noizbeinka izan diran jokabide batzuk. Olako jokabideen ondoren eztabaida garratzak sortu ***z\ran*** *e\a* asko buftzatu ebezan jakin-gaien eta fedearen artean aurkako jokabidea ezartera.

Orain Eleiz-Batzar Nagusiaren bide onetatik aurrera jarraitzeko auxe da **nire guraria:** Teolojilariak, jakitunak eta kondairatariak, benetako alkar-lanaren gogoagaz, barru-barrutik aztertu dagiela Galileo'gaz jazorikoa, oso-osoan **aintzat** artu dagiezala jokabide okerrak, batek naiz besteak egiñak dirala, arazo **arek** oraindiño sortzen dauzan asarrekeriak baretu dagiezela, jakingaien eta , fedearen arteko bakea, Eletzearen **eta munduren arteko alkar-ulertze onura** ***garr'ia gogo*** askotan apurtzen dabelako. **Nire *iaguntza osoa* emoten dot** zeregin au beteteko **eta izan** daitela tedearen eta jakingaien egia goresteko eta aurrerantzean izan daitekezan **alkar** lanerako bideak zabattzeko".

Juan Paulo Il'ak
Jakingaietarako Aita Santuaren Bazkunaren aurrean (79.11.10)

3n. IDAZKIA

Ziurtasun aundiagaz esan lei, ni margoetarako gizon itsu biurtu nazela eta gizon guztiak dauken margo gorriaren sinispenak nire ziurlasuna kentzen dauala, ori ikusteko almena galduta daukalako, ziurtasun argiaren balio guztia. Errazoi au balioko litzake enda guztietako gizon guztiak barru-barruan Jaungoiko bakarraren sinistea ba'lebe; baifia ondo dakigu ori ez da!a orrelan. Orregaitik, nik ezin dot sinistu barruko ziurtasun oneik eta asmapen oneik ain astunak diranik, benetan diran gauzak ba-dirala sinisteko. Ez da orain nai dodana, utsezko arazo onei argi-izpirik txikienik azartea. Gauza guztien asiereak aldean daroan eskutukia, gutzat bideratu ezifia da eta nitzat naikoa da, neure aldetik ezagumen-bako (agnostico) lez agertzea.

Charles Darwin"wk. Vida Nueva Aldizkarian Leandro Sequeiros'ek dinoanez. (1316z[8]'n Otsaillean 1982).

4n. IDAZKIA

Paul Dirac alkartu jakun. Onek (ogei ta bost urte ingunj emoten ebazan orduan) ez eukan oraindifto jasankor izateko zaletasun aundirik. *"Ez* dakit nik emen zergaitik gogoratzen dogun eriejifioa -esan eban bein-. Egia esan nai ba'dogu, eta jakin-gaien billa dabillenak egia esan bear dau beti, ez dauka beste biderik erlejifioak guzurrezko oinarri batzuk baifto ez daukazala eta baiezpen orreitarako ez dagoala ezelako indarbiderik esaten baiño Jaungoiko-aren burutasuna bera ez da besterik gizonen amets utsa baiño. Nik ulertzen dot errez, antxifiako erriak, izadiaren indarren menpean dagozalako, orain gu baifio geiago beintzat, bildurrak eraginda indar orrei nortasuna ezartea eta bide orretatik Jaungoikoa sinistera eltzea, baifia gure mundu onetan, izadiaren erakundeen barru-barruraifio sartu ondoren ez dogu bear olako burutasunik. Nik ezin dot onartu Jaungoiko alguztiduna ba-dagoala esateak ezertarako laguntza emon leikegunik. Argi, bai, argi ikusten dot siniste orrek ulertu -ezifieko arazoetara garoezala be-batan, esaterako Jaungoikoak zergaitik izten dauan mundu onetan onein antzeko okerkeriak izatea: Zergaitik izten dauan munduan asko errukarri biziten, edo zergaitik izten dauzan gure munduan diran okerkeriak, aberats diranak txiroak zapaltzea, eta olako okerkeri asko, berak kendu leikezanak. Gure aldi onetan oraindifio erlejiñoa irakasten ba"da, ez da ori erlejiño-eritxiak oraindiño gu orretara biurtzeko indarra daukelako, erria lotan eukiteko, jente leuna itxartu barik eukiteko guraria janaritzen daualako baiño. Errezagoa izaten da gizon

baketsuai agintzea, artega ta arduraz bizi diranai baiño. Lenengoak errezago zapallzen dira eta eragozpen barik ateraten dira onurak eurakandik. Erlejiñoa ez da besterik erriari emoten jakon lo-bedarra baiño, orrelan lo euki eta amets utsezko zoriontasun baten bidez bizi daiten eta bere aurka dauzan okerkeri guztiak onartzeko baretzaille dan zerbait emon da baiño".

W. Heisenberg'ek "Atomo-sailleko fizikari buruz alkar-izketak"
Bac340. Madrid, 1972.

5n. IDAZKIA

Erlejiñoak beti artu dauz onurak, jakingaiak oraindiño bideratu ez dabezan arazoai buruz izan dan ezjakintasunetik... Eleizeak sendo oratu deutso ezagutzearen bideak azken-bakoak izateari eta auxe esaten dau: Jakingaien ezagupena eltzen dan lekuraiño eltzen dala, beti geratuko dira erlejinoaren arlokoak diran gaiak eia oneik ez dabe artuko argitasunik tedetik izan ezik. Gizonen ezagupenak alkarren aurkakoak eta ziurtsaun-bakoak dirala kontuan arturik, teolojilariak beti esaten dabe "ezagutu-eziña" dala oraindiño ezagutu ez dan giztia... Bai, gauza asko dira jakin-gaien arlean ezagutzen ez diranak. Baifia gaur ez dakian ori, biar jakingo dau. Eta biar be dana argi agertzen ez ba'da munduan, etzi aurkituko dogu, eta aurrera orrelan.

"Ilitchez'en txostena", Moskou'n aurkeztu zan Alberdi
Komunistaren Baztordeko Burubide-Talderen aurrean, 63-11-25'ean.

6n. IDAZKIA

Asmatzaille bateri eskutitza

Adiskide:

Barriro be ba-zatoz ekin eta ekin! Ondo dago. Goazen eztabaidara. Diñostazuna dana da ziurra, zalantza barik. Zure lankideak zintzoak dirala. euren !ana arduraz egiten dabela, batzutan zeuk baiño be obeto, talde-gogoa daukela, senar onak eta aita onak dirala, bai... orretan ez daukat zalantzarik. Eta zer? Zuk uste dozu onoimen orreik naikoa dirala fede bakoa izatea onartzeko?

Entzun egistazu: Orreik be, zure antzean, trebe-gizonen gaisoa dauke. Egin dagiezala zubiak, aztertu dagiela atomoa, izan daitezela izar-aztertzailleak edo kimikariak, antzeko ezagugarhak daukez: Dana aztertzeko, pisatzeko, neurtzeko, arakatzeko, ziurtatzeko, baiezteko, zenbatzeko, oartzeko manipulatzeko jokerea. Eta ez gauza-gaiak bakarrik, ori ondo legoke, gizona bera be bai.

Orain zu senargai zara eta errez ulertuko daustazu zure Monika maitearen adibidea ipinten ba'dautzut: Pisatu egizu Monika, aztertu, neurtu, zenbatu... eta zatoz eta esan egidazu iñon aurkitu dozun zuri dautzun maitetasuna.

Trebebideak ez dabe dana argrtzen. Zure adiskideak eta zuk. itzaltasuna bear dauan arlo aundi bat aiztu dozue: Intuiziñoa. Au zer dan ezin esan lei. Begiratu egiozu ama bateri: Bularra artzen dautson umea maite dau eta bere barrua zomatzen dau. Begiratu adiskide aundi bat bere lagunagaz. Or ikusiko dozu intuiziñoa zer dan

Intuiziñoa begiratze zuzena da, bitarteko bakoa. maitasunean eta itzaltasunean isillik egiten dan itauna. Alkar-izketa bat. baifia isiltasunak berben beste indardauala.

Zuk ba-dakizu trebebideari buruz nik zer pentsaten dodan: Bearrezkoa dala eta ona be bai, beste gauza guztien antzera Jaungoikoagandik datorrelako. Baifia gauza guztiak ez dagoz neurhpean, eta gauzak aldatzen doazela (jarraitu orretan. lagun!) zuek aiztu egiten dozue zeuen buruak be aldatu egin bear dirala zuek baiño aundiago dan baten indarragaz. Iñok ez dau

Jaungoikoa norberaganatzen, berak beraganatzen gaitu. Zenbakuntzarako arauak **ez dauke zer ikusirik zuk Monika'ri dautsazun** maitasunagaz. **Sinistu** egizu Jaungoikoak **guri dauskun maitasunagaz be ez daukala zer-ikusirik. Zutzat eta zure lagunentzat ortxe** dago tedera-bidea: **Itzi apur bat trebetasuna etamaitatu!**

Zureadiskidedan

Jacques **Loevv'ek**
Fede-Irudiak, 10.

EGIN GEINKENA

Esan labur... 1[2] idazkiak diñoana. **Gero** gogoratu BUP'eko lenengo urtean "eierti-motai" buruz esandakoa. (BUP1[s], VIGAIA).

Azafdu... 2n. idazkian Juan Paulo li'ak Galileo'ren kasuari buruz difioana eta zer esan gura dauan esaldi onek: "Jakin-gaien bidezko **buru-jabetza"**.

Eztabaidatu... Eta ulertu ondo ikas-gelan 3n. kJazkia.

Aurkttu... Laugarren idazkian Dirac'ek alboratzen **dauzan iru** errazoi erlejinoa guzurbide !ez alboratzeko: **Errazoizkoak dira errazoi** orreik?

Esan... 5n. idazkiak dinoana beste berba batzukaz eta **ortik asita** sortu ikasgelan eztabaide txiki bat.

Irakurri... 6n. idazkia. **Gai onen barruan zein lekutan ipiñi** lei? Zein da bere ardatzeko burutasuna?

Eskatu... Jakin-gaietarako irakaslean **erlejiñoagaz alkartu-eziñak izan daitekezan arazoen zerrenda bat. Ekarri ikas-gelara eta aztertu banan-banan**.

Ipifil aurrean... "Asiera" derixton entzun-ikus gaia (Tres **medios argitaldariarena)** eta azaidu gure gaia argitzeko

Alkartuia lan egin... Filosofiako ikastegtagaz eta agertu ikas-gelan gai au: zeintzuk diranfilosofiaren eta erlejiñoaren gai bereziak.

EgIn... Jakin-gaietako NOBEL saria **lortu dabenen zerrendea (Fisikakoak, Kimikakoak, osasungintzakoak...)** erlejiñoen bateko sinistedunak diranak **artuta**.

Agertu... Labur-labur zein dan jakin-gaien arloa eta zein euren ikasbidea. Gero egin orixe berori ertejiñoagaz.

EgIn... Itaunketa txiki bat gure inguruan bizi diranai itaunduz, rtauna au dala: **"Zuk sinisten dozu Jaungoikoa?" Gero ikasgelan azaldu erantzunak**.

Azaldu... "Jakinbkieko Jainko-bakokeria" zelan **edo alan** batu eziñeko **gauzea dala eta zergaitik dan eta zergartik esan bear leiteken** argiago **ulertzeko "Jakin-gaien bideko teoloji-arloan dan ezagutu-ezina"**.

Egin... Gaiaren laburpenaorrialde baten.

Azaldu... Gai onetan asieran dagoan irudizko laburpena, irakasleak azalpena egin ondoren.

i^-kirk-A

IIIGAIA

GAURKO PENTSABIDEAREN SORTZAiLLEAK
(XIX gizaldiko pentsalari aundiak gaurko gizabiderik ezagunenen oifiarrian dagoz)

[H]Jaungoikoak ez **dau** egin gizona: **Gizonak** asmau dau Jaungoikoa"

"Erlejiñoa erriaren lo-bedarra da"

"Erlejir>oa gizarteko zorakeria da"

"Jaungoikoa il eginda, bizi bedi gizona".

Esaldi orreik agertzen **dabe labur-labur -eta apur bat itxurraz** markatuta XIX gizaldiko lau gizon **aundiren pentsabidea eta orreixex lortu dabe gure XX** gizaldi au **dan lakoa izatea eta ez** beste era batekoa. Bakoitxak bere ikuspegia dauko **gizonari buruz,** baifia **laurak batera diftoe** Jaungoikoa **ta erlejiñoa** eragozpen bat dirala**gizon izateko**.

Gai onetan aztertuko doguna:

* Orreitarikobakortxarenpentsabidea.

* Zeatzago, gizonari, Jaungoikoari eta erlejiñoari buruz daukezen pentsaerak.

* Orrelan **ulertuko dogu zergaitik zan ori euren** pentsabidea **eta** ikusiko dogu **ia eurak uste eban lez,** Jaungoikoa ta erlejifioa eragozpen diran gizonarentzat.

Gaurko pentsabidearen sortzailleak

Feuerbach:

Gizonadalenengoa.
Jaungoikoa ametsezko norkiada.

Marx:

Jazokizunak sortzen dabez burubideak.
Ekonomiak sortzen dauz gizarte-erakundeak eta kondatran aldatu egitendira.
Ondorenak lortzeko lan-tokiak langilleen eskuetara igaroten diranean gizartea zuzenagoa izango da.
Gizona iflorenganatutadago.
Erlejiñoa burubide bat da eta gizonari ez dautso izten aurrera egiten: Erriaren lo-bedarrada.

Freud:

Gizona kontzlentzi-barcuko ezjakiftak daroa.
Erlejiñoa gizartearen kirio-gaisoa da.

Nletzsche:

Ez dago federik, ez buru-argirik, ez jakiterik: Bizia baiño ez dago.
Jaungoikoa iltea, gizonaren askatasun-bide zabala izan da.
Eleizeak txarto ulertu dau Jesus.
Gizon barria, goi-gizona, balio barriduna da.

1. Gaurko pentsabldearen rturrlak

* Gure mundu onetan diran erlejiño-bako eta erlejifto-aurkako jokabideak ez dira gauerik egunera sortu. Jaio ziran igarotako aldian dauke jatorria eta agertu ebezan pentsalariak dira sortzaille. Aldi ori ta pentsalari orreik guganaiño eldu dira eta gure aldiari ta gure pentsabideari euren baldintzak ezartendautsez.

Feuerbach, Marx, Freud eta NIetzsche aztertzea bear-bearreko gauzea da gaurko pentsabidea ulertzeko eta onein gizaldia (XIX gizakjia) Freud bakarrik ogeigarren gizaldiaren asieran liburuak argitaratzera eldu zala, oiñarria dogu gure gizaldia ulertzeko.

Laurak dauke eskema bardin bat gero bakoitxak zerbait barria gaineratzen dautso eskema orreri gizona ta gizabidea kontuan dirala eta erlejihoa alboratzen dauan burutasun ori aurrera eroateko aztopo dalako) Feuerbach, Marx eta Freud pentsalariak mundu au arrazoizkoa dala eta gizonaren buru argiak ulertu daikeela diftoe, Nietzsche'k ostera mundua ez dala errazoibidekoa uste dau eta orregaitik erokeria dala munduari norabideak biliatzea, ez erlejiñozkoak, ez filosofizkoak eta ez jakingaien bidekoak. Olako norabiderik ez dauko munduak.

* Baifia eriejiftoa alboratu egin bear ete da gizonak bere lekua euki dagian? Ezin alkartu ete leikez Jaungoikoa ta gizona? erlejiñoak gizonagan be sinistendau...

2. Ludwig Feuerbach (1804-1872)

* Feuerbach'ek diñoanez, filosofiaren sorburua ezin izan daiteke burutasun bat (ori esaten eban lenagoko filosofiak, idealismoak, dana dala idea utsa). Sorburua aurrean daukagun mundua da. Beretzat lenengoa aurrean daukagun mundua da, ez guk mundu orreri buruz daukagun burutasuna. Bere ustez izatea daukana beti da gauza konkretoa ta mugatua eta ez abstraktoa ta mugabagea, Aurretikoen filosofiaren aurka, Feuerbach gauza-zaleada.

Feuerbach'entzat lenengoa ez da burutsauna, gitxiago Idea mugatua. Beretzat lenengoa gizona da, gauza-arteko gizona, konkretoa, konzientzia daukalako bakarrik piztiak baifto goragoakoa eta gauza-girokoak diranak diranak baifio beste rreunrirk ezdaukana.

* Gizon zeaztu bakoitxak ondo ulertzen dau gizonaren aunditasuna, baiña batera ondo daki bera bakarrik ez dala aunditasun orren jabe: Gizon zeaztuak bere burua ikustendau lenengo gauza lez, baina mugatu lez be bai.

Eta orduan berak osotasun barik eta mugaturik ikusten dauzan balioak neurri barik ezartzen dautsoz irudimenez ikusten dauan izaki bateri. Eta izaki ori irudimenez sortu ondoren, izaki orren menpean jarten da eta Itxaropena artzen dau beste bizitza baten zoriona ta osotasuna emongo dautsozala, bizitza onetan ez daukozan gauzak. Eta Jaungoikoa esaten dautso.

Orregaitik, Feuerbach'entzat Jaungoikoa ez da besterik berak mugatuta daukazen izakerak, bere injdimean muga barik daukazana baino. Ez da Jaungoikoa gizona egin dauana, gizona izan da Jaungoikoa egin dauana. Ez da gizona Jaungoikoaren Injdi ta antzera egifia, Jaungoikoa da gizonaren irudi ta antzera egifia.

Baifla gizonak irudimenez ikusten dauan aunditasun ori, ba-da. Ez Jaungoikoagan, aunditasun ori ba-da gizadian aurkitzen da, gizadia osoan artu ezkero: Gizadia ta gizonaren muiAa.

Jaungoikoak ez dautso izten gizonari bere aunditasuna ulertzen. Gizona ifiorenganatuta (ir»or dan batek artuta) ez dago bere begiakaz begiratzen, Jaungoikoaren begiakaz baifio: Orregartik ez dau ulertzen zenbat balio dauan eta bere burua txiki egifiaz, aundi egiten dau Jaungoikoa.

Gizonak Jaungoikoa aundia dala ikusten dauanean, benetan uste dauana beste au da: Gizadia dala aundia. Jaungoikoari ezarten dautson dana, orixe da izatez gizadiak daukana. Maitatu eta guriu egin bearda, ez Jaungoi-koa,gizadiabaif»o.

* Ortik berez dalor, erlejiñoa ezertarako balio ez dauan gauzea dala esatea. Erlejinoak bete dau bere zeregifia kondairan(guri glzona zer dan eta zer egin bear dauan esateko zeregina eta ori be zearka bete dau, gizonari buruz esan bear dana Jaungoikoari buruz esanda. Eta orain erlejinorik ez dan lez bear, eriejinoa gizabide biurtu da, gizona ta bere jokabldea ezagutzea da. Eta askatua dan glzonaren zeregiña ez da norberekeriz betiko erreiriua irabaztea, biotz zabalez lurrean maitasunaren erreifiua eg'rtea baifio.

Azterketarako burubideak

* Feuerbach'en pentsabideak ba-daukoz balio ziur batzuk:

- gizonari buruz arduratzea, gizon zeatza kontuan dala, bere aunditasuna ta bere mugak agertzen dirala.

- Geure gurarien neurrikoa eta geure maillakoa dan Jaungoikoagan oinarritua dan norberekerizko ta guzurrezko erlejiñoari azterketea egin.

- Gizona alkarte-girokoa dala, esan eta esan ekin, eta besteenganako maitasunak eskatzen dauan jokabide lez gizadia obetu bear dala iraganri.

" Baifia ba-daukaz alde eztabaidagarriak be:

- Lenengotik eta errazoirik emon barik gauza-zale agertzeak, errazoi barik Jaungoikoa ukatzera daroa.

- Guzurrezko Jaungoikoa ukatzeak ez dau esan gura Jaungoikoa bera ukatu bear dala: eta Feuerbach'ek Jaungoikoa eta Jaungoikoari buruz berak dauan eritxia bateratzen dauz. Eta Jaungoikoaren burutasuna, gizonak eurak diran lez mugalua izan arren, Jaungoikoa bera mailla baten dago, gizonen maillatik urrin. gure burutasunak baino gorago eta burutasun oneik ifioz ezin izango dabe bear dan lez agertu mugabakoa dan Jaungoikoa.

- Jaungoikoa "gure gurariak sortu daben irudi utsa izan ezkero, ez ete leiteke izan Jaungoikoak berak gugan gurari orreik ipini izatea, orrelan beragana eldu gaitezan?

3. Kari Mara (1818-1883)

' Feuerbach'en burubideak (ezagupena gal zeatzetatik asi bear dala; glzona dala baliorik gurena, erlejifioak gizona ifiorenganatu egiten dauala) Marx'enlzal asikerako oifia izan ziran.

* Baifia Marx'ek aurrera jo eban. Gauza jator bi dakaz bere-bereak, Feuerbach'en burukideakaz balera berak egiten dauan azterketea eglteko:

- **Egite-bidea:** Gizona ez da osotzen gauzak ulertuaz beste barik, batez be gauza orreitan zerbait egiteaz baiño. Jakinzaleak mundua ulertu egiten dabe, baifia aldatu be egin bear da.

- **Politikearen, ekonomlaren eta glzartearen azterpena:** Gizona olakoa edo alakoa izan leiteke, inguruko zertzeladak zelakoak diran. Orregaitik, gizona ulertzeko gizartea azlertu bear da, baita gizarte orren errigintza ta dirugintza be. Oneik dira gizona bideratzen dabenak, oneik zelakoak diran, gizona alakoa izango da.

Auxe da kondairazko gauzazaletasunaren oiñarria eta auxe Marx'en filosoliosoaren laburpena: Gizonari eta gauzai bunjz gauza-bideko burutsauna, gizona ta gauzak aurrera doaz kondairan zear.

Ekonomi-arazoak dira
gizona bideratzen dabenak.

Kondairazko gauza-bidea.

* **Gizartearen erakundea:**

Gizartea beti da alkarragaz zer-ikusia dauken gizonen alkartea: lana, salerosketa, oiturak, bunjtasunak, legeak, laterria ta abar... Beti uste izan da jazokizunak, mundua bera (lana, salerosketea. bunjtasunak, oiturak, legeak, laterria, ta abar,..) burutasunetik dalozela. Baina Marx'en ustez bestetara da: Jazokizunak dira burutasunak soruen dabezenak eta gauzak era batera diranean **era** orretara pentsauko da eta beste batera diranean besie era batera.

Zeatzago osateko: Ondoren bideak (lan-gailluak) ondorenak lortzeko artuemonsk dakarrez {lana banatzea, jabetza, ondoren-banatzea la abar) eta oneik be, gizartearen eta politikearen **era** barriak sortzen dabez (gizarte-maillak, atderdiak, legeak, jaurtzerako erak, eta abar) eta gizarteari begira diran burutasunak (filosofia, erlejinoa, eder-lanak). Orrelan gizarte-erakundeak azpl-egitura dauka, baita gol-egitura be, eta au goragokoa izan arren beste aren menpean dago oso-osoan. Ikusi dagigun injdi-bidez eta labur Marx'ek zelan ezarten dautson eskema au langintzazko gizarte domu-zaleari:

GOI-EGITUREA	BURUBIDE2KOA:	Kristiñauen erlejirioa tdealistenfilosofia Edertia, jokabideak.
	POLITIKAZKOA:	Esku-zurien *laterria* Legedia, alderdia,
	GIZARTEZKOA:	Gi^arte-maillak Esku-zuriak, esku-iangifleak.
BE-EGITUREA:	ONOOREN -LORTZERAKO ARTU-EMONAK	Olaburua/langifleak (lanteglak banakakoenak diralako).
	ONDOREN-LORTZERAKO LANTEGIAK:	Langintzarako Tramankuluak

*** Gizartea kondalran aldatzen:**

Bear-izanak beteteko beardiran ondasunak sortzean, gizonak lurralderik **lurraldera ibiltari izatetik {asi** lenengo **lurgintzan, txirrinkea ta burdingaiak sortzetik igaro, eta etxeko oleak egin ondoren...) langintzarako tramankuluak** egitera **eldu da. Aurrerapen** bakoitxak ikusten dan lez, ondorenak lorizeko bide bat bear **eban eta orrexen menpean geratzen zan. Ortik sortzen ziran ondorenak sortzeko** artu-emon barriak (eta goraberak be bai kanporako ondorenak **sortzen ziranean artu-emon barriak sortzen ziralako). Artu** emon **barn' orreik iraulketa bat egiten eben, eta orrelan kate-antzera, aurrekoaren ondorena zan azpi-egitura barria sortuz: Gizarte-era barriak,** politika eta gizarte ***eta* burubide arloko *eia* barriak. Orrelan sortzen izan dira kondairan zear** gizarte-era **barriak:** Lenengo aldietakoa, marroien aldikoa, jauntxoen **aldikoa**, **domu-zaleenatdikoa**.

Kondairea aurrera doa ba, ekonomi eragilleak eraginda. **Eta, Marx'ek** diñoanez, aurrerapen onen azkenengo aidia komunisten gizartea **da eta emen domu-zaleen gizaneak izan dauan gaitxa kendu dan ezkero, (au *ondorenak lortzeko* bideen banako jabeiza zan) gizonen arteko** alkartasun osoa lortuko da, ondoren-bideak guztien jabetzapean **dirala.**

GIzona

*** Munduko gauzen giroan, eta ez dago beste girorik, izakirik aundidena gizona *da.* Piztiakandik *urrin* dago gizona, bere bear-izanak beteteko bear dauzan ondasunak berak lortzen dauzaiako. Marx'ek alderdi bi bereizten** dauz lanean: a) "gauzatze-unea" :gizonak gauzea aldatu egiten dau eta bere ezaugarria **izten dau gauza orretan:** b) "Norberaganatze-unea" : Gizonak gauza ori bear **dau, beretzat** artzen dau, erabilli be bai **eta orrelan bere bizia** sortzendau.

* Baiña *gizarte* **domu-zalean gizonak ezin dau bete bigarren unea, olaburuak ondorenaren zati bat beretzat artzen** daualako, **ondoren ori langilleak lortua izan arren.** Orrexeri esaten dautso **"ekonomi-arloko** ifiorenganatzea" : ifioren (olaburuaren) onerako galdu, norberaren **alegifia2** lortu dana. **Eta orrelako** iñorenganatzearen urrengo "politika-arloko **iñorenganatzea"** dator: **Laterriak eskuzurien gurariai erantzutearren, jabeai erabagiak artzeko eskubidea kentzen dautse eta orrelan ez dira guztien onerako, Eta injgarren** "burubidezko iftorenganalzea": gauzak **ez diran lez ikusi-azo esku-zurien**

gurariak beteteko eta langilleai gauzak zelan diran ikustea galazoteko.

Gizonak benetako **gizona izateko, inorenganatze guzti** onetatik askatua **izan bear dau eta** orretarako **bidea bere lana da**. **Marx'en** ustez, gizadiaren amets **au ez** da betetuko **gizarte komunistan baifio eta ori lortzea ez da gauza erreza** izango: Langilleak agintaritzara sartzeko ez dago beste biderik"giza-maillenburrukea"baifio...

Burubideak gauzen ikuspena aldatu egiten dabe.

Erlejiñoa

*Marx'entzat erlejirioa burubide-arloan dago. Eta burubideak **nai dabena munduaren** ikuspegia emotea da, **orretarako une bakoitxean dan gizarte-**giroa onartzen **dala**, **esaterako: Gizartea giza-mailletan banatuta** egoteak, berezko gauzea izanik, **jabe diran esku-zuriak eta** ifiorenganatuta dagozan langilleak izatea zurrtzen dau. Egunen joanean burubideak aldatu egiten dira, jazokizunak ez diralako burubideetatik datozenak, burubideak gauzetatik * baifio, orregaitik, **jazokizunak edo gauzak** dira burubideen aldatzaille, Burubideak **gizonari gauzak agertzen dautsoz, baifia aldatuta. Ez da** izango gauzak aldatzen ez dauzan burubiderik, gauzak **eurak zuzenak izan arte, eta ori gizarte komunistan izango da orrelan.**

* **Marx'entzat erlejifioa auxe da: Gauzak zuritzen eta** aldatzen dauzam burubide bat. Eta geiago be bai:

- **Erlejifioa** erriarentzat lo-bedarra **da: Gizonak** erlejiftoa **sortzen dau** bere **samintasunetan pozgarri izan daiten;** geroko **bizitzearen itxaropenak adorea kentzen dautso emengo bizitzea** aldatzeko **burnjkea** egjteko eta ez dagoan Jaungoikoa sinisteak askea izatea galazoten dautso, iAorenganatu egiten dau.

- Erlejifioa burubkjea da: Guzurrezko **gauzen guzurrezko** agerpena. **Eta** burubide orregaz **bizitza onetan** okerkeriak **zuritu egin nai dira** "zeruko zoriona irabazteko nekeak artu bear dirala" esanez.

- **Erlejifioa galdu egingo da: Beste ifiorenganatzeak gaHzen diranean**, ekonomi-girokotik sita, gizonak **ez dau bearko** zeruaren pozbiderik.

Azterblde-batzuk

* Marx'ek dauan eztabaidatu-eziñeko balio bat giza-zaletasuna da. **Orrexek daroa morroitza edo iñorenganatze asko aurkitzera, olako** sareetan lotuta **gizona ikusten daualako**. **Eta mundu zuzenago bat sortzeko** indarra emotendau.

Ba-dagoz **Marx'egan beste balio aundi batzuk be: Gizartea, polrtikea ta ekonomia aztertzeko erak, (eta orrelan** bere aidian inori burura etorri **ez** jakozan **arazoak azaltzen dira) edo erlejifio-era batzuk dauken** ifiorenganatzerako gizarte-zeregina salatzea.

* Ba-daukazbaitaezezkorrakdiranikuspegiak:

- ***Gizonari buruz*** **berak daukan** pentsakerea *estua 6a,* gizona beretzat **ez da beste ezer gizarte, poiitika eta ekonomi-giroko artu-emonen** ondorena **baifio**, ez dau izten askatusunerako **unerik.**

- **Komunista dan gtzartea,** ***etorkizunean*** *gizadiaren* salbamen izafeko dana, **orra eltzen ez** diran guztiak alboratzeko **bidea da; beste alde** batetik, **rtxaropen ori geiago dago amets utsen munduan, jakingarrien** ziurtazuneanbaifio...

- **Marx'ek Jaungoikoari buruz dauan eritxia aldatuta dago (bear** ba'da, teolojiarloko jakite gitxi **daukoiako edo berak ezagutu eban kristiñau-bizitzea** okertuta egoalako); **orrelan berak egiten dauan aztertzea Jaungoikoaren eta erlejiñoaren eritxi oker orreri egifia da baiña ez** benetako Jaungoikoari ta erlejifioarl

- Erlejifioar! buruz agertzen dauan bunjbidea, erlejinoak dauan okerbidea agertzeko da, baina **ezelan be ez ukatu-ezlfia** dan agertze **bat;** Marx Jaungoiko bakoa **zan Idazten asi baifio lenagotik:** Bere idazkieian Jaungoikobakokeri ori sendotu egrten, baiña barru-barrutik arazoa iftoz aztertu barik.

4. *Slgmund Freud* (1856-1939)

Glzona bere barru-barrenak blderatzen **dau**.

* Isteriaz gaisotuak aztertuz (kirio gaiso au gorputzeko okerrak sortzeko bidea da, berez gorputz-gaisoa izan ez arren) Freud'ek uste izan eban gizonagan ba-egoala "zerbait" barruan berak daukana baiña bera konturatu barik: orrelan "barru illuneko" gaiak aurkitu ebazan. Eta barm-illun ori ez da gorputz -ariokoa, gogo- ariokoa baifio.

Freud'ek giza-gogoari gorputzak daukon antzeko edo bardin dan jokabiderako erakundea ezarten dautso.

Giza-barria iru maillatan banatzen da.

'Gitxi gorabera, Freud'ek "gizonaren gogo-erakundea" zeaztu nai dauanean olantxe egiten dau:

- Bakoitxaren nortasunean iru mailla-antzeko dagoz: Gogo argia,, (kontuan artzen doguzan gauzak) gogo-Illuna (Gugan dagoana baina geu konturatu barik) eta gogo argi-aurrekoa (aurrekoa mailla bien bitartean dagoana).

- Orrez gaifiera nortasunean ba-dagoz beste gauza batzuk be, "gogo-erankundeak dirala esan geikenak, ori grtxi gorabera esanda; Neu *edo* gizonaren errazofbideko aJdea, *neu-gohla (zitiegi dana edo ga*lazote dagoana agertzen dauana eta ori umeagan sortzen da ezitzaileen atzeratzeak beraganduten dauzenean) eta axe (au gogo-illunekoa da oso-osoan, jaiotzatik dakarguzan jokerak eta **neu** arek alboratu dauzalako zapalduta dagozanak dira).

- Erakunde oso au bultzatzen dauana grifia edo "libido" da, berez daukagun atseginerako burtzakadea.

Gizonaren gogo-blzitza ain gitxi-goraberaz zeaztu ondoren, goazen orain zelan dabillen erakunde ori aztertzera: GriHak, "axe" ren barruan dagoan libido orrek, pozbidearen billa urteten dau. Gogo-illunetik jokera oneik (seksu arlokoak eta burrukarakoak) agertzen diranean, "neu-goitiak" arauetara sartu nai dauz. Orduan sortzen *da 'izi'ttiu* bat, "neu" epaikari *dala* (onek

gizonarentzat onena dana billatzen dau, "egin ai dana" izan ezkero. **"Neu"k "neu-goitia"ren aginduak jarraitzea erabagiten dauanean, barruko bultzaka-dak lotu egiten dira eta eurena** egiterik ez **daukenean "gogo-illunera" bialtzen dira**. **Baiña bultzaka orreik ezin dira ezereztu, zapaldu baifio: gogo-illunean buftzakadak eta gurari zapalduak burrukea egiten dabe** ***eta*** **urtenbide** baten **billa dabiltz, euren guraria bete nai dabe. Gogo-arloko gaisoak (neurosis,** isteria...) agertu egiten **dira norberak iztillu orreik bideratzen ez** dakienean edo nortasunaren iru mailletan **diran iztilluak jazan ezin dauzanean**.

* Emen argi ikusten dogu **Freud'ek** aurkezten dauan **giza-irudia ez** dala **ifiondik be antxiñatik artu dogun gizon aske ta buru-argiarena: gizona** ondo **mugatuta eta larri bizi dan norbait da, bere buruaren jabetasun oso gitxi** daukana (eta **orrek ez dauko antzik gizona Jaungoiko egin eta Jaungoikoaren** ***lekuan*** **ipiAi** ***na't*** **ebenen** giza-irudiagaz). Gizonaren *askalasuna* **ukafzen da** *eta* beste **batzun ustez berak** daukazan **amets** zoragarriak be zapuztuta geratzen **dira.**

Oraindiño geiago egin eban Freud'ek. Bere burubidea izkillu lez artuta beste jazokizun **batzuk ulertzera sartu zan: ametsetak,** eder-lanak, maitasuna... etaedejiñoa be bai.

Erlejlftoa

* Ona emen, **Freud'ek diñoanez, erlejiñoa nondik nora agertzu zan** gizartean: Lenengo aldietako gizonak, **euren** babeserako, **leifiuan zan** gizaki **arrik** sendoenaren babespean **jartzea** erabagi eben **eta** onek bere eskubideakaz eme **guztien jabetasuna nai eban; egoera ori ez zan** sufritzeko lakoa **eta leifiuak buru zan gizaki arra (aita) il egin** eban, ortik **sortu zan** egindako **ilte ori egin zalako, erru-ustea eta au azpiratzeko, arazo ori** geiago artatu be ez egitea erabagi eben eta **pizti bat (totem) gurtzen asi ziran, pizti orrek** ***a'rta/ zuzendañ zanaren*** **lekua** ***ariu*** **eban; erlejiftoa** ***aurrera joiala*** *totem* **edo pizti ori** Jaungoiko **Aita izatera edu zan eta oneri batera maitasuna ta** biidura izan jakozan **eta ez zan besterik gizon guztiak euken erru-ustea** azpiratzeko artu zan bide bat baino.

Auxe da ba Freud'ek bakoitxaren **erlejiñoa nondik agertu zan** azaltzeko esan ebana: Umea jaioten danean, amaren maitasuna aurkitzen **dau eta orrelan beragan amaganako maltasuna sortzen da; geroago maitasuna dautson beste bat aurkitzen dau eta orrelan sortzen jako** aitaganako **maitasuna;** baiña umeak bere ienengo ma'rtasuna, amaganakoa, berea bakarrik dala **uste dau eta amak bera itzi egiten** dauala eta artagaz doala **ikusten** dauanean, aita ikusten dau arerio lez eta gorroioa **artzen** dautso. Umeak orduan aitarentzat maitasuna ta gorrotoa dauko **batera eta** bigarren **barrumin** au **onartzekoa ez dan ezkero,** (neu-goitiak dinotso **ori) zapaldu eta** gogo-illunera bialtzen **dau (axe) eta iztillua, barruan, antxe dago; umeak sei bat urte** daukazenean aita elburu **biurtzen da eta iztillua** aundiagoa da eta erru-usteak **zorroztu egiten dira; iztillu ori** bideratzeko, **gogo-argira ekarten da (neu) Jaungoiko ; Aitaren irudipean eta Jaungoiko Aita orrek umea babesten dau eta umeak maitasuna dautso** (maitasunezko **barru-miña) baiña** umea zigortu egrten**dau etaonek bildurradautso (erru-ustea).**

* **Freud'en** azken-ustez, erlejifioa ez da besterik giza-gogoaren **ondorena baifio. Erlejiño-burubideak, oiñarri bakoak izan arren,** kondairan indar ikaragarria **izan dabe, barruan** daukezan gurariak **bizi-biziak diralako: gizonak** dauan babestua izateko **guraria, zuzentasuna eskatzea, bizia eriotzeagaz amaitzehk nai ez izatea... Ume-gurariak dira, aitaren** burubidetik sortuaketa sekulabeoso-osoanazpiratuko ezdoguzanak.

ErlejiAoa "amets utsa" da, baina ume-aldiko **izlilluai emoten** jaken guzurrezko urtenbidea dalako, "neurosis" ba da. Eta **guzurrezko** urtenbide **au gizarteakonartu daualako, erJejiñoa"gizarteko** neurosis"ada.

Eta gizona, **gizadi osoa, ezin dira osotu neurosis orreik, erlejiñoa be bai, azpiratu arte.**

Azlertzeeako burubideak

* **Zalantza barik,** Freud'egan berak ekarritako gauza baliotsuak aurkitzen doguz, esaterako **gogo-illuna ta onen erakunde-jokoak aurkitu** izatea ***edo*** **"aitaren injdiak"** daukan garrantzia agertzea **eta** erlejifio-arloko burubideetan diran beste gogo-oarbatzuk.

' Baiña gogo-aztertzaille askok-psikoanalistak be bai-Fred'en uste batzuk zalantzan jarten dabez: Edipo'ren **edo aitaren barru-ustea, dana seksu biurtzea**, **umearoko lenengo urteak dauken** indar eragillea... Eta oraindiño geiago **dira eder-!anai eta erlejiñoari buruz** daukazan ulerbideak **oso** mugatuak **dirala diñoenak.**

Zeatzago esateko, berak "aita irtea" dentxon burubidea, **kondairan erlejinoa sortzearen iturria zala esatea ezin baieztatu leiken gauzea da. Erlejiñoen kondaira begiratu** ezkero, Freud'ek agertzen dauan bidea barik beste bide batzuk **ikustendira.**

Gaiñera, **Freud'ek bere ondorenak** aterateko, gogoz gaisoak ziran batzuk **artu ebazan eta orrein erlejifio experientziak aztertuta atera ebazan ondorenak. Elduko ete zan ondoren bardiñetara gogoz ondo** egozanak **artu ba'lituz?**

Eta erlejiño-gaia aztertzen dauanean bere mundutik kanpoan dabil: Jakitun l**ez eskifii leike erlejiño-bizitzearen** azalpen **bat, baifia ez leuke** esan **bear, bere arlotik urten barik, erlejifio experientzia daukan ifior** ba-dagoala **edo ez dagoaia**.

Feuerbach'eri buruz esan genduana bera esan lei oneri buruz be, izan **be** Feuerbach'ek **filosofiaz azaltzen ebana bera azartzen dau Freud'ek** gogo-bidetik: **Jaungoikoa amets utsa dala, gure gurarietatik sortzen dala. Baifia ezin ete leiteke izan egin dan... arnetsa? Ezin artu ete lei Jaungoikoak aitaren irudia**, **bera be aita lez** agertzeko **eta ezin artu ete leiz ume-aroko iztilluak gizona** bere Egilleagana zuzendu **daiten?**

Ezin artu lei arta-irudia bera Arta lez agertzeko?

5. FrIederIch NIETZSCHE (1844-1900)

JaungoIkoaren eriolzea

Gizonak aunditasuna, askatasuna, zohontasuna nai dau. Ifiok ezin atzerat u leike gurari bizi ori. Jaungoikoa ta jokabide-arauak, gizonaren aurrean gaiga iez agertzen diralako, kendu egin bear dira. Eta Nietzsche'k barri au iragarten dau: Jaungoikoa it egin da.

Jaungoikoa il egin dala, barri on bat da. Baiña batera barri larria. Izan be gizonok millaka urteetan egon gara gauza guztien oifiarri buru-argia, jokabide-arauak eta Jaungoikoa dirala. Oiñarri orreik kentzean, mundua ondatu egiten da eta gizona bakar-bakarrik geldrtu-

Nietzsche'rentzat ez da naikoa Jaungoikoagan dan fedea kentzea. Buru-argiari, jakingaiai eta aurrerapenari sinistea be kendu egin bear da: Bere aztertzea ez doa kristiñautzearen aurka bakarrik, Marx'en iraultza-indarra edo Compte'ren jakinbideko baikoriasuna be aztertzen dauz. Dana aiboratu ezkero, Nietzsche'k berak be errez ulertzen dau bere jarraitzailleak gitxi dirala eta gitxiago uiertzen dautsoenak: urte asko igaro bearko dira Jaungoikoaren eriotzea deritxon barri ona gizadiak uiertu orduko eta geiago onartu orduko.

* Jaungoikorik egon ezik, ez dago jalorririk, ez elbururik. Orregaitik, ez dago *ezertxarra edo ona* danik, ona azkeneko elbunjra garoazana eta *txarra* ortik alboratzen gaituana dalako. Nietzsche'rentzat gizona ona ta txarra baino be aragodago.

GoI-gIzona

* Olako Izatea ezin bizi lelke zeatz, buru-argia ta esanekoa danak. Orretarako "goi-gizona" bear da. Tximifioiak gizona sortzeko almena euki dauan iez, gizonak be "goi-gizona" sortzeko almena dauko. Gizonaren aunditasuna "goi-gizona" sortzeko bidea izatea da. Gizonaren Jakituriaren eta bere makaitasunaren aurrean, goi-gizonak jakrturi barria dauka ("gaya" deritxon jakituria) eta balio barriak: Indarra, atsegifia, indar-gurea, bizi-gura bizia.

Krfstiflauzea aztertzen

* Nietzsche'rentzat kristifiauizearen jatortasuna Jaungoikoa ta onen legea **gizon guztientzat ezartean dago.** Antxinako Juda'tarren **erlejinoaren aurrean, erlejifio ori ez zan erri bat ba-zala** agenzeko ezaugarri **bat** baino, **kristiñauen** Jaungoikoa **ta legea agertu ziran eta onek bere menpera** dakar **dana eta erriaren indar bizia** galerazten dau. **Ortik zortzen da** makalen **burubidea, oiñarrta jokabide-arauetan dala eta ez ekintzetan, esanak** egitean **etaezbizitzan.**

*** Jesus'ek** ez **eukan pentsabide ori eta ez zan bera orrelan bizi izan.** Bere **oiñarriko experientzia, Jaungoikoa egola: Orixe agertu nai dau ezaugarri lez "Jaungoikoaren** semea" esaten dauanean **edo zoriontasunak** oraingo **zorion lez gerorako** itxaropen barik iragarten **dauzanean.** Baiña Eleizeak txarto **ulertu dau Kristo'ren mezua: Bere ezaugarriak irakatsi ziur lez artu dauz eta bera artu dau irakasle eta erosle lez gu** beragana **urreratu eta bere** babespean jarri **gaitezan**. Baifta Jesus'egan dagon balioa **ez da ori, geure *expeñentzira* biurtzen gaitu, gaurko une onetan bizi sartu gaitezan. Eleizeak egin dauan oker-ulertzearen sustraia, Jesus beragan dago, argi berba egin ez ebalako:** nekea **ez eban onartu, bizitzearen alde ezezkorra (mifta ta** eriotzea) ez eban **onartu eta geroko bizitzarako bidea zabaldu eban, betirako biurtzea (eterno retorno) bizi izan ez** ebalako (asierarik **ez elburuhk ez ba'dago**, denporea betiko **barriro biurtzea** da, beti gauza bat bera **banriro egiten jarraitzea)**.

Aztertzerako burubldeak

* **Nietzsche'ren** pentsabidean, zalantza barik, ba-dagoz balioak:

- Bizia maite izatea, **bizia oso-osoan bizi gura izatea, gaurkoa** dan **lez aintzat artea**.

- **Bizi-poz osasuntsutik gizona afdentzen daben bunj-argi-za)een e!a sinistedunenjokabideak** salatzea.

- **Kristiñautzeari eta** sortaldeko **jakintzari** egrten dautson oiñarrizko azterketeak, gure balioen mugak kontuan **artzera garoaz eta** beste bide batzuk artu **ba'litzaz zer izango ete zan pentsa-erazten dausku**.

* Baiña ezin aiztu alderdi ezezkorrak bere burubideetan:

- Eztabaida barik, **Nietzsche'ren** pentsabideak ba-dauko **zer-ikusia ta indarra** (senidetasuna **gitxienez) nezikeriaren antzeko jazokizunaz sortzeko (nazien ustez goi-gizona eri-tarren endea da eta oneik** menperatu bear dabe beste gizadi osoa) edo ikesgeria, atseginkeria, gauzazalekeria eta gaurko pentsabideak galtzea be orren ondorenak **izan** dartekez.

  Berak **munduari begira daukan buru-argirik-eza, zentzunik-eza; Badagoz egokitasuna, legeak, errazoiak, naizta dana ez izan** egokitas**una, Segeak, eta errazoia; dana ez da argitasun bako mundua.**

- Bere baiezpenak **ez dauz** ifioz **ez oiñarritzen ez** sendotzen (beretzat baieztatzeak ez dauko norabiderik). Berak esatea da naikoa orrelan etedagero?

- Berak alboratzen dauan jokabide-araudia (personeagandik kanpoan dagoan legea onartzea beste barik), **kristifiau askok orrelan uste izan** arren, okerreko jokabide-araudia **da; kristifiauen benetako** jokabide-**araudia** norberaren **barrutik datorren indarra da, ete batera** jokatzeko **artzen dana geidea, kontuan artzen dalako artzen dana,** Bestea (Jaungoikoa) kontuan dauana.

Kristiñauen benetako jokabide-arauak norberaren barrutik sortzen dira.

1[B]IDAZKIA

Orain eztabaidatzen dana ez da Jaungoikorik dagoan ala ez, gizonik dagoan ala ez baiño; ez da oraingo arazoa Jaungoikoaren izatea gurearen lakoa ala beste bat dan, gu gizonok geure artean bardinak garan ala ez baiño; ez dogu billatzen Jaungoikoaren aurrean geure burua zelan zuritu, gizonen aurrean zelan zuritu baifio; ez dogu billatzen Jaunaren gorputza ogilan zelan txastatu, geure gorputzarentzat ogia eukrtea baiño; ez da nai Jaungoikoari Jaungoikoarena eta Kaisarreri Kaizarrena emotea, azkenean gizonari *gizonarena* emotea baifio ez *6a* eztabaidatzen doguna kristiñauak ala kristifiatu-bakoak, jainkodunak ala jainkobakoak garan, gorputzez eta gogoz osasuntsuak, askeak, eginkorrak, sendoak (...) zelan izan geintekezan baifio. **Nik** ez dot Jaungoikoa sinisten, *e\a* orrek nigan *auxe esan* nai dau: nik gizona ukatzen dauana ukatzen dot. (...) Jaungoikoa izatearen edo ez izatearen arazoa nigan, ez da besterik gizona izatearen edo ez izatearen arazoa baifio.

L. Feuerbach. (L Feurebach'en marx-aurreko gizabidea" lanean, M. Cabada'kdakarrenez. BAC, Madrid, 1975).

2n. IDAZKIA

Erlijinobakotasunaren azterketeak dauan oiñarria auxe da: GIzonak egIn dau **erlejlñoa,** eriejiñoak ez dau egrten gizona. Erlejiñoa, ondo ufertu ezkero, gizonak bere bamjan dauan kontzientzia ta bamjrmiña da gizona oraindifio bere buruaren jabe ez dalako eta jabetasun ori **barriro** gaidu **daualako.** Baiña glzona ez da burubide utsezko izakia, mundutik kanpora eskutatuta dagoana. Gizona, gIzakien mundua da, laterria, gizartea. Latern au, gizarte au, eriejifioaren iturriak dira, **munduaren kontzientzla atzekoz** aurrera, eurak dirala at2ekoz aurrera dagoan mundua. Erlej'inoa mundu onen ulerbide orokorra da, munduaren laburpena., em-eraz agertzen dan bere burubidea; (bere gogozko lotsea, bere barru-bizitasuna, bere jokabide-arauen zigorraj, Osagarri eder bat pozbiderakotazurrtzerako errazoi zabala.

Gizonaren barru-barruak sortu dauan **ametsezko sorpena** da, giza-izateak benetako **izatasunik ez** daualako. Eriejiñoaren **aurkako burrukea da ba,** zearretara, erlejiñoan bere **gogo-usaifia daukan munduaren** aurkako **burrukea**.

Erlejlfio-glroko errukarritasuna da, alde batetik, benetako erruka-**rritasuna agertzeko-bidea eta beste alde batetik,** benetako **errukarrita-sunaren aurka** doan **erantzuna, Erlejiftoa** naigabetuta dagoan izakiaren **antzia da,** boitz-bako munduaren gogo-egoerea, gogorik ez dauken gauzen egoeren gogoa dalako. Eriejinoa **erriaren lo-bedarra da.**

Erriaren zoriontasun amesezkoa dalako, eriejtftoa **azpiratzea,** benetako **zorionaren eskakizuna da.**

K. Marx ("Oraintsuko filosofilariak II" Liburutik artuta. BAC. Madrid, 1970.

3n. IDAZKIA

Totem-erlejiñoa seme-alabak euken erru-kontzientzitik sortu zan, errua-ren barru-min ori baretu eta lenagoko esangintzaren bidez aitagazko bakeak egiteko. Gero agertutako erlejiño guztiak ez dira **besterik** arazo ori bideratzeko erak **baiño, era orretk** jakintza zelakoa **dan alakoak izaten dira** eta eurak **artzen dabezan bideak zelakoak diran, baiña guztiak dira jazoklzun aundl aren aurrean erantzukizunak. giza-jakintzaren** asikera **aretan** jazorikoari emoten jakozan **erantzun bardin-atzekoak, izan be jazoera arek ordutik aunrera** oiñaze aundia itzi dautso gizadiari (...).

Totem-erlejiñoa **ez** da beste barik damuaren agerpena, edo **baketze-aren bideko alegifta, aitaren gaiñetik lortu zan** garaipenaren gomutakia **zaintzeko be ba-dira. Garaipen orretarik datorren** pozbideak, **totem-giroko** jatordua egitera daroa. **Gomutaki-jaia izaten da ori eta or kentzen dira** antxiña-tik datorren esanekotasunak ezarritako galerazpen guztiak **eta totem-piztia** opalduz **aita iltearen barrizkuntzea egin bear biurtzen dau, i!te** orretatik datorren onurea, aita izatearen zelakotasuna norbaragatzea ta onartzea, galtzeko arriskuan dagoala eta bizrtzearen aldakuntza **barrien** indarrez galtzen dala. Ez gaitu **arritu bear ba, auxe ikusteak: semearen arerlotasuna** barriro sortzen dala batzutan mozorro ta aldakuntzarik bakanenakaz **eta eriejifto-**ondoren barriak sortzeko.

S. Freud'ek ("Gogo-azterketa: Erlejiñoa ta jokabide arauak" fiburuan P. Fernandez Villamarzo'ko dakarrenez.

Enlzun egistazue eta neuk esango dautsuek goi-gizona zer dan.

Goi-gizona, l**ur-zentzuna da. Esan begi zuen naimenak: Goi-gizona lurraren zentzumena izan** dartela.

Zifiez diñotzuet, **anaiok,** l**urraren zentzumenaz zintzoak izan zaitezala eta ez dagitsezuela sinistu geroko bizitzako rtxaropenak aldarrikatzen datortzue-zanai. Jakiñean edo ez-jakifiean** pozoi-egilleak **dira**.

Olakoak l**urra iraintzen dabe, ilburuan eta pozoituta dagoz, lurra iguingarri jake: Orregaitik nai dabe** l**urretik urrindu!**

Beste **aldi baten Jaungoikoaren aurkako eginkizunak eginkizunik zigor-garrienak ziran, baiña Jaungoikoa il da eta beragaz amaitu dira zigorgarri orreik**. **Orain egiterik zigorgarriena** l**urraren aurkakoa da eta** l**urraren zentzunaren** gaiñetik ezagutu-eziñadanaren **erraiak ipintea**.

F. Nietzsche'k "Oraintsuko tilosofoak It" iiburuak dakarrenez. BAC, Madnd,1970.

ESAN GEINKENA

Irakurrl... "1ª idazkia". Azpimarratu pentsabiderik **gurena** aterateko. Biiiatu gaiaren zein tokitan sartu leiteken.

Irakurri... "2n. idazkia". Ulertu ondo eta ikusi gaian zein tekutan sartzekoa **dan.** Gero aztertu **zertan datozen batera Marx'en** eta Feuerbach'en

pentsabideak.

Egln laburpena... 3n. idazkian. Agertu gaiagaz **dauanzer-ikusia.**

Uiertu... Ondo4n. idazkiagaianazaldutakoaren arabera.

Egln... Gai osoaren eskema bat, asierakoa baiño luzeagoa.

Taldeetan banatu... Talde bakortzak ezarri jakon idazlea aztertzen **dau** astrtsuago eta arduratsuago monografi-iana egiteko. Egiten diran **tanak ikas-gelan agertzen dira agozko aldizkari lez etagero** eztabaidatzea egiten da.

Beglratu... Ingurua eta aurkitu gizon eta erakundeetan geure inguruan **gaian aztertu diran idazleen esaldiak.**

Egln daglgun... Banaka gaiaren laburpen naikoa luze bat (bi edo iru orrialde).

Blnaka... Egin talde bakoitxak age biten lauki bat idazle bakortzak **zer daukonone-rakorik etazertxarrerakorik agertzen** dogula.

Zelntzuk... Dira odazle oneitariko bakoitxaren burubideak gizonari **buruz? Eta Jaungoikoari buruz? Eta erlejinoari buruz? Iru age daukazan** marrazki bat **egin**.

Zeln da... Esaldi onei **buruzzure** eritxia?:

-Jaungoikoak ez dau egiten gizona, gizonak asmatzen dau Jaungoikoa.
-Eriejifioa erriaren lo-bedarra da,
-Eriejinoagizartekozorakeriada.
-Jaungoikoa il egin da, bizi bedi gizona.

Olako esaldlren bat... Ete da gure jokabideetan **agertzen dana eta gure inguruan** zabal **dabille-na**.

IVGAIA

GAURKOMUNDUAREN PENTSABIDEAK

(Gaurko gizabideak **nondik nora dabiltzan: Marx'en** bidea, teate-zaleen bidea, Jakingaidunena...}

"Komunistak gauza-bidean gagoz, baiña **egin geinke geure lana** katoiikuakaz"

"Jaungoikoa ba'dago, gizona ez da askea. Eta gizona askea da"

"Gauza txarrikba'dago, ezdago Jaungoikohk. Eta gauza txarrak ba-dagoz"

"Jaungoikorik ba'lego, jakingai-zaleak aurkituko leukee"

"Gizonik ezdago, Jaungoikorik gitxiago".

Esaldi **oneik gai onetan** aztertuko doguzan idazleen eta eritxi-biden laburpen lez agertzen dira. Gaurko munduaren, gure aldiaren burutasunak **dira**.

***Gatonetan* aztertuko** *doguna:*

* Olako idazle bakoitzaren pentsabidea.

* Zeatzago, gizonari, eriejifioaritaJaungoikoariburuzzerdifioen,

* Eta ori, eurak ulertzen alegindu, eta gure mundua ta gure **aldia** obeto **ulertzeko, eta** geure buruak be obeto ulertzeko.

GAURKO PENTSABIDEAK
FEDEAREN AURREAN

Gaur daukagun Marx-bideko gizabidea:

* DIAMAT:

- URSS'eko Marx-bide legetua.
- dialektika-bideko gauza-zalekeria.

* GIZABIDEARENAURKAKOMARX-BIDEA

- Marx-bidea:Kondairarenjakingaiak
- gizona: beste gauza bat.

* GIZABIDEKOMARX-BIDEA

- Gizona ez da lagurrtza (Garaudy)
- Ilxaropena, mugaz-andikoa, bizilzarako oiñarria da (Bloch)

Izate-zaleen **gizabidea:**

* SARTRE:

Gizona alperreko griña bat.
Ezdago Jaungoikorik
gaiztokia, besteak dira.
askatasuna bai, baiña arazoetara sartzeko.

* CAMUS:

Ulertu-eziñak eta txarkeria ba-dagoz
gizonaaurkajartenda
alkar-laguntzara jo bear dau
gizonaerrudunada.

Jakingaldunen glzabidea:

* Jakingaigirokoaurrerapenbarriak
* Ez jakin-bidea ikasbide lez:

- zabala
- itxia.

Gizabldeen aurkako erakunde-zaleak.

* LEVI-STRAUSS:

- Gizonajakingailez

- Gizonaez asketaarduratun

' FOUCAULT:

- Gizonikezdago.
- Askatusunik, Kondairarikezdago.

1. Atdi onetako Gizabideak

* Aurreko gaian, gaurko pentsabidearen iturri diran lau idazleren pentsa-bi-dea zeatzu dogu. Orreitatik sortu da gaurko pentsabidea, baifta orreitan ez da geratu. Gai onetan gure gizaldian diran pentsaeretara sartuko gara orain.

Pentsa-era oneik gizonari buruz dan pentsa-eraren inguruan dabiltz eta *orrega'iiik esaten* dautsegu gizabJdeak *ela gaurko* gizabideak geienak eriejiñoko fedearen aurkadagoz.

2. Gaur dan GIza-giroko Marx-bidea

* Gaurko pentsa-eren oiñarriko bide bat, Marx-bidea da. Munduaren iruterik bat komunisten erakundeen menpean dago, eta komunistak ez diran Jurraideefan asko dira burubide *orretara* sartuta dagozenak.

Ain zaba! dabillen Marx-bide orren ondoan beste au be agertu da: asko-**tariko** Marx-bideak dagozeia. Alde aundiak dagoz polilika-aldean lekua artu daben Marx-bideen (Errusia, Txina, Frantzia...) artean, eta alde aundiagoak oraindiño Marx-bideko jakitunen artean. Marx-bidean dagoan batek, H. Lefebre'k, Marx-bidea lertu egin dala diño. Gaur ezin aituta leiz Marx-bide asko baiño, naLzta guztiak izan irasi ebazanagaz zer-ikusia.

Marx-bide oneik iru jokabidetan banatu leiz: URSS'eko Marx-bide legetua, g^abideen aurkako Marx-bidea eta gizabidean aldeko Marx-bidea.

Diamat

* beste lurralde ta alderdi politiku batzuk jarraitzen daben URSS'eko Marx-bide legetua da. Marx'en pentsa-erea artzen dau, Engels'enegaz batera eta Lenin'ek ulertu eban lez **Mundua, gizona ta kondalra batuta begiratzea** da eta gauza-giro dialektikuan oifiarritzen da. Ortik datorko Diamat izena, DialektIku MaterialIsta

* Gauzagiroko dialektika Engels'en filosofi-pentsaeratik sartu da Marx'en kondaira ta ekonomi burubidera. Engels'ek Marx'en pentsabidea filosofi-erakunde oso biurtu eban munduari, izadia barru dala, azaipen osoa emoteko. Gauza-giro dialektikuarentzat gauzak dira izatea dauken bakarrak.

Gauzen gaia betikoa da eta aurrera doa, zabaldu egiten da eta erakunde barriak sorlzen dauz geroago ta korapiflo aundiagoak daukezenak (bizi bako gauzak, bizidunak, landarak, piztiak, gizona...) beti gauza-girokoak. Gizona gauza bat da, korapillo aundiduna, eta gizonagaz asten da kondairadun gauzabidea.

* Engels'en gauzabide dialektikua geroagokoa da eta Marx'en kondaira-gauza-bidearen gaiñera dator, sobiet'tarrak egiten dabezan irakasketa lanetan lenengo a azterlzen da, gauzai buruzko burubide orokor lez eta kondairaren gauza-bidea, gauzabide dialektikuaren legeen azarte lez azlertu ondoren, gero sartzen da begien aurrean dagoan arfora, gizartera.

Ondoren lez, langilledia agertzen da munduan dan kondairan zeregin aundi bat daukala. Giza-maillen burrukea bide dala, alderdi komunistaren gizaritzapean iraultza sortuko da eta onek ezarriko dau langilleen agintaritza gogorra eta ortik etorriko, gogorkeriz baifio ez ba'da be, gizarte-zalekeria eta azkenen komunismoa.

Marx-bidearen gurasoak diñoanez, zuzen-zuzenean erlejiñoaren aurka ez da jokatu bear (naikoa izango da okerkeriak baztertzea, erlejiño-bideak berez jausi daitezan, baiña egiteetan erlejiñoa itoten alegindu dira, erlejinoaren aurkako zabalkundea ta irakaskintza ezarrita, erlejiñoaren agiriko ekintzak debekatu eta erlejiñoa etxe-bizitzako txokora baztertula.

GizabIdeen aurkako Marx-bIdea

Staiin'ek aurrera atera ebazan benetako Marx-bidearen albortatzeak diratakoak azpiratzeko gurariaz, ALTHUSSER'ek auxe uste dau: Biderik onena Marx'en irakatsiak benetako kondaira-zientzi biurtzea dala. Onek dinoanez, Marx-bideak oso-osoan alboratu bear dauz folosofi-burutasunak (oneik ezin daitekez izan benetako zientzia, jakingaiak) efa kondairaren benetako jakin-gai bidea eojn bear dau, aurrean daukaguna **ezagutzekc zeatz emon daglskun**. Erakunde-giroko burubideak artuz, Althusser'ek gizarte-giroa beste erakunde txiki batzuk daukazan erakunde aundi lez ikusten dau. Gizonak ez dira besterik erakunde alkarlu orrein artean agertzen diran beste gauza batzuk baino eta ez dira egille nagusiak. Eta kondaira ez da dialektika-jokoaren bide bat baifto, eta or ez dauko zer-ikusirik gizonen ekintzaaskeak.

Gizabideen aldeko Marx-bidea

Althusser'ek aurrean eukazan arazoak eurak daukazela, beste Marx-bideko jakitun batzuk beste urtenbide bat aurkitu dabe.

BLOCH'ek esaterako, Marx-bideari giza-berotasuna emon nai dautso eta iraulketa ekintzaren eragilleak dakarz aurrera eta len Marx-bideak aztertzen ez ebazan arazoak aztertzen dauz, esaterako bizia zertarako dan, larritasuna, samintasuna, eriotzea. Bizitzako oiñarri-gai lez itxaropena dakar. Gizonaren bizitzea aragoko zerbaitera bidea dala diño, oraindiño ez danerantza, itxaroten dogun optimun edo onenerantza eta ori kondaira osoaren azkenean izango da, ziurtasuntk ez daukan itxaropen baten eragiñaz, izan be gizonaren nai izatearen eskuetan dago. Onek ez dau uste kristiñautzea erriaren lo-bedarra danik, kondairan izan dan itxaropenaren testigantzarik aundiena dala diño. Baiña Jaungoikoa dagoanik ez dau sinisten. Bibliaren aunditasuna onetan dagoala diño: Mundua itxaropenaren bidean ipiñi dauala: eta Marx-bidearen gauzarik onena auxe izan dala. ikuspegi ori aragoko agerbidetikaskatzea.

GARAUDTk gizonari bere balioa biurtu nai dautso, norki lez eta Marx'bi-dearen barruan: Gizona ez da gizadiaren elburuak iortzeko lanabes bat eta kondairaren sortzaille dan egille-nagusitza eskuratu beardau.

Aztertzerako bldeak

"Diamat"ek gauzabide dialektikua dau araubide: gauza-girokoa dala esaleak jainkobakoa daJa autorizeak eta askatasuna ukatzeak, kristiñau-fedeagazalkartu-ezinadala esanguradau.

Gizabideen aurkako-bideak be ezin leitekez alkar ulertu kristinauakaz, gizona erantzukizuna dauana dala ukatzen daualako, eta gizartea erakundearen menpera gauza bat lez sartzen daualako:

Urrago dago gizabideko Marx-bidea, gizona balio nagusi lez agertzen daualako. Baiña gizonaren Nagusitasun au, Jaungoikoa ukatzeko da, gizona berari buruz neurtzen dauan Jaungoikoa. Izatez, Marx-bideko gizabide-zaleak guztiak Jainko bako lez agertzen dira eta Erlejiñoak eurentzat dauan balio, iraulkelarako indarra dan neurrian onartzen da, eta ez egi lez onartzeko bidetik.

Baiña esandako orrek ez dau esan gura Marx-bidea oso-osoan albora-tzen dala: Gizartea aldatzeko lanera sartzea, politika ta ekonomi-arloko azterketak jakingaiai buruz daukan ardurea, gizona sortzaille izan ber dala iragartea, eztabadatu bear ez diran alderdi onak dira.

Baifia kristiñau batek, ondonerak onak emon dauzan alkar-izketa ukatu barik (aldeen artean alkar ulertzea esaten eban Garaudy'k) kontuz jokatu bear dau, euren politikako elburuetarako erabillia izan ez daiten.

Aikar-izketa ukatu barik kristiñauak kontuz jokatu beardau.

3. Izate-zaleen gizabidea

* Izale-zaieen bidea Europa guztian zabaldu zan munduko bigarren gudearen azkenerantza: Aurrerapen-ametsak, erakunde aundiak (Domu-zaleen bidea,. Marx-bidea) norabide barik geratu ziran ondamendiaren ondoren eta gizona ziurtasun barik aurkitu zan. Izate-bidea benetako gizabide iez agertzen da eta gizon bakoitzari buruz arduratuta, bakoitxaren izateari begiratzen.

J.P. Sartre

Gizona, Izate ulsa, askatasun utsa. Gauza guztiak dira izatez zerbait, baiña gizona berak egiten dauana axe da: Gizona dan aidian berrak egiten dauana da. Orrez gaifiera, gizona ez da gauzak lakoa, kontzientzia ta askatasuna ditualako. Gizonak aukeratzen dauana egiten dau eta egiten dauana izango da. Baifia gizona "ortxe dagoan zerbait" da, izate bat. Ez dauko izateko ziorik, ez dauko norabide zeatzik.

Glzona, alperreko grlfia. Gizona, askatasunaz aukeratzen dauanean, gizon egiten da, baifia batera aukeratu dauanagaz lotuta geratzen da *eta ezin \zan* albcratuta *'itzi dauana. Gizona askatasunean* biziteko epaitua da ba. Eta askea izateak lotua izatea eskatzen dau, askatasun bakoa izatea: Gizona aiperreko griña bat da.

* Jaungofkorik ez dago. Oso-osoan askea dan izakiari esaten jako Jaungoikoa eta batera bera da dana: Ori eziña da, gauza bi orreik alkarren aurka dagoz. Ezer ba'da, ez da oso-osoan askea. Orduan, Jaungoikorik ez

dago. Gaiñera, Jaungoikorik ba'lego, gizonik ez Segoke, Jaungoikoak berak *esango* leukelako *gizonak zer 'izan bear* dauan ela *zer* egin bear dauan *ela* orduan, gizona ez da izate utsa (Jaungoikoak ernongo leuskion iza-gaia eukiko leukelako) eta ez leuke eukiko askatasunik (Jaungoikoak erabagiten dauana egingo leukelako).

* Gaiztokia besteak dira. Gizonaren askatasuna zenbaf eta aundia-goa dan, geiago osotzen da bere burua. Besteak nire askatasuna urritu egrten dauste, beste bat begira daukadala jakiteak beste barik, gauza biurtzen nau eta ez daust izten askatasunean biziten, nire begira ez ba'lego biziko nintzaken lez. Nik beste bat maite ba'dot, laster edo gerotxuago austu egiten dot: Bere askatasuna aztertzen asten naz eta berak bakarrik aukeratzea kentzen dautsot. Orrelan ifioz be ezin izan bakoitxa bera izatera ettzea. bestea gorroto izan bear da eta besteari bildurra izan bear jako Besteak nire askatasuna mugatzen dau, ez berea.

* Askatasuna ta arazoetara sartzea. Sartre, geroago, izate-bidea gizabie lez artzera eldu zan eta gizabide orrek lortzen dau bakortxak bere askatasuna goratzea, bere askatasuna ta besteena lortzeko azazoetara sartzen daia. Eta onetan Marx'bidera urreratu zan bide au 'izate-bideagaz osotzeko. Baifia orrelan ez eban tortu aierako oifiarrian ipiñi eban ulertu-ezifietik urtetea: eriotzea ez da gure askatasunaren almen bat, gure almen guztien azkena baiño. "Bakoitxa, bere bizitzea bizi dauanean, errazoi barik jaioa da eta biziten jarraitzen dau bere makaltasunari eskerrak eta eriotzea zori utsez datorkio".

A. Camus

* Ulertu-ezifta ta txarra. Gure eguneroko bizitza beti-bardifiean (jagi, lan, jan. barriro lan, apaldu, lo egin... eta ori astelenean, asteartean...) egun baten itaun au egiten dogu: zergaitik ori? eta ez dogu aurkitzen erantzunik: Mundua ulertu-ezin agertzen jaku. Olan doa dana, errazoi barik, ulertu-eziñean. Eta gaiñera or dago txarkeria: Ume baten negarra, gaisoa, okerkeriak eta, azkenean, eriotzea. Ezertarako ez dago ziorik. Baifia gizona errubakoa da eta izan gura dauana, zoriontsua izatea, lortu barik doa bizitzea, oiako egoerea jasanez.

Camus'en pentsabidearen ardatzean, gizona dago. Orregaitik alboratzen dau Marx-bidea (Onek gizona opari lez eskintzen dautso kondaireari), eta kristiñautzea be alboratu egrten dau (gizona betikotasunari opari lez

eskintzen dautsolako). Bide biak, gizon guztiai eta euren etorkizunari buruz arduratuz, aiztu egiten dabe aurrean dagoan gizona, banakako gizona. Eta ez dabe azaltzen txarrak jazotea zergaitik dan". Edo gu ez gara askeak eta Jaungoiko Alguztiduna da txarraren errudun edo gu gara askeak eta arduradunak baiña Jaungoikoa ez da alguztiduna".

* Aurka jagitea. Iltea onuragarri da? Camus'ek norberaren burua iltea ez dala urtenbidea diño eta ori "gizonagan gauza txalogarriak geiago diralako iguingarriak baiño", Gizona maite daualako, norberaren burua ez iltea baiño be gorago doa: txarraren aurka jokatu bearda gizon bakoitxaren alde. Bidea aurka jagitea da. Ez da ori eriotzea dakarren iraulketea, elburu txikiak lortzea baiño: "Gizonaren salbamena nitzat gauza aundiegia dala uste dot. Nik ez dot nai orrenbeste. Beronen osasuna nai dot, beronen osasuna gauza guztien gaiñetik". Aurka jagite alkartzerako giza-ba!ioa dala diño: Rieux osagillearena da esaldi ori eta osagille orrek urian izurriak jota dagozanak osatzen jarrartzen dau.

GIzona ernjduna. Lege-gizon batek neska bat ikusten dau uretara jausten eta onek laguntza eskatzen dautso eta ez dau ezer be egiten. "Jaustea" deritxon bere azkenengo elebarrian agertzen dan burubide onegaz Camus'en pentsabideak aurrera egin dauala ikusten dogu: Gizona neke-artean ba'dago, bere erruz da, erruduna da. Txarra gizona beragandik be sortzen da. Emen Jaungoikoaren ametsezko guraria sortzen da, osasuna baiño zerbait geiago eskatzea, salbamena eskatzea. Baiña Camus'ek ez dau emoten federako oinkadea. Orrelan txarrak eta ulertu-eziñak bere sustrairik sakonenak ikututen dauz.

Aurkajagi, alkartzeagaitik.

Aztertze-bideak

* Izate-bideko idazleak, giza-arazo benetako bat ateraten dabe: Bizitzan diran gauza ulertu-eziftak, izatearen norabidea bera, geiago edo g'rtxiago aginte gogorrekoak diran politika-erakundeak gizon zeatza itzaltasu-naz begiratu-bearra. Gaiftera sarritan aiztuta egiten diran balio batzuk argitaratzen dabez: askatasuna, zoriontasuna, bakoitxaren balioa...

Marx-bidetik eta gogo-aztertze-girotik, olako arazoen egia onartua izan da. Gizarte aurreratuetan bizi dan gizonak askatasuna eskuratu beardau, baita bizilzearen norabidea eta manipuJatzea *dakarren* sakakaden *aurrean* persona

zeatzai itzaltasuna izatea.

* Baifia izate-bideak gizarte-giroa dauka aiztuta (gizona ez da bizi gizarte barik, askea da gizartean eta zoriontasuna billatu bear dau besteakaz) eta sarritan Jaungoikoa alboratu egiten dau gizonaren askatasunagaz eta munduan diran txarrakaz alkartu-ezifta dalako... baifiaorretan oker dago.

Jaklngalen glroko glzatasuna

Aurrerapen barriak, arazo barriak

* Jakingaien giroko aurrerapen aundiak gizonaren eta munduaren irudi barria sortu dabe eta gaurko gizartearen eskuetan ekintzarako ifioz-ez-lako almenak ipifti dabez. Ortik sortu jakez jakin-gai-zaleai, euren arloetatik kanpoan dagozan arazo batzuk:

- Aurrerapenaren norabidea eta ortik datozan arazoak: Gizartean eta sortzean bertan erabiflia izatea, kizi-indarretatik datorren apurtze-erriskua, izadiatxarragotzea...

- Jakin-gaien bidean erabilli bear dan aurrerabidea *ta* elburuak jakingai-giroan bertan zeaztu bear ete dira? Jakin-gaien giroa ete da elburuak agertu bear dauzana? Jakin-gaien giro ori benetakoa, eretxi-bakoa ta jabetzadunaeteda[7]

Jaklngalen bldeko glzabldea

Gauzak azterbldetlk Ikustea: Jakingaien giroak gizonari eta munduari begira burubiderik ez dau eskintzen, ez da ori orren elburua, baifia bai ba-dauko indar bat jakingaidunak eta oifiez dabillen gizonak dauken pentsabidea sortzeko. Dana dala, jakingaidunak kontuz ibilten dira baiezpe-nak egiteko orduan, euren arloko baiezpenak ez diranean eta beti be olakorik egiten dabenean euren ianbide-girotik kanpoan egiten dabe. bear ba'da jakingaidunen apaltasun au arrigarri gertatzen da, jakingai eta trebe-giroko munduan bizi diran eta izan barik euren buruak jakrtuntzat daukezanen arrokeriagaz parekatu ezkero.

"Bertokoa dan osotasuna"ren Ikuspegia: Jakingaidunak gauza guztiak "bertoko" azalpena emoten *dala ikustea* nai *izaten dau eta* orretarako eretxiak ikusi ta neurtu leikezan gauzetatik ateraten dabez, ortik kanpora dagoan ezer, aragokoa dan ezer, kontuan artu barik (aragokoa "bertokoaren aurkakoa da, "trasncendencia, inminencia. Gauza guztiak norberaren oarmen edo experientziaren barruan artu bearra ez jakin edo agnostizismorako bidea izaten da (ez jakitea, ezin leikezela jakin esatea) beti jakingaien giro-barruan sartzen ez diran gauzetarako, adibidez, arte, filosofi erlejiño ta olako gaietarako. Ez jakin bide au metodo lez eta azterbide lez *artzen da,* jakingai-bideak *zentzunen* bidez *ziurtatu* ezin dauanari begiratzea alboratzendauala. (Ik. IIgaian5, antxe azaldu diraazterbideko ez jakiñaren era onek artzen dauzan jokabideak).

Azterbldeak

Lenengo gaietan naikoa puntu dagoz jakingaien bideko gizabideari balio-*azterketea* egiteko.

gauza guziiak ez dira neurtzekoak.

5. Erakunde-giroko gizatasun-aukako jokoa.

* Beti egin dan bereizketea da jakingai-bidearen eta ikasgai-bidearen artekoa, izadiko jakingaien *e\a* gogo-giroko ikasgaien arteko auka-jokoa. Lenengoak gauza-girokoak eta aurrerabidean dagozanak dirala uste izaten da, bigarrengoak ostera burubide utsezkoak eta getdituta dagozenak.

Erakunde-bideak, ostera, beste bide bat artu dau: Jakin zeatzen bidea eta elburuak gizabideko jakingaietara sartu beardira.

Levi-Strauss

* Gizona jakingatz aztertu leikela uste izateko bidea jakin-gaien bide bik zabaldu dautsoe Levi Strauss'eri: Matematika barriak (moltzoen burubidea, taldeen burubidea, toki-arazoa oneik izaerazko erakundeak eskintzen dabez, eta zenbaketabideko garapen utsak; erakunde-giroko izkuntzalaritzak izkuntzaren jazokizuna erakundeen bidetik artzen dau, gizonak bere barrua agertzeko artzen dauzan erakundeak itzen gaiakaz beteten dirala.

Izkuntzak atertzetik asiia, antxiñako jakintzetan egiten dau azterketea eta antxe aurkitzen dauz giza-erakundeak {sendikoak, ekonomi-arlokoak, erlejiño-girokoak, eta abar...) eta olakoak erri ezbardiñetan artu eta alkarren parean ipinten dauz Orregaitik difioe, sortaldeko jakintza beste askoren artean bat daia eta ziurkiro aiboratzen dabe sortaldeko jakintza au onena dala uste izatea, beste jakintza askoren aurrerapenak ekarri dauan ondoren landu bat dalausteizatea.

* Baiña Levi Strauss'en ustez ez da naikoa sortaldeko gizonaren "injd/a" *ñ garrantzia* kentzea, *"gizonaren injdia"ñ* kendu bear jako *garrantzia:* Erri baten izkuntzak bere errikideen barrua zeaztuten dau; gizarte ta jakintza-giroko erakundeak banakako gizonen gaiñera datoz, beronen jaiotzatik asita: Gizona makobil itxi baten bizi da bere jakintzan eta au gaifietik ezarria dau. Non dago orduan bakoitxaren askatasuna ta ardurakidetasuna[7] Levi-Strauss'en ustez gizadtko gizarteak ondo aztertu bear litzakez ifiurrien moltzo batzukbalitzakezlez...

Michel Foucaurt

Onek "gizonik ez dagoala" diño. Ez dau esan gura banakako gizakirik ez dagoala. ekintza askeak eta norberaren erabagiak artzeko gai dan izaki nagusirik ez dagoala baiño.

* Zergartik ukatu gizona nortasundun iñor dala? Gizona baino aurreragokoak diran erakundeen azterpenak, argi agertzen dabe gizonak bererik ezer be ez daukala bere izate guztia bera bizi dan izadiarena dala:

Bere bizia bizi-erakundeen *ondorena* da, azken baten fisia *ta kimia* arloko erakunde batzun ondorena.

- Bere kondaira izadiaren kondaira edo aurrerapenaren barruan dago, asi len zatitxuetatik eta abererikosotuenak izatera eldu arte;

- bere pentsapenak izkuntzaren bidez agertzen dauz eta izkuntza banakako gizona baiño lenangokoa da eta onek zeaztuten dau gizonarenizaerea.

Askatasunik ez dago, kondairarik be ez, bakoitzaren ezagupenik be ez. Ez dago iñor egille danik egindako gizagaia baifio, gairik txikiena erakunde barruan, artu-emonen eusgarri dana, ez egille.

Azterbiderako:

Gizonaren askotariko baldintzapean agertzen dabezan erakunde-zaleen ekarpenak dauken baiioa ukatu barik, aztertzekoa da antropoloji-jakintzari *naiz* arkeoloji-penfsabideari eurak *emonien* dautsen zabaltasun aundiegia. Azkenean ori ez da besterik "gizabidekoa" barik "gizabidearen aurkakoa dan eta jakingai-zalekeriak garatzen dauan sustrai-bide bat baiño. Eta ementxe dago jazokizun orren astuntasuna: gizonik ez ba'dago ez dago erantzukizunik be, ez dago jokabide zuzenik, edozein aginte gogorrera eta gizona erabilteko edozein eratara bideak zabalik garatzen dira...

* Fede-arlorako datozen ondorenak be astunak dira: Gizon egillerik ez ba'dago, *Jaungo'iko* egiilerik be ez dago, *g'izonaren* kondairarik ez ba'dago, salbamenaren kondairarikbe ez.

* Erakunde-zaleari azterpena, jakingai-bideko jakin-ezari egiten dautsaguna bera da. Jakingaien arloa arlo orretan da balioko, ez danerako.

Erakundeak bakarñk ez dau egiten etxea. Zelan gizona?

Gaia zabaltzeko

1[fl] (DAZKfA

Gu, komunistok, gauza-bidekoa ta dialektika-arlokoa dan filosofiagaz alkartzen gara. Arlo onetan ez dautsagu ifiori ametsak egiten laguntzen: Marx-bidearen eta kristifiautzearen artean ezin lerteke izan burubidezko alkartzerik, *ez* dago burutasunen bidea leku baterantza joaterik. Langilie komunistak euren erea dauke mundua ulertzeko eta lengille katolikuakeurena (...).

Gu komunistok gertu gagoz ofako alkar-lanak egiteko. Eta ortik aurrera? itaunduko dozue. Ba, bai, egin geinke guztiok batera lan gizarte-bidea sortzeko, filosofi-arloan oso ezbardifiak izan arren. Gizarte zaleen giroko gizartea sortzeko ez da bearrezkoa erritar guztiak gauza-zaleen bidean egotea. Ori ez dan beste gauza bat eskatzen dau: ondorenak lortzeko ta aldatzeko diran lantegi edo batz aundi guztiak laterriaren jabetzara aldatzea eta agintaritza langiiieen eskuetan egotea...

GMarchaif rantzia'koAldercRomunistarefWazkariaga^(kar-izketaC£roi»lclizkarian, 70-11-19.

2n. IDAZKIA

Batzuntzat Marx-bidea **oraindiño giza-maillen arteko** bumjkea egiteko **era bizi bat da. barru-barruan**. **Gizonen artean nagusitzaren eta inoren lana onuratzearean artu-emonak aurrean dagozen eia bein eta barriro sortzen diran artean. orrexek daroa Marx-bidea burrukara, sarritan beste** biderik **ikusten ez dala, eta burruka ori jarraitu egin bearda eta bein ela barriro sortu be bai. Beste batzuntzat**, **lenengo ta baiñen, guztien onaren agerbide ta ziurtasun bakarra dan errigintza ta** dirugintzarako **indarraren betetze alkartua lortu bear da, alderdi politiku bakarren zuzendaritzapean eta banakoai naiz beste talde batzui asmamenerako ta aukerapenerako bide guztiak zarratu.** injgarren maiHa baten, Marx-bidea, agintzen dagoala naiz ez dagoala, gizarte-bideko **burubide bateri begira dago, kondaira giroko dialektikea oiñarri dala eta aragokoaren** burubide **guztiak alboratzen dirala.** Azkenez, **beste** aide batetik, era bigunago eta **gaurko gogoarentzat erakarpen geiagokoa dan** baten agerlzen da: Jakfngai-bideko ekintza **fez, gizarte ta** pofitika-giroko bideak **azter-tzeko era bat lez, buruz ikasia eta** irauiketarako aldakuntza eginbidearen artean errazoizkoa ta kondairan bizia **dan** kate bat lez agertzen dala. Azterpen-era onek gauzabideko izaki batzui garrantzia **emon eta** beste batzuk **alboratu egin arren, eta orreik burubide baten arloan ulertu arren, batzui** emoten dautse **lanerako tramankulua, ekintza-aurreko ziurtasuna: Gizartearen aurrerapeneko indarrak, jakingaien itxuraz** azattzeko **guraria**.

Marx-bidearen **bidez**, **gaur biziten dan *zeaztasunaz* biziia, ikuspegi ez-bardin orreik eta ortik kristiñauentzat** azterpenerako **ta ekintzarako** sortzen **diran itaunak ikusten ba'dira, ametsezkoa ta arriskugarria liztaike, barru-barruan zerk alkartzen dauzan aiztutea,** aztertzerako Marx-bideak eskintzen dauzan bideak onartzea burubideagaz **dauzen artu-emonak** aintzat artu barik **giza-maille burrukara eta Marx-zaleak egiten dautsen ulertzera sartzea, ortik** datorren gogorkerizko gizartea ta agintzaritza gogorrerako btdea **kontuan artu barik.**

VI Paulo'k, "C>ctogesima adveniens" 33-34.

3n. IDAZKIA

Egin dagigun, zeloaka'rtik, gurariagaitik, grifiagaitik, ate baten ondoan belarria ipintera edo zarrailluaren zulotik begiratzera joan nazela... Ez dago ba ifior nire egiteak zelakoak diran agertzeko. ifiork be ez dakiz ba, baifia ni banaz eta orregaitik daroe barruan zuribide osoa... Baiña alboko ibilbidean oinkadaz entzuten dodaz, baten bat begira daukot. Eta zer dator ortik? Bat batean neure izakerak artu nabeJa, eta nire erakundeetan aldakuntzak agertzen dirala (...) Bestearen askatasuna niri agertzen jat, arentzat nazen izakia zeaztuteko ardura baten bidez... Nire izatea da, bestearen askatasunean eta askatasunak adierazten dauan lez... Dana jazoten da, nik izatearen neurri bat ba'neuko lez, sustraizko zerbaitek ortik banatuta. Nik beste baten begiratzea ikusten dot neure egItearen barru-barruan neure almenak sendotzeko ta ifiorenganantzeko era lez. Besteak begiratu naualako, neu bizi naz, munduaren erdian lotuta lez, arriskuan ba'nengo lez, urtenbide barik. Baifia nik ez-dakit nor nazan, eta ez nire lekua munduan zein dan eta ez zein aurpegik biurtzen dauan besteagana ni nagoan mundu ori.

J.P. Sartre'k (M. Bentzo'k "Bizitzearen norabideari buruz" dakarrenez. BAC txikian. Madrid, 1975).

4n. IDAZKIA

Egintzarik ederrenak edozein bazterretan sortzen dira, bear ba'da jatetxe bateko bibtbilketa-atean. Olantxe izaten da ulertu-ezifia be... Jagi, berebillean joan, lau ordu egin idazgoan, bazkaldu, barriro berebillean, lau ordu lanean, *apaldu, \o egin, eta* ori orrelantxe astelenean, *asieanean,* eguastenean, egunean, barikuan eta larunbatean, eragin bardifiagaz, orixe da bizikerarik armntena. Baiña egun baten Zergaitik? itauna dator bidera eta barditasun orrek ezkutuki-antza artzen dau... Eta gero edo barriro lengora edo azkenengo itxartutea dator. Itxarkunde orren ondoren ondorenak datoz: Norberaren burua iltea edo barriro eskuratzea...

- Irakasle, Sinisten dozu Jaungoikoa?

- **Ez, eta zer? Ni illunetan bizi naz eta argi** ikusteko alegifia egiten **dot. Antxiña itzi dot au gauza** jatorra dala uste izatea... **Munduko egokitasuna** eriotzearen zuzendaritzapean dagoan ezkero, **bear** ba'da **obeto izango da Jaungoikoarentzat guk bera ez sinistea eta** guk alegin guztiak **egitea eriotzearen aurka. bera isillik dagoan zerura begiakjasobarik**.

- **Tarrou'kbaietzesaneban**.

- **Bai. Baiña zure garaipenak beti izango dira aldirakoak eta besterik ez. Rioux itxuraz illun geratu zan**.

- **Bai. Ba-dakrt. Baifia *oñ* ez da burrukea izteko *zio* bat.**

- **Ez, ez dazk) bat, baiña nire estez, ba-dakit zuretzat izurria** zer **dan**...

- **Bai, iñoz amaituko ez dan burruka-galtzea.**

- **Eta nork irakatsi dautsu zuri ori dana, irakasle?**

Erantzuna bat-batean etorri jatan:

- Nekeak.

Albert Camus'ek. (A. Padovano'k "Um'fteko Jaungokoa" liburuan dakarrenez.

5n. IDAZKIA

Auxe da egia: kaleko gizona jakingaietan ustea eukiten asi danean, labo-rategiko gizonajakingaietan **sinistea galtzen asi dala. Ni gaztea nintzanean, fisika-zalerik** geienak **ez euken ezelako zalantzarik fisika-legeak barri zuzenak** emoten **dauskuezala gorpuzkiak zelan dabiltzen jakiteko, eta fisika-munduak fisikako bardintzetan agertzen diran izadi-motak osotuak dirala. Egia esan, filosofuak euren zalantzak eukezan eritxi oneri buruz Berkeley'ren** aldietatik; baifia onen azterpena iñoz **ez zan lez ezarri jakingaien arlo zeatz** bateko **puntu batera, jakingai-zaleak ez eben zintzat artu eta benetan aiztu egin zan. Gaur-egun gauzea ez da orrelan; fisikaren folosofiak dauzan burubide**

iraultzailleak, fisika-zaleakandik etonri dira eta kontuz egindako oarketaren ondorenak dira. Fisikearen tolosofi barria apaia ta totela da. Ez orrelan antxiñako filosofia, au arroa ta aginte gogorrezkoa zan. Ori berez dator nire ustez, gizon bakortxak bete egin bear dau sinismena galtze batek itzi dauan uts-unea.

Bertrand Rusell'ek "Jakin-gaien ikuspegia". Ariet. Bartzelona'n, 1983'an.

6n. IDAZKIA*

Kondairako jazokizuna, benetan jazo dana da. Non jazo da ezer? Iraulketa bateko edo guda bateko jazo-aldia ez da besterik gogozko ta banakakoen eragin moltzo bat baifto. Olako eragin bakoitxa barru-illuneko aurrerapenak agertzeko da eta oneik buruko edo ormonetako edo kirioetako jazokizunak dira eta onein agerpenak be fisika ta kimika-arloak... Orduan, kondairako jazokizuna ez dabe beste batzuk emoten, kondairalaria bera da dana egiten dauana, burubide utsez.

Emen datozen Levi-Strauss eta Foulcault'en idazkiak J.L. Ruiz de la Pefia'gandik artuakdira, "Antropoloji barriak/liburutik. Santander, 1983,

Levi-Struss'ek. "La pensee sauvage" liburuan Paris, 1962.

Mundua gizon barik asi zan eta gizon barik amaituko da. Beste batzuk baifto obeto egifta dan tramankulu bat da eta asikeran izan zan egokitasuna banakatzeko lana egiten dau eta indar aundiaz eratuta dagoan gaikia geroago ta gelditasun aundigora daroa, azkenean betiko gelditasuna izateko... Antropologia baifto obeto esa leikio entropolojla banatze bide onen agerpenik aundienak azterzeko dan ikasbideari.

Levi-Strauss'ek"Tristestropiques"liburuan Paris, 1955.

7n. IDAZKIA

...Okerbidekoa dan **arazo bat...** Arazo au itaun au egitea iitzake: Gizona bada[7] **Aspaidion gizonak daukan argitasunagaz ain ilsututa** gogozelako, gogoan **be ez daukagu oraindiño orantsukoa dan aldi a: mundua, bere egokrtasuna eta Giza-izaiak ba-egozan orduan, baiña ez gizonik**.

•*kick*

Edozelan be, gauza bat da ziurra: Gizona ez dala arazohk zarrena eta ez iraunkorrena be, gizonen jakituriak agerlu dauzen arazoen artean... Gizona **oraintsuko asmapena da eta oraintsukoa izateak agertzen dau errez gure pentsabidearen arkeolojia noraiñokoa dan. Eta bear ba'da bere azkena be ur** dago. **"Jakituriaren erabagi orreik agertu ziran lez joaten ba'dira, orduan esan** leike **gizona lurretik kendua izango dala, itxas-ertzean ondarrezko irudia kentzendanlez.**

A A A

Zelan izan leiteke gizona bera bizitza au, bere sarea, takadak, lurpeko indarra muga **barik aundiagoak ba'dira orain olakoai buruz berak dauan oarmena baiño? Zelakoa izan leiteke lan au, beronen eskariak eta legeak kanpotik datorren sendotasunagaz ezarten ba'jakoz? Zelan izan leiteke izkuntza baten** egille **millak urteak dirala izkuntza ori bera barik egiña** ba'da?

A A A

Gizonari bu ruz **oraindiño berba egin gura daben guztiai, gizonaren erreiftua edo onen askatasuna aitatzen** dabenai, **gizona barru-barruan zer dan oraindifto itaunak egiten dabezan guztiai,** beragandik **asi eta egfra urreratu** nai daben guztiai, gizona daia pentsatzen dauana pentsau barik pentsau **gura ez** daben guztiai, azterketea egiteko era trakets **eta erabakoa dauken era guztia onei ezin leikioe ezarri** besterik **filosofi-giroko barre bat baifto, obeto esateko** zeozelan isii-girokoa.

M.Foucaurt'ek"Berbaketagauzak"libuajan. Mexiko, **1968**.

EGIN GEINKENA

Irakurri eta... **ulertu ondo 1[a] idazkia. Aurreko gaian Marx'eri buruz** esandekoagaz **daukan zer-ikusia** agertu.

Labur esan... **edo eskema egin 2n idazkiari buruz. Gero 1[8] idazkiaren parean ipiñi, aurka jarten dala eta tkas-gelan** eztabaidea egin.

Sartu... 3n. idazkiaren gaiak ikasgaian dagokien lekuan.

Agertu **zer-lkusia...** 5n idazkiak gai onegaz daukana **eta II gaian** jakin-gaiai buruz esandakoagaz daukan zer-ikusia.

Agertu **zer-ikusia...** 6n **eta 7n. idazkien** eta aztertze bideetan esandakoaren artean, erakunde-bideari buruz izan dan zatian.

Aurkrtu lekua... non **dagozan ondo ulertzen ez doguzan bertoak eta jakin euren esan-naia zein dan**.

Egtn... gai onetan agertzen **diran** pentsabide ezbardifien artean konparatze-**lan bat**. Orretarako, lenengo, gaiak aukeratu **edo zeaztu: Jaungoikoa, gizona,** gizartea, izadia, **gizonaren eta gauzen jatorria**, **onein elburua**, **erlejifioa... eta aurkitu** gero gizabide bakoitxak gai onei **buruz zer diñoan.**

Eklntza bardlna... egin, laburpen-iauki bat egiten dala.

Tatdeetan eratuta... talde bakoitxak pentsabide **bat** aztertzen dau, emen agertu **diranen artean, eta ondorenak** ikas-gelan agertzen **dira**.

O**na** emen... esan dabezan esakdi batzuk edo esan leikeezanak, gai onetan aztertu diran idazleenak edo gizabideenak. Ageriu zure eritxia esaldi **bakoitxari buaiz**. **Ba-dagoz esaldiren batzuk edo baten bat gure inguruan diran** jokabideak **edo erakundeak zelakoakdiran agertzen dabenak?**

- Komunistakgauza-bidekoakgara.
- **Jaungoikoarik ba-dago, gizona ezda askea**.
- Txarra ba'dago, Jaungoikorik ez dago.
- Jaungoikonk ba'lego, **jakingaien bideak aurkituko leukee**.
- Gizonikezdago, Jaungoikorikgitxiago.

Baiña ez dana... idazleak eta gizabideak esaten dabena gai onetan ez da alboratu-bearrekoa. Talde txikietan batu (binaka edo injnaka) eztabaidatu bakoitxak zerdaukon baliokorik.

EgIn... lauki labur bat gasari buruz, gaiaren asieran agertzen dan baino ainbat luzeagoa.

VGAIA

KRISTIÑAU-GIROKOGIZABIDE BAT
(Gizabidekristifiaua)

Gurealdirakoerlejifioa

Aurreko gaietan jakingaiak eta trebebideak fedeari egin dautsoen **ikutua aztertu dogu**. **Jaungoikoari eta** erlejiñoari **buruzkoak diran ainbat jokabide izan * dira** aztertu doguzanak. **Ondorena (erreza, guzurrezkoa) auxe iitzake: Ezin** lerteke **edonor jakingaizalea, trebea edo pentsalaria izan eta Jaungoikoaren eta fedearen alde egon**. **Edo beste au: Ezin leiteke iñor izan erlejiñoduna eta** gure aldiko gizona batera.

Gai onetan aztertuko doguna:

* **Aurreko erabagia, erraza, zuzena ete dan.**
* **Zelan izan daiteken kristifiauata**gure **atdikogizona**.
* **Kristiñauak eta euren mundu eta aldiko gizonak izan diran eta orrelan** pentsau, egin eta bizi izan diran pentsalari batzuk.

iHrkirk

KRISTIÑAU-GIROKO
GIZABIDEA

Aurrelana: lomasMoro

Ber-jaiotza-aldetik...
gizabideak gizona Jaungoikoagandik um'ndu egin dau.

Balña Jaungoikoa ez dabii glzonagaz nor-geiagoka

Kristiñau-giroko gizabideak...

- ezdirapentsabideen eskolabaien antzekoak
- kristiñautzeaezdag zabide bat.

MARITAIN:	**MOUNIER:**
' maillakmaillaka	* norki-bidea
* gizabideosoa	* norkiaren neurriak
* fededunen ekintzak	* norkiaren berezitasunak.

GAUR DIRAN KRISTIÑAU-BIDEKO GIZABIDEAK.

1. Norki ta ekintza arrigarria

*** 1516'an Tomas Moro'k "Ametsa" (UTOPIA) bere liburua** argitaratu eban; Jaungoikoa nagusitzat **dauken burubideak (kristiñau-girokoak naiz** fede-bakoen girokoak) alde batera itzita, gizartean izan daiken gizabidearen **zirri-borroada.**

Bere **aldiko gizona eta** batera fede-gizona zan Moro'k bidezkoa zaia **uste izan eban bere aldiko gizabidean kideko izatea, bere fedea ezertan alboratu barik**. **Baiña, beste alde batetik, Erdi-Arokoak diran gaizarte ta politika-erakundeak berbiztu** barik, **erakunde orreitan gizona ez dalako artzen ber-jaiotza-aldian lez, gizona ez zalako egille nagusi**.

Eta, bidebatez, **sendo eta iribarrez aztertzen dau bere aldiko errege-semeen eta nagusien zeregiña**.

* **Idaz-lan au ez da politikako egitarau bat** agertzeko, **gizartean oiñarriak** askatasuna, eskubidea eta **zuzentasuna diranean, dana joan leitekela bide onetik** agertzeko **da. Eta, batez be,** gizonaren **aldeko agerpena.**

Baina **emen Moro eta bere lana** aitatu ba'doguz, onexegaitik da: Idazle **onek bere bizitza-ikuspegia agertu daualako,** orretarako fededun izatea **itzi** barik, **Moro'rentzat** ebanjelioa **ez zan izan Utopia'ren len-!egea edo erri-**legedia; **ebanjelioa ez dago gizonaren lekua** artzeko. Baina ebanjelioko balioetan **barru-barruraiño sartuta, asieratik azkenera gizonak egindakoa eta kristiñau-bidekoa**dan gizartea aurkezten **dau.**

Baiña liburuak ez eban lortu ondorenik "amets utsa" izatea baiño. **Moro** bera **il egin eben bere fedeagaz batera joian bizi-erea eukalako. Orrelan ba,** atera **ete geinke ondoren lez,** kristiñau-bideko lenengo gizabidea **lortzeko** aiegiña izanzana, egrte-bidean ondamendi utsa izan zala?

2. Gizabidearen aurrerapena

*** Ber-jaiotza-aldetik aurrera, Jaungoikoa ardatz izatea alboratuta, gizona jarrizan ekinbide** guztiaren **ardatz-lekuan, bere ekintzak oiñarritzeko** Jaungoikogana **joan-bearrik euki barik. Jokabide au (gitxi izango dira onartu** leikeenak, Moro lez, fedea alboratu **barik) aurrera** joango da kondairan **zear eta** azkenean aukera lez agertu da: Jaungoikoa ala gizona.

Aldien joanean, fededunari lekua ukatuko jako gizona egiteko zeregifiean. Orregaitik (esaten da, esan da) Jaungoikoa gizonaren arerioa dala eta Eleizea aurrerapenaren galgea (ik. III ta IV gaiak). Ori difio Batikano'ko II Eleiz-BatzarNagusiak:

"... Jaungoikoa edo erlejiñoa ukatzea ez da, lenago lez, oiturazkoa ez dan banakako jazokizuna; gaur, izan be, sarritan aurkezten da ori jakingaien aurrerapenaren eta zeozelako gizabide barri baten eskari lez".

3. Jaungolkoa glzonagaz norgelagoka?

Bear ba'da, *eta z'tur* be *esan \e\, 'izan d'ira a\d\ batzuk eta erlejifio agerpen* batzuk, Jaungoikoa gizonagaz norgeiagoka dabillela salatzeko bidea zabaldu dabenak.

Baiña noraifio da egia salakuntza ori?

Edozelan be ez da Biblia'ko gure Jaungoikoa gizonagaz norgeiagoka dabillela salatu leikena. Berakgizona jabetzen izten dau, askatasuna ernoten dautso. Asiera liburuko edestiak ondo agerlzen dabe gizona daia egindako guztien nagusi; eta Jaungoikoa, zeozelan esateko, "etxeratu zanean" gizonaren eta bere ekintzaren aldia aslen da:

"Bibilia'ko ertejifioa gizonaren erlejifio-neurria, gizona eta mundua egiteari buruz gizonak dauan erantzukizuna da. Gizona Jaungoikoaren irudia da, berari lotuta dago, Jaungoikoak asi dauan iana azkenera eroango daualako (...) Erlejiftoa, kasu batzutan, giza-aurrerapenaren galga biurtzen danean, ziur egon geintekez, gizonari buruz biblian dagoan mezua saldu egin dala edo gitxienez bere izakera berezia aiztu egindala[H].

Gonzalez Ruiz'ek "Kristiñautzea ez da gizabKJe bat" liburuan, 97-98orr.

4. Giltzarri dan arazoa

* Ez dago 2alantzarik, fededunak gizadiaren baterako zeregiña betetean dagozela eta egon bear dirala. Baiña giltzarri dan arazoa auxe da: Zelan egon beardaben arto orretan.

Poliiika ta gizarte arloetan arazoa larri agertzen da: Kristiñauak orretara sartzea eztabaidatzen dan bidea da eta orrek iziilluak sortu dauz, Eleizearen barruanbebai. (Ik. XVII, XVII, XlXetaXXgaiak). Baiña arazo au politika-arloan nabarmenagoa izan arren, eta bardin ekonomi ta gizarte arazoetan, izatearen arloguztietan be agertzen da.

* Maritain'ek esandako berba batzuk arluta esan geinke arazoa auxe dala: Kristiñau lez ekin bearda ala kristiñau bidean?

Argiago esateka: Guk kristiñauok pentsabidean geure erakundea euki bear dogu (filosofia, erti-bidea, politikea, eta abar...) beste erakunde batzukaz norgeiagoka ibilteko? Egin leike kristiñau-bideko filosofia, eder-lana, politikea? Egiteko gauzak dira? A!a kristiñau bidean, geure ebanjelio-balioak eroan gizonak dauken ekintza ta pentsa-bidera, gauza guztiak kristiñau-. izenagaz bateatzen ibilli barik?

5. **Kristiñau-giroko gizabideak**

Lenengo oarra: Au ez da "pentsabide-eskola bat".

' Agertu dogun arazoak burubide au ekarri ieikegu; Kristiñau-giroko gizabidea ailatzen dogunean erakunde zeatz bat, beste filosofi bidekoen antzekoa edo olako burubide barri bat daukagula buruan. Baiña ez dago olakorik: Krisliñau-giroko gizabideak an-or-emen agertzen dira, ia alkarlu barik eta zeregiña bakarrik batera dabela, eta asierea emendik egiten dala. Ebanjelio-ko ikuspegiaz mundua aldat zetik.

Eta beste oar **bat: Kristifiau-bidea ez da glzabide bat.**

* Eta ez da au itz-joko utsa edo burutasun batzukaz kuika jolastea. Baiña kristiflau-giroko gizabidearen izatea la balioa agertu ondoren, berbak ondo uiertu bear dira: Kristiñau-bidea ez da gizabidea:

- Kristiñauen erlejiñoa ez doalako aldi bakoitxean diran burubideakaz *norgeiagora, beste* neurri baten dagoalako:-Jaungoikoa urdaukagula zomatzeko bidean.

  Kristiñautzea, oiñarrian, persona bateri eta mezu bateri alkartzea eginik, *ez* dalako filosofi bat, edo jakingai-bide bat, edo gizonen jakituria iturri dala sortzen dan burubude bat, gizonagaz duan artu-emonak dauzan aregandik artzen dogun barria baiño.

- Kristiñaulzea ez da gizona zapallzen daben gauza guztiak alboratzeko urtenbide lez agertzen dan salbamen bat, gizona askatasunean, lanean eta irudimenez aurrera aterateko eskintzen dan salbamena baiño.

Kristiñautzea ezda gizabidea, norbaitegaz alkartzea baiño.

6. Agerpçn zeatz batzutan

* Kristiñau-giroko gizabidea zer dan obeto ulertzeko, artu dagiguzan kasu zeatz bi. Biak onartzen dabez edozein gizabideri eskatzekoak diran berezitasunak, baiña beti aragora zabalik dagozeia.

Emen aztertuko doguzanak, pentsalari bi dira, biak Frantzia'koak eta alkarragaz zer-ikusia daukenak: Jacques MARITAIN bata eta Emmanuel MOUNIER bestea. Biak aldi batekoak diran ezkero, aurrean dauken egoerea be bardiña da: Gauza-giroa, zuzengekeri-egoerak eta gizonak onuratzea, gizaldi aretan ziran burruketan ez egoan kristiñau-pentsaerarik, Eleizea zaiantzan egoan beragandik bank kanpotik etozan jokabide guztiai begira.

Jacques **MARITAIN (1882-1973)**

Esku-zurien sendikoa eta politika-arioan erkal-ezkerrekoa zan sendikoa da, ortik etorri leikion Eieizearen aurkako pentsabideen indarra etorrela, gizaldi onen asieran Frantzian ziran jokabideen inguruan. Eta federa uneratzeko bidea, Bergson eta Leon Bloy'ren tankerako gizon pentsalariak izan ziran. Fede ori Eleiza katolikuaren barruan bizi izatea eta Eleizea mundu-barrura sartu daiten bide barrien billa ibiltea izan ziran bere lanaren elburu biak.

* Maiilak maillaka

Aurrera joian gauza-giroko bidearen jazokizuna ikusita, Maritain'ek ondoren au atera eban: "Kristiñau-giro" Darri bat sortu bearda, kristiñauak eta Eleizea egoera barri baten aurkitu daitezan. Eta giro ori ez da izan bear, ez Erdi-Arokoa (emen fedea ta Eleizea izan ziran jakintza eratu ebenak) eta ez Buru-Argien aldikoa (emen fedea ta Eleizea jakintzaren aurrez jarri eta urrindu eginziran).

Jokabide edo egoera barriak aurreko jokabideak, atzean itzi bear dauz eta **maillak maillaka** artu: Lur-giroa ta gogo-giroa ondo bereizlu ezkero, bien artean alkartze barria sortuko da, alkarrari itzaltasuna dautsela.

Baiña gogo-maillea, azkeneko erlzean eta azkenengo aldietan be bai: goragoko lez eta gauza-maillaren azpiratzaille lez agertu da, bigarren au azkenean galtzeko gauzea dala.

* Glzabldе osokorra

Maritain'ek kristifiau-bideari "gizabide orokorra" esaten dautso, kristiñautzea dalako bakarra gizonaren bizitza osoari erantzuna emon leikiona. Baiña kondairan bizi izan danak argi diñotso kristifiaulzeak ezin leikiola ezarri munduari bere ikuspegia (erdi-Aroan jazo zan lez), orrelan egin ezkero lurreko balioak aurka jarten diralako {ori jazo zan buru-argien aldian).

Orregaz ez da esan gura kristiñauak ez dauzala benetan artu bear munduko arazoak eta gizonen izaerea. Bestera, fededunak antxe agertu bear dau bizitzearen ikuspegi guztietan baiña ikuspegi orreitara jokabide-giroa sartzendauala.

Ikusi dagigun jokabide ori, Maritain'en berbak artuta eta politika-arloa gogoandala:

1ª Zuzena izatea naikoa da betiko biziizea irabazteko, baiña ez da naikoa zuzena izalea gudaldiak irabazteko edo beingoan politikako ondorenak lortzeko.

2n Gudaidiak irabazteko edo beingoan politikako ondorenak lortzeko, ez da bearrezkoa zuzena izatea; ifioz zuzena ez izatea orretarako onurakorragoa izan deiteke.

3n Bearrezkoa da, naikoa izan ez arren, zuzena izatea lurreko alkarteetan politika-bide ona eta aurrerapen iraunkorra lortzeko ta aurrera aterateko.

("Gizabideko politika-bideak")

Kristinaua bizitzearen arlo guztietan.

* Fededunen egoerea

Arlo onetan Maritain'ek bereizketa gogoangarri bat egin eban, beretzat ez zan bardin "kristiñau bidean" jokatzea eta "kristinau lez jokatzea". Bigarren era onek eleizea eleiza lez sartzen dau arazora ekintza bakottzean. Baifia lenengo ereak ez: eta orrelan laikoak askatasun aundia euken eleizearen barruan, erri-arazoak eratzeko buru-jabetza aundiaz garatzen zirala.

Aldien joanak egin dau Maritain'en burubideak "maillak-maillaka" eta "kristiñautze barria" ondamendira jaustea. Baiña bere ikuspen argi asko gaur be balioko dira, berak banatuta egoana batzeko egin eban alegifla aundia izan zan eta kristiñau-arloetan berak izan eban ikutua, ez txikia.

Emmanuel MOUNIER (1905-1950)

Ikastetxe IMagusi-girokoa, sendi kristiñau baten bizi zana, inguruko munduari begira arduratua eta eskuzurien jokabide guzlien aurka bizi-bizia, Mounier fede bizidun gizona, bere bizitzeagaz eta bere Sanakaz iraulketara dei egin ebana, personea salbamenera eroateko ekintzetara sartua; "Oraindiño gaur be ba-dagoz gizonak: Zenbat geratuko dira gizaldi-erdiko baietza emotea igaro ondoren?" Batera ez egotekoa zan eta kondaira-zentzuna eroian aldean, adimen -giroan bizi zan baiña eskuak zikintzeko bildur barik, bere pentsamentu bakarra Jaungoikoa eban laikoa zan... Bere burua eskintzen dauan gizona izan zan, eskintze ori ukatu be egin leikean, baiña ez iñoz maillego lez besteen eskuetan jarri". Esaldi oneik Bernanos'enak dira eta Mounier'eri egin jakon argazkirik ederrena dirudie.

* Norki-jokoa

Mounier oso-osoan eskiñi zan bere batera-ezari adimen-munduko erakundea ezarteko. Folosofuen ikuspegitik, gogo-zaleen eta gauza-zaleen erdian dago, baiña ez erdibide baten geratzeko, jokabide barria billatzeko baiño. Bere filosofia eta bere jokabidea norki-bidea da.

Antxiñako gogo-bideak agertzen eban gorputz-arima bitasunaren aurrean Mounier'ek au izango dau: "gizona dana da gorputza eta dana gogoa".

Bizi-gaiak eta ekonomi-arazoak goi-maillan ipinten dauzan gauza-bidea-ren aurrez, Mounier'ek argi esan eban: "Ekonomi-arloko iñorenganatzearen azkena ez da ifiorenganatze gutzien azkena",

Eskuzurien banaka jokoaren eta Marx-zaleen alkarte-jokoaren aurrean, Mounier'ek, bide bi orreik azpiratzeko norkiaren burubidea lortu eban.

Baiña ezin aurkitu Mounier'egan norkia zer dan azalpenik. Bere ustez ezin zeaztu leikez norberagandik kanpora dagozan izakiak baiño: "Norkia, izan be, gizonaren izatea bera dan ezkero, bere azkenengo berezitasuna. ezin zeaztu lei zeetasun osoagaz". Geienean be, norkia zer da irudiz agertu lei. Eta batez be, bizi. Norki bizitza bizita baiño, ezin leiteke eldu norki izateak zer esan gura dauan ulertzera: Norki-bizitza irudiz agertu baiño ezin geinke, orrelan baiño ezin geinkez agertu norkiaren erak, bideak, ela gero orretarako deiaegin".

Norkiaren neurrlak

Mounier'entzat "norkia"ren aurkakoa, "banakokoa" da eta burutasun onen barruan dagoz norki-girokoak ez diran bizi-era guztiak. Norkiaren iru neurriak dira burutasun bi orreik bereizten dabezenak, banakokoak orreik ez dauzalako.

- **Deia:** Asiera sortzaillea da eta orren aurrerapenak (ori litzake eziketea) bere baidintzak jarten dautsoz bere barrutik eta bakoitxari, izan bear dauana izateko. Barruko jokabidea da egite guztiak bateratzen dauzana. Barruratzeko alegiña eginda baifio ez da lortzen, bizitzearen joanean, batera-tze ori argitzea.

Argrtzea "Norkia gi2onagan gunean bertan aragituta dago aragiagaz nastauta. baiña aragora begira, ardaua uragaz bat egiten dan antzera barru-barruan bat eginda. "Eta arazoetara sartzearen bidez baiño ez da itxartuten benetako norki-bizitzara".

Alkartasuna: Norkia ezin eldu leiteke norki izatera alkartean baiño: "Alkartea norki barri bat da, norkiak biotzaren bidez alkartzen dauzana". Banakako batek, besteak "zeozer" lez ikusten dauzanean, ezin sortu leike alkarterik. Benetako alkartea lortzeko, norkien alkartasunera eltzeko, besteak "norbait" lez ikusi bear dira. Alkartean baiño ez dira eltzen personak norbait izatera.

Norklaren berezitasunak: Norkiaren berezitasunak izango dira, ez neurriak: Askatasuna, ardura artzeagaz batera lotuta, aragora begiratzea, balioaren burubideagaz lotula: Balioen mailladian Jaungoikoa dago txuntxurrean: "Mailladi au, gutariko batzuntzat aragokoa dan Jaungoikoagaz eta bere izateagaz barruan menperatuta dago eta kristiñau-balioen menpean dago, eta gure ingurukoak be ez dabe agertuko goitik zarratuta dagoanik".

Mounler eklntza-glzona

MounieTek, lankide batzukaz "Esprit" aldizkaha sortu eban. Aldizkah ori bide zala, bere aldiko polttika-burruketara sarlu zan, sekula alderdi politiku batera sartu barik. Bera izan zan "lekuan dagoan egokieza" gogorren salatu ta zigortu ebana": Domu-zaleen eta esku-zurien aginpideak daukanik kaltegarriena gizonak eriotzara bidean ipintea da, gizonik geienakan bizitza errukarriaz eta esku-zuri laburrak izateko gurariagaz, norkiak izateko almena ta poza kentzen eta itoten dauzalako.

Vichy'ko aginpideak auziralu eta espetxeratu ebana, agintaritza gogorren eta osakorren etsai izan zana, laguntzaille gogotsua izan zan eriotzaraifio askatasunaren alde jokatzen dabenakaz. Eriotza ori biolzeko aldienak ekarri eutson 1950'ean.

Norkiaezdagauzea.

7. Gaur diran krisliñau-giroko gizabideak

* Olako gizabiderik gaur be ez dago, penisabadirako ta ekintzarako erakunde egiñak lez. Baiña bai ba-dago kristiñauen jokabide zabal bat euren burubideak e!a euren bizia gizabide-aurkakoa ez dan edozein gizabidera eta onen arloetara eroateko (IK. IV gaia). Eta olako kristiñau askok ez dabe uste "kristiñau-giroko gizabidea, gizabidea eta gizona bera benetan ez artzea danik. Orregaitik askok ez dabe nai euren fedea dana dalako, fededun lez izen-datuta agertzerik eta besterik ez dabe egiten gizonaren alde lan egin baiño, eta esan naiz esan ez, euren fedea eurakaz doa.

X gaian ikusiko dogun lez, Jaungoikoaren salbamena bizs leike giro sekularreko ekinbideak indarrez alboratu barik eta berbaz agertutako fede-autorzera jo barik. Olako zerbait esan nai dau Batikanoko II Batzar Nagusiak:

"Gure aldiko gizonen eta batez be txiroen eta neke-artean dagozenen pozak eta itxaropenak ba-dira Kristo'ren jarraitzaiileen pozak eta itxaropenak, goibeltasunak eta larritasunak be. Ez da ezer benetan gizabidekoa, biotzak bereoiartzuna ez ba'dauko... Eleizeak gizadiagaz eta onen kondairagaz barru-barnjan eta benetan alkartuta ikusten dau bere burua"

Gaudium et Spes, 1.

P T T* T*^P

Gaia zabaltzeko

1[2] IDAZKIA

Beste Erka! edo Errepublika batzutan, aurrerakoak eta loretsuak izan *anen e\a* gosez iñor be il *ez* arren, alegiña egiten dabe, geiago euren erosotasunak lortzeko erkalaren onereko baiño; eta bear-izanak batzutan bearlu egiten dau olako ekintzetara, ez orrelakorik Utopia'n, emen dana da guztiena *eta* orregaitik iñork *ez* dauko bildurrik bear-izanez ilteko, erriaren gaitegiak beterik dagozelako eta oneitatik guztiai emoten jake zuzentasunaz bear dabena. Txirorik bat be ez dago, iñok norberarenik ezer ez daukalako eta guztiak *batera* abensak *diraiako* (...) Utopia'n diru-zalekeria oso-osoan *aiboratu* dabe eta ez dabe dirurik ezertarako be erabilten, orrelan ardura asko kendu eta sustraitik txarkeria ateraten dabela. izan be, nork ez daki zenbat iruzur, lapurreta, ostute, naste, *zarata, asarre, matxinada, iiketa,* saldukeri eta pozoitze (oneik geroago ta ugariagoak dira, kentzeko ezarlen diran zigorrak naikoa ez diralako) eta ori dana alboratzen dala dirua aintzat artzen ez ba'da Gaiñera diru-gurariak txirorasuna kentzeko lanak eta *ardurak sortzen dauz,* txirotasuna azpiratzeko bide bakarra aberastasuna ba'litz lez (...). Ni ziur nago, aberatsak ondo dakiezela eta ulertzen dabezela olako gauzak eta ziur dagoz obea izango litzakefa bear dan ezer falta ez danaren egoerea, bear ez dtran gauzetan uger bizitearena baiño, eta orrelan kalte asko alboratuko litzakezala aberastasunez tnguratuta biziaz baiño obeto. Ziur nago bizitza zuzenerako zaletasuna eta Kristo gure Safbatzailleaganako maitasuna, onek beronek jakiturtaz eta ontasunaz bere gizonentzat onena zana eskintzen ebalako, mundu guztia eroango leukela onelan bizitera, arrokeria sortu izan ez ba'litz, izan be arrokeriak ez dauz maite norberaren gauzak besteenen beste eta poztu egiten da txiroak traintzen, ez daualako neurtzen eta arautzen erosotasuna bere onurak begiratuta, besteen txarrak zenbatuta baiño.

Tomas Moro'k"Utopia" liburuan.

^v***

2n. IDAZKIA

Gure ikuspegiaz gauzea ikusi ezkero. Jaungoikoari ta gizonari batera saldukeria egitea da, kondaira Jaungoikoaren Erreiñurako bidean doala ez ulertzea eta Erreiñu ori etortea ez nai izatea. Baiña ez dauko zentzumk au uste izateak: Kondairan etorriko dala (Erreiñua).kondairan ona ta txarra banandu ezineko eran nastatuta dagozelako. Kondairaren aurrerapenak eta gizakiaren lanak eta ardureak, eta oneik be kondairan egiten dira, Kondairaren azkenean etorri egingo da, berbizluen aldian esan gura dot, orduan gauza guztiak ara joko dabelako.

Kristiñaua, egia esateko, iñoz ez dago naikotuta. Berak uriari buruz daukan pentsabideak aldean dakar negar-erri au konpontzea, zoriontasuna aundia ez ba'da be benetakoa lortzea, alkartzen dan giza-moltzoarentzat; alkartearen bizitza erakunde ona ta bizigarria lortzea, zuzentasun-egoerea, adiskidetasuna eta oparotasunaren giroa orrelan norki bakoitxak bere elburua lortzeko aukerea izan dagian; orretarako lurreko uria eratu egin bear da, kideko guztiak izateko, lanerako eta euren bizitzearen azkuntzarako eskubidea benetan kontuan artzeko eraz. Eta berak gaurko erri-bizitzaren aurka ziri antzera bialtzen dauan ezezkuntza aztunagoa da, egia esan, gizartezaleen edo komunisten ezezkuntza baiño obeto sustraitua, ez da izan be lurreko alkartearen zoriona bakarrik, gogoaren biziizea be ba-da, norkiaren gogo-elburua be bai, erri-bizitza onek zemaipean jartzen dauana.

Jacques Mariatain'ek"Gizabide Osokorra" liburuan.

3n IDAZKIA

Mounier'en idazki batzuk

"Ba-dago norkiarengan griña ezikaitz bal, jaungoikozko suaren antzera garretan dagoana. Gora jagi eta zarata egiten dau, morroitzaren zemaiaren usaiña artzen dauanean eta naiago dau bizia baiño lenago bere bizitzako duintasuna zaintzea (...) Olako gizonak ez dira asko. Gizon-moltzoak naiago dabe morroitzako ziurlasuna askatasunaren arriskua baiño, naiago dabe gauza giroko landare-bizitza giza-ametsena baiño. Baiña, ezia izatearen aurka jagitea, zapalkuntzari aurka egitea, ezereza izatea alboratzea, oneik norkiaren iñorendu-eziñeko eskubideak eta norkiaren azkenengo eskariak dira, mundua bere erreiñuaren aurka jagiten danerako"

"Itxarotekoa litzake nortasun-giroa, *nork'ta,* zeaztuten astea. *Balfta* zeazfu ezin egin leikez gizonagandik kanpoan dagozan gauzak ete bere begien aurrean jarri leikezenak baiño.

"Izan be norkia ez da.gauza bat. Geiago: norkia da gizon bakoitxagan gauzalezartu ezin leikena (...). Izateadaukenakezdiraarriak.zugatzat, piztiak eta norkiak, oneik ibilli dabiltzan zugatzak eta zurragoak diran piztiak izango iitzakez. Norkia ez da munduan dan gauzarik baliotsuena, beste gauza batzun antzera kanpotik ezagutu leikena. Norkia barrutik eta batera ezagutu eta egin egrten dogun izaki bakarra da. Leku guztietan dago baiña non ez da emoten".

"Esku-zuriak ez daki aurka dagoan errukarrienak eta txikienak zelako kurutzea daroan egunero. Bere inguruan gauza ederrak daukoz, bere emaztearen antzeko ederrak, gauza atsegingarriak Oitura onak eta kontzientzi ona sortzen dauz beragan: ondo bizi dan bat da. Baiña moztasuna, pekatua, eriotzea... olakohk ez dago bere bizitzan; bakartadea gitxiago: Lagun asko daukazan gizona da. Eta ukatzerik aitatu be ez egin: Ukatzea ez ete da ez eukitea? Ori ez da egokia esaten eban Peguy'k, ez pekaturako, ez grazirako, ez miñetarako eta ez pozetarako. Gizon osasuntsua, gizon zoriontsua, onerako gizona: bere neurriak ondo artu dauzan gizona. zori txarreko izakia".

*****

EGIN GEIN-KENA

Irakurri... 1² idazkia. Zenbatu zenbatetan agertzen dan "gizabidea" itza. Zergaitik orrenbeste? Esan ete geinke idazki oso gizabidekoa dala? Eta oso kristiñaua?

Esan labur... 2n. idazkiaren gaia eta sartu gaiaren barrura, beragaz batera Maritain'en pentsabidea ondo ulertzeko.

Irakurrl... astiro Mounier'en idazatiak (3n. idazkia). Eurakaz, gaian esandakoaren parean **ipiñita,** ulertu obeto pentsabidea.

Billatu... ber-jaiotzako **beste** gizabide batzuk **(Eguzkiaren uria,** Campanella'rena), **Atlantida** barria, (Bakon'ena).Zertandatoz batera.

Aurkftu... esandako gizabidean ametsezkoen eta "Robinson Crusoe'Yen **(Au** Defoe'rena) **artean** dagozan **bardintasunak eta aldeak, "GuHiber"en** ibillaldiak" (Au Awft'rena) "Mundu zoriontsua" (Au Huxle/rena).

Eztabaidatu... ikas-gelan Kristiñau-bideautopikoadan.

Parekatu... Marx-bideak, izate-bideak eta norki-bideak gizonari eta Jaungoikoari buruz daukezan burubideak.

Egln... Mounier'en pentsaerearen laburpena gaian eta idazkietan esaten dana batuta. Gero eztabaidatu: Baliokoak dira pentsabide orreik **gaur?**

Idegi... ikas-gelan eztabaida-aldi bat politikako kristifiau-bete-bearrari buruz: "Kristiñau lez eta kristiñau-bidean?'

Gertatu... taktean itaun batzuk politikan diarduen kristiñau bateri edo batzui egileko. Ekarri euren erantzunak ikas-gefara. Al ba'da esan baten bateri etorte-**ko...**

Ekln... **Ebanjelio-liburuetan billaketan eta aurkitu** Jesus'ek gizonen **aurrean izan eban jokabidea,** arazoetara sartzekoa **izan zan, ala arazoetatik** iges egitekoa, ala politika utsa, ala gogo-arlokoa beste **barik...**

Egin... gaiaren laburpena orrialde baten.

Azaldu... gaia beronen laburpenean oiñarrituta.

VI. GAIA

BAIÑA, ZER DA ERLEJIÑOA ETA ZERTARAKO DA?

(Bizitzearen liorabidea ta gizonaren erlejiño-maillea.
Gaurko sekularizatze-çriroan, o;ai onen larriunea)

Zertarako **bizitzea?**

Fedea gure munduan eta gure arazoakaz ezagutzeko bidea artu dogu. Orregaitik begiratu dogu jakitea, trebebidea, geu bizi garan mundu onetako pentsabidea. Baiña gure mundu onetan ba-dago **erlejiñoa be, erlejiño-arloa gauza bat** dogu: eta oneri be begiratu egin bear, Orrelan lortuko dogu geroago zein dan kristiñau izateak, gure fedeak, dauan berezitasuna, ikustea.

Ona emen zer aztertuko dogun gai onetan;

* Erlejiño-arloa gauza lez: erlejiño-jazokizuna.

* Erlejiño-arloak gizonaren eta gizartearen **bizitzeari** norabidea emoten dautson *a\a* ez.

* Gure mundu sekularizatu onetan be zelan sekularizatu eta garbttu dan erlejiño-arioa eta orrelan batzuntzat *arazo* bereziak sortu dauz.

ERLEJIÑO-ARLOA GAUZA BAT DA

ndu-bidea * Buda-bidea * Kristo-bidea * Juda-bidea
"* Islan-bidea * Antxiñako erlejiñoak *Beste erlejiño batzuk

ERLEJIÑO-BIDEAREN ZEREGIÑA

Norabidea emon gizonaren eta gizartearen bizitzeari	Aikartu gizona ta mundu au besteagaz

Fedeagaz bizitzak esangurea dauko.	* Fedeagaz bizitzeak **norabidea** dauko.	* Erlejiñoak alkartu egiten dau gizona ta mundua beste zerbaitegaz eta zerbait ori gorago dago eta ezaugarriz baiña benetan agertzen da.

ERLEJIÑO-ARLOAGAUR SEKULARIZATU EGIN DA:

Sekularizatzea:
erlejiño-arloa urtutea ala garbitzea?

Sekularizatzeari erantzunak:

Fedeo gaidu	*Fedea* ta gaurkotasuna alkartu barik.	Fedea gaurkotasunagaz alkartuta.
* Jainko bakoak * Dana bardin	*' Larritzen ez dana * Fedean estutzen dana. * Erdibituta dagoana	* Dana batzen dauana. * Dana ulertzen dauana

1,- Erlejiño-arloa or dago.

* Gure inguruan diran erlejiño-agerpenak ba-dakigu zeintzuk diran: gure munduan eta gure jakintzan, kristiñau-bidearen agerpenak dira. Sakonak naiz azalekoak, artezak naiz okerrak, baiña erlejiñoaren, kristiñau-bidearen agerpenak dira.

Baiña ez dira kristiñau-bidekoak erlejiñoaren agerpen bakarrak: Beste lurralde batzutan eta beste jakintza batzukaz, ain ezbardiñak diran ezkero, antxe be ba-dago erlejiñoa. Sarritan danera sartzen da.

+ Auxe da esan gura doguna: Erlejiño-arloa or dago eta agertze ori ukatu-eziña da.

Guk jakitea ta trebetasuna begiratu doguz gure munduaren eragille lez, eta gure munduaren pentsabidea be aztertu dogu, baiña orain begiratu dagigun erlejiño-arloa, au be gure mundukoa da-ta.

Baiña ez fede-bideko ikuspegiagaz (ori barrutik begiratzea litzake) begiratu dagigun "kanpotik": aurrean dagozen gauzak jakitearen ikuspegiaz begiratzen diran lez, bildur barik, makurkeri barik. Eta orrelantxe begiratuko dautsagu kristiñau-bideari be, beste erlejiño bide batzui begiratzen dautsegun antzera, naizta guk ondo jakin ez dala "beste erlejiño bat". Egoa da, erlejiño-bidea iñoz be ez da ondo-ondo ulertzen "barrutik" izan ezik, fedetik bertatik baiño. Baiña aurrean dagoan gauza lez begiratze au bear-bearrekoa dogu: Gure fedea obeto ulertzen lagunduko dausku eta kristiñau bideak dakarren berezitasuna zein dan ikusiko dogu (Ikusi VII, VIII,IX ta X gaiak); eta gaiñera gure mund-uari begiratzeko ikuspegi zabal bat eukiko dogu.

2.- Erlejiño-arloa askotarikoa da.

* Erlejiño-arloa aztertzen dogunean lenengo agertzen jakuna auxe da: erlejiño asko dagozala, erlejiño-arloa era askotara agertzen dala. Geroago, gai onetan berton, aztertuko dogu agerbide asko orreik ezer ete dauken guztietan bardiña danik, ori zer dan eta gizonagan eta gizartean daukan ikutua zein dan. Orain labur-labur,

begiratu dagiguzan, an-or-emen. (Gai au zabaltzeko begiratu bigarren zati onen eraskiña, "eHejiñoak" idazpurua oaroana).

Antxiñako erlejinoak

Erlfijiño arloa, gaurko, erlejiñoak baiño be ienayokoa da. Munduan izan dan lenengo gizona, on' gauza ziurra da, Neanderthal izan zan eta onek geroko bizitzearen ardura aundia eukan: bere illobietan, gorputz iliaren ondoar, bere gauzak ipinten ebezan, beste bizitzarako lagungarri izan dakiozan. Pentsetakoa ez da ba, gizona une baten "ei lejiño gizona" izaten asi zala, gizona beti izan dala" erlejiño-bidekoa" baiño.

Antxinako gizonak bere inguruagaz eukazan artu-emon bizietan, enengo momentutik itaunak egiten dauz, ez berak erabilten ebazan gauzai buruz bakanik, edo bere nekeai buruz, baita gauza orrein iturri ta jatorriari buruz be. Eta ez dau eriotza osoa onartzen: "ez gizona dana ilten" ori antxiñako kulturak, lenengoak naiz geroagokoak, batera dauken gauzea da. Gauzen atzean antziñako gizonak "indairak" ikusten dauz eta indar oneik zelan edo alan norki biurtzen dira.

Gizona eiztaria izan zan aldi areitan gizonak gorago dagozan izakiak iruditzen dauz eta oneik piztien jaunak dira eta iñoz piztien antza be ezarten dautse; lurralderik lurraldera ibilten ziran artzaiñen giroan, erlejino-arloa ortziagaz alkartzen da; gizonak toki bst artu eta lurgin biurtzen danean, erlejiñoa izadiko jazoerakaz eta ugaritasunaren misterioagaz alkartzen da. Eta beti, gizonak alegiña egiten dau, gorago dagoala uste dauan mailla orreri ikututen eta orregaz artu-emonak izaten,orretarako bide lez aztikeria, oikuneak, otoitzak eta opariak artuta. Iñoz agertzen da Goiko Jaunaren burutasuna be, baina beti da gizona erlejiño-bidearen jarraitzaille argia,

Uste izan geinke lenengo gizona (eta betiko gizona be bai) bere indar guztiakaz dabillela, bere izaera guztia orretara bultzatuta, bere larritasuna ta egarria baretzen.

Mistika-giroko erlejiñoak

Izen au ezarten dautsegu indu-bideari ta Buda-bideari, bide oneitan Jaungoikoa ezkutatua ta geldia dalako eta gizonak izaki aske orregana eltzeko, izaki ori, norki bat izan be ez da-ta, ez dauka beste biderik bere nortasuna galtzea eta bere izatea urtutea baiño, orretarako mistika *ta* ezkutu-bidez bere burua ezereztuta.

Indu-bidean (au zabalago ulertu nat izan ezkero begiratu zati onen azkeneko eraskiña) gizona bake-billa doa, orretarako izadiagaz bakeak eginda. Egizaletasuna, oogorkeririk eza, biziari itzaltasuna... bide orretatik doaz. Gizona, berez osotu-bakoa, bizitzarik bizitza osotasunaren billa doa, ber-gizatzeak egiñez. Yogaren bidez gorputza menperatzen dau eta gogoa askatu, bere nortasuna be galtzen dauala, orrelan nirbanara eltzeko edo Nortasunik ez dauan osotasun orretan urtuta geratzeko.

Buda-bidean (ikusi eraskiña) gizonak nai dauana nekeetatik askatua izatea da. Eta nekeak gurarietatik sortzen dirala uste izanik, iturri ori kendu bear da ondorena kentzeko: Gurariak kentzea da' Buda'tarren guraria. Orrelan lortzen da isiltasuna, ezereza, zoriona.

Norberaren burua artu, ezereztu...
eta orrelan zoriona lortu.

Igarie-erlejiñoak

Izen ori emoten jake alkar-izketearen eta itunaren bidez gizonaren eta Jaungoikoaren arteko artu-emonak argitzen dabezan erlejiñoai. Onein Jaungoikoa ez da geldia, gizonen kondairara sartzen da eta nortasunduna da. Naikoa ezagutzen doguz Juda-bidea ta Kristo-bidea eta Islan-bidea. Sakonago ezagutu nai izan ezkero, irakurri eraskiñean.

Islan-bidea oso-osoan Jaungoikoa bakarraren bidea da eta Jaungoiko bakar orreri makurtzen jako guztiz. Bere oiñarria Jaungoiko bakarra autortzea, otoitz- egitea, baraua, limosnea ta ibillaldi santua dira. Jaungoikoak dana dauka erabagita eta gizonak naikoa dau

agindua betetea Ez jako geratzen leku aundink askatasunan eta munduaren alde egin leiken lanan.

3.- Erlejiño-bidearen berezitasuna

* Gure azterketan gi2ona erlejiño-girokoa dala aurkitu dogu, baiña ainbeste erlejiño dagoan ezkero, uste izan geinke ezbardintasun ori, gaia bera illuna ta zeaztubakoa dalako sortzen dala eta onegaitik erlejiñoa ez dala bearrezko gauzea: gurari ametsezko baten antzekoa dala eta izatenk ez daukan ezkero, gurariaren antzekoa izan daiteke, guraria izan arren ez dauka zertan oiñarritua izan.

Baiña ori ez da orrelan. Erlejiñoak ainbeste eta erlejiñoa agertzeko erak ugariak diralako, galdera au egin daikegu: "Zein da erlejiñoak daukan eta bere-berea dauan berezitasuna?". Itaun orreri erantzun ezkero, ondo berezituko dogu erlejiño-gaia bera zein dan, beiak dauzan agerpen zeatz eta ugarien gaiñetik naiz azpitik, agerpen ugar, orreik daukan ugaritasuna gizonari eta bere jakintzai dagokiena dala jakiñik.

* Orain billatzen doguna ez da erlejiño-gaia egia dan ala ez, **bere zeregiña,** berak beteten dauan egitekoa, gizonaren eta gizartearen bizitzan zein dan baiño.

Beste arazo bat da erlejiño-gaiaren egia. Ort ez dogu aztertzen emen eta lortu be ezin leike egin "barru-barrutik" baiño. Baiña zeregiñaren arazoa, erlejiño-gaiaren egttekoa zein dan jakitea, "kanpotik" be ikusi leiteke eta orixe da gai onetan egin gura doguna.

* Erlejiño-gaiaren askotasuna eta askotarikoa izateari egin dautsagun begira-aldia amaitzeko auxe aurreratu geinke: Erlejiño guztiak batera daukena eta gai onek dauan berezitasuna olako *zer*bait dala:

— Biziari, gizonari ta gizarteari norabidea emon.

— eta ziurtasun au: Izatearen norabide osoa ezin daitekela argitu Beste baten, beste zeozeren eta norbaitegazko artu-emon barik, Beste ori goragokoa eta ezbardiña dala.

4.- Erlejiñoak bizitzeari norabidea damotso

* 8izitzearen norabidea billatzea ez da erlejiñoen arazoa bakarrik, gizabideak be orixe billatzen dau (ik. III eta IV gaiak) munduko izatearen norabide osoa. Arlo onetan au be esan geinke; Gizabide guztiak rjirala erlejiño-girokoak; edo erlejiño guztiak dirala gizabidekoak, naizta erlejiñoak dauken dana olakoa izan ez, gizabideak eurak be beti ez dabe jokatu gizonaren eta bere duintasuna*ren* alde: batzutan gizarteko jokabide okerrai emon dautse indarra, (esaterako gizonak oparitzat eskintzea ta morroitza ta olakoak aldeztu dabezenean).

* Zer da bizitzearen "norabidea"? Norabidea berbea esangura bitan artu lei: bizitzearen "esangure'lez edo bizitzearen "bide'Mez. Eta biak erantzuten dautse gaurko gizonak ardura aundiaz egiten dauzan oiñarriko itaun biri eta (jizonak estutasun bardiñagaz bi!latzen dau erantzuna: "Zer naz, edo gara? itauntzen dau gizonaren eta munduaren bizitzeak zer esan gura dauan jakin nai dauanean; "nondik nator/gatoz" eta "nora noa/goaz" itauntzen dau gizonaren eta munduaren bidea norantza doan jakin gura dauanean,

* Erlejiñoak gizonaren eta munduaren norabideari erantzuna emoten dautse, bai bere esangura-arloan eta bai norabide arloan. Bai bakoitxaren bizitzeari begira eta bai munduari eta gizarteari buruz,

* Ulertu-eziñeko gauza lez agertzen dan bizitzeak, esangura barria artzen dau eta ezerezaren antza galdu, itaun orren larritasuna baretzen dauan erlejiño-pentsabide osora sartzen danean.

Gizona beti dago aldatzen, beti doa bidez, etorkizunerako egiña da, griñatsua ta guraritsua, bide-erabagiak artzen dauz eta sendo doa etorkizunerantza eta erabagiak bere guraria baretu egiten da nondik datorren eta nora doan jakin ezkero, erlejiñoagaz,

Freud'ek uste izan ebanaren aurka ba, gure aztertze onetatik, eta aztertze au egiteetan oiñarritua dala uste dogu, au ateraten dogu: Gizonak erlejiñoa bear-bearrekoa dauala bere nortasuna jauste barik osotzeko. Orrelan izan ezik, gogo-jausterik larriena sortzen jako.

* Erlejiñoak, gizonaren norki-bizitzeari osotasuna ta norabidea emon ondoren. munduari eta bera bizi dan gizartean be emote bardiña egiten dautso. Gizonak egiten dauan galdera bakarra ez da bera zer dan eta nora doan, gizarteak eta munduak dauan norabidea be jakin nai dau.

Ez da beste barik, erlejiñoak laguntza emoten dauala gizartearen arazoak osotzeko ta argitzeko, eta orretan ez dago zalantzarik, batez be gauza argia da, erlejiñoak kondairaren eta izadiaren norabidea (eurak zer diran) agertzen dauala, mundua ta gizartea dagozan irrgurua eta iparra nondik dagoan, konortea, (bidea zein dan eta zein bideri jarraitu bear jakon argitasuna) eta baltoak nondik norakoak diran orrelan gizonari eta izadian buruz jokabideak aurreratzeko (Ik. XI gaia)

> Erlejiñoak, Erlejiñoa,
> gizonarentzat eta munduarentzat
> norabidea dira eta gizonak eta munduak
> estu ta larri eskatzen dabe eta bear dabe
> erlejiñoa.

5.- Erlejmoak beste arlo batzuk agertzen eta euretara bialtzen dau,

* Gure jakitszko mundu onetan eta gure burubideakaz, egia esan nai ba'dogu, argi ikusten dogu dana ez dala jakite-bidekoa ta burubidekoa: ba-dagoz eta beti izango dira arlo asko orrelan agertzen ez dirariak, bairia benetako arloak.

Gaurko gure mundu onetan, gaiñera, "zientzi edo jakite"-bidea atzean geratu 03, gaur olerki bidea da nagusi, ezkutuan dagozan gauzak aitatzen dira, ezaupide barriak gauzetara urreratzeko bide barriak billatzen dira (yoga, drogea, alkarteak, Indiara osterak... egiten dira, beste jakintza batzuk baliokotzat artzen dira... Labur esateko, arako Comte'k agertzen eban positibismoaren baztertzea ez da onartzen (Ikusi II gaia).

Eta danean agertzen da gaur zabal dabillen burubidea: Gauza asko dagozela, gizonak bere zentzumenen bidez eskuratu ezin dau-

zanak. Izaki orreik ez dira burubidezkoak, ez dira agertzen berbakaz; baiña benetakoak dira *eta* bizitzara *sartuta* dagoz eta ezin leikez *b'iz'h* tzatik banatu. Buru argiaren bide orretan eta jakite-bide orretan ez dagozan izakiak dira eta irudibidekoak edo sinbolikoak esaten dautsegu.

Irudibideko izakiak
burubidekoak ez diran
gauzak dakarskuez burura.

* Irudibidekoa ezin daiteke agertu eta ez da agertzen berbaz eta burubidez. Olakoak irudien bidez agertzen dira: Irudiak izakl sakonagoetara garoez eta izaki oneikaz artu-emonetan jarten gaitue, orreik dira irudletan agertzen diran gauzak. Askotarako balio dabe, ez dira ain zeatzak, berbak eta burubideak zeatzagoak d(ra, baifla orreik be esanguraz beterik dagoz glzonari begira; eta orrein esangurea "esangura asko" izan daitekez. Baifla ba-dauke eurak ezagutzeko bidea, ez buru-bidez, baiña bal benetakoa eta egitezkoa euren Izatea ezagutzekoa,

Bakoitxaren bizitzara ondo begiratzen ba'dogu laster ikusiko dogu irudiz edo sinboloz beterik dagoala eta gure blzitzako gauza asko (maitasuna, adiskidetasuna, gogoa...) ez dirala agertzen irudien bf-dez Izan ezik. Gure ingurura ondo begiratzen ba'dogu, laster Ikusiko dogu munduaren arlo asko, gizartearen sallle asko, (alkartasuna, txarkeria, ontasuna, kondaira...) ezin leikezela eskuratu irudien bidez izan ezik. Irudibideko ezagutze au ezin alboratu leike bakoitxaren eta gizartearen bizitzatik.

Gaiñera, beste gauza bat be ikusten dogu: Irudiak ez dauala iñoz agertzen iruditu danguztia, irudiak barruan dauan izakia, askoz aberatsagoa da agertzen dana baiño...

* Erlejiñoa ezkutuan dagoan, berbak eta burutasunak baiño arago dagoan izaki orren billa doa. Erlejiñoak zuzen eta bitarteko barik "bestea"ren billa bialtzen gaitu. Eta "bestea" irudi zeatzen bidez agertzen dausku (mitoak, oikuneak edo ritoak, ezaugarriak...) Jakiña irudi zeaztu oneik, dauken baiño balio geiago emon ezkero, billatzen dogun izaki ori aurkitzeko bide izan barik, galbide biurtzen

dira. Ba«ña zaantza bank mundutik kanpoan dagoan izakira doaz. izaki on ez da "nundukoa. ez da gizona, eta irudiak agertu egin gura dabe. ikututa oamo ez ba'da be. Erlejiñoa gizonak emengoa ez dan eta goiago «zaki bategaz dauan "artu-emona" da.

Eta auxe da erlejino-arloko beste berezitasun berezi bat, gizonari eta munduan emoten dautson norabidearen gaiñera; "artu-emonak sortu". "barnro alkartu (re-ligar) gizona ta mundua Besteagaz. Jaungoikoagaz £z dogu uste izan bear ba. erlejiñoa dala gizonari ta munduaii buruzko edozein pentsabide: "Alkartze" ori egiten dabenak baiño ez dira erlejiñoa, gizona bera gorago dagoan izakia-gaz. Jaungoikoagaz, aikartzen dauana.

Erlejiñoa. erlejiñoak
irudietara bialtzen dabe
baiña irudien bidez. benetan,
gizonagana eta munduagana zuzen-zuzen
emengoa ez dan eta gorago dagoan izakiagana
izaki orregaz gizona ta mundua alkartzeko
eta alkartze ori agertu egiten da,
irudi-bidez baiña benetan.

6.- Er!ejiño-gaia sekularizatuta.

Jazokizun barri **bat:** Sekularizatzea

* Aztertu dogu erlejiño-gaia zer dan. Baiña gaur. gure mundu onetan, erlejiño-gaia era barri baten biziten da, ez lenago lez, eta ez gure aitita-amamak bizi izan daben lez be:

— erlejiño-ekintzak urritu egin dira;

— batez be gazteen artean erlejiño-gaiak lotsea sortzen dabe:

— abadea ez da guztien aurren itzalgarria;

— Goi-maillako eleiz-agintariak gizartearen aintza galdu dabe eta euren onu-bideak ez dabe ainbeste indar (ume-iltea. ezkontza-austea. sortze-aurkako jokabioeak...)

— orain egiten diran eleizak aundikeri bakoak dira eta ez dauks lenagoko Gotzain-Eleiza aundien antzik eta ez dagoz erriaren erdi-erdian;

— Eleiz-deituak urritu egin dira

— erlejiño-arazoan dana bardin izatea geitu egin da, sarritan ezer ez sinistea bera be bai;

— dana sagaratua dala eta danean Jaungoikoa agiri dala uste izatea galdu egin da eta orren ordez jakite-gaiak sartu dira.

Gauza guzti orreitan argi ikusten da, erlejiño-gaia dana dala, aldakuntza aundia sortu dala gure munduan erlejiñoari begiratzen eta berau bizitean.

Zer da sekularizatzea?

* Sagaratutzat artzen zan mundutik sekularizatua, "mundutua" dan mundura igarotea da sekularizatzea. Sekularra esaten dogunean, "mundu onetakoa" lurtarra, gizabidekoa esan gura dogu eta zerutarra jaungoikotia dan "beste mundu" baten aurrez dago au. Sekularra ez zan mundua, jaungoikotua ta sagaratua zan: orduan dana zan, ordukoen ustez, jaungoikozko beste mundu orregaz zer-ikusia ebala eta mundu sagaratu orrek beti eukan bere ikutua mundu gizati onetan. Mundu sekularra "mundu mundutua" da eta emen dana pentsaten eta biziten da emendik gora begiratu barik, izadiz-goitiko ezer barik eta Jaungoikoagaz zer-ikusi barik. Mundu sekularizatuan:

. — Munduaren ardatza gizona da, ez Jaungoikoa;

— Gizonak mundu onen ard.urea dauko, ez "bestearena";

— Bakoitxaren askatasuna Eleizearen naiz Jaungoikoaren aginduak betetea baiño gorago dago;

— Fedearen lekuan buru argia ta jakitea ezarri dira;

— Trebebideak bideratzen dau len otoitzak eta aztikeriak bideratzen ebena.

Trebebideak bideratzen dau
len otoitzak edo aztikeriak bideratzen ebena.

x Ekonomi-arloko autrerapenak eta politika ta gizarte a^lokoak ekarri dauan oraingo gizartearen egunetatzeak (Ik. BUP'eko 2n. urteko Erlejiñoan, V gaia) gizon-eredu barri bat sortu dau: aztertzailleagoa ta biziten dakiena, mundua ta kondairea beste era batera ikusten dauzana.

Fedea ta erlejiño-bideak (lugin-girckoa ta jakite-aurrekoa zan erri-giroan sortu eta aurreratuak, ori zan izan be orduko giro bakarra) gure egunetako munduan larriune aundi batera sartu dira.

* Erlejiñoak ordezko zeregiña eukan, jakitea, trebebidea ta politikea atzeratuta egozanean. Orduan, mitoakaz azaltzen ziran gaur jakiteak argitzen dauzan iSlun-uneak; otoitzak eta opariak Jaungoikoari eginda uste izaten zan bideratu bear zirala gaur trebebideak bideratzen dauzan arazoak; eziketa ta osakidetza-erakundeak egiten ebezan orduan gaur erriak berak bere arourapean artzen dauzan gauzak.

Beste era bateko mundu aretan Aleizeak egiten eban "ordezko" *\ana* egiñez, gaur *err'ttarren* alkarteak egiten *dauzan zereg'iñak. Mun*duak Eleizea ta beronek egiñak batera ikusten dauzanean (Eleizeak egin ezik, egin barik geratuko ziran-eta) mundu orrek gaur Eleizea alperrekoa dala uste izaten dau, len egiten ebazan gauzak egiten ez dauzalako.

Erlejino-arloa ezereztu ala garbitu?

* Ona eldu arte ez dogu besterik egin sekularizatzea zeaztu baiño. Orain zer esan nai dauan ulertu dagigun.

Erlejiñoa oso-osoan galtzera **ete doa?** Ori orrelan ba'litz, sir.istebakoak uste izan lei erlejiñoa amaitu egingo dala antziñako zarkeri guzttak amaitu ziran antzera. Eta sinistedunak sekularizatzearen aurka ekiten asiko litzakez, bere erlejiñoa alboratzea billatzen dalakc.

Ala sekularizatze-bidea, erlejiñoa garbitzerako bidea ete da? Ori orrelan izan ezkero, sinisledunarentzat sekularizatze-bidea ona da, erlejiñoaren bigarren maillako gauza batzuk alboratu baiño ez duala-ko egiten (eta gauza orreik gure munduan fedearentzat eragozpen dira) erlejiñoaren ardatzari ikutu barik.

* Bigarren ulerbide au ziurragoa dala dirudi. Sekularizatzea ez da bide kaltegarria, oiñarriko gaiak kentzen dauzan sekularizatze ba-tera eldu ezik.

Eta zelan ulertu erlejiño-fedea aldatu egiten jakula sekulariza-tzeagaz, baiñg ardarz-ardatzekoa galdu barik? Eragille bi dagoz orre-tarako:

— Orain-artean bete dauzan gizarteko zeregiñak aurrerantzean bete ez arren, erlejiñoak ez dau galtzen bere izan-bearra. Zeregin orreik barik, erlejiñoak gizonaren **bizitzeari norabidea** emon leikio, gizarteari be bai; eta gaiñera, bere oiñarria **agerpen** bat da, len euki ebazan ordezko lanak oana ez dirala.

— Erlejiño-fedea aldi bakoitxeko pentsaera ta oituretan ager-tzen da eta bizi da. Eta pentsaerak eta oiturak aldatu-arren, ez da aldatzen: Agertzeko erea da aldatzen dana. Sekularizatzea jakintza-arazoa da, bizierai ikututen dautse baiña ez erlejiñoaren oiñarri ta ardatzari.

Sekularizatzeak bizierai
ikututen dautse, ez oiñari.

7,- Sekularizatzearen aurreko jokabideak

* Ez dabe guztiak sekularizatzea ikusten guk esan dogun eran. Sekularizatzeari begira jokabide oso ezbardiñak ikusten dira. Esan dagigun zeintzuk eta zelakoak. Zalantza barik, zelakotze onek ez dauz batzen giza-jokabide guztiak; jokabideak eurak gaiñera "legor-tu" egiten dauz: Jokabideak eurak eta gu gizonok, or agertzen diran erak batño biziagoak gara; Geienetan gizon bakoitxak olako jokabide bat baiño geiago dauka eta gaiñera giza-berotasuna daroe. Baiña zela-kotze orrek ikuspegi osoa ikusteko lagundu egingo dausku, naizta

zelakotze bat be azin aurkitu norki baten garbi-garbi.

* Oiñarn-oiñarrian, sekularizatzearen aurrean, jokabide oneik agiri dira: Erlsjiño-fedea galtzen dabenak.

— Jainko-bakoa: onek edozelako erlejiño-fedea alboratu egiten dau. Batzutan bai eta beste batzutan ez. bere bufutasun orreik eta sinistedunen egiteak mundutik alboratzeko iana egingo dau. Bere ustez, gaurkotasuna ta fedea alkartu-eziñak dira. Baiña jainko-gabearen parean janita, sinistedunak bere nortasuna argitu egin lei. Beste alde batetik, jainko-bakoak oraindiño badaukaz artuemonak fededunagaz, naizta ezetzerakoak izan, fedea ukatzea dalako, orregaitik alkar-izketarako btderik ez da kantzen.

— Bardin dautsona: Onek fedea ez dau argi-argi ez onartzen ez alboratzen. Bere bizitzan sinistuko ez ba'leu lez jokatzen dau, baiña iñoz ez dau argi-argian esaten jainko-bakoa danik. Jokabide au sortzen dauana, mundu sagaratutik gaurko mundu sekularizatura dagoan aldea da: fedea balioko gauzea dala uste dabe. baiña gaurko mundu onegaz ezin leitekela alkartu. Ez da au buru argiz eztabaidatzen dan arazo bat, buru-aldetik, azkenengo pinkadea ez da besterik, erabagirik ez artzea baiño. Baiña egiteetan eta bizitzan mundu sekularraren bidea artzen da, erlejiño-arazoetan baietza eta ezetza indar bardiñagaz artzen dirala. Dana bardin dautson au, benetako jainko-bakoa da, naizta Jaungoikoa ukatu ez, aundiagoa da egiten dauana: Arazoa aztertzera sartu be ez egin, Jaungoikoaren eta erlejiñoaren albotik "igaro" egiten da.

Fedea gaurkotasunagaz alkartu barik daroenak

— Ikara-bakoa: Bere fedean jarraitzen dau, mundua aldatu ez ba'litz lez. Mundua barriak ez dautso ikuturik egiten eta, geienez be, mundua zoratuta dagoala uste izaten dau. Giroa ez jako barruratu, edo orretarako almenik ez daukalako (zarrak) edo inguruko munduak ori egiten izten ez dautsolako (sendi zar-zaleak, lugin-arlokoak...) Ortik zar-usaiñeko erlejiñoa sortzen da, olakoen fedea ezin onartu izaten da buru sekularizatua daukenen aldetik, euren aldian ez diralako bizi. Jokabide orrek, kristiñautzearen lekuko

izateko almena be kendu egiten dau gaurko munduan. Barru-barrian sustraituta dauken ardurabakotasuna itzalgarria da, iñori kalterikegiten ez dautsolako:

— Fede-estua: Ardurabakotasuna arnaitu jako, ez da bizi ikara barik. Onentzat mundu sekularizatua bere fedearen arerioa da eta bere fede orreri eutsi nai dautso danaren gaiñetik. Orregattik, munduaren aurrean burrukalaria ta estua da, alkarrizketarako eta bestea ulertzeko itxia. Eta egoera ori sortzen jako, aldakorra dana eta oiñarria dana ez daualako bereizten fedean. Orregaitik eutsi gura dautse jauskorrak diran fede-gaiai eta arazo barrien onartzea oso-osoan ukatzen dau. Bere burrukalsritzak kaltegarri biurtzen dau olako gizona, alkar-joterako gorakadea indartzen daualako.

—• **Erdibitua:** Onek gaurko burubidea onartu dau, baiña batera fedea antziñako erara bizi dau, ezer aldatu ez ba'litz lez: Ez dauz gauza biak alkarren parean ipinten eta gizonagan gorde-mailla bereziak ba'legoz lez bizi da. Ulertzeko gauzea da eta orren iturria, errazoi-oiñarria ez billatzea da, fede-arloan sakontze aundirik egin *ez* izatea. Bizitzan barruko alkartu-eziña daroa, {barru-barruan persona bat barik bi doazela esan lei, oneitariko bakoitxak bere burubidea daroala) eta lentxuago edo gerotxuago, barruko ondo-eza, barruko aurkaketa agertzen jako. Kanpoan iztilluren bat sortzen danean, erdibitu onek fede elduago baten bidera joko dau, fede neurtu batera, edo dana itzi edo dana bardin izatera.

Gaurkotasunagaz batutako fedeari eusten dautsoenak

— Dana batu dauana, fededun eta sekularitzatua da batera. Baiña, orretarako, erlejiñoak gaurkotasunagaz ezin alkartu dauana dana alboratu egin dau, bere fede-autorpena kontuan artu barik.

Onen fedea, bere gauza bat da, ez alkarteko gauzea, eta "bere erara" bizi dau, ezelako eieizeagaz eta erlejiño-taldeagaz alkartu barik. Orren iturria, fede ta erlejiño sakonean dago eta gaurkotasuna be sakon artu dau, bakoitxaren askatasuna eta ekintza-bidea, beste gauza au txartzat artzen dala: "Zer" pentsau edo zer egin agertzen dauan edozelako taldeagaz iotuta agertzea. Ori ta guzti be, sortu leiteke erlejiño bazkun bat, baiña bazkun onen erlejiñoa iñon agiri ez

dana izango titzake: Norkiak erlejiño-zaleak izango litzakez, baiña euren fedea banan baiño bizi ez dabenak, euren artean alkartu barik eta eleizarik sortu barik.

— Fede-ulertzaillea: Olakoak bere kontura alkartzen dau fedea sekularizatuen bideagaz. baiña bere erlejiño-taldea itzi barik. Berak taldearen erlejiño-bidea onartzen dau bere erara, fedeari ta munduari zintzotasuna ukatu barik. Bere erlejiño-taldeak daukazan utsak eta neurri laburrak euki arren, fede-ulertzailleak ba-daki taldeak daukan eta bizi dauan fedearen ardatza baliokoa dala; eta orregaz batera, fede-ulertzailleak, ondo daki fedea bakarrik eta banaka ezin leiteke-a bizi: Taldeagaz alkartuta egotea bear-bearrekoa da bere fedearentzat. Bera aztertzaillea izan arren, fede-ulertzailleak ez dau galtzen bere taldearen erlejiño-aberastasuna; eta taldea be aberastu egiten da ulertzailleak dauan ikuspegiagaz, au taldearen gaurkotzerako lagungarri dalako, baina taldekideak banak eta bai talde lez be.

8,- Gu, gure mundua, gure fedea

* Knstiñaua, fede-gizona eta gaurko munduko gizona dan neurrian, eupada baten aurrean dago. Eupada ori ez da erantzun errezekoa, eta estu bizitea eskatzen dau.

Lengoaren eta oraingoaren arteko estutasuna: Zintzoa izan alde batetik, lendik datorkun erlejiñoari begira, Jesus'en experientzia apostoluekandik asi eta gizaldirik gizaldira datorkula jakinik; eta zintzoa izan beste alde batetik, gaurko munduari begira, arazo barriak, agerbide barriak eta ekintza barriak, lengoengandik urrin dagozenak daukazala, baiña gaurko kristiñauak kontuan artu bear dabez zertzelada orreik, XX gizaldiko gizonak izateko eta kristiñau jarraitzeko Itzi bearrik ez dagoalako.

Estutasuna taldearen eta norberaren artean: Zmtzoa izan alde batetik Eleizearen aurrean, beronek ekarri aauskulako feaea eta au biziteko alkarte-giroa eskintzen dauskulako; eta zintzoa beste alde batetik, norberaren urrean, fedea norberak artu bear daualako eta gero norberaganatu askatasunaz.

Estutasuna fedearen eta buru-argiaren artean: Fedea illuna da baiña ziurra; errazoi-bidekoa da (lk. VII eta VIII gaiak); eta fedea ez dau urritzen gauzak buruz ulertzeak edo obetzeko alegiñak. Bestetara esan bear:

Eta estutasun au, gaiñera, ba dago gaurko yiroaren eta bidez garoazen etor kizunaren artean be...

Estutasuna.

GEIAGO EG!N GEIIMKE

1go. Idazkia

Antxiñako kristiñauen erlejiño-bizitzeak, sagaratua izatea Jaungoikoaggndik sortutako gauzea dau. Gauza bat sagaratua edo erlejiñokoa izateko. Jaungoikoagaz zer-ikusia bear dau. Personea erlejiñokoa da, Jaungoikoagaz zer-ikusi berezia dauanean. Erlejiño girokoa, sagratua, danak, beti dakar Jaungoikoagazko zer-ikusi berezia. Baiña ba-dagoz antxiñatiko erlejiño-oiturak be, Jaungoikoaren izenik edo irudirik ez daroenak, esaterako antxiñako Buda-bidean, eta benetan erlejiño-giroko jokabideak dira. Orregaitik billatzen dogu izen barri bat, guk jaungoikoa esan eta beste erlejiño batzutan beste izen batzuk daroazan gai ori agertzeko, naizta beste erlejiño-bide batzutan izenbakoa izatea edo irudirik ez eukitea izan berezilasuna. Izen barri ori ezkutukia edo misterioa litzake.

Izen barri onegaz agertzen doguna, gizona baiño gorago dagoan eta lenagokoa dan izakia gogoratzen dogu, izaki ori bere toki bizian lez agertzen da gizona giro sagaratura sartzen danean eta gizona bere mundua ta bere bizitzea era barri baten eratzera beartzen dauanean. Ez da ba, gizonak aurkitu edo ulertu ezin dauan egi bat, ori ulertzen da, esaterako, (rutasun Santuaren eskutukia edo Misterioa esaten dogunean; ez da ezkutauta dagoan zeozer, ori ulertzen dogu "izadiko ezkutukiak" diñogunean; izen barri onek dauan esangureak berezitasun bi daukaz: Lotura barik goikoa izatea, oso-osoan mundutik kanpokoa, eta bakoitxari barru-barruan, oso-osoan eta azken-azkeneko lez, ikututea.

Ezkutukia (misterioa) ezin zeaztu lei zuzenean, ez dago zer dan jakiteko beste biderik gizonagan izten dauan oiñatzaren ezaugarria baiño.

Guztiz goikoa ta lotura-bakoa dalako, ezin esan zuzen ezkutukia zer dan. Ori egin ezkero, gizonen esku legoke eta mundutik kanpokotasuna galduko leuke. Orregaitik daukagu bide bakar bat misterioa zer dan bere goitasuna galdu barik, agertzeko. Izten dauan piñatza da. gizonagan beteten dauan zeregiñaren ondorena; bere oiartzuna entzuteak, gizon erlejiñodunean izten dauan ondorena. Rudolf Otto'k, ospetsu biurtu dan zeazketa baten, onelantxe diño labur-labur: "Ikaragarria ta Iilluragarri3 dan ezkutukiaren bizi-ikasia",. Ikaragarria ta lilluragarria ez dira berezitasun bi edo zelakotzaille bi, misterioa zer dan esateko, gizonak Jaungoikoaren aurrean edo Misterio orren aurrean, izaten dauan erantzunak dauzan izaera bi baiño.

Ikaragarriaren oar-ikasia

Ikaragarriaren oar-ikasia "barrumin" bat da -ez norberaren zomapen ulsa- eta bildurraren barrumiñaren bidean dago, naizta, dauzan berezitasunak dauzalako, arlo orretan be osoan ezin sartu.

Bildurraren edo ikarearen zomapena danean, norbera arrisku baten aurrean egoten da eta arrisku ori zemai bat izaten da norberarentzat. Ikaragarriaren zomapean, geien agiri dana eragillearen eta artzaillearen arteko ezbardintasuna da. Paskal'ek au idatzi ebanean: "Toki zaba! aundien isiltasunak izututen nau", ez da bildurra agertzen dauana. Arrituta geratzea da agertu nai dauana. toki zabal-aundiak beragan sortzen daben nora-eza, aunditasun orren aurrean norberaren txikitasuna ikustea, norberaren burua galduta lez ikustea da. Olako zerbait somatzen dogu gure barruan oraindiño, trebebideak ekarri dauskun izadiaren menperatzea ikusi izan arren, izadian guztiz aundiak diran gauzak ikusten doguzanean: Gau illun isilla, basamortua, goiera aundiko mendi-erpiña, bakartadea ta abar... Olako barrumiñen giroan dago ikaragarriaren sentimentua, erlejiñodun gizonaren barruan sortzen danean. Olako giroan, gizona ezerez lez agertzen da bere bizitzara sartu dan giroaren aunditasun neurri bakoaren aurrean. Gizona "izututa" geratzen da ori "beste bat" dala eta bere pentsamentuen neurri'ra ez dala sartzen ikusten dauanean,

ori danaren goitik dagoala, dana, dana daukala beragan eta dana dauala berea jakitean. Olako barrumiña agertzen eben Abraan'ek edo Job santuak Jabe'ren aurrean "autsa ta erre.autsa" zirala esaten ebenean.

J. Martin Belasko'k
"Zer ete da erlejiño agerpena" 3. Agiritza. Ceniec.

2n. Idazkia.

Orrelan ba, azkenean burutasun au datorku: Ezaugarri batek ba-daukala ori eta indar geiago, neurria au izan daitekela: Jakintza ta erlejiño iturrien sakontasun astuna daukala eta bere sustraiak irudi-era baten sartzen dauzala, era egokian esangurea agertzeko. Orduan, gai ori zenbat eta zabalago dagoan, zabalagoa ta osoagoa da ezaugarriak dakarren ondorena, gizon bakoitxagan zer-ikusi barruko bat egiteko ikutua dauala.

Michael Meslin'ek
"Eiiejiñoen jakintzara urreratzea" liburuan.
Cristiandad. Madrid. 1987.

3n. Idazkia.

Iges egin gura danean, erantzuna bigarren maillakoa da. Ezaugarrien mundua azteitzeko mitoa bear da, berau dalako gizonak izakiakaz eta Jaungoikoagaz dauzan artu-emonak aurkitzeko ezaugarriaren bidea. Egia esan, bide batez, sarritan aurkitu dogu mitoaren arazoa, erlejiño-agerpenari buruz billaketak egin doguzanean eta barren-barrenean. Mitoa, izan be, gizonaren izkera berezia da, ez irudimenaren ondorena aspaldion uste izan danez eta orrelan eskatu daualako buru-argikeri legortzailleak, mitoa lenengo ta zuzen datorren eta gizonak biozkadaz artu dauan gauzearen agerpena da. Orrelan, mitoa guk antxiñako jakintzetan artu dogunez, osotasunaren agerpena dala esan lei. eta orrexegaitik erlejiño-arloko agerpena, munduaren aurrean gizonak daukon lenengo bizi-ikasiaren agerpena. G. Gusdor'ek ondo esana da mitoa "egiaren era bat, buru-argiaren bidean

egon ez arren biotzaren eragiña artzen dauana, eta munduan dan izatearen izakera jator bat aurkitzen dauana" dala. Eta orixe da izan be "mythos" berbearen esangura berezia gerkerazko idazki zarretan agertzen dan lez, jazokizunaren egia, berbaz agertua; eta esangura ori bari iro aurkitzen dogu, esate baterako, itxas-aundiaren barruko jakintzan. Orregaitik, antxiñako gizarteak obeto ezagutu doguzalako, mitoaren esangurea eta beronek gizartean daukan zeregiña zabalago ta sakonago ezagutu doguz.

Michael Meslin'ek.
"Erlejiñoen jakintzara urreratzea" liburuan.
Cristiandad. Madrid 1987.

4n. Idazkia.

Begiratu dagigun orain, astiro, geure ezker-aldian dagoan marrazki au,. Zer agertu gura dogu marrazki orregaz? Or gizon bat agiri da, solo-artetik datorrela eta trenera doala esan lei. Trenagaz uri aundia agertu gura izan dogu. Baiña zelan bizi zan gizon ori soloetan? Gizon au bere errian mezara joaten zan, Jauna artzen eban. katolikua zala esaten eban eta ori ez zan gauza arrigarria. Bere ibar aretan bizi ziran beste gizonen antzekoa, erlejiñodun gizona *zan. Ba'iña* etdu da urira eta zer jazo jako urira eldu danean?: Mundu barri bat aurkitu dauala. Urira etorteak askatsun barri bat emon dautso, len errian ez eukana, orain bere etxekoak ez dabe bultzatzen, bere auzokoak be ez, len arrigarria ez zana eta guztiak egiten ebena, aldatu egin da, bere ziurtasunak makaldu egin dira eta, zeozelan esateko, erlejiño-zaletasuna bere errian itzi dau, txapela itzi dauan antzera. Erlejiñoa an geratu da, eta Txamartin'eko geltokian otña ipiñi dauanerako, len izan ez dan lakoa izaten asi da, erlejiño-bakoa, erlejiño-egintzak itzi dauzana: Zer jazo jakon? Otñarria bear ba'da, onetan dago: gizarteko aldakuntza aundiak eta ariñak arauai garrantzia kentzeagaz batera ziurtasunak be kendu egiten dabez. Erriaren eta uriaren artean dagoan aldea aundiegia izan da eta oiturak baiño ez ziran bere egiteari ezin eutsi, fedeko ziurtasunak ez ziran ekintzak galdu. Fedea ez da etorpidekoa, etorpidez etorten dana erlejiñoa da. Jaun ori erlejiño-arloan betezaillea zan, bere erlejiño egiteak egiten ebazan, baiña fedea, bear ba'da, ez zan bere bizitzan ikutu aundia eukan

gauzea, Fedea ez dator etorpidez. Gizon ori ba-zan erlejiñoduna, egin-bearrak egiten ebazan, ziur. Sinistedun eta fededun izatearen esangura sakona aztertu bear litzake.

"Fedean ezi".

6n. Laburpena, gurasoen ikasturtea. ECCA.

5n. *Idazkia.*

"Alde batetik ezin ukatu lei gaurko mundu onen biotzean bertan berezitasunik aundiena daukan jazokizun bat agiri dala: Sekularizatzea. Emen ez dogu artzen sekularizatzea egin bear dan alegin lez, alegin zuzena ta bidezkoa. Fedeagaz eta erlejiñoagaz batera joan leitekena. Alegin ori mundugintzan eta gauza bakoitxean edo munduko jazokizun bakoitxean, jabetza neurri bategaz beteten diran legeetan agertzen da, baiña barru-barruan ziurtasun au dala: Egilleak or bere tegeak ipiñi dauzala. Oraintsu egin dan Eleiz-Batzar Nagusiak argi esan eban, arlo onetan, jakintzak bere jabetza daukala, > batez be jakin-gaien munduak. Emen benetako sekulartasuna agertzen da: Mundua ikusteko era bat baiña mundua azaltzeko bera naikoa dala, Jaungoikoagana jo barik: Jaungoikoa alperrekoa litzake ba eta kaltegarri be bai, bear ba'da. Sekulartasun ori, gizonaren almena aintzat artzeko, Jaungoikoaren gaiñetik doa eta bear ba'da ukatu be egiten dau.

Ortik era barri bateko Jaungoiko-bakoak datozela esan lei (gizona ardatz dabenak, ez burubide utsezkoak eta pentsabidekoak, egiterakoak eta ekintzailleak baiño). Jaungoiko bako sekularizatze onegaz alkartzeagaz batera, egunero daukagu begien aurrean, itxura ezbardiñetan, gauza-zaleen erri-bizitza, atseginbidea balio nagusia izatea, aldun eta jabe izan-gurea, askotarikoak diran norkeriak: "Gizabide" onek dauzan jokera gizati-ezak dira.

Beste alde batetik, eta au ulertu-eziña da, gaurko mundu onetan, ezin ukatuak dira asieraz ebanjeliokoak eta kristiñauak diran balioak, or dagoz gitxienez, bizirik eta amets lez. Ez litzake izango

larregi esatea. mundu ori ebanjelioa artzeko dei aundi ta larri bat egiten dagoala"

VI Paulo'k.
"Evangelii Nuntiandi" Aolku Idazkian 55 zk. 1975.

EGIN GEINKENA

Ulertu... ondo 1° idazkia, gaiaren argitasunaz.

Irakurri... eta batu *"2* eta 3 idazkiak" eta, ortik asita, eztabaidatzea egin.

Irakurri... ikas-gelan 3n. idazkia. Gaira sartu.

Banatu... taldeetan eta talde bakoitxak erlejiño bat aztertu eta ondorenak ikas-gelan agertu. Ikusi (99) orrialdean Eraskiña.

Artu-emonak izan... beste erlejiño batzutakoakaz. Ikas-gelara be etorri daitekez,

Asmau... entzun-ikusi gai bat erlejiñoai buru (Claret)

Agertu... al danik jakinbiderik onenagaz bakartasunaren barrumiña. maitasunarena, asarrearena. Esan ekintza orrek gaiagaz dauan zerikusia zein dan.

Esan non dagozan... gure gizartean sekularizatzearen bidea agertzen daben ikuspegi zeatzak.

Btllatu... erlejiño-arloko gaiai buruz ardurarik ezak sortu dauzan biziera bereziak.

Egin... gaiaren laburpen bat. Gero, orri baten idatzi labur

Egin... laburpen zabal bat lenengo zati osoari buruz (I-VI gaiak).

Egin... talde-lan bat: Talde bakoitxak **gai baten laburpena egin, gero talde bakoitxak agertu ikas-gelan laburpen ori. Kopiakiñaren** bidez zabaldu geinkez.

3" DE BUP

VII. GAIA

OI.AKOXEA DA GURE FEDEA

(Gizona Jainkoagaz artu-emonetan aurrez-aurre)

Fedea personen arteko artu-emona da.

Gu bizi garan mundu onek eta gu Jaungoikoaren seme-alaba garalapen-tsateak, **gure fedean ikutu** egilen dautsoe, Baiña, **zer da fedea? Itaun oneri erantzuna emotean barru-barrura sartu baiño lenago, geure** buruari egin bear **dautsogu itaun ori. Gure denporako kristiñauak izan gura ba'dogu, gizon eta andra elduak,** benetan andra eta gizon kristiñauak izan nai ba'dogu,

orixe da aztertu bear dogun gaia.

- Fedea bera, benetan, **zer dan**
- Kristiñauen **fedea,** zeatzago esanda, zertan dagoan.
- Kristiñauen fede au uiertu-eziñeko nastea ala errazoizko gauzea dan.

SINISKEREN MUNDUAN BiZIGARA

Zeozer **edo** norbait *s'misiea onañzen* dogu;

- **sinisgarria** danean,
- errazoizkoa danean.

FEDEDUNAREN GAURKO EGOERA

- **Zalantzak**.
- **Onurea" balioko**.
- **Erlejiño-g/roa galfzer»**.
- Aurrarapenaren larrialdia.

s/

FEDEA PERSONENARTEKO ARTU-EMONADA.

/f\ /N

JAUNGOIKOAK EZAUGARRIAK ERAKUSTEN DAUZ

o Z**ergaitikdan fedea errazoiazko gauzea**.
- **Onarlzen dogun** teztigantzea.
- Erreiñuaren ezaugarriak

PEDEAREN 8AREZITASUNAK

- **Ezagutze** *ta* ***maitasun*** bideko egitea
- **Ilfuna**
- **Ziurra**

® **Beti billaketan**
- *Zerba'it eskatzen dau.*

1. Siniskeren munduan *bizi gara*

- **Ez gara ugarteak: gure bizitzea, alkar-bizitzea da**. **Eta,** alkar-bizitzeko **bes**teengan uste **ona bear** dogu. izan be, dakiguzan gauzarik geienak, beste batzun esanaren testigantzatik artu doguz: Gure Laterriko Nortasun-**T**xartelean daukaguzan **jakingarriak *onartu egiten doguz edo* j'akintza *ta* jakituri-giroko jakingarnak be geuk** eztabaidatu **barik artzen doguz, aurrean** daukaguzan **agiriai edo sendiari edo libururen bateri edo irakasleari sinistuta** ... Orrelan ba. bizitzeak berak eskatzen dau smistea. beste batzuk esan dauskuenean uste ona eukitea.

- Siniste ta usle ona eukite onek ba-dauz bere oiñamak;

- Persona bera sinisgarria izan daitela, Zoro baten, guzurti bateri edoez-jakin bateri ez dautsot smistuko,

- Esaten daustena gauza *simsgania izan daitela: Ez dot sinisten* errazoizkoa ez dana, baiña lagun batek bere urte-eguna dala gaur esaten ba*daust. ez dautsat eskatuko nortasun-agiria.

Baiña gauza berezi bat izan ezkero. eta gauza on' lege-giroan ziurtatu bearba'dot, aurretiaz ziur jakiten dot.

- Orrefan edo antzera jazoten da gure *erlejiño-bizitzan be.* Gu umegiñanean, beste batzuk esanda artu genduan fedea. baiña eidu biurtu garanean, gauzea sakonago aztertzen dogu. Gure sinismenaksakontzea egitea eskatzen dausku eta ikusi:

- Testigantza bera sinisgarria dan (fedea iragarten daustenak, fedea nigaz banatzen dabenak eta iragarte ori egiteko erea, sinisgarriak diran).

- Gure fedea errazoizkoa izatea (sinisten doguna zientzi-bidez agertzekoa^ez da izango. baiña bai ikusi bearko dogu entzuten doguna "errazoizkoa", "sinisgarria" dan.)

Orixe da "erlijoñolik federa" bidea egitea, erlejiñoko egite batzutatik bizitzearen zent2una norberak ulertzera eltzea; ume-fedetik, gaurko arazoai erantzuteko gai dan eldu-federa eltzea.

2. Sinistedunaren gaurko egoera

- Fedea, lenengo ta bein. bizitzearen aurrean artzen dan egoerada: Bizia eta norberarena. Eta. bizitzea bera dan lez, fedea be arriskuak eta arazoak daukazena da. Arazo oneik etorri daitekez:

- Zalantzetatik. Adiskidetasunean apurtzea egin barik arazoak izaten diran antzera, fedean be izan lettekez galtzea egitera eldu **barik** datozen zaiantzak. Zalantza oneik ez dira fedeagaz alkartu-eziñak. fedea bera ikututera eltzen ez ba'dira, baiña milla zalatzak be ez dabe balio ziurtasun baten beste...

"Onureari" balio larregi **emotetik.** Augaurkoguregizartegauza-zalea-**ren ezaugarria da. Agiri-agirian onuragarri ez jakuna, alboratzera edo** balio **bank iztera joten dogu**.

Gizarte-egoeratik. Gaur erlejiño-giroa gattzen doa (Ikusi VI gaia). **Eta** inguruan dogun barri-zaJetasunak egia ez daia gauza barna **baiño *eta*** *gaurkoa* **edo gaur egunerako ez dana, guzurra dala sinistu**-**erazoten dauskun**.

Norberaren aurrerapenetik. Gorputzez eta gogoz, **guk**, **une batzutan** ezaguerearen larrialdiak **izaten doguz**. **Erlejiño-arazoetan eta gure fede-**giroan **be aurrerapena egin bear dogu, eldu egin bear gara, gorputza ta** gogoa **eltzen diran lez**.

- Zeatzago esateko. **gazletxuak garanean,** batioai dagokien mailladia per**sona lez elduago biurtzen dogu (Ikusi XI gaia)**. **Eta balioen mailladi onetan, oraindiño** gizarteak **mailladi ori alborat2ea lortu ez dauanean, zuzentasun-zentzuna, egi-zaletasuna,** ***onena be*** **egin leikela usle dauan amesa eta biotz zabala dogula eiburuetara jotea, azken-lorpena izaten da. Eta orixe izaten da nortasun garbiaren** ezaugarria.

  Gorputzez azten goazen artean eldu be egiten gara, bai gorputzez eta baigogoz, **etagurefedeakbeaziegin** beardau. **fedeoritxikietaume**-**giroan geratfea gura ez ba'dogu beintzat**. **Orixe da sasoia** fedea sakon aztertzeko, fedearen errazoitasuna biJJatzeko egiaren, zuzentasunaren eta biotz zaba**laren** bidetik.

Fedea personen **arteko artu** emona da

Bein baten bidez joiazaia Alfontso ta Klara alkartu egin ziran. **AJkarren-**tzat atsegmgarri izan eta **akarrizketa bat egitekotan geratu ziran.** Geroago ta **obeto alkar ezagutu eben eta alkarren barrua agertu be bai. Bakoitxaren** mugak ezagutu **eta alkar osotzen ebeia uste izan eben. Alfontso'k Klararen zelakotasuna ta izaerak ezagutu**-**ala. au beronegan ustea jarteko lakoa zala uste izan eban. Antzera jazoten jakon Klara'ri be. Biak alkarrengana urrera-t2en joiazan eta alkar laguntzeko ta maitatzeko** gogoa sortu jaken, Egun baten alkarragan uste osoa izan leikeeia uste izan eben, baita alkar eskiñi **eta onartu eta oso**-**osoan euren bizitzak bateratu be bai; orra or bizitza**-**alkartzea ta** aska-**tasunezko maitasuna. Lotsea *ta* biJdurra *alboratu* ebezan,** ***zalantzak kendu eta*** **arriskuak artu, batak besteagan uste** osoa eukeiako.

Bem bafen Nazaret'eko Jesus'en barria izan neban eta nortasun arnesgarria eukala iruditu jatan. Bera obeto ezagutzea erab-agi neban. Berari buruz irakurri neban. Ebanjelioetara urreratu nintzan eta oneik bere nortasuna argi agertu eusten. Maitasunean. egian, zuzentasunean eta askatasunean oiñarritzen zan bizia aurkilu neban beragan Urragofik ezagutuala. beragandik urrago ikusten neban neure burua. nire bizitzeak beste zentzun bat artzen ebala igarri neban eta zoriontsuna nintzan. Bere berba ta jokabideetan Jainkoa aurkitu neban eta berak Jainkoari uste osoagaz "aitatxu" esaten eutson eta neu be jaungoikoaren seme nintzala konturatu nintzan. Jesus'ek esaten dauzan gauza asko ez dodaz nik ulertzen, baiña sinistu leiola uste dot. Beran jarraitzea erabagi, bere ikasleen tatdera izena emon eta, bere bizikerea neure bizkera biurtu neban

Onalantxe ikusten dot mk neure fedea

Giza-gtroko fedea

- Beti ez dauka gutzai esangura bardtña "smistu" berbeak. Nik au sinisten dot" esaten dodanean. nire adimenagazgauza bat onartzen dodala esaten dot. Baiña "'simsten dautzut" esaten dodanean, personea onartzen dodala esan nai dot Bigarren kasu onetan, -auxe da benetako fedearena- maitasuna izan bear dot gidari eta sinisten dautsadan persona orregan nire uste ona jarn bear dot. Sinisteko era bi oneik ba dauke alkarregaz zer-ikusia: Persona bategan ustea jarten dodanean, arek diñoana sinistu egiten dot.

- Persona batek esan dauzalako sinistu dodazan gauzak, geroago neuk neure oarmenez ezagutu neikez, edo zientzi aldeko errazoikaz be ziurtatu neikez. Eta orduan onartzeko errazoia ez da beste baten testigantza, norberak adimen-bidez ikusi izatea baiño.

Baiña persona-giroko onartzea. alkar-bizitzatik eta alkarrari barriak emotetik dator. Ezm ezagutu nemke. eta onartu gitxiago. persona baten barruko bizitzea, berak agertzen ez ba*daust. Nik. gogo-azterketak bide dirala, edo beste bide batzutatik. persona baten barrua, berak nat izan barik. indarrez. ateraten ba'dot, persona on adimen-btdez ezagutuko dot. baiña ez onartze-bidez. Eta besteagana ezm nemteke eldu ezaugarnen eta gorputz-oarmenen bidez baiño. Orrelan. eztn nemteke eldu persona baten barrura. kontzinetzira. bere

askatasuna egosten dan lekura. bere egiteen bidez agertzen ez ba'jat. bere siñuakaz. berbakaz eta bere testigantzaren bidez aurreratzen ez ba'jat.

Persona-giroko onartzea alkar
bizitzatik eta alkarran barrfak
emotetik dator.

Erlejiño-giroko fedea.

- Orrelakotxea da erlejiño-giroko fedea be: Ez da. beste barik. esalen jatan egi bat sinistea. egi ori diñostan personea onartzea da. Fedea adiskidetasunetik urrago dago jakitetik baiño. Maitasuna eta alkarren arteko artu-emona geiago da gauzak jakitea eta barri batzun moltzoa baiño.

- Fedea Jaungoikoaren emoitza da. Ez da nik Jaungoikoari emoten dautsadan zerbait. berak niri ernoten daustan zerbait baiño. Oanaren asiera jaungoikoagandik dator: Berak atrapau bear gaitu eta guk atrapaten berari itzi. Jaungoikoa bera da niri bere *barruko* bizitea *agertzen daustana. Eta bera* gure artean bizi dana. Fedea, gizonai agertzea nai izan eban Jaungoikoagandik dator.

Jaungoikoak, bere ontasunak eta jakituriak eraginda, bere burua agertu gura izan euskun. bere naimenaren misterio aundia erakutsi euskun: Gizon egindako Berbea dan Kristo'ren bidez. Espiritu Santuaren laguntzaz, gizonak eldu leitekez Aitaganaiño eta Jaungoikoaren izatearen kideko izan leitekez.

Agertze onetan, Jaungoiko ikusi-eziña. maitasunak eraginda. gizonakaz, adiskideakaz lez berba egitera dator. gizonakaz artuemonak dauz. eurai dei egin eta eurak lagun lez artzeko.

(Batikano'ko *U* Batzar Nagusiak. *Oei* Verbum, 2.J

- Agertze au Jaungoikoak berbaz eta siñuz egiten dau, gizonen kondairan edo *istorian berak* dauan eragiña *bide* dala. Berak *bere* oiñatzak itzi euskuzan egindako gauzetan eta persona lez be agertu zan asiera-asieratik (gure lenengo gurasoen aurrean).

Geroago Abraan'en agertu jakon (As. 12 eta ...) Guk ez dakigu zelan, baiña Abraan'ek barru-barruan asmau eban Jaungoikoak berba egiten eutsola. Jaungoikoak bere lengo bizitzea alde batera izteko eta bere etxetik eta bere lurraldetik urteteko eta nora jakin barik joateko agindu eutson. Ortxe asi zan fedearen kondanrako jazokizun amgarria: E(a asi, dana asi zan Jaungoikoagandik. Saiña Abraan'ek deiari erantzun egm eutson eta orrelan asi ziran Jaungoikoagaz berak izan ebazan artu-emon sendikoiak, Abraan'ek ondc ekian Jaungoikoa bera zala beragaz artu-emonetan ebillana eta Jaungoikoa bere bizitzara sartzea eta au osos-osoan aldatzea onartu egin eban

Abraan'egandik sortutako erriak be fede orretan kidekotasuna izan eban Orrelan sortu zan Israel erria, "Jaungoikoaren erria" deritxona. Moises izan zan aukeratua erri orretako kidekoen artean (Urt. 3. eta .) fede-bizitza on sakondu zed'm. Berau izan zan Jaungoikoaren eta Erriaren artean bitarteko, erriak Jaungoikoa obeto ezagutu egian, egun baten Jaungoikoaren eta Erriaren arteko Alkartasuna izanpetu-arte (Urt, 19 ta 24). Igarleak alkartasun au ezkontza-itunagaz bardintzen dabe. Erriak bere zalantzak izaten ebazan, bere okerkeriak egiten ebazan, baiña ez eban aiztuten Jaunaren bizitzan sartuta egoala. Orrelantxe artu eban bere izakerea, bere bizikerea, bere fede-bidea.

"... eta illunetarantza urten eban".

Kristiñauen fedea

Jaungoikoak geroago ta getago sarlu gura dau gizonen bizitzara. Jaungoikoaren Semea gizon egin zan: Auxe da Nazaret'eko Jesus, Abraan'en ondorengoa eta Jaungoikoak agindu eban salbamenaren ekarlea. Ikuspegi onetatik, fedea ziurrago biurlzen da. Jesus'ek alkartasuna barriztau egin eban (Lk. 22,10), bere odola orretarako bide zala eta alkarlasun ori mundu guztirako gauza biurtu eban: Israel-erriaren mugen gaiñetik, gizon guztiakana zabaldu zan. Kristo'ren berbizkundea izan ondoren, Apostoluak eta lenengo sinistedunak argi ikusi eben Jaungoikoa bera izan zala berba egin eutsena eta gizon guztiai Barri Ona zabaltzako bialtzen ebazana. Eta iragarpen au lur guzlikc bazterretaraeldu da.

o Ordunk ona (argi-uneak eta illun-uneak ugan izan dtra kondaira luze onelan) gizonak fedeagaz onartzen dabe gizonak eurak maite dauzan Jaungoikoa. Berba asko ta ziñu asko dagoz gizonak ulertu be egiten ez dabezenak eta bemtzat noramoko esangurea dauken gizonak neurtu ezm dabezanak. Baiña'gizonak ondo dakie euren uste osoa emon daikeoela Nazaret'eko Jesus 'eri eta bera da!a Jaungoikoaren Aurpegia. Izan be. Jaungoikoaren agertze oneri. gizonaren aldetik emon bear jakon erantzuna fedea da eta fedearen bidez gizona askatasunaz eta oso-osoan eskintzen jako Jaungoikoari personen arteko artu-emonen giroan

» Orain ulertzen dogu fedea ez daia lenengo ta bein egi batzuk sinistea, fedea agertzen jakun Jaungoikoa oso-osoan onartzea dala. Maitasuna da jakitera garoazena eta maitasuna ta jakitea personuen egite osoan besarkatzen dira. Persona bat ezin daikegu ezagutu ta onartu bere iragarpen batzun bidez, iragarpen oneik guganaiño eldu-arren: orretarako alkarren arteko artu-emonak bear dira.

4. Jaungoikoak **ezaugarrien bidez ziurtatzen dau bere agerpena**.

Sinistedun garanok Jesus Jaungoikoaren Aurpegi lez onartzen dogu Baiña ete da errazoizkoa ori egitea[9]

• Jesus Berbiztu ondoren Pedro'k ernari berba egin eta Jesus daia Jaungoikoak onarlu dauan gizona esan eutsen eta orretarako ezaugarriak egin ebazala (Ap. Eg. 2.22) Paulo'k Antiokian beste auesan eban: Jaungoikoak, berak gurasoai emonrfako berbea bete egin ebala, Jesus berbiztuaz {Ap. Eg. 13, 21-33). Biak, ikusten dan lez, Jesus'en miranak eia beragan bete zirian antxiñako iragarpenak dakarrez Jesus Jaungoikoak bialdua dala ziurlatzeko ziurgam lez.

Jesus'ek. Bateatzaillearen itaun baten erantzuteko, berak egiten dauzan eginkizunak gogoratzen dauz: "Hsuak ikusi egiten dabe, errenak badabiltz, gaisoak osasuna lortzen dabe eta txiroai Barri Ona Iragarten jake" (Mt. 11,2-6) Or argi dago bere eginkizunak aitatzen dauzala. baiña egite oneik. bide batez, Isaias Igarleak iragamtakoa beteten dabe (ls. 29,18-19). Juda'tarren zuzendariak Jesus'eri itaun au egin eutsoenean: "Noiz arte eukiko gozuz zalantzan? 2u Mesias ba'zara esan egiguzu argi ta garbi". Jesus'ek auxe erantzun eutsen: "Esan dautzuet eta eta ez daustazue sinislen. Nire ziurbideak, egiteak dira, nik Aitaren izenean egiten dodazan egiteak"(Jn. 10,24-25).

© Jesus'en egiteak tkusi ebezan bere aldiko batzuk. ez eben beragan **sinistu egm ebazan egiteak** egtn **izan arren**. **Jazokizun berezia tkusi** eben **baiña ez eben aurkitu jazoktzun orren esangurea: Alatza (rniraria) ezm** daike aintzat artu fededunak baiño (emoitza emoitz iez artzen da, adiskide-**tasuna**dagoanean. **Ezagutzen ez dogun** batek emoitzaegingo ba'leuskigu, **zer pentsau emongo leuskigu. baiña ez emoitz orretan agertzen dan adfski-detasuna)**.

* **Jakitunentzat ez dago alatzik (mirararik): Jazorikua dan ala ez ziurtatu bear dan zerbait da**. **Izan be. jakituriaren** gaia ez **da munduko gauzen iturnak** billatzea. Jakitunak ez dau egiten bestenk **izadiak bere legeak** daukazala eta bete egiten dauzala esan baiño, **baiña jakttunak iñoz ez dakie ziur iza-diaren lege guztiak ezagutzen dabezen**. **Orregaitik ezin dabe esan jazokin berezi bat "izadiko legeen kanpotik" jazo dala. Esan leike. au bat, gaur egun ez daukala jakituri-giroko erantzun argirik emoteko**.

"Ladara-jakitun bateri emon dagiogun lora **bat eta jakitun lez eran-tzungo dausku: "^Zer da au?" Aztertu egiten dau, landaren artean bere** lekua **emoten dautso,** ezagutzen **ez ba'dau, ez da geldituko bere lekuazein dan aurkitu-arte,**

Gazte **batek bere ezkongaiari lora bat emoten dautsola egin dagigun**. **Onek lora orretan mezu bat aurkitzen dau. loreak oneri zerbait esaten dau-tso.**

O**nentzat itauna ez da "Zer da au? Lorea bat bera izan arren. kasu bakoitzean esangura-mailla ezbardiña dauko. Ikuspegi bi orretk, ain** ezba-diñak **izan arren, ez dira alkartu-aziñak: Landere-zaleak be maitemindu lei-**tekez.

• **Gaiñera, Jesus'ek ez dauz gogoratzen bere mirariak, bere Jaungoikozko egia "zirutatzeko"**. **Fariseoak ziurbide bat eskatzen dautsoenean, ezetz biribilla emon eutsen {Mk. 8.11-12) Mirariak "ezaugarriak" dira** eta Jesus'egan **sinistea errazoizko** gauza lez agertzen dabe,

Zer esan nai dau onek?

Baiña Jaungoikoak bere aldetik, gure askatasunan itzattasuna izaten dautso eta onartu egiten dau. Alatz edo miranak bide-erdian izten gaitue. argitasun osotik eritxi utsera dagoan Bideareri erdian. Ebanjelioan irakurten diran miranak ez dabe iñor beartzen Jesus benetako Jaungoikoa dala smistera. Jaungoikoak bialdua dala sinistera be ez. 8aiña berak egiten dauzanak ikusi ondoren, errazoizkoa dala esan let ori sinistea. Fedearen lenengo elburua Jaungoikoa eta berak bialdu dauan Jesuknslo smistea da. Beste egi guztiak eskutukirik sakonenak eurak be bai, errazoizko biurtzen dira, Jesus ek iraga-Tiak diralako.

• Mirariak, batez be, Jaungoikoaren Erreiñua gure artean dagoala guri agertzeko ezaugarnak dira. Orixe esan eban Jesus'ek berak, Nazaret'eko sinagogan egmdako berbaldi ospetsuan. Berbaldi au Lukas ebanjelanak bost berbatan labutzen dau: "Gaurbetedaidatzitakoau" (Lk. 4,16-21). Orregaitik. Jesus'en mirariak beti izaten dira onerako egiteak (ez txarrerako, noizean bein Itun Zarreko Miranetan jazoten dan lez). Jesus'en mirariak beti dauke gizona onaren elburu lez

5. Fedearen berezitasunak

e Fedea, ezagutze ta maitatzezko egmkizuna da

Eta on gizonak bere burua oso-osoan eskintzea dalako. Persona bat zelakoa dan jakiteko ez dago beste biderik gogobideko alkartzea baiño, alkartzegiroko ezaugarria, maitasuna ta alkar-ezagutzea batera doazela: Persona oso-osoak emoten dautso bere burua ezagutzen eta maitaizen dauanari.

Olan ba, sinismen-eginkizuna persona batek beste bateri emoten dautson erantzuna da. Eta orrexegaitik da ezagutzearen ela maitasunaren egintza, batasun ausi-eziñean: Persona osoagandik sortzen da.

• Fedea illunada

Fede-eginizan norki bat agertzen jako beste baten: eta ori beti izaten da gauza Uluna. Norki bat ezin daike ezagutu uts-utsean, maitasunaren atea da bide bakarra. Baina maitasunaren atea beti da ate illuna.

Gaiñera, illuna da fedea, Jaungoikozko norkia agertzen dalako gizonezko baten egiteen bidez. Egia esan, testigantzak argitzendau. ela testigantza orretatik dator gure argia. Baiña ez dau agertzen Jaungokoa ezkutauta dagoan norbait lez baiño. eta ondoren lez, gure adimenetik kanpoan dagoan izaki lez agertzen da, oso-osoan ez ba'da be, Fede-egintza adimenetik urrin dagoan gauza lez, beste gauza bat lez agertzen da.

Ba-daukoz illuntasun onek beste laiño batzuk be. Federako jaioten dana, jausita dagoan norbait da eta bere fedea Jainko-billatzea da, eta Jaungoiko on ez dago atsegm-baratzean lenengo gizonagandik egon zan bestean ur. Orrelan obeto ulertzen da Agustin deunak esana: "Fedearen begiak" dira Jaungoikoa ikusten dabenak eta "tedearen eskuak" illunetan dagoan norbait ikututen dabenak.

• **Fedea ziurra da**

Ziurtasuna aurrean dagoanaren ikusgarritasunada, baietzaren sendotasuna. Fedea ziurra da, beragaz egia eukitean ziur nagoalako. Baiña fedeagaz "ikusi ez dot egiten"*, Zelan da ba orduan ziurra? Ikusten dauanagaz bat eginda nagoalako.

Esan dogun on errazoi-bidean dago. Fedearen oiñarriak egiak ez ba'dtra, eta gugaz alkartzen dan norkia ba'da oiñarria, norkia da egiak ikusten dauzana eta gure ezagutzea sendotasun osoaz ziurtatze osoaz ziurtatzen dauana. Fedea Jaungoikoan geure burua ezkintzea da, Jaungoikoa persona lez artuta. Eta persona uts-eziña, gaiñera. Fedearen ziurtasuna ez da izango argitasun aundiagokoa beste egtena baiño, baiña bai sendotasunez aundiagoa.

© Fedea norberak biMatzea da

Bat edo bi bizitzearen bidetik batera doazenean, euren aikar-ezagu-*Izea* be aurrera doa, ez da otza, bizia baiño. Eta alkar onartze onek euren buruak alkarran eskintzera daroaz geroago ta geiago, maitasuna be geroago ta aundiagoa dalako. Fedea be personen arteko artu-emon argi-argia da. Eta persona orrein artean alkar ezagutzea ta maitatzea aurrera doaz: bide luzea ta etenbakoa da, onaren atzetik oinkadak emotea, eta on eziun izan beste personabat baiño.

• Fedeak eskatzen dauana.

Fedea onelan ulertu ezkero. ez da bein lortu eta betikoa dan gauza. Fedea bizi egm bear da. eta bizite onetan dago bere izatea :

- Arriskua da, aikartzea bera be eriotzarako epaia artu eban baiegaz egiten dalako. Era 'ikaslea ez da izango irakaslea bamo aundiagoa".

- Berbea betetea eskatzen dau. Norberari egiten jakon deia da eta norberaren erantzuna emon ebar jako. Jaungoikoak erri bat sortzeko egiten dausku dei: Erriagaz balera neure berbea emoten ez ba'dot. ez naz Jaungoikoagaz be berbatuten.

- Aurrerakoia da. Fedea ezin gorde lei bitxi eder bat gordeten dan antzera Jaungoikoa onartzea. bera ezagutzean beti aurrera egitea da, berari geroago ta obeto erantzutea. Ez dago fedea egon-leku bat lez artzenk. Adiskidetasuna, maitasuna. aundi egilen ez ba dira il egiten diran lez. antzera fedea azi egiten ez ba'da il egiten da.

- Alkarte-girokoa da. Jaungoikoaren deiari erantzuna emon bear dautsona bakoitza izan arren, Jaungoikoak erri bat osotzeko egin dausku dei: Fedea neure gauzea bakarrik dala esatea, neure ta Jaungoikoaren arteko gauzea bakamk daia uste izatea, norabiderik ezdaukan erilxia da. Fedea, bakoitxak Jaungoikoari emoten dautson erantzuna izan arren, alkartearen bidez izan bearda. Elaatkartea. Jaungoikoaren Erna. Eleizeadaflkusi liburuonenatal onetan azkenean datorren eraskiña).

Bakoitxaren fedeak
alkartean dauka bere bidea.

Gaia **zabaldu dagjgun**

1°. idazkia

Ulertu dot ondo fedea ez dala uts-utsean eztabaidatu ieiken gauzea, biziten dan edo biziten ez dan gauzea dala. nik asieran buruzko galdera bat egiten

neban baiña egun baten konturatu ninlzan otoitzak errazoi zuzenagoak ekarten daustazala. Baiña otoitza bera be asikeran lar zeaztubakoa zan. Ni ezaguna ez dan Jaungoiko baten aurrean nengoan eta auxe esaten neban: "Zu ñon ba'zara. emon egistazu argitasuna".

Ba-dago beste gauza bat be lagundu dauslana' Jaungoikoa ba-dagoala agertzeko zionk ez egotea. Jaungoikoa ezkutatua da. Zio orreik ez egotea. orixe da nitzat ziorik aundiena. Jaungoikoak gizonari itzaltasuna ba'dautso, gure aldetik gogoz beragana joatea nai daualako da. ez dau nai, beragan sinisteko gu beartuta egotea.

G.H. Clouzot. "Fede-irudiak" 142

2n. Idazkia

Bear danean zalantzan jarten be jakin egin bear da, ziurtasuna agertu bear danean besteen menpean jarten be bai. Orrelan jokatzen ez dauanak, ez dau ulertzen adimenaren indarra. Batzuk iru gauza orreik ez dabez aintzat artzen edo dana argi agertzekoa dala uste dabetako edo dana zalantzan jarten dabelako eta noz menpean jarri ez dakielako eta beti menpean jarri eta noiz aztertu ez dakielako. Nerberaren burua menperatzea eta norberaren adimena erabiltea. orixe da benetako kristiñautasuna.

Paskal. Pentsamentuak.

3n. Idazkia

FEDEA EZ DA Jainkoan buruz gizonak dauan azagutze aundiago bat.

Ez da gizonak Jaungoikoari buruz egiten dauan pentsaldi baten ondorena. Olako edozetn kasutan, fedea gizonen gauzea eta pentsatzaille aukeratuen gauzea litzake.

Fedea Jaungoikoa gugana etortea da.

Jaungoikoa gizonaren adimen-barrura sartzen da.

Gure gogoa besteen antzekoa dan baiño gorago jaso eta argitzen dauan Jaungoikoaren argia.

Bera ezagutzera eta bere izatean kideko izatera. berak dakiana jakitera gizona ekarten dauan Jaungoikoa.

FEDEA EZ DA BESTE BARIK. erle|iñozko jokabide bal, ainbesle gauza ezbardin bere barruan artzen dauzana, ez da bakoitxak nai dauana eukiten dauan kutxa baten antzekoa, ez da barru-berotasun edo ziurtasun zeaztubako bat, norberaren egoera bat Ja.mkoa bat-batera artze bat.

FEDEA jazokizun au onartzen dauan gizonaren baietza da:

JAUNGOIKOA MUNDURA ETORRI DA

JESUKRISTO GURE JAUNAGAN

ETA BERBA EGIN ETA IRAKATSI EGIN DAUSKU.

KREDOA da kristiñauaren baietza emoteko berbea

Fedea ez da ordaingarn bat eta egiteko eder bat

Fedea jaungoikoagaz eta bere berbeagaz alkartzeko jakabidea da. SiNISTEA ez da biozkada bat.
edo erlejiño-egite bat,
edo jakm-eza,
ez da adimenaren utsa.
edo baietzaren ekiña

SINISTEA adimenaren baietza da
naimena mdartzaille dala,
Jainkoaren berbeari amoten jakon baietza.
"Fede-irudiak" 10

4n. Idazkia

Baiña fedea Jaungoikoak gizonan egiten dautson ustegabeko emoitza da, Izan be, biziaren maiilak aitatzeko, landareak biziteko eskubidea ba'dau -

orrelan izan ezik ez litzake landarea, minerala baiño-; abereak bere zentzunen eskubidea ba'dauko eta bere kino-eraskunde aundi edo txikiagoa dagokio -abere *izalea ori* dana *dalako-; gizonaren berez'ñasuna geien bere* penlsamena ta adimena ba'dira eta gizona dalako orretarako eskubidea ba'dauko. ez dauko ez iñondik eta ez ezelan. Jaungoikoagaz barru-btzitzaren ateak zabaltzen dautsozan fedearen gei igarn arrigarna lortzeko eskubiderik. Fedea gauzak Jaungoikoren begiakaz ikustea da, berak emoten dausku bere begiramen sakona.

"Fede-irudiak" 10.

5n. Idazkia

Jesus'ek geiago aitafzen dau *iedea. maitasuna* batño. Fedea Espin'tu Santuaren doia da eta fedearen bidez garan guztia emoten dautsagu; gu baiño aundiagoa danari eta bere mezuari baietza emoten dautsogu. Fedea ez da egiten arrazoiz doan adimengaz; orrelako fedea baietz otza litzake, ez fedea. Ez da azaleko sentimen utsa be federa goroazena. orretarako adimenaren eta errazoien sakontasunean sakondu bearko genduke. Ez. fedea maitasunez eta. sakontasunez alkartzeada. jazokizunak aurrean dirala, Israel-erriak egin eban *anlzera edo Nazarel'eko* Jesus'ek eta Eleizeak bere kondatran egin daben antzera. Kondairako gauza guzti oneik batera artuta. testigantza bat dira eta egin bear dan aukera baten aurrean jarten gaitu. Gure adimenak gauza orreik aztertu egiten dauz. Baiña testigantza emoten dauan Jaungoikoak auxe aldarrikatzen dau' Ezelan be ezin eldu federa aztertzea egin barik, baiña "ni nor nazen benetan jakin gura ba'dozu, zeure burua neuri eskintzea eskalzen dautzut". Fedea jauzi bat da. baiña bere errezoia aldean daroan jauzi bat. Geure burua eskintzean aurkitzen dogu ortxe dagoala bizia, aundiagotzea ta bidea. Gauzea zenbakiz neurtu at ba'litz, ez litzake izango gizabidekoa ta bizia dan benetakooarmena.

Nagusientzat Katekesi-liburu barria
"Herder Arg. 8atzelona , 1969.

6n. Idazkia

Eskerrak zun. Aita Santua.
Jesus zure Semeagan agertu dauskuzulako
ezagumena. iedea la illezkortasuna.
Ainlza Zuri *gizaldietan.*
Zeu zara Maisu alguztiduna.
zure izenaren amtzarako egin zenduana
eta gizonari janaria emon dautsazuna.
orregaitik eskerrak emoten dautzuguz
Baiña guri gogozko janaria emon dauskuzu
eta betiko bizitzea Jesuknsto zure serbitzailleagan.
Aintza zuri gizaldietan.

Didache. II gizaldiko kristiñau-otoitza

Egin geinkena

AURKITU ... 1° idazkiko oiñari-gaia. Agertu ori lerro baten.

ULERTU ... ondo 2n. idazkia.

3n. IDAZKIAK ... labur azaltzen dau fedea zerdan. Egm *laburpena edo* lauki-bateratua.

AURKJTU ... eta sartu gai onetan 4n, IDAZKlA'ren gaia.

ALKARTU ... 6n. IDAZKIAREN gai osoa ikaskizun onegaz.

EGIN ... laburpena gai onen asieran dan laburpenetik asita.

OSOTU ... 2n. puntua 1° ta 2n. gaian dan gaurko fedeari ta erlejiñotasunan buruz esandakoagaz.

KONDAIRABAT...gizonaren. fedearenaurrerapenagazbardintuta.onxe da 3n. puntuan agertzen dana. Billatu beste giza-kondaira batzuk (maitasunezkoak. adiskidetasunezkoak, alkar bizitzazkoak ...) Billatu zertan diran bardiñak eta zer dan euretan oiñarnzkoa. Konparatu gero esan diran personen arteko artu-emonetan eta (idearen aurrerapean diran antzeko gauzak.

JAKIN NON DAGOZAN ... fedebako persona batzuk edo bat eta egin eukaraz bere fedenk-ezari buruz alkar-izketa bat. Ondorenak ekarn ikas-galera eta egin eztabaidatzea.

AURKITU ... gure inguruan eta geure bizitzan ezaugarnak. Jaungoikoa agertu jakula eta agertzen jakuta *agenzeko.*

AZTERTU ... ikas-gelan eta ulertu ondo Batikano'ko II Eleiz-Batzar Nagusiaren "Dei Verbum'' agiriaren 2 zenbakia.

BAKOITXAREN EKINTZA ... 5n. puntuan agertu diran fedearen berezitasunak ezarri ondo ezagutzen dozuzan persona batzui (bakoitxari be bai).

ERANTZUN ... itaun oneri; "Fedea 2elan izan datteke batera illuna ta ziurra"'?

ITAUNKETA ... izenik artu bank: "Zemtzuk dira fedearen aurkako zalantzarik aundienak"[9] Erantzunak ikas-gelan azaldu.

EGIN ... gai onen laburpena ingurraztian.

AZALDU ... gaia, asikerako laburpenagaz.

VIII. GAIA

JESUS'EK AGERTU DAUSKI'N JAUNGOIKOA
(Zergaitik sirmtu.
Oanen gaiñed'k Jesus. Fedea ufert/era doa>

Fedea ez dago begiak itxita: Ulertzera doa.

Jaungoikoaren gaia ez da onura-giroko gaia. (Bear dogulako? Ondo datorkulako?) Egiaren girokoa da {Bear ez ba'dogu be, ba-dago? Zelakoa da?) Esatea lez, Zergaitik sinisten dogu Jaungoikoa eta zelakoa da guk sinisten dogun Jaungoikoa.

Gai au aztertzean urrats oneik emongo doguz:

- Jaungoikoan dagokion burutasuna errazoiz-aurkakoa da ala ez; Bera badagoala jakilera eldu *a\ geinieken aia ez dagoaia ta errazo't* bidekoa *ez* dala agerlu al dauskuen

- Nondik nora joan geintekez Jainkoagana?
- Eltzen garanean aurkitzen dogun Jaungoikoa zelakoa dan.

ELDU GEINTEKEZ JAUNGOIKOAGANA?

URRERATZEKO BIDEAK.
- Ezin ziurtatu ba-dagoala.
- Jakitunak ezin *6au* ziurtatu Jaungoikonk ez dagoala
- 8aiña *errazoi-btdez* eldu *gemtekez* beragana.
- Eta bera ezagutu be bai.

Mundu onetatik
Jainkoagana eltzeko
bideak

- **Izaki igarokorrak berez dan izakia eskatzen dabe**
- **Munduan diran egokitasunak** eta **eiburuak** izateak, adimendun izaki bal izatea eskatzen dabe.

Gizonagandik Jainkoagana eltzeko
bideak

- **Gizona. egiten eta bitfatzen dabiilen** izakia.
- **Gizona, zorion-billa** dabillen **izakia.**
- **Maitasunaren** indarra.

JESUKRfSTOREN JAL/NGOIKOA

- **Jaungoikoa gizonagazdago**
- **Jaungoikoak gizona askatu egiten dau**

- **Jainkoak gizonari bidea damotso**
- **Maitasunaz askatzen dau gizona**

- **Jaungotkoa Jesus'egan agertzen da**.

1. Guk bear ete dogu Jaungoikorik?

- **Gure denporetan sarritan entzuten da erlejiñoa ez dala besterik antxiñatik** ***elomlako gauzen ondakiña baiño.*** **Len** ***edozein lekutan aurkitzen zanJaungoikoa.*** **errez: esaterako.** jakitunak ulertu-eziñeko zerbait aurkitzen **ebenean**. **Gaur ez dogu bear Jaungoikorik lur-ikara bat zer dan azaltzeko edo**

legortasuna kentzeko, onetarako ur-aska aundiak egiten doguz. Baiña Jaungoikoak ez ete dau gizonaren bidera urteten gaur[9] Ala Jaungoikoan buruz euki dogun eritxia aldatu egm bear ete da?.

- Knstiñauen pentsamentuan agertzen danez. Jaungoikoak berak egin eban mundua eta gizonen eskuetan itzi eban, oneik mundugintza-iana jarraitu dagien. Baiña gure ingurura begiratzen ba'dogu. laster konturatuko gara zein dan gaurko persona askoren pentsakerea:

"Jaungoikoa ez jaku arduragarn". Gureardurea, etorkizun obea edodirua eta ospea... izatea da.

"Jaungoikoa alperrekoa da". Gizona bakarrik naikoa da!a uste dabe.

"Jaungoikoa ez da gaurko gauzea". Orregaitik, bera barik aurrera doaz.

"Jaungoikoa ez da onartzekoa" Alboratu egin bear da, antxiñakoa da-ta.

"Jaungoikoa gizonaren aurka dago". Biak alkarren aurka dagoz. gizona*ren* aide *dagoana, Jaungoikoaren aurka dago.*

Eta pentsabide guzti orren oiñarn'a bat bera da: Bear ete dogu Jaungoikorik?

- Baiña ez da au be *itaun zuzen-zuzena: Jaungoikoari buruz* pentsabidea ezin daiteke onura-bidean jarri, egi-bidean baiño. Jaungoikoa ez da guk ara ta ona erabilli geinken gauza bat. ezm esan daike, guk bear ba'dogu Jaungoikoa ba-dago eta guk bear ez ba'dogu ez dago. Bear naiz ez bear, guk jakin bear doguna badagoan aia ez dagoan, orixe da.

- Gu kristiñauen giroan jaioak gara eta gure inguruan kristiñauak sortutako jakintza daukagu. Gu Jaungoikoaren smistera gurasoen eta ezitzaideen bidez, fede-bidez eldu gara. Eta orain beste itaun bat egiten dogu: Eldu ete geintekez Jaungoikoagana aztertze ta pentsabidez? Itaun oneri erantzutea izango da gai onen eiburua. Ulertzera joten dauan fedea *da. Errazoibidean* dagoan fedea.

2. Jaungoikoagana urreratzeko bideak

• 'Bideak" esaten dogu. ez "ziurtatzeak". Zientziaren bideak ezin dabe agertu Jaungoikoa ba-dagoala. Saiña ez dagoala be ezm ieikee ziurtatu

• Batikanoko I Eleiz-8atzar Nagusiak (Ik. 8UP'eko 2n. urtean V gaia) ertz biren erdiko lekua artu eban. alde batetik errazoi-zaleena (oneik Jaungoikoa ba-dagoala ziurtatzen dabe) eta bestetik fede-zaleena (oneik Jaungoikoa ezagutzeko bide bakarra bera agertzea dala diñoe. Ertz bi orrein erdian Batzar Nagusiak auxe diño: Gizonak errazoi-bidez ezagutu leikela Jaungoikoa. egindako gauzak argibide dirala.

• Baiña Jaungoikoa smisten dogun geienok, ez gara siniste orretara eldu pentsabidez edo ztentzi-bidez. Gure bizitzan norabidea dogun Aren ondora beste bide batzutatik eldu gara. Guk ez dogu sintsten gure fedea errazoibidez ziurtatzen dalako. Jaungoikoaren grazia da sinistera dei egiten dauskuna. Baiña fedea be ez da oiñarri bakoa. errazoibidekoa da. ez da errazoiaren aurkakoa.

3. Munduan asten diran Jaungoikoaganako bideak

Bearrezko-eza izatea.

« Anlxiñako jakinzaleentzat, aurrean diran izakiak bearrezko-ezak izatea. diran lez. izan-ez izan leitekezela. izatea eurakandik ez datorkela. onxe da bidearen asierea. Izaki orreik berez ez litzakez izan bear... euren artekoa ez dan batek emon bear dautse izate ori.

Ortik ateraten dabe izaki-bearrezko-ezak bearrezkoa dan bat izatea eskatzen dauala. bearrezkoa dan bat bear dauala, bera baiño goragokoa ta ienagokoa... Ori adieratzen da erri-giroan au esaten danean: Ez dago erlojurik iñok egin bakorik. Gizonak berez uste dau mundu onek asierea izan ebaia (ori guztiz antxiña izan dala uste izan arren be). Eta orrelan eltzen gara danaren lenengo iturn bat izan dala uste izatera.

• Baiña ba-dira jakitun eta pentsatzailleak oin-gaia edo materia (gaur obeto esana litzake indar-gaia edo energia) betikoa dala diñoenak. Eta zientziak

eurak be entxi onen alde agertzen dira (indar-gaia, energta ez da sortzen edo gattzen. aldaiu egiten da), Enlropia esaten dautsoen arauak ostera. mdar-gaia galtzen doala diño eta egunen baten ezin aldatu izango dala Munduaren azkena gogoratu bearko dogu ba. Eta azkena ba-dator asierea be izan zalako da... Eia orrek zeozer esan gura dausku. Oramgo zientzi-gizonak munduak zenbat urte dauzan be esan egiten dabe, bost milla milloi urte mguru. Ori orrelan izan ezkero. munduaren kondairan lenengo minutuaren aurrean dan uts-aldira eldu geintekez: Zer jazo zan orduan"? Zergailik asi zan izaten? Ez ete da errazoizkoa, izatea emon eutson Lenengo Egillea izan zala esatea?

Zergailik asi zan izaten[7]
Errazoi-bidekoa da lenengo egillea izan zala uste izatea?

• Errez ikusten da pentsabide oneik zientzi-bidekoak baiño aurrerago doazela: Matadsika-giroak dira. Eta emen aurkilu daike fededunak bere fedearen errazoi-bidea.

» 8aiña esandako au ez da dana. Izakien lenengo sortzaille ori Bearrezko izakia da, gorenko izaki askea, mugabakoa. 8aiña ori ez da egin-egiñean oraindiño kristiñauok sinisten dogun norki dan jaungoikoa. Ori pentsa-gai bat da edo atera dan ondoren bat, baiña ez oraindiño persona bizi bat, aintzat artzen, maitatzen eta gurtzen dogun norbait.

Munduko egokitasuna ta elburuak izatea

» Mundutik asten dan orretarako beste bide bat. munduan aurkitzen dogun egokitasuna ta elburuak izatea. au batez be bizidunen artean, dogu. Izaki txikietatik aundietara, bizibakoetatik bizietara aurrerapen bat dagoala ikusten dogu eta aurrerapen ori norberaren burua ezagutzean amaitzen da. Eta ezin sinistu bizien urrengorik urrengora agertze au norabidebako naste bat danik. Munduko aurrerapena dana batera begiratu ezkero, goi-maillako bizia sortzera doala argi ikusten da, argiago esateko, gizona sortzera,

8aiña aurrerapen au burubide lez artu daben askok ez dabe orretan ezelako elburunk ikusten eta gitxiago elburu ori gizona danik. Eurak dinoenez, aldakuntzak sortzen diranean inguruak eraginda eta errazoi barik sortzen dira eta ortik sortzen da aurrerapen osoa, errazoi bakoa dana,

Guk ostera, beste enlxi bat daukagu. Elburu batera doan erakunde aundi au ezm leiteke izan errazoi barik sortua. inguruak aldatua beste barik. *Or* mugabako adimen baten lana ikusten da. erakunde osoari elburuak ezarn dautsozan eta munduaren egille ta elburuen sorlzaille dan adimenaren lana: Guk emen adimenaren eta buru-argiaren urratsak aurkitzen doguz eta oneik diñoskue adimenaren eta buru-argiaren iiurria dan norbaiten ekintza dagoala or.

Orrez gaiñera, gogozko izakiaren arazoa dago. Gogoa bere izatez dagc beste izakiak baiño gorago: Ezin urten geiago dan onek gitxiago danetik Gauzakiak ez dau iñoz egin gogokiaren lanik.

• Baiña ba-dago mundu eratu eta elburudun onen aurka zuzen-zuzen doan zerbait. Txarraren arazoa. txarkena dago or.

Jaungoikorik ez dagoala esan arren be ezin isildu arazo on, txarraren arazo ulertu-ezin ori. Egoera onetan gizonak bere burua uts ikusiko leuke Jaungoikoari buruz esalen dana esaten dala. or geratzen da txarraren ezkutukia. Baiña nekearen eta miñaren ezkutuki au argitu egiten da Kristo ren nekeak ikusita (lk. Gaudium et Spes 22.5. Idajzkia 143n. orrialdean,

4. Gizonagandik Jaungoikoaganako bideak

Egiten dagoan eta gurari biziak dauzan izakia,

» Gizona amaitubako izakia da. amaitubakoa baiña geiago izan nai dauana. osotasuna, illezkortasuna billatzen dauana.

Gizona, beartsua dalako, beti dago bidea egiten, beti dago geiago eskaIzen: Gurari bizidun izakia da... Eta bere naiak, bere guranak ez dira beteten oso-osoan mundu onetan eta giro onetan, onenak izan arren be: Zeozer aundiagoa eta beste izakera batekoa. goragokoa eskatzen dabe. Giza-mailla utsutsean eziña da goragoko guran orreitara eltzea. Baiña gizonak naiz gizadi osoak. goragokoa taobea dan zerbaiten guraria tabear-izana dauke. Illezkortasunarena be bai.

Goragokoa ta obea danaren billa:
Illezkortasuna nai.

• Gizonaren naiera ta gurari bizi oneik,

• edo gizonaren |Okerak betean beteteko gai dan Jaungoiko illezkor eta osoagan amaitzen dira.

• edo gizonaren bizilzea norabide bank arlu eta larritasun-giro estuan amaitzen da. (ik IV gaia: Izan-bearraren burubidea).

Labur esateko, Gizonak dauan goragoko zerbaiten gurana ezm daileke amaitu gizonaren barruan.

9 Kritiñauak uste dauanez. gurari oneik Jaungoikoak berak gizonaren biotzera sartuk dira; eta Jaungoikoagazko alkartean beteten dira oso-osoan. Antxe osotzen da gizona oso-osoan. Gure geure-buru-osotzea (egiten gagozan izakiak gara-ta) bizitzearen mugak baiño zabalagoa da eta lur au baiño arago doa eta Jaungoikaagana zabaltzen gaitu.

Zoriontasun-egarri dan izakia.

Gizonaren biotzean zorion-egarna dago... eta au ez da betetzen iñoz. Atsegiñaa bera be, lortu-arren. edo beste edozem gizonaren gurari, bateten danean, ez dira naikoa izaten zorion-egarri au beteteko.

Beste alde baletik, gizona ez da isiltzen txarraren aurrean eta ez dau sinisten alperreko griña danik edo itxaropen-bako lam'aldia danik.

• Knstiñauok uste dogunez, zonon-egarri au ez da besterik Jaungoikoa biflatzea baiño. bera da izan be neurri bako ontasuna eta berak beteten dauz gure guran bete-eziñak: "Zuretzat egin gozuz, Jauna, eta gure biotza urduri dagoZugan atsedena tortu-arte. (Agustin Deunak).

Maitasunaren indarra.

Gizonaren jokerarek aundiena, maitasunera da, Gizonak bere aurrerapenean, norberekentik urten eta maitasunaren bidez bere burua eskintzera joten dau. (Ik. 2n, BUP'eko XIV gaia).

Gizonaren guran biziagoa da "izatea" "eukitea" baiño. Eukiteak ez dau iñor beteten eta iñoz ez da lortzen dana eukitea (eta ori lortuta be iñonaren menpean egon-bearra legoke) eta gainera bide orretattk gizonak ezin lortu daike bere aunditasun osoa. "Izatea'ien bidetik ostera. geiago "izate'ra joten dala. gizona osoiu eçjten da, baiña biotz-zabaltasunean eta bere burua eskintzen dauala. Emote onek utsitu bearrean betetu egiten dau.

Maitasuna sendoagoa biurtzen da, benetan persona-artekoa danean. Eta iñoz agortzen ez dan ezkero. ezin daikegu iñor be baztertu. Orrelan maitasun orokorrera eltzen gara. Maitasun ori ez da izaten zeaztugabea dan zerbaitentzat ("gizadia" gizadi lez artuta esaterako). beti billatzen dau persona bat. urrean daukadana naiz onen lekuan dagoan beste edozein.

- Guk ba-dakigu geu baiño aundiagoa dan maitasun-iturnaren izakerea artu doguna eta onek. erantzun lez, maitasunaeskatzen dauana. Orrelan. Jaungoikoa, gure barru-barruaren ardatzean dago. Ez da gugandik urrin dagoan Jaungoiko Egillea. beste barik. izaki guztien barruko susterrean dago. eta persona lez.

5. Jesukristo'ren Jaungoikoa

- Filosofi-bideko azterketa baten jarraitu eta azkenean Jaungoikoa izan daiteken burutasuna dala ikusi dogu. Ela ez izan daitekena bakarrik, errazoigarna ta errazoizkoa be bai eta gizonaren aurka sekula ez dagoana.

Baiña errazoi-bidez ostaz-ostaz geuganatzen dogun Jaungoiko au, gutzat burutasun utsa baiño zeozer geiago iztera eldu da (orregaitik ez dogu gauza erreza burutasun orregaz, persona bategaz lez artu-emonak ezartea). Beste alde batetik. Jaungoikoagana azterpen utsaren bidez eltzen dan gizona beti geratzen da zalantza larnaren estutasun iraunkor baten.

» Eta Jesus'egan. ostera, Jaungoikoa bizi ta izatezko lez agertu jaku. Eta Jaungoiko au ez da burubide utsezkoa, onek ez gattu izten larntasun estuan: Jesus'en bidez Jaungoikoaren berezitasunak aurkitzen doguz:

- Jaungoikoa gizonagaz dago. Jesus'egan Jaungoikoa gizon egiten da, gizonarenganako maitasunak eragmda: "Noraiñokoa izan dan Jaungoikoak

gizonan izan dautson maitasuna! Bere Seme Bakarra emoteraiño!" (Jn. 3, 16). Ez litzake gauza egokia. Jaungoikoa gizon egitea.. gizonan bere nortasuna lort^ea galazoteko.

- Jaungoikoak gizonari askatasuna emoten dautso. Filosofuen eta Aztien Jaungoikoa. gizona menperat2en dauan eta bere nortasuna kent2en dautson |aun gogor lez agerlu leiieke. Jesuknsto'ren Jaungoiko-a, os.tera, benetako askatasunaren ekarlea da: bildurrak, gorrotak edo norberaren naikotasunak alboratzen ez dauan gogoa ta biotza sort2en dau^an askatasuna dakarrena. Askat2e au berebizikoa dau gizonak (Ik. IX gaia). Ori barik ez dago gizonaganant^a benetako bidea egiierik.

- Askatze onen isilleko indarra; maitasuna. Jesus'ek ez dausku agertu Jaungoiko zapaltzaiiiea, Aita dala aldarrikatu dau eta Jesus bera be apal eta apurtuta agertzen)aku: Jaungoikoaren Semea il egin da, gizona bizi daiten. Gizonaren maitasunagaitik. gi2ona bera geratzen da askatula.

- Jaungoikoak gizonari bere norabidea agert^n dautso. Jaungoikoaren Semea izateagaz batera, maitasunagaitik bere burua emonda. Jesus bere burua emoten dauan gizona da, maitasunagaitik bere burua emoten daua-. na: Azkene2, orrelantxe sortzen dau Jaungoikoak egiten dauana egitea elburutzal artzen dauan gizona, bere burua emoten dauana.

- Benetako Jaungoikoa Jesus'egan agertzen da."Jaungoikoa ez dau iñok iñoz ikusi" (Jn. 1.10). Baiña Jesus'ek geiago diño: "Ni ikusten nauanak ikusi dau nire Aita" (Jn. 14,9). Jaungoiko bizia Jesus'egan ezagutzen dogu: Jaungoikoa Jesus'en giza-izatean ostenduta, kurutzeko apaltasunean ezkutatuta, sarritan lar gizakoia agertzen dan Eleizearen aldikor izatean sartuta. Jaungoiko ezkutua, gure berbak, esaldiak, irudiak, anlzak, errazoiak, zioak, eritxi-agertzeak baiño gorago dagoalako, guzti ori baiño arago bizi dalako. Ez da, ez burutasuna, izakien iturria, legea edo urtenbidea, beste bank, JAUNGOIKOAda.

• Jaungoikoagan s'mistea ez da ba adimen-arazo utsa, bizi-arazoa da, arnasea artzea dan antzera. Jaungoikoa ez da, ezagutu bear dan zerbait, maitatu bear dan norbait baiño. Ez dau bear lege-gizonik, testigantza-emoilleak baiño. Testigantza-emoillea izan 2an Nazaret'teko Jesus. Testigantza-

emoilleak izan ziran apostoluak. Testigantza-emoilleak izan ziran (eta dira) **ambeste milloi andra ta gizon kondairea edo istonaren joanean**. **Jesus'en antzera bizi izan diran** andra ta gizonak: Aitari begira eta gizonan laguntzekogertu.

Milloiak gizonak kondairaren joanean.

GEIAGOESAN GEINKE

1n. Idazkia

TITOV IZARDI-GIZONARI ESKUTITZA

Titov adiskidea:

Izardian **zure** billaketea egin **ondoren zuk** idatzitako **berbak agertu dira izparringietan: Irakatsi ta ziurtasun aundiko** berbak dira.

Kontu egizu! Ba-dira katoliku asko, eta musulmanak naiz judatarrak be bai bear ba"da. zure aurka jarri diranak! Oker dagoz, oso-osoan. Zure berbak, labur-labur auxe diñoe: "Zerurik zeru, ortzian, **ibilli naz. Dana** dago **utsik eta nik ez dot an Jaungoikorik aurkitu".**

Or**i egi ziurra da. Nik zuri eta iagun dozuzan izardi-gizon guztiai** begi**rune aundi dautzuedala agertu gura neuskizu. Tivot adiskide.**

Zuek guztiok zeuen egite arrigarriak bide dirala. batera jakituriaren eta jolasaren txapeldun zareela agertu dauskuzue. Ori onuragarri **izan jat niri eta egia diñotzut. neure burua ezereztzat ikusi dot. zuek egin dozuezan** egite arrigarnen millarena egiteko be gai ez nazelako. Eta orrexegaitik, zuei **buruz ain arro aurkitzen** dot neure burua.

Baiña beste zeozer be esan bear dautzut: zure berbak egi aundia ziran baiña **barruan beste zeozer** dakarre, Jaungoikorik ez dagoala **esan nai** dabe. O**ri esanaz argi agertu dozu, barrumin audiagaz. zutzat gizona** izatea dala naikoa. Zuei. izardi-gizon orrei, beste neurribide bat falta jatzue: **Fedearen neurna. Errusia'ko andra baserntarrik txiroenak be -naizta gauza asko nastau: odei-zaratak, eskariak, Jainko ona, irudiak eta zerua-** beste bide bat dauka **Jaungoikoa aurkitzeko**. **Zelan azaldu nik zuri au. Titov** adis**kide?**

Zuk orlzian Jaungoikorik ez duzula ikusi esateak -zor dautzudan ela daukatzudan itzaltasuna aiztu barik- onexen antza dauko: Erestoki baten dagoan landara batek esango ba'leu lez: Egon naz gizonak Beethovven'en eresa entzulen dabela diñoen aretoan berian. Eta guzurra da, nik ez neban ezer be entzun. Beelhowen'ik ez da sekula izan". Zuk benetan uste dozu knstiñauentzak euren Jaungoikoa kometa eta meteoro baten antzera or-tzian dagoan zerbait dala? Ez. Zuk ez dozu olakorik uste, ez da[7] Eta orretan ba'litz ainbat gauza esan bearko genuskizuz...

Orrexegaitik dautzut errukia, biotzeko adiskide zaitudan Titov orreri: Zuk zentzumen baten faltea daukazu, Jaungoikoa artzen dauan zentzume-na. Eta mingarriena auxe da: Zure egite arrigarrien aunditasunak berak itxi egiten dautzula ikuspegiaren alde au

Titov adiskide: Ustedot fededun askok erregutudaualaetaerregutuko dabela zure alde, egunen baten Jaungoikoaren oar-bideak zure izatea bera argitu dagian.

Anai-giroan biotzez agurtzen zaitut eta nire arridura agertzen dautzut barnro. Eta eskerrik asko alde askotatik emoten dauskuzuzan irakatsiakaitik.<

Loew'tar Jacques'ek, Fede-lrudiak, 10[a].

2n. tdazkia

Brecht'ek idatzitako "Keuner jaunaren kondairak" deritxon liburuan auxe irakurten da: "Jaungoikonk ete dagoan ilaundu eutson batek Keuner jaunari eta berak erantzun eutson: Entzun egizu nire aolkua ta pentsau galdera oneri emongo dautsagun erantzunaren arauz zure jokabidea aldatuko litzaken ala ez. Aldatuko ez balitz, alperreko galdera da. Baiña aldatuko ba'litz, orduan nik zerbaitetan lagundu neuskizu, zeuk artu dozula erabagia esanaz: Zuk Jaun-goikoa bear dozu",

Hans Kung: "Ete dago Jaungoikorik?[1]' Cristiandad Argitaldaria. Madrid'en.

3n. Idazkia

Onelakoxe Jaungoikoa sinisten dot nik.
Almen zapaltzaillearen aurkakoa dana.
erregetza nagusiaren aurkakoa dana.
baieztatze argiaren aurkakoa dana,
errazoibideko gauzearen aurkakoa dana,
eginkortasunaren aurkakoa dana,
ames ekartzaillearen aurkakoa dana,
gaitxaren aurrean igeskeri errezaren aurkakoa dana.
ezertara beartzen ez daben berben aurkakoa dana,
ziurtasun baretsuaren aurkakoa dana.
ondoren on goragarriaren aurkakoa dana.
onurakorra danaren aurkakoa dana.
oearrezkoa danaren aurkakoa dana,
urriñeko baielza emotearen aurkakoa dana.
jaungoikoatasun geldiaren aurkakoa dana,
iruditu naiz itxaron daiken danaren aurkakoa, puntu guztien elkartu ezina dana, baiña...
Jaungoikoak maite gaituan maitasunaren aurpegia dana.
Orixe da bizirik dagoan Jaungoikoa!

J. Anas. "Nik sinisten dodan Jaungoikoa".

4n. Idazkia

Begien aurrean dauke Jaungoikoaren ezaugarria. Jaungoikoak berak ipiñi dautse begien aurrean; mundua mundu danetik, Jaungoikoagan ikusi-eziña dana, bere betiko almena ta bere jaungoikotasuna, ikusgarri biurtzen da bere egiñai buruz azterpena egilen dauanarentzat ela orregaitik ez dauke erru-barik geratzerik. Jaungoikoa aurkitu dabe eta zor jakozan gorespenak eta eskerrak emon-bearrean, uskeriak azlertzen geratu dira eta euren buru zentzun-bakoa illundu egin da. Jakitunak izatea nai izan dabe eta burubako biurtu dira Jaungoiko illeziñaren aintza gizon ilkorren, txorien, lau-oindunen eta narraztien irudiakaz ordeztu dabelako.

San Paulo'k Erromatarrai (1, 19-23)

Izatez, gizonaren ezkutukia argitzeko bide bakarra Gizon egindako berbearen ezkutukia da. Adan. lenengo gizona. etortekoaren irudia zan, Kristo gure Jaunaren irudia. Kristo Adan Barriak Aitaren eta bere maitasunaren ezkutukia agertzean. gizona agertzen dautso gizonan beran eta bere deiaren aunditasuna iragarten dautso. Ez da ba gauza arngarria, orain-arte emen agertu doguzan baieztapen guztiak Kristo'gan euren iturria ta koroia aurkitzea.

"Jaungoiko ikusi-eziñaren irudia" dana (Kol, 1,15) gizon osoa be ba-da eta Adan'en ondorengoai jainko-antza biurtu dautse, lenengo pekatuak itxuragabetuta egon zan irudia. Beragan, artutako giza-izatea, ezer galdu barik, gugan be goratua izan da bardinbako duintasunera. Jaungoikoaren Semea, bere gizakundea bide dala, gizon guztiakaz alkartu da zelan edo alan. Gizonaren eskuakaz lan egin eban, gizonaren adimenagaz pentsau, gizonaren naimenagaz egin, gizonaren biotzagaz maitalu, Andra Maria Birgiñagandik jaiota, gutanko bat biurtu zan, pekatuan izan ezin beste danean geure antzekoa.

Bildots errubakoa izanik, bere odola askatasun osoaz emon ondoren, bizia lortu euskun. Beragan alkartuginduzan Jaungoikoak, Jaungoiko beragaz eta gugaz, eta diabruaren eta pekatuaren morroitzatik atera ginduzan, eta • orrexegaitik esan daike gutariko edonok Apostoluak diñoana: Jaungoikoaren Semeak "maite izan nindun eta bere burua emon iban nigaitik" (gal. 2,20). Gugaitik nekeak igaroz jarraibidea itzi euskun bere urratsak jarraitu dagiguzan eta, gaiñera, bidea zabaidu eban bide oneri jarraituz bizitzea ta eriotzea santutu daitezan eta esangura barria lortu dagien.

Gizon kristiñauak, Semearen irudiaren antzekoa izanik, berau dalako neba-arreba askoren artean len-semea, "Espirituaren asikiñak" artzen dauz (Errom. 8,23) eta asikin orreik almena emoten dautsoe maitasunaren lege barria beteteko. "Etorpidearen ziurgarri" dan (Ef. 1,14) Espiritu onen bidez gizon osoa barriztatzen da barru-barrutik, "gorputzaren erospena" etorri arte (Errom. 8,23), "lllen artetik Jesus berbiztu ebanak berak zuen gorputz ilkorrai be, zuengan bizi dan bere Espirituaren bidez bizia emongo dautse (Errom. 8,11). Kristiñauarentzat egin-bear estua dira burrukea egiteko zeregiña ta bearkizuna, atsekabe askoren artean demoniñoaren aurka eta eriotzea artu arte, bear izan ezkero. Baiña Pasko-Misterioagaz bal eginda, Kristo'ren enotzeagaz irudiz bat egmda. itxaropena sendabide dala elduko da berbizkundera.

( ) Auxe da sinistedunak argitzen dauzan kristiñau-iragarpenan buruz dan gizonaren ezkutuki aundia. Knstogaitik eta Knsto'gan argitzen da Ebanjeliotik kanpoan izan ezkero illuntasun osoan tzten gaituan nekearen eta enotzearen *tituntasuna.* Knsto berbizlu egin *zan: bere enotzeaz enotzea bera* zapuztu eban eta bizia emon euskun. Semeagan seme garala. Espintuagan aldarrika esan dagigun Abba' Aita!

Gaudium et Spes 22

Egin geinkena

IRAKURRI eta alkarren artean ikas-gelan berbaz erabilli "1° idazkia" Eldu garan maillara eldu ezkero, errez eta zeatz ulertu teiteke.

ULERTU. ondo "'2n. idazkia" eta ikusi gaiaren zein lekutan sartu daiken eta gaiaren zem zati azpi-marratzen dauan,

IRAKURRI "3n. idazkia". azaldu ta eztabidatu esaldirik esaldira. Gero esan idazki-bidez eta labur-labur idazki orrek agertzen dauan Jaungoikoan buruzkoeritxia

"4N. IDAZKIA" gai onen btdetik doa? Ala aurka dago? Azaldu ondo idazki osoa.

EGIN.. "5n. idazkiaren" laburpena. Laburpen ori eta "4n. idazkia" lagun dirala egin gai onen ikuspegi osoa agertzen dauan lauki bat.

BIURTU. gai onen asieran datorren eskemea, gaiaren laburpen.

EGIN .. goragoko laburpenagaz eta onegaz, gai bakarra. Edo eskema bakar bat. edo laburpen bakar bat.

EGIN. . Aitari buruz Jesuknsto'gaz alkar-izketea, irudimen-bidekoa baiña ondo eratuta.

AGERTU... ze alde dagoan Jaungoikoa "ezagutzearen" **eta** "baiezta-**tzearen" artean**. **£ta ze alde dagoan "zientzi-giroko bafeztapenen" eta "urre-ratze-bideen" artean**.

BILLATU... **zertan diran Tornas Deunaren "bost bideak". £ta Anselmo Deunaren "Izate-bideko baiezgarria"**.

AZALDU... esaldi au: "Jakitunen eta Jakin-zaleen Jaungoikoa'ez da kris-tiñauen Jaungoikoa".

ALKARGANATU... **4n. zatiko "Gizona, eginbidea eta** guranz beterik dagoan izakia" existentzialismoak dakarren giza-irudiagaz (IV gaia).

EZTABAIDATZEA... ikas-gelan gai oneri buruz: "Gizona Jaungoiko ***bar'tk gizon lez izan*** **leiteke** ***zoriontsua eta osotua?***

EGIN... **gaiaren laburpenaorri baten**.

AZALDU... gaiaren aurrean datorren eskemea lagun dala.

3" DK BL'P

IX. GAIA

FEDEA, MUNDUA TA GIZONA EGITEKO DA
(Gizona askalzea eta mundua egiterako berbea emotea,
Jaungoikoak salbatzerako daukan eginbidean)

Fedea mundua egiteko da.

Ez daukagu askatu-bearrik **lotuta gagozenean baiño**. **Ezagutzen doguz gure mundua eta geure burua. Errez jakin geinke ba** lotuta gagozan ala ez. Ezagutzen dogu gure fedea. Erantzun geinke ba **gure fedeak gizona askatzen dauan ala** ez.

Gai onetan auxe aztertuko dogu:

©Azkatasunaren arazoa.
« **Jakiteak, trebetasunak eta gizabideak gizonari eskintzen dautsoezan askatasunak.**
• **Kristiñauen** fedeak **gizonari eskintzen dautson askatasuna eta** askatasun orl zelan biurtzen dan begiratzeko eta ekiteko era bat.

ASKATASUNAREN ARAZOA

ASKATZEA

Jakitea ta trebetasuna
izarf daitekez
askatzaille

Askatzea zerdan
gizabide batzun ustez

KRISTIÑAUEN ASKATZEA

Oar bat:

- kristiñauok ez dogu beti ondo jokatu.
- kristiñautzea ez da gizabide bat.

Argibide bat:
Dana pozoitzen dauan iturria dago

Beairatzeko era bat .__, Sintsteko era bat Ekiteko era bat

n n

1. Askatasunaren arazoa

• Persona guztiok gara persona izatera deituak. Norberaren a2keneko elburua eta norberaren bizitzea erabagiteko almena, perSorfa bakoitxari emona da (ez ori beste izakiai. biziak naiz bizibakoak izan) eta" gaiñera bere adimenagaitik, bere naimenagaitik... bere askatasunagiatik.

Ain gozo entzuten dogun gauza au. egiteetara sartu ezkero "beste gauza bat" da. Zer jazoten da ingurua ain astakerizkoa dalako. bere baldintzak guri ezarten dauskuzanean? Zer jazoten da, gorputza edo gogoa makal daukagulako bizi-giroko arauak eta barruak emoten dauzanak, oso-osoan goitik jartzen jakuzanean? Zer jazoten da gizarte ta politika-giroko baldintzak personearen aurrerapena ebagi edo bide batera sarrerazoten dabenean? Zer jazoten da...?

Eta askatasunean bizitea (barruko ta kanpoko baidintzak agertzen diralako) **arazo-bide biurtzen bada. gauza** mingarria da personak, eldubakoak diralako. **askatasunik ez eukitea naiago izan eta norberarena dana norberaren elburua betetea bera beste batzuen eskuetan iztea.**

- **Eta ez bakoitxak** bakarnk bere burua **osotzen dauala** uste dogulako. Robmson'ik **ez da izan Defoe'ren idaz-lanetan baiño. Gizon-bakartiaren ondorena otsoa dan umea da eta au ezm da egokitu gizabidera.**

Gu besteakaz batera gtten **gara. Etaarazoa aundia izaten da gure ordez iñok egin ezin dauana beste batzui (sendiari, gizarteari, poli'tikari) izten** dautsogunean. **Orduantxe galtzen dogu gure askatasuna, gaiñera sarritan pozik, bide bat artzea edo** aukerapena egitea, gauza **gatxa ta arriskugarria dala ikus**ten dogulako; **Orduan naiago izaten dogu arriskuak alboratu eta gure bizia ziurtatu** beste batzun eskuetan itzita.

- £ta beste gauza bat: Zenbat bider erabilten dogu gure askatasuna geure **buruen kalterako edo edo besteai kalte egiteko? (Ikusi BUP'eko 1°'an XXII eta XXIII gaiak). Askatasuna personak izateko ba'da, beste edozetarako** erabilten dogunean, txartodarabilgu.

"Gizonak iñoz ez dau izan bere askatasunaren sentipen ain zorrotzik eta ortxe sortzen da gizarte ta gogo-giroko **morroitza... Mundu-giro barria** ta obea **biilatzen da, baiña gogoen obekuntza batera aurreratu barik"**.

(Gaudium et Spes 4)

2. Askatzea

- **"Askatzea" berbeak berak, askatasuna biurtzeko ekintza esan nai dau**. Orregaitik, personea osotzea **erreztuten dau.**

Beti *izan* da askatzea, personeak, *konturatuta naiz konturalu barik. kondairan* sartu danik aurrera billatu dauan **gauzea. Naizta persona guztiak beti eta lan onetan ibilli ez arren, egon diranak be ez dabe beti aurkitu lortzeko biderik onena**. O**ndo pentsau ezkero, zer izan** da besterik, **jakitearen aurrerapena** edo **trebetasunarena, lurraren** morroitzatik askatasuna lortu-gurea **baiño? Zer**

izan da bestenk osagilletza. gaisoetatik askatasuna lortu-gurea baiño[9] Zer izan da besterik jakmtza. ez jakmtasunetik asakatu-gurea baiño?

Azokan lez.

guztiak zerbait eskintzen.

3. Jakitea ta trebetasuna askatze-bideak izan daitekez

- Oraintxe esan dogu jakiteak eta trebetasunak gizona askatu egiten dabela. Orduan *ez* da idatz-zati onen burua, zalantzara barriro sartzea? Bai: Eta sarritan jakitea ta trebetasuna, gizona askatzeko bideak izan-bearrean, zapaltzaille biurtu dira: katean lan egitea, gizabidea galdu dauan osagilletza, izkilluak egiteko artzen diran jakiteak... Eta ain sarntan ori. gaur badagoz trebebidea gelditu egin bear dala diñoenak be. Izan be. kondairan jakiteak eta trebetasunak gatx batzuk kendu eta beste batzuk sortu egin ba'dauskuez. Askoren ustez olako alegiñak egitea alperreko gauzea da.

- Arazoa ez da izatez. jakitearen ta trebetasunarena. bide orreik erabilteko gizonak artu dauan bidearena baiño. Arin lortu bear dana gizonen biotzak eta buruak aldatzea da, orrelan jakitea ta trebetasuna laguntza biurtu dakiguzan. "izateko" "besteakaz izateko" laguntza; Geiago, "besteentzaf *'tza*teko laguntza, ortik doa Barri onaren bidea.

Orrelan ba. jakitea ta trebetasuna izan daitekez askatzaille. baiña personea bera giza-ekintza guztien ardalz dala.

4. GIZABIDEKO ERITXI BATZUTAN, ASKATZEA

- Gure mundua sarritan, azoka baten antzekoa da: Guztiak dabiltz ondo biziteko zeozer eskintzen. Aide bat dago, emen egiten diran eskintzak ez dira irabazteko egiten diranak, gizonaren bizitzea obetzeko eskintzen diranak baiño. Orregaitik doa aurretik gure arridura eta gura itzaltasuna gizabide guztientzal eta euren bizttzea beste batzun (aguntzarako eskiñi daben guztientzat.

- Baiña, bidezkoa dan lez, aurkako eritxiak be agertzen doguz (eta ez, danean aurka *gagozelako.* gaurko gizabideak diñoezan gauzai buruz): III eta IV gaian aztertu dogu zeatzako. orain axe bere diñogu ariñago la batera:

- Marx'en laguoentzat askatzea ez da bestenk ekonomi-giroko menpetasunetik ateratea baiño. Eurentzat personea ez da bestenk ekonomi-giroko jokabtde jarrien jabea baiño: Jokabide jarri orreitatik gizona askatzea. orixe da bakarnk garrantzia daukan gauzea. Eta on gauza samiogarri biurtu daiteke: Askatasunak galdu egin leitekez edo bigarren mailla batera pasau (Marx-giroko aginterrietan orrelan izan da).

- Gizona zapaldua ba'da, Nietszche'k esan eban lez, gizaundia izateko almena daukala aiztu jakolako. burugabekerian eta Jatnkogabetasunari. argiak baina utsak diranai jaramon egin dautselako, norberaren burua oso-osoan nazi-girora sartuta ikusi geinke .

- Gizonaren arazoa bere "kino-eriak" edo neurosis'ak azpiratzea ba da (Freud) eurak bakarnk diralako personea zapaltzen dabenak, eta azpiratze au barrutiko indarrak askatuta baiño. ezelan be lortzen ba'da, ba-dago arnskua beste era bateko morroitzara jausteko, barru-jokeren morroitzara. Baiña berbak eroapen aundikoak dira...

Izate-zaleak edo "existentzialista'k arazo au errezgarbitzen dabe, Jaungotkonk ez dagoala, Jaungoikoa ta gizona batera ezin izan daitekezala esanaz. Baiña or oker-ulerlu aundia dago eta guk kristiñauok be okerorreri indarra emon dautsogu fedea "Jaun-Gurtza" biurtu dogunean eta gogo utsaren gauzea dala esan dogunean. Fedea ez doala gizonaren aurka ulertuko ba'litz. bear ba'da fede orrek ez leuke areriorik aurkituko sendotu nai dabenen artean.

5. Kristiñauen askatzea

Oar aundi bat.

• Askatzea eskintzen dabenen artean or dago kristiñauen eskintza be. Baiña zeazketa batzuk egin bearra dago:

- Jesus'en jarraitzailleak ez dogu beti jokatu askatzatlle lez. Bear ba'da bein baiño geiagotan zapaltzaille izan gara. Ori gauza atsekabetsu lez artzen dogu eta orixe berori da gure illun-unea. Baiña orrexek konturatu-azoten dausku Jesus'en mezua ez zala izan ori. Jesus'en Mezua, argitasun larregi barik bete ba'dogu be. benetan askatzailtea cfa.

- Knstiñau izatea ez da gizabideko pkabide utsa. Gizabide knstiñaua" enizuten edo esaten dogun bakoitxean. barru-barrutik aztertu bearko da noraiñokoa dan "gizabide" eta noraiñokoa bere "knstiñautasuna" (Ikusi V gaia). Eban jelioan agertzen dan eskintza ete dan politikako alderdi baterie be dagokiona.

Kristiñaucn askatzearen berezitasunak

- Lan bakar bat egiten dauana gogoz txirotu egiten da (pentsau bizitza guztia igaroten dogula biurkiñak (tornilloak) estututen). Eta personeak ikuspegi bakar batetik ikusi ezkero (eta ori egiten dabe gaurko gizabiderik geienak) osotasuna galtzen dau. Kristiñauentzat personea izate aberatsa da. Ez da trebetasun utsa, ez da ekonomi utsa, ez da bizi edo gogo-arazo utsa personea osotzen dauana: ikuspegi guzli orrek alkartuta eta beste batzuk be bai. ORIXE LITZAKE LENENGO BEREZITASUNA.

- **Blgarren berezitasuna: Salioen maiiladl bat dago.** (Ikusi XI la XII gaiak) Gauza guztiak ez dauke balio bardiña. Gauza batzuk ardatzekoak dira eta beste batzuk egin leikez. zertzeladak zeintzuk diran. Ebanjeliotik begiratuta, personea ardatzeko balioa da. Bere aurka doan ezer ezin leike ontzai artu, bere gaiñetik ezer ez dagoalako, ezerk ez daualako geiago balio. Jaungoikoa bera be, bat egin zan gugaz: "Nire anai oneitariko bateri egiten dautsazuena, neuri egiten daustazue" (Mt. 25. 40). Eta Jaungoikoa da baliorik ienena ta aundiena.

e **Irugarren berezitasuna, arin-bearrekoarl eta aurrean dagoanari beglratzea da.** Ez da bardin irugarren mundian bizitea naiz Sortalde aurreratuan bizitea. An jatea da lenengo arazoa eta askatzeak orreri begiratu bearko dautso lenengo.

An jateada
lenengo arazoa.

Bear bearrekoa dan argibide bat

® Baiña dana pozoituten dauan sustrai bat dago. Sustrai ori da ezetzerako jokabide guztien iturri eta jokabide oneik doaz gizonaren askatasunaren aurka.

Eta orixe da, knstiñauen askatzeak azkenengo aiztu bear leukena: Pekatua. dan lakoa dala.

Zuetanko batek baiño geiagok "pekatua" berbea entzun dauanean irnbarretxua egingo eban. Ziur-ziur beste izen egokiago bat erabilli lei. izen ori ba'lego. 8aiña. berbak alde baiera. ez dogu guztiok ikusten pekatua aurrean dagon gauzea dala^ Geuk egilen dogunean be ez? Ba-dago lege nagusi bat. Jaungoikoaren eta urko lagunaren maitasunaren legea, dana batzen dauana. Lege orren aurka jokatzea. gizonaren aurka jokatzea da.

7. Non leku egokia artu?

- Izan leiteke maitatu eta maitatzen danagaz ez egotea? Orregaitik kristiñau batek egon egin bearko dau... bere senide dauzan andra ta gizonakaz Eta andra ta gizonen artean, bera geien bear dabenakaz, burrukea dagoan lekuan: Zuzentasunaren alde eta zapaltzearen aurka: alkartzearen alde eta iñorenganatzearen aurka: bakearen alde eta edozelako gogorkenaren aurka; inguru-giroa apurtzearen aurka; itxaropenaren alde eta larnaren naiz ulergaitzaren aurka... (Gaudium et Spes 1).

- Jokabide au persona guztiak artuko ba"leukee, tiburu au ez litzake bear. 8aiña knstiñau esaten garanok be ez gara zintzoak eskari oneik beteteko orduan. Ori beteteko bizitzeari era "berezi" baten begiratu bear jako. era "berezf baten sinistu bear da eta era "berezi" baten jokatu be.

8, Begiratzeko era bat

- Batzuk. bizirik dagozela. ez dira bizi. Edo inguruko jazokizunak narraz daroezelako eta eroana izaten itzi edo azal utsean, ezertan be sakondu barik, eragiten gaituen indar isillak aurkitu bank bizi diralako.

- Benetan biztteko. **gelditu egin bear da:** Eroana izaten ez itzi; bizitzea beste begi batzukaz begiratu eta zentzun barri ta sakonago bat aurkitzen dau. Gauzak asko argitzen dira...

9. Simsteko era bat

• 8izitzea beste bagiraize bat egiñda ikusten danean sinismena beste era batekoa dalako izaten da

Asko dira erlejiñoa sorginken lez bizi dabenak: Gogo-zaleak sasi-osagitleak. deabru-jaurtitzeen pehkuiak, Satan en mguruko erlejiño-siniskerak... oiakoak gaur bizi-bizi dagoz. Ori ikusita. usle izan geinke (edea gauza eskutuai baietza emolea dala. onenean ba. eta txarragoa pentsau ezkero, buru argiz jokatzen dauan edozein personak uste izan leike erle]iño-agerpen oneik erokeriak dirala. Eta guk ez dogu esango oker dagozenik

• Baiña Bibliako fedea ez da ori. Esaterako, Israelen oiñarriko bizi-ikasia zan Pazkua. politika-giroko jazokizuna izango da. Eta onxe bakarnk ba'litzake lez irakum' lei, askoz geiago izan arren. Israel erriak berak erlejiñogirotikikusi eban. Sinistekoerea. Erri Judatarrakondairarasartu ebanerea. eta guk kristiñauok etorpide lez artu doguna, barria da:

- Jaungoikoa ez da agerlzen zapaltzaille. askatzaille baino.
- Jaungoikoa ez da eriotzearen Jauna, biziarena baiño.
- Jaungoikoa ez da erri-eroalea. aitakenzkoa. zuio-betetzaillea
- Jaungoikoa ez da urriñeko zerbait. Israel'ek eurakazdoalaeta euren artean eukala txabolea uste dau.

Oar oneik Urteera liburutik artuak dira eta sinismena beste era batekoa dala agertzen dabe. Jesus bera be il egingo da (auxe da bere salbatzaille-zeregiña argien agertzen dauan egilea) eta M be Pazko-giro ta mguruan

10. Ekintzarako era bat

• Bete-bearra alboratzea. giza-izarea bera alboratzea da' (Mounier) Ezin geintekez ekintzara sarlu bank egon Eta edozelan ekin be ez. Knslilau lez ekiteko erea bete-bearra artzea da, Daukon "egokitasuna ' ez-egokia dan mundu baten bizi gara. Eta guk fededun lez. argi esaten dugu' Au ez da Jaungoikoak eta guk nai dogun mundua . Jaungoikoak bes'e gauza bat nai

eban gizonarentzat, baiña askalasunaren joko onetan, gizonak pekatua sariu eban kondairara. Jaungoikoa bera izango da giza-tzaerea asierako egokitasunera eroan nai dauana.

Barriro eroatearenzeregmnagusia Nazaret'ekoJesus'enada. 8erejoka-bideak begien aurrean jarten dausku Jaungoikoak berak zelan pkatzen dauan, jaungoikoak nai dauana zer dan. Jesus'en zeregiña ez da beste bank bere bizitzan gizonen salbamena lortzea. berak orrez gaiñera. gizonai dei egingo dautse zeregin onetan laguntzaille izateko: Obeto esanda. gauzak euren lekuan ipinteko.

Gauzak barriro
euren lekuetan
ipiñi.

- Zeregin au da guk "bete-bearra" esaten dautsoguna, sinistedunaren *zere-*giña. Zeregiña ta berak dakazan arriskuak artzea. pekatuari aurka egiteak. ezetazan aurka egiteak sortzen dauzan burruka ta aurka-jokoak...

Gaurko bete-bearraren zeregin au ann-bearrekoa da, arriskuan dagozan gauzak astunak diralako. Gizaldi onen asieratik Aita Santu guztiak sinistedu-*nai* dei *egm dautse bizitzako arazoetara sartzeko.* eta bide *orretatik doa BaU-*kano'ko II Eleiz-Batzar Nagusia be. au diñoanean:

"Kristo'ren erosJe-zeregiña, berez gizonak salbaizeko izan arren, munduko giroan gauza guztiak ber-eratzeko zeregiña da. Orregaitik Eleizearen egitekoa ez da bakarnk Kristo'ren mezua eta bere grazia gizonai iragartea, mundu-giro osoa ebangalioaren gogo-bideaz betetea ta osotzea be bada".
(laikoen Apostolu-lanari buruz Agindua. 5).

Kristiñau lez arazoetara sartuta egotea, bizitzeak edo Jaungoikoak berak atrapauta egotea da. Txarra dana aldatzeko, Jaungoikoak nai dauan moduan mundua egitean gogo oneko gizon guztiakaz aikar-lana egiteko.

Eta au dana egiteko ez da naikoa gogo ona: Adimena erabilli bear da. aztertzen eta bizitzea erabilten jakm. Izatez asko dira on egin daben knsti-ñauak. Orrexegaitik sortu zan Katoliku-ekintzaetaonen barruan "Apostolutza-rako ekintzak" esaten jakenak. Oneik laikoen erakundeak ziran eta zintzota-

sun bikoitxak eraginda. munduak elorkizuna gertalzen dauan lekura eldu ziran Knstiñau-giroko gizabideen oiñarnak onartuta aita Saniuen irakaisiak norberaganduta. sinisiedun izateko era barri bat sortu eben eta Eleizearen kondairako aldi baten bere-antza emon eutsoen. Tankera onetan irarn da esaldi zeatz au ' Aldiko bele-bearra'. Smistedun batek bere bizitzea ekmtza-ʳako izango dan lauki batera lez lez sartzen dauanean, gaur btzi dogun giro onetan daukan betebear orren aldikc betebearra" esaten jako. 'Gauza guz-liak Krisio'gan ber-eratzeko XI Pio k egm eban deiari erantzutea da elburua. Eta ezda Katoliku-ekintza ori eçm dauan edo egm beardauan erakunde baka-rra. Smistedun guztiak dagoz beartuta euren bizilzea mundurasartu eta askoz askeagoa ta zuzenagoa dan mundua sortzen lan egiteko.

Gauza guztiak Kristo'gan ber-eratu

Gaia zabaldu egin geinke

1° idazkia

'..) Beste berba batzukaz esateko, gugandik kanpoan dagozan mdar batzuk eragmda artzen dogun askatasun aundiaçoaren indarraz barrua bero-tuta asmatzen dogu eta itsutu egiten gara barruko laburtzeagaz. larnagaz ela bildurragaz. Gure gaitz oneik betiko arerioen aurka askaiasunak loitu dauzan çaripenen adierazpena apurtu egiten dabe. Orregaitik gagoz gertu pentsa-mentu au gogoan dogula. Askatasunaren arazoa ez dala besterik. aspaldiko kondairan lortu doguzan askatasunak aundiago biurtzea baiño eta uste dogu aldunen aurka gure eskubideak zaintzeko egiten doguna orixe dala irabazi dogunan eusteko bear doguna. Beste au azluten dogu: lortu dogun askatasun bakoitxa adoretsu zaindu bearrekoa izan arren, gure arazoa ez dala bakarnk neurriena. zelakotasunarena be ba-dala; ez dogu naikoa antxmatik artutako askatasunak zaintzea ta geitzea. gaiñera askatasun-eran barri batzuk lortu bear doguz. gutariko bakoitxaren neuretasuna betea izan dailen. orretan simstu dagigun eta bizia bera be sinistu dagigun.

Ench Fromm, "Askalasunari bildurra"
Paidbs Argit, Buenos Aires

2n. Idazkia

Gure aslerpen onen asiera Askalzea zer dan ulertzea izan da. Ikusi dogu Jesus'ek aske biurlzen gaituala pekatuak asmau dauan elburuari buruz. "Askalzea" berbeak gaurko-usaiña daukan ezkero, esan dogun orren ondorenak zeaztu bear doguz. Politikako askatasuna. gizartekoa. jakintzarena. seksuarlokoa aitatzen dira. Gure aldi onetako gizonak bere burua azpiratuta ta zapalduta ikusten dau. Ondodakiezdaukala askatasuniketa askatasunabear dauala. Bere morroitza orren iturri batzuk aurkitzen dauz. Batzuntzat ekonomierakundea da iturri ori, iñorenganalu egiten gaitualako eta benetako askatasuna kentzen dauskulako; beste batzuntzak sorlu dan erntarren arteko giroa bera da ilurri, besle batzukgogo-azterketarajoten dabe iturri orrein billa. Olako morroitzak am ugari ikusita. sinistedunak tentaldi bat asmatzen. dau poz-amesik ez dagoalako eta erlejiño-balioak galdu diralako sortu dala ondo-ez au penlsatzeko tentaldia. Eta gaurko gaitzetarako urtenbide lez Jesus eskintzen dau. Gauzea olan ulerlu ezkero. askatzea. Jesus'ek dakarren askatzea amets utsa da

Jesus'ek ez dakar Gizarte, jakmtza ta seksu-arloko egitaraurik, Ez dau eskintzen urlenbide arrigarririk edonon eta edonoz gizadia askatasunera eroateko.

Jesus ek ez eban artu gura izan almena, ez eban ezelako legerik ezarn eta, berbiztu zanean almenaren ekintza bategaz gure gauza-giroa aldatu egin eban: Geure kondairaren egilleak izatera egiten dausku dei eta ondasunik aundiena egokitasuna izango leuken Jaungoikoaren burutasun larna kentzen dausku. Jaungoikoagaz alkarlzeko toki barn bat idegi dausku: Gure mundua, pozez eta bildurrez geuk egiten dogun mundu au, irudimenez eta azpertuta egiten dogun mundu au. Gure antzekoa bizi dan negar egiten dauan, jotasten dan, lan egiten dauan. sorlzen dauan eta eriotzean aurpegia emoten dautson lekuan, antxe dago Jaungoikoa. Ez dago ezelako legenk geure ardurapean dagoan artu-emon ori zeaztuteko,

Chnstian Duquoc. "Jesus gizon eskatua".
Sigueme Argit. Salamanca

3n. idazkia

Gizabideko askatzea eta Jesukristo'ren salbamena alkartu bai eglten dauz Eleizeak. baiña ez badindu. ondo dakialako egm jakon agerpersagaitik eta kondairaren irakastsiagaitik eta fedea aztertzetik. askatzea zer dan agertze guztiak ez dirala ondo alkartzen ebenjalioan agertzen dan gizona, gauzak eta jazoerak ikusteko ereagaz: ez dala naikoa askatzea loizea, bizitza egokia eskuratzea eta aurrerapena bera. Jaungoikoaren erreiñua etorn daiten beste barik.

Geiago, Eleizeak ziur dauka aldi-giroko edozein askatzek. politika-giroko askatzeak (Politikako askatzeak Itun Zarreko orrialderen b3ten bere zuntzea aurkitzeko alegiña egin arren, bere iritxien ziurtasuna billatzeko eta bere ekintza-bideak ziurtatzeko jakingarriak eta teologuen ondorenak aitatu arren, gaurko teolojia izateko guraria egertu arren) barruan daroela euren galtzerako dan azia eta eta berak aldarrikatzen dauan ametsa bere be galdu egiten dala, daukazan errazoiak maitasuna dauan zuzentasunean oiñarritzen ez diranean, orduan bere indar eragiKeak ez dauka gogo -bizitzazko benetako neurririk eta bere azkeneko elburua ez da salbamena eta Jaungoikoagan dan zoriona.

Eleizeak uste dau, zalantza barik, garrantzi aundikoa ta arin egin-bearrekoa dala erakunde gizatiagoak, zuzenagoak, giza-eskubudeakaz itzaltasun geiago daukenak, zapaltze ta menperatze gitxiago daukenak sortzea; baiña ondo daki erakunderik onenak, egiturarik aztertuenak iaster biurtzen dirala gizabidearen aurkako, gizonak berak dituan jokera giza-legebakoak osatzen ez ba'dira. egitura ta erakunde orreitan bizi diranak biotzez eta buruz biurtzen ezba'dira.

VI Paul'ek, "Evangelii Nuntiandi 35-35"

Egin ge'mkena

LA8URTU... lerro bitan "1°idazkia". Orregaz bateragatoz^

LABURTU... "2n. idazkia". Gaira sartu. Eta "1° idazkia"gaz dauan zer-ikusiaagertu.

LABURTU iru lerrolan "3n idazkia' Gero. orren argitasunaz, knstiñau-bidekoa dan benetako askatzean buruz eztabaidatze bat egin ikas-gelan

GERTATU... askatasunaren gaian buruz olerki-moltzo bat Edo abesti moltzo bai. Orreik irakurri. esan edo entzun ondoren. eztabaidalu or guztien artean eta bakoitxagan agertzen dan askalasun-zentzuna. Askatasun-zen-Izun au eta aztertu doguna alkarren parean ipirii. Askatasuna bat bera da bie-ian ? Askatzea bera da'?

ERATU... Zine-forum edo Video-forum ikastetxe guztirako edo. ori ezin ba'da. ikasturterako. talde guztietan askalasunaren gaia aztertzeko. Ondo gertatu jokabidea dana: pelikulea aukeratzea. eratzaillea, joateko deigarriak... Egin-ondoren. azalpena egm ikas-gelan.

DEITU .. ikas-gelara knstiñau-ekintzeian dabiltzan batzuk, arazo oneri buruz euren ikuspegia agertu dagien.

ALKARREN PAREAN IPIÑI... "Irugarren mundu"ko bizikeria eta gurea. Sartu ori gaira.

EGIN... gaiaren laburpena, asikeran dagoan eskematik asita.

ZEAZTU... ikas-gelakoguztien artean askatasunazerdan. orretarako ar-tzen diran berba guztiak ondo zeaztuta.

ORIXE EGIN... askatzeari buruz.

ZE ALDE DAGO... "Kanpoko askatasunaren" eta "barruko askatasuna-ren" artean7

EZTABAIDATU... ikas-gelan "espetxeratu bat gizon askea izan daite-ken'

BER-IKASI... lenengo zatian ikasitako gatak egin age biko lauki bat, jaki-tearen, trebetasunaren eta gizabideen gizonaren askatze-giroko gauza onak eta txarrak irabaziak eta gallzeak aitatzen dirala.

ZER DAKARTSO... berezi eta barrink gizonari kristiñauen askatzeak'' Gizona gizon lez osotu daiteke bizitzako era biurtzen ez dan fede barik?

OSOTU. . gai au len zati onetan azterlu dogun edo doguzan gaiakaz.

EGIN... gaiaren laburpen bat orri baten.

x. GAIA

KRIS VO'RVN .SAI.bAMI'.NA 'T.MUN" liTA "AN"
(Krisin'rcn snlb.micna: Koiiti.iii'.nt /r;u ct.i ",tn")

Snlbanipnn "emon" eta "an'

F'ocloa, giza-jokabideeri maillan ela CIMCII netirrian ipiñi ezkeio.ez lit/ake i/ancjo besleiik oi/tt/earen azoka onelan gizonaii egilen ja-kon ^kint/a bal haiño, Fodea munclu onctarako bakarrik ete ria? Aln bcsterako biikarrik? Ona pmon cjai onetan /01 aztniluko dogun:

* Gi/onak askal/ca bakamk bear ilauan ala salbamena be bai?

* /er ela z.'tlaiakn cJn salbamena''

* Zci oskint^en cta ekarten daLisku salhamenak "emen" cta "an"?

GIZONAKSALBAMENABEAR DAU

EMEN

* Jaungoikoci *ei* da gizonarentzal atzerabide bnt,

Jaungoikoa mailatzea gizona maitatzea da

AN

an goa cmen aslen da...

... ela niorkizunean otbui ua eldu. (Itxaropena eginkorra da]

Gizonak askatasun-giroan.

Pozoitasun gu?tiaren sustraia Kristo'k azpiratu dau

Bidearen azkenean

Zeru barria eta lur bania.

1. Gizonak s^lbarnena bear dau

* Askotarako Batxiller Orokor onetan dira iru ikastui teelan aurrera atr:a dogun eginbide osoak' auxe konturatzoa eskatzen dau: Jesus'en Jainkoak gizonari salbamena eskintzen dautsola. Izan be, gizonak salbamena bear dau.

* Gizonak salbamena bear dauala aigi agertzcn jaku, gauzak zelan dagozan begiratu ?zkerO: Gu zer garan, guie nckoak, gosez enukarn cta ogoera okenean hizi diranak (rniUuiak gizonak dira izatca Kendula daukenak eta etiren buiuai buiuz be penlsau czin dabonak) geicnnk goigntuta le/ bi/Hzoa boin ikusfpn dogunean. Tgocia oirek OIII (;t|itcn *t\au* zoo/or falta dala. nni/ hanal<a naiz taldcka bcgiraln yi/onai cta tkuspegi onctan agiri ez rian zoibait bcar dogula

' Lla, ain zuzon, zerbait ezbaidifn. bariia, beste mundugintza bat, riixe da Jaungoikoak çizonau oskirit/en dautsona: "Baiña guk, berak agindu eLisknnez, ztizentasuna nagusiluko dan zeru boniak cta iLir barria itxaroton doguz". (II P. 3.13).

Onelan, lederlunaren bizitzea etorkizunari begna dago: Sinisten dauanarentzat etorkizLina azken-aldia do eta itxaropena, azken-salbamoiiri oskiñiko dauskun etorkizunerantzat arduraz gaukazan indatra

2.- Gauzok ulertzeko era batek izan dauan larrialdia

* Kondairearen elorkizunarcn aurrean, kristiñau askok uste izan dabe euren nazoa beste eia batekoa dala. Uste izan eben "eskatolojia" edo geroko bizitzearen arazoa" azkeneko gauzen jakintza" clala. Eta azkeneko gauzak, mundura ta gizonentzal etoiteko ziran ja/okiz.unak znan eta ori mundua baiño oragotik etorleko zan, gizonak baiño be aiagotik, eta or "Amaio" berbea agertzen zan.

Gauzak onclnn ulcrtzeak ez eban betclnn zalantzaz hizi dan gnui•<n gizonaren barrua, ori ez joian batera gizon onek bere alrnenetan laiten daLian Liste osoagaz. Eta, gaiñera, gaurko arazo larrien urtonhidea etorkizun orretarako izten eban.

* Arazo au larriago biurtu eta argiago agiri da gizonak berez asmau dauana, onenean be lortu-eziñeko amets utsa dala eta ondoren txarragoak be'lasmau leikezala ikusten dogunean. HuxleV'k mundu arrigarrja agertzen dau "mundu zoriontsua" bere liburuan; Erroma'ko Batzak diñoanez, gizarte ta ekonomi-giroan gaurko erakundeak ja-, rraitu ezkero, gizonaren etorkizuna gosea da....

Ori ta guzti be, eta orrexegaitik, Jesus sinisten dogunok auxe it-aroten dogu:

> "Irudimeñ guztiak euren ondamendia eriotzearen aurrean euki arren, Eleizeak, Jaungoikoaren agerpenak irakatsi dautsonagaz batera, auxe *diño: Gizona Jaungoikoak egiña dala* eta onen elburua zoriontsua dala et,a lurreko egoera errukarriaren mugak baiño aragci dagoala".
>
> (Gaudium et Spes 18)

Arazoa agertui dogu.' Eta galderak alkarren gaiñean datorkuz:
I • i

- Jaungoikoa ba'da, falbamena dakarrena, zertarako ekin mundu tiarria' soffczeko? Efa etorkizun ori guk egiten ez ba'dogu, zein da gizonaren zeregiña?
- tmengo bizitzea ta "an"qoa aauza bi dira?
- "An"go barri aundirik ez daukagun ezkero, ez da obeto izango agintzari ori alde batera itzi eta "orain" ondo biziten alegindu, beste barik?
- Inpernua, sua ta olako gauzak ez ete dira umeak ikaratzeko ipuiñak? Eta zerua ez ete da umekeria?

Gauzti bi ete dira oraingo bizitzea... eta angoa?

3.- Jaungoikoa ala gizona? Ondo eginda eta dago gaidera ori?

* Asko dira Jaungoikoa gizonarentzat oztopoa dala diñoenak (Ikusi III eta IV gaiak). Dimitri Deunaren ipuiñak (Camus'ek dakar "Zuzenak" Jiburuan) *burubide* au eskintzen dau: "Jaungoikoagaz

aikar-ikustea eukan bakartadeon, bama bidean geralu zan baserritar bateri laguntzen eta toki aretara eldu zanean, Jaungoikoa ez egoan an. Asko dira gaur Jaungoikoagazko alkar ikuslera berandu elduko dnanak, eta ori munduan errukarri bizi diranak asko diralako".

* Olako arazo-agerlzeak ez dabe ezagutzen arazoaren oiñarria. Hihbn osoan samtan ngertzo-i da anniari bmuz egmdako itauna: Jaungoikoak Egipto'n omperaluta egoan emaren deadarra entzun eta asknlu crjm ohan; Sinai mendiko alkartasunak uiko lagunagazko eyin-heai rak konluan artzen dauz legearen oiñainko gauza lez: igarleen sa-lakuntz.ak, balez he, urko lagunaien atirka okei keriz egindako peka tucnak izalen dira, batez be txiroen eta ezinduen aLirka diranean; Jesus'ci< berak be, bere lege nagusi mailasuna dala, berari egindako gau/o lez artzen ciau txikien aurka egiten dana (Mt. 25,40) eta bere mailosuii lcgea arenontzat be ba-da (Mt. 5,44); sendo eta argi ekiten dabe mailasur.aren nyindua agertzen Itun Barriko besle idazkiak: "inojV esango ba'leLi "nik maite dot Jaungoikoa" eta senidea gorroto izan, ori guzurha da: ikusten dnuan senidea maite ez dauanak ezin rnaite izan daike ikuslen ez dauan Jatmgoikoa" (I Jn. 4,20-21).

Krrtiñau hatcntzat eziñezkoa *6a* Jaungnikoaren maitasuna, senidea kontuan ailu barik. Orregaitik, fededun balentzat "Jaungoi-koa ala Gizona" galdera ez da egokia, okerra do. Gizonaren alde ekin ezin douan nolin bizia dan Jaungoikoaren burutasuna, eziña da.

Jaungoikoak salbamena eskintzen dautso gizonari. Gizonaren eskunn dago salbamen ori beletea naiz ez. betetea.

4.- Gizonaren askatasuna *a\a* Jaungoikoaren grazia?

* Jaungoikonk ez dautso kentzen gizonari bere askatasuna. Ez dator kondaira aLirrcia oterateko gnre alegiñaren ordozko lana egi-tera Jaungoikoa bera da izan be, gizona Edcn'go batzatzea itzi eta agindu au cmoten daulsona: "Emonkor izan ela ugaritu zaiteze eta bole lurrg eta menperatu: menperatu egizuez itxasoko arraiñak, ze-ruko egaztiak cla lurrean narraz doazen piztiak" (as. 1,28), Orre-gaitik, Gizonak. here askatasuna txarto erabilliaz egitenez dauan edo txaito egiten riaunn danarez errua Jaungoikoari botatea, ez ,". dntasunaren eta umeknriaren ezaugania da.

* Egia esateko, gure adimen laburrarentzat beti izango dira iliLin-uneak, ulertu ezin doguzan gauzak: neke-rniñak, errubakoenak batez be, ofako uneetan agertzen dira. Baiña Jesus'en berbizkundeak jnnaritzen dau gure itxaropena, orain zentzunbako agertzen H,ma [Jesus'en eriotzea bera be zentzLin bako qauzea zan) egunen baten salbameneko gauza lez ageriuko jakula uste dauan itxaropena Clail-ripfen esana da, Jesus ez rala etorn neke-miñn zeigaitik r'an r;ur azaitzeko, nekerniña gugaz banatzeko baiño. Eta guk Beragaz ber-brzkundea banatu dagigun: Orixe d? gure itxaropena

Jaungoikoa, Knsto'çan gizabicleko arriskuak bnragandu ondoren, dei ngiten dausku gcuk be airisku orreik geuganatu eta kondanako gure lana bete dagigun.Otoitznk.gu Jaungoikoagaz sustraitu ondoron, bultz egiten daLiskri bizitzan Rerak eskini/en dauskun salbamena bete-leko Eta saki amentuetat'i argi agertzen dan Jaungoikaaren grgziak eutsi egiten dausku lan on'-tan. Grazia ez dogn lortzen geure alegi •~ikaz, Jaungoikoaren emoitza da (grazia duan emofra) "munu'uijintza barna'en" lana bete dagigun.

5.- "Emen" ala "an"?

* Jaungoikoaren Erreiñua ez da b'zitzeagaz zer-iktisirik ez dau-•,ji\ gauzea, ez da beteten gure eguneroko bizitzeagaz zer-ikusirik ez daukan toki baten. Ez cla bizitzea baiño "arago" bakarrik aurki-tzen dan zerbait, emeñ asten dana baiño, Erreiñuaren balioak emen 'nartzen dauz eta giza-lan biurtu.

* Orregaitik emen lortzen diran zatizko salbamen-eskuralzeak (emDn, orain eta astiro-astiro lortzen diranak) gi'zonai emongo jakezan Jaungoikoagandiko nzken-satbamenaren ezaugarriak be ba-dira. Baiña ezaugarriak banio geiago be bai: Erreiñna bera be aurreratu egilen da-be.

Jesus'ek ezaugarriakaz markatzen dau erreiñuaren etorrerea, eneiñu onen asierea, gaisotasunaren eta kanpotiko indar arduraga-rrien gaiñetiko garaipena aslen dalako. Geiago oraindiño, Jesus'ek •''''ena dauko, aaiñera, pekatua dan gauza ezkiMu orretatik gizona as-!<• - cko parkamena iragarri eta ekarri egiten dausku. Baiña, bide

halez, Jestis'ek mundo onetako egunak banVi arago dagoan Erreiñua-ren neunia nagailen 'lausku: ("Nire Aitarr i etxean bizi-leku asko dagoz" Jn, 14, 1-3, "Gaui nigaz izango zara paiadisuan" Lk. 23, 43. Esan geinke ba, salbamena "emen aslen dala" eta "an amaitu". Emen a<den cla fededijna alclatu pta bizitzan ezezkorra dan yuztia aldatzen dauanean, pekatua bere gizarte ta banakako agpjpon guztiakaz ken-Izen ciauanean; efa *3n* amailzen da, asilako aun prapenak azkena ijaukanean, peisoneak aurierapen oirotara sarUi efa Etreiñua egiteko J^sus'on cleia boi e gauza hmrtzen dauanenn.

O rrerjai l ik, eloikizuna sinisten rlauanaron aldia da: "Ez dau-ktiyu i>men ui'i iratmkorr ik, gerokoaren liiUñ gabil2" (tbcit. 13, M) Ela oiaiña atboratn barik. okerl.o:ia ouaiiu barik, oiain erjilen dogu-uak efa bizi dogunak be/e eiburua izango dau.Bidc onotal ik.sinisiei'u-•:p'P.tzat eioikizuna oraiña biuilzen Ua: A I ; I ' <ivkcia baten azkenak dauan pozaien antzekoa dan etoi kizuna...

6.- Oraindiño be itxaron?

* Knstiñaua, itxaropena claukan andrea odo gizona da. Efa itxatofea, gure bizitzea egin eta ekitea gura dogunoi, gafx egiten jaku ulertzea.

Zelan ulertu lei itxaropena? Egote ulsa bera ete rla? A'a zer di-ñon leoloji-iztecji bafek:

> "Ifxaropena lortu-eziña ez cfan haiña gaitxa dan etorteko ondasun bateri buruz izaten da. Naimenaren indar egitea da eta graziaren laguntzagaitik lortu leike. Indar ori dala-ta gizonak, Jaungoiko Alguztidunagan itxatopena jarrita, betiko bizitzea eta au lortzck<: kguntzaf itxaroten dauz. Itxaropcna ibillari dnn gizonarcn (in safatu viatoris} onoimena da"

* llxaropena ekintza da ba. ez egote ufsa. Orrolan bizilzea obetzeko itx aropenaren antzekoa cla. Jaungoikobako argi agertzen duan yizabide askok dauken itxaropcnai en anlzekoa. Baiña krisli-ñauen itxaropena arago doa, eta onago bo ba-cialor. Arago, istori;)-bk kanpoiakoa dalako, beteten dan akiia baiño "arago" dagoalako.

Onagokoa be bai. gizabideen ekintzak etorkizunera ioan arren. au datorrenean. etorten ba'da, norbera kideko ez dauan gizarte baterako izango dira. Knstiñauen itxaropena, ostera, gizonentzat zerbait itxaroteko bidea da. baiña neurea ta neuretzal dan zerbait itxarotekoa.

7.- Zelan itxaron?

* Norbaitek esana da trenari itxaroteko era bi dagozela. bala geltokiko jesarlekuan jnsarnla egonez eta bestea trenaii bidera urtenez. Kristiñauen itxaropena trenari itxaioteko bigarren ereatren antzekoa da. Eta ez uste izan au asmapen utsa danik:

> "Ez da "etorteko dana"ren itxampena bakarrik. sinistedunentzat emen dagoan Jaungoikoaren Erreiñuaren bizi-ikasia da".
>
> "Kristiñauen itxaropen onek gizonok askatu egiten gaitu "dana" egiteko gurari eta arrluiakerit:k ela "ezer"ez egiteko tentalditik".
>
> "Jesus'ek gizonen izatea zapaltzen daben iñorenganatze guztietatik askatzea dan "amesa" iragarri eban munduarentzat; neke-miñetatik, gorrototik. zapalkuntzatik, pekatutik eta, azkenez, eriotzatik be bai askatuko gaituana. Bera gure artean izateak gaurkotu egiten dau mundu onen oiñarrien iraulketea, bere aldiko izkuntzan "Jaungoikoaren Erreiñua" esa'en dautsola".
>
> (Gazte LangiMe Krisliñauak norfzuk diran. Macfrid, 1983}

> "Eskatoloji-giroko ilxaropenak *ez* dautse kentzen gaurko arazoai euren garrantzia, lan ori egiteko indarrari oiñarri barriak emoten dautsoz" (Gaudium et Spes 21.)

Aurkian jesarrita, naiz
bidera urtenda
itxaron lei trena.

8.- Dana zergaitik?

* Gizadiaren ikuspccjia ourrean dauala gizonak beti egin dauan •launa auxe da. Erlejiño guztiai cgiten jal<en eta jakinzale guztiak eran-Izun (jura daban itauna d<j au. Eta, barria izan ez arren. gulariko bakoi-Ixak baiii lez aitzcn donu. z^ozcr eoilen osi ela il.-iun at; ogiten dogu-noam Au (Jana zerlarako da?

* Krishñauen eian'.ZLina emoteko nu hide clagoz eta bide bakoi-txak asik-nian jatoirizko pekatua ipinlen dau eta auxe da lurrean rlan gizonak ezetzciako rlauan jokabideaien asiete.l (Ikusi BUP'eko 1° Lirtean, V I gaia).

— Asiera (iburuan 3n. atalean cfagoan idazkia. gizonarcn jaustea goynratzen dauana, ipuin-antzekoen birjez\ ei lejiño-n udiak bide di-ua'a. auxe agertzeko da: Gizonak borak tlau.-la zali on batcn here gaitxaien eranlzukizLina eia ba-darikala urtonbide bal. Au ondo eta zeatz Lilerlu bear da, albo-bidenk artti bank.

— San Paulo'k alkarren parean ipinten dauz Aclan-berak egiña eta Kristo eta onelan acnailzen dflu: Gizon balen esaneko ez izateak guztiok pekatan eyin gmduzan lez, beste baten esaneko izateak guz-tiok biuitti gaitu zuzen" Errom. 5,19)

Jakingarri oneitatik asita, Teologoak eta Eleizearen iraskaskin-tzak, jatorrtzko obena gogoralzen dauskue, gizonaren zori-txarren oiñarri iez: "Gizonaren kondjiraron asieratik. onek, askatasunak atsi-pctuta, ez eban onartu Jaungoikoaren rnaitasuna, pekatua sartu eban mundura e(a pekatuagaz eriotzea, okerkeria eta neke-miñak" (Gazte-IxLien katekesis-liburua, 215 orr.)

* Pekaki au ez da urtenbiderik ez daukan kale balera, nai ta nai ez, sartzen gaituan adu txar bat. Eleizeak ez dau iñoz onartu gi-zonak lunean dauan egoerean buruz pentsakera ezezkorra. Oi relan izan ba'litz non geratu litzakean gizadia ber-egiteko Kristo'ren lana! Atsegm-baratzean bertan sortu zan ilxaropena, txarra azpiratuko dauan gizadi barri balen itxuraz, pekatuan jaustea izan ondoren: "Asjrreak sortuko dodaz zure ta emakumearen a'toan, zure ondoren-goen eta aren ondorengoen artean: berak zapalduko dau zure hurua, zuk bere oiñazira erasoa egiten dozun arlean (As. 3,15).

Gizonaren gaiñera txarraren zabaltze-antzeko bat datorrefa egia da. baiña egia da baita Kristo gure artera etorri dala onaren zabaltze baten antzera. Eta txarra azpiratzeko ekiñaldi oneri, dan lakoa dala, sinistedun guztiok emon bear dautsagu laguntza: Auxe da arazoe-' ~;a sartzeko bete-bearra, aurreko gaian aztertu doguna.

9.- Bide^ron a?.ke.oa

* Gizonaren zeregiña eriotzea datorrenean amaitzen da. Eriotzea da personentzat bizi-ikasirik illunena. Eriot zearen aurrean ezin geinhc- ^gin aztuta gagozelakonk {"illa il-obira eta bizi bizi-ogira"), ezin geinke eriolzea umeen antzera begiratu (askok nste dab-? oraindiño San Pedro dabillala zeruko giltzakaz eta txarrena mpernuko galdaretan beroa neurtzen Pedro Botero'ten anlzera. Baiña ez dira pentsaora guztiak ain azalelik dabiltzanak: "Emazteaien oriotzeak urraluta 'i ¯i nindun. Aingeruak lakoa zan cta eriotzeak ankerkeriz rbagi eban bere bizitzea. Nik ben^tan gmtu egiten neban; baiña mailasunaren gaiñetik dago errukia Milla bider naiano izango neban neu iltfa bera illen ikustea baiño, milla bizitza emongo nebazan berearen ordez. Ez dot uste nire sentimentu onetan ezer bereziiik clagoanik. Gunnn zeozer il-eziña dogo eta onek il egin gura leuke ilten danagaz. Bear ba'da oirexegaitik etorri zan Jaungoikoa mundi/ra. Ori pcntsau ezkero, pizka bat baretu egiten naz... Olan be. gaur nigan iñoz baiño geiago bizi da eta batzutan sendo sinisten dot bera barriro eskuiatuko dodala. "Eroapena ta apaltasuna" (Machado'k Unamuno'ri egindako eskutilzetik).

Au bai. au ba-da beste era bat. gizabidekoa ta duintasunez betea, gauzak aztertzeko. Baiña gizabideko arazo-agertzeak, eriotzearen aurrean ez dabe larregi laguntzen. Orregaitik izaten da fedeari galderak egin-bearra.

Jauna! Maiteen nebana kendu zounstan.
Eritzun barriro, Jauna, nire biotzaren aldarria.
Zure naimena bete zan, Jauna, baiña Nirearen aurka.
Jauoa! Orain bakarrik gagoz nire biotza ta itxasoa.

Fedeari galderak egin-bearra rlaukagu.

* 7er da eriotzea Jesus'enlzat? Berak esalen euskun lez, enolzea bide baten azkena da. Eta bide batelik joateko eiak asko dira ela bide-kurutze baten okerrekoa artzea be jazo leiteke. Gairantzia benetan daukana barriro indarrak artu eta bide zuzena billatzea da. Jesus'ek diñoskuna, bidearen azkenean Jaungoikoa bera daukagula itxa-(oten, orixe da, eta berak "sikatuko dauskuzala gLi'e begielako negarrak" eta berak egingo dauskula dei "Jatordura". b' 'i/a osotura, eldulasun batera, zerura. Eiiotzea. lurrera uslelduteko eta izale barri baleii lpl<Lia ernotcko bolaten dan aziaien antzckoa *(^.*

* Izan leitpken gauzca cte *dr\,* bideak a/kona daukala jakinda, eriol zea, ektubakoa izalea, noiberekeiia naiago izatna[7] Jaungnikoa e? tkuslea naiago izal^a? Olakonk ba'lcgo, orrek gaiztokia (inpcrnua) aLikeiatu dau. Baiña Jaungoikoak nai dauana gizona salbatzea da, Reiak pskintzen dauana znrua da, bizitza osoa. Dana dala, JaLingoikoak ez clau, nai ta nai ez, beie gurai ia ezarten. bers aukeiea eskintzcn dau, beiak cloi egiten dausku, baiha itzaltasuna daukula, bcraganako gure askatasunaren agerbiderik aundiena dana kendu barik, beia alboratzcko aLtkerea kendu barik

"* Ez da qauza erreza guk, daukaguzan akbarcn pcnlsabideak eukila, bakoilxarenak diran eriotzen ostean izaten diran uiie oneik zelakoak izan dailekezan irudimenez asmatzea. Eieizearen erantzuna, San Paulo'renagaz batera, auxe da: "Jaunagan lo egin dabenak Jaunagan dagozala" {I Tes. 4,17). Jesus'ek lapttr onnri esan eutsona be aiztu barik: "GaLir egongo zara neugaz atsegin-baralzean" (Lk. 23,43).

Orrek esan gLira dau eriotzea izan eta laster personok Jaungoikoa aurrean daukagufa sentitzen dogula eta bcra aurrean izate oirek bizitzako gure aukerea agertuko dauskula (orrexeri esaten jako eriotza-ostck'o epaikundea). Eta, gutariko bakoilxaren kondairak izan dauan ezetzerakoa dana or agertzen dan ezkero, beti esan dau Eleizeak ba-dagoala Jaungoikoarcn emaitz bat, beste bat. gizona garbitokian jarteko. personeak izan dauan eldutasunik *e.ia.* okerra edo pekatua, bizi barria osoan biziteko eragozpen izan daitekena. bere puntuan ipiñi dagian.

10.- Zeru barna ta-l-tir"barna ikust nebazan

* "Bafriro etoniko naz" (Ap. Eg. 1.11) esan eban Josus'ek Igokunde-aurrean. "Zatoz, Jauna" esaten dogu krisliñauok gure otoitzean.

Gure fedeak diñosku bera bam'ro elorriko d'il-i. E(a gure fedeak *p.7* dau utsik emoten: Jesus'egan uste osoa daukagulako, bera baniio etornko dala ziurtasuna daukagu. Ez len ntorri zan antzera, orain hf?re nortasunaren bairu-barruan agertuko d,-i: Jaunaoikoaran Semea.

* Baiña iñok ez dagiala uste izan au jai-giroko azkena izango dala. Ori ez litzake gauza serioa. Jaungoikoak geiagotzat gaukaz. o/ *da* otorriko gu bera ikusi'a agoa zabahk qeiatu gaitezan. Bora dan l.ikna agertzeko etorriko jaku, ozNako okcr-ulertu barik. bera Mala kondairaren Jauna ikusi dagigun, Alfa ta Omega dala bera (Apok. *?.2.*1 3) eta orrelan gizonak azkeneko onbide lez egin *doguna* eta oke/-bidez egin doguna argi agertzeko: Egin ela egin amaitu dogun kondai-iaii azkena emoteko eta kondaira oiretan gizonak eojindako ekmtzak daben azkeneko esangurea agertzcko. Orrexen esaten *dauisogu* 'azke-neko epaikundea".

Gai onen asieran esan dogu, fededunaren aidia etorkizuna dala: *Oi^'m* ba-dakigu ori zelan dan.

Esan dogu Jesus'en Berbizkundea gure itxaropena dala. Eta ba-dakigu zergaitik: "Guztien beibizkundoa" esaten dautseguna itxaro-tpn dogu eta ordu orretan burrukaz billatzen dogun mundugintza ba-rna osotu eta bere azkenera elduko da. Une orretan persona guztiak eta izadi guztiak esan al *'izdngo dogu* Jaun Deunagaz batera: "Zeiu barria eia lur barria ikusi nebazan" (Apok. 21,1).

'leiago ikasi geinke

1 !da2kia

Oiñarrizko ara/o oirt urtenbidea emoteko etorri *zan Kr'tito-* Txa-*rr^ren* aiazoari eta enolzfnrenari. Onoixek dira gizonaien larritasuna

osotzen dabenak. Jaungoiko gizon egiñak be eroapen aundiagaz eroan ebazan nekeak. Txarra ta eriotzea ez dira iñoren erruari ezarteko gauzak. berak larritasuna ta eriotzea jasan ebazan ezkero. Golgota mendiko gauak orrenbesteko garrantzia ba'dauko gizonen bizitzan, onexegaitik da: IHuntasun aretan jaungoikotasunak, bere betiko eskubide bereziak agiri-agirian itzita, eriotzearen larritasuna sakontasun aundiagaz eta itxaropenbakotasunagaz bizi izan ebalako.

Albert Camus.

2n. Idazkia

Munduan dan txaikeriari buiuz gu errubakoak ete gara? Kristo il f^bnn pta gaui erruhnkoak joten dauzan txarkerian gu errubakoak etc gma? Not da zelnn edo alan muiiduko txarkeria ugoritzen ez daunna? Nok kendu dau, betirako, txarkeria bere hiotzotik? Nok ez rJauz pausuak emoten illuntasunean? Nok ez dau egiten pekatu? Nok[7]

Teofilo Babestreros.'

3n. Idazkia

Nok aukeratzen dau Kristo Kurutze barik? Sortaldeko jakintzak fedeari eutsi gura dautsanean, baiña garbiak izateko, kurutzea artzeko eta arerioak maitatzeko diñoan jokabide sendoa artu barik. Nok aukeratzen ciau kurutzea Kristo barik?. Arau betetzea, gizarte egok'tasuna, nekea, bear dauan baiña Jesus Salbatzaille lez onartzen ez dauan bidea artzen daben Rusia'k eta Txina'k. Jesus kurutze barik barru-min utsa da. Kurutzea Jesus barik. Dachau'ko oiñazea da.

Fulton J. Sheen.

4n. Idazkia?

Gorputz berbiztuen izakereari huruz, auxe da ikusten doguna: Teologoak, gaur daikaguzan gorputzaka/ berbiztuko garala esan

ebanean, orduan gorputza izadi au bairio aragoko gauzea zala, ez izadikoa uste eben; orduan gorputza oiñarriko gaia zan eta ez gaiñean ezarten jakozan geigarriak. Orain, orrexegaitik, arazo au sortu jaku: Fedeko irakatsiak, berbizkundeari buiuz, gaur daukaguzan gorputzakaz salbauko garala esaten dabenean, ez dabela argitzen zelakoa izango dan izadi-giroko gorputz onek, jakitunak aztertzen daben goV putz onek, izango dauan etorkizuna. Baiña irakatsi onek bai emoten dauskula argibide zealza gorputzak dauan erlejiñogiroko balioa agertzeko: Ezin artu geinke gorputza gogoaren parean, espirituaren edo arrazoiaren parean. duintasun gitxiko lez edo gauza oneik baiño galgarriago lez.

Andres Tornos. "Teologoak eta ango bizitza"
Razon y fe. Otxailla 1984.

5n. Idazkia

Teologo asko, gogaikarri izatea nai ez ba'dogu, izadi larrituaren girora sartuko gintzakez geroko bizitzeari buruz itauntzen dauskuenean eta asmo txarrak eraginda esango genduke: "Geroago. Zer baiño geroago? Duintasun -itaura aundi bat artuta diñogu: Kristo etorri dan ezkero ez dogu gerorik, oraiña, emengoa, baiño besterik. Edo arrokeriz beterik esango genduke: "Gero" ori orain biurtu da denpora asko dala. Jesus'en Pazkoa izan zanean egin zan aldakuntza ori eta andra eta gizon askoren eguneroko bizitzan jazoten jarraitzen dau orrek: Jaungoikoaren bizitzea, epaikundea, Jaungoikoagandik aldenduta geratzea...

(»0

Ni neu lotsatu egiten naz Paulo'k artzen eban antzera olako erretolika dizdiratsuak *attzen,* bear ba'da nire fedearen sendotasuna urriagoa dalako. Baiña edozeian be, auxe bai esan gura neuke: Ez egiztazue eriotzea baiño arago edo geroago zer dagoan itaundi, izan beitez zuen itaunak Kristo dan Jesus'eri buruz. Ortxe izaten dabe egiteko tokia egokia itaunak; edo itaundu bere berben, bizitzearen eta eriotzearen etorkizunari buruz.

Joale/, nik acnrcrago ecjindako a/.terketak onant/a joan chra: Botiko gallzca. Knslo'çian agei lu rian Jaungoikoarona galtzea da; salbamena lortzcn Ki isto'gaz egolea eta Ktisto'gaz izatea *ds,* bateoan asi eta "guneiik eguuera batcoa bizilzca aunera aleiatean; Azkcneko epaikunrie oiokona orainlxe ta cmcn ri.igo egiten, bcti kondairan 7cai, gu7tiok Kristoicn salakuntzaclcia auipegiz. auipegi aurkilzen lionuivMn, Auikit/e oirçtan aev?ilzon riagcne makalkeriaren *?0o* 'iizentasi inarcn egiiik aundiena.

Zo< ja/oten da rianagaz, enot-'ca rialun cncan[7] Knslo ber biztua-:ja/ jazo Zciii.i hoia, 07 ttala azpuatua i/an, J.iungorkoagan oso-osoan ailua bniño Ferie-nkMik c? nakigu ez Ofiagu [n]la 07 gilxirnio.

Andics Toines. " 1 eologink ota yoioa"
Ra/bn y ke. Otsailln 1984.

•^'i, klazkia

llxuasuna ain aunriin ba'litz, iñok be bcraga/ artu-emonctara sai-' izeko aukerank ez cukrteko bestekoa. orduan geure bnkartasun osoa eukiko gcnacike, bikknra, teologoak "inpernua" esango teuskionena. Ora'm a/aldu yemke berha onen esançjura zeatza: bnkartasuna, maitasuna aitaici bo c-zin egm izaleko lakoa. i/atea bora tjc /nntasun bat ik i7len riauan bakartasuna (. .) Gau/a bat da erjia: ba-rlaeo ezelako abotsik sart/en e/ jakon ilzitasuna daukan gaua: ba-dago ale bal, eriot/earen atea, banaka gu saitzeko dana. Munduan clan bikiui guztia, az.ken balen, bakartasun orren bildurra cla. Orain oncln uiortzcn cloge zeigaihk Itun Zarrean "sbeol" berba beragaz esaten dan inpernua naiz eriot/ea: azkenean, gauza bat dira. Enotzca b^netako bakartndea da, maitasunik artu ezin dauan baknrtnrica: inpcmtia.

Joseph Rai7in(jr;i.

7n. Idazkia

Rci bizkundea Jesus'ek aduaren gairietik iznn clauan garmpen osoa s^nriotza da, Berbizkunrlea bicle dala, Kuruuui ji/ariiak iñoz czaguki

dauan ezauganirik jaungoikozkoena izalera eldu da Gerbizkundea, biziaien azkenengo zabaltzea da, maitasuna esan gura dau. Gu geuretasunean ez gara enotzeak czereztuak izango, laikokerizko eta Marx--zalekerizko gizabideak dinoan lez. Gu ez gara Dana danaren harruan urtuko, l'idu ta Buda-zaleak esaten daben lez. Ez dogu izango lurrean, betiko biiitzearen antzeko bat. slan-daii ak diñoenez. G.y riana guzlientzat eta *danñ* Jaungoikoarentzat izingo gara, geutariko bakoi-ixnren maitasunak sraginda.

"Nagusien Ka'ekesis-Liburu haina"
Herder Argit. Barizelona.

IRAKURRI..... "1, *2* eta 3 idazkiak". Bateratu la/rak alkar osoizen daheia cta sarlu gai oneri barrura.

ULERTU,,. ondo be ondo "4n idazkia". Sartu gai onetara

lAKONOO.,. "5n. idazkia" eta orreg.tz osotLi gaia.

IRAKURRI... "6n. idazkia" ulertu ondo eta sartu gaira.

LA8URTU... "7n. idazkiaren" oiñarnko esangurea.

BER-IKASI... liburu onen lenengo zatia eta biltatu zelako erantzrina emolen daben gizabide ezbardiñak itaun oneri buruz. "Eta gero zer?",

BER-IKASI... Lenengo zatiaren eraskiña (Erle|iñoak) ela ezagulu ondo zein dan auneko ariketan egmdako itaunari emoten dauisoen erantzuna.

IZAN ARTU-EMONAK... Elerti edo literaturako saiileagaz eta enin oierkien esaketa bat edo "eriotzea" aitatzen daben idazkien irakurketa bat. Ipiñi alkarren parean or agertzen diran burutasunak eta kitsti-ñauaena, enotzeari begira.

IRAKURRI... ikas-gelan Tirso'ren "arnzko deitua'ien eta Zornlla'ren Juan Tenorio J[a]ien azkeoengo ekiñaldian, gaian agertu dogun gero-aren burritasuna.

IRAKURKETA AZALDUA... egin ikas-gelan T. cle Chardin'en "Iza-diaren Ereserkia" hburutik artulako zali hat/nk, aurietiaz aukeratuta.

ZATIl U ikas-gelako taldea hilan ela eidi hakoitxak alkarren aurkako, bere zeiegiña aitu Gaian açjerlutakciaren akie edo aiul<3.

LGIN... cj.V'aien labLupcna astftran czani rJan eskernp.i aune.on clala

EGIN... lahurpen aunch ta zafrd bai libuuiaien bigai rt'ii zati au sart^en rtiila. Labrifpen orreyaz n<i t.a egin zali oiv-'ii labtupena iru edo lau curittin.

EGIN... ikasleen artçan ilatinkeU) bat, izenik emon barik, libnruaren zati au baliatzen ciala: Gizouari eta muiKiuari fetlñtik dakattson kristi-ñouen eiant/una. Azalclu erantzunak eta sorizen diron itaunari eian-t/mi.

BIGARREN ZATIAKl ERASKIÑA

A) Nazaret'eko Jesus

B) Nazaret'eko Jesus'en Eteizea

A) NAZARET'EKO JESUS

Gure bizitzearen joanean
sarrilan aurkitzen dogu
Nazaret'eko Jesus'en irudia auriean.
BUP'eko 1° urtean, esaterako,
Bera *znn* erlejiño-gai guztien ardatza.

Baiña ez *6a* gauza *erreza*
Oso-osoan Jesus dan lakoa ezagutzea.

Orain emen ikuspegi arin bat aurkeztuko dogu
bere nor-izstea eta bere Mezua agertzeko;
baiña ondo dakiyu ikuspegi osoa izango ez dana.

ITAUNAK ETA ERANTZUNAK

Izan da Nazaret'eko Jesus'ik? Berari buruz ebanjelio-liburuak diñoskuena egia-egia da? Ala Jesus'en irudi apaindua emoten dauskue?

Itaun onein iturria sinistu ezin dabenen jokoa i?an daiteke eta oneik dana ipuin bat daJa erantsungo dabe edo izan daiteke baietzaren naiz ezetzaren ardura aundirik ez daukenena (ni orren gaiñetik

noa) edo aztertzailieen jokoa (nire fedea zerlan oiñarritzen dan jakin bear dot).

Zentzunduna dan edozeiñek onartzen dau lesus kondairan eta benetan ageitutakoa dala. Baiña Je$L^ ori JaLingoikoaren Semea dala, fede ikuspegilik baiño ezin egin leiken baiezpena da.

Galdera ometk gaiñera, ez dira barriak. Gizakti asko dira olnko jakingurea kristiñau batzLik agei tu ebe'a Eta, erantzuna emoteko, billaketak, crantzunak eta galdera barri.ak egin tlira... jakin-bearrekeak benetan. Zergaitik gara knstiñai-ial< eta danaren gaiñetik daukagu fedea? Nor sinisten dogun jakin. zer sinistcn dogun ela zei^aitik sinistcn *("* gun aztertu. Orrek lan luze bat eskatzen dau eta lan ori egitoan berezituak diranen ondorenak onartLi bearko dogtiz. Baifui gaur ezin *uu* i daiteke gutzat naikoa ebanjelio-liburuak azal-azaletik irakurlea, :.Liltura ta bizitzako beste gauza askotan azaletik ibilten garan ,intzen: Teolojia ez da besterik sinisten dauana obeto ulertu gura dauanak emoten dauan errazoiaren frutua baiño.

7~R DAKIGU JESUS'ERI BURUZ?

Jesus'en' buruz egindako itaunai erantzun asko emon jake. Eta guztiak dira ebanjelio-liburuelatik ateratakoak.

Ebanjelioak sinistedunak idatzitako liburuak dira, fedeak argitulakoak idatziak. Idatzi ebena ez zan Jesus'ek esanak eta egifiak agertzea, beste barik, euren edestian egokitu egiten ebezan, entzuleak nortzuk ziran ikusita: Ebanjelio-liburu bakoitxak idazleak daul-an elburuari erantzuten dautso (ik. 1° BUP, XII Gaia).

Arazo au aldi luze baten ez zan kontuan artu, ebanjelio-liburuak kondairazkoak zirala onartzen zan eta kito. Baiña XVIII gizaldiko argi-atdia ezkero (Ikjsi BUP 2ª, V gaia) arazoa argi ezarri da: Izan egin zan Jesus? Zer da berak egin ebana? Zer benetan esan ebana? Nor da?.

Erantzunak askotarikoak izan dira eta urrengo iru arlo oneitan rv dogu besterik egiten iru moltzotan ipiñi baiño.

a) Jesus'en bizitzearj buruz dana jakin bear da?

1778 urtean REIMARUS'en ikasle batzuk, berau i! eta amargarren urtean, maisu onen eskuzko idazki bat argitaratu eben idazpurua au zala: "Jesus'en asmoa eta bere ikasleak". Or auxe esaten da: Jesus'en asmo bakarra politika-girokoa zala, bera Israel'ek itxarolen eban Mesias askatzaillea izan zala, Baiña Jesus ondatula geratu zanean, ikasleak berbizkundea asmau ebela ondamendi ori garaipen biurtzeko: Jesus ames-girora sartu eben eta bera "Jauna" eta "Kristo" dala zabaldu. Burubide oneri (atsipenaren bide esaten jako) dagokionez, Ebanjehoetako Jesus'ek ez dauko benetan bizi izan Jesus'en antzik be.

Reimarus'en liburu ori bide dala, beste "Jesus'en bizitza" asko zabaldu ziran, Jesus gizon lez agertzen ebenak eta giro orretakoak ez diran ebanjelioetako jakingarriak baztertzen ebezenak. STRAUSS'ek oinkada barri bat emon eban "Jesus'en Bizitza aztertua" idazpurua daroan liburuan (1835/3G(), Lendik izan dan Jesus ikusteko "izadiz goitikoa" dan erea baztertzen dau, baita ikusi dogun "errazoi-girokoa" be. Strauss'en ustez lenengo alkarteaien fedeal< lenagokoak ziran mitoak ezarri eutsoezan Jesus'eri eta Jesus "Kristo" biurtu eben;' orregaitik ebanjelio-liburuak Kristo'ren irudia agertzen dabe, baiña ori ez da benetan izan zan Jesus, olerki-giroko edesti baten ondorena baiño- Ondoren lez. Nazaret'eko Jesus barru-barruan zer izan zan jakiteko, ez dago beste biderik kondaira-azterketea baiño. Ebanjelio-liburuetan mito-usaiñekoa dan dana kendu bear da (mirariak, aldi arelako burubideak eta itxaropenak, ereserkiak, berbaldi luzeak...) Strauss'en pentsabide oneri "mitoaren burubidea" esaten jaUo.

Geroago, "Eskatoloji-Eskolea" deritxonak baztertu egden dau Reimarus'gandik datorren bide au, "Jesus'en bizitzari buruz dana jakin-gurearen bidea". Jesus'en giza-irudia eskuratzea eziña eta ulertu-eziña dala uste dabe oneik: "Jesus'en bizitzea ezin leike idatzi" (Harnack).

b) Fedeak ez dauka Jesus'en bizitzea aztertu-bearrik.

Aurreko burubidearen aurka doa "Fedekeria" deritxon Kaier eta Bultmann'en jokabidea. Lenengoaren ustez jazokizun zeatz batzuk

ezarri leiz, baiña onek ez dauko garrantzi aundirik fededunarentzat. Fededunak ez dau besterik bear jazokizunak dauken fede-giroko uler-'mena baiño. Jazokizuna, Jesus il egin zala da baiña fededunak nai dauana auxe da: Eriotza orrek Gizona Jaungoikoagaz baketzea lor-iu dauala (Kor II, 5.19)..

Bultmann'en ustez, ondo dago Kondairako Jesus ezagutzea, baiña ezin geinke ezagutu, daukaguzan agiriak fede-girokoak cliralako, ez beste sinisgarririk. Eta gu salbatzen gaituana ez da kondairako Jesus ezagutzea, bere Mezua "kerigma" iragartea baiño. Ondoren lez, Jesus'en Mezua al dan neurrian "mito-giro"tik atera egin hfvir da eta berak benetan esan ebanera urreratu. Orretarako "esakeren kondaira" deritxon bide barria asmau eban. Jesus'en berbaldi balen agoz zabaldu eta gero tdatzi zirala diño eta agozko aldi orretan be Idflzki labur batzLik argitaratuta egozala (Ikusi VII gaia, BUP'eko 1° urtekoa); bidezkoa da ba, daukaguzan ebarrjelio-liburuak baiño lenagoko aldira jotea ela Jesus'en irudia agozko iragarpena kontuan dala osotzea.

d) Kondairako Jesus'en bilia jarraitzen dogu.

Bultmann'en ikasleak bere pentsabidetik urrindu egin ziran. "Esakeren kondaira" deritxon bidea aztertu egiten dabe, batez be lenengo aldietako alkartea lar asmatzaille zala diñoalako, fedearen izenean kondaira bera be aldatu egin ebela esanez. Orrelan sortu zan, lanerako oiñarri barri lez, "Idazketaren kondaira" deritxona. Onek agoz eta idatziz etorritako erak ondo bereizten dauz. Bide barri au ebanjelio-liburuen' idazlea^k zelan ulertu ebcn agoz artutako mezua, orixe aztertzen dabe, idazle bakoitzak Jesus'en esanak eta egiñak zelan ulertzen ebazan.

1956'an asita "Jesus'en bizitza" barriak agertzen aslen dira. Ez benetako bizitza izateko, baiña kondaira oiñarri dabela. Orain billatzen dana Jesus bera zelakoa zan da.

JESUS'EN KONDAIRA-GIROAREN AURREAN IRU EGOERA.

Agertu dogu Jesus'er! buruz kondaira arazoa. Eta arazo edo giro onen aurrean egoera batzuk agertzen doguz:

— Batzuk zalantzan. Argi-argi ez dagozan esaldiak esalcn dabez, esaterako, ez dakiguzala ziur Eukaristia irasi ebanean Jesus'ek esandako berbak zeintzuk diran, edo ebanjelioak ez dabela naikoa oiñarri eskintzen Jesus.en bizitzea idazteko...

— Beste batzuk arrituta geratzen dira esaldi orreik entzutean eta antziñatik artutako ulerbideak bnkar-bakarrik artzen dabez, sarritan Guraso Zarrak esan ebezan gauzak eurak be ukatzen dabezela eta Jesus'en esanak magnetofoiz artuak edo takigrafiz idatziak ba' litzakez lez eta ebanjelioko edestiai kronika edoartxibo'ko idazkien antzeko baiioa emolen dautsela.

— Beste b[a]tzuk, azkenez, begiak icfegi eta esaneko albo bi orretara sartu barik gauzak zelan azaldu billatzen dabe* Ebanjelioak kondairazkoak dira izan, bai, baiña ez da uste izan bear Jesus'en esanen eta egiñen ber-esate uts-utsak dirala.

EBANJELiO-LIBURUETAN FEDEKO KRISTO TA KONDAIRAKO JESUS BATERA AGERTZEN DIRA.

Ebanjelio-liburuen kondaira-balioa.

Ona emen oiñarri doguzan jazokizunak :

a) Kristiñauen lenengo alkartea ez da izen-bako alkartea, alkarte ondo ezagutua ta bereiztua baiño, ikusle izandako apostoluak zuzendari dirala.

b) Lekuko diran oneik ondo dakie testigantzaz agertu. bear dabena zeatz zaintzeko ta zabaltzeko euren erantzukizuna (Lk. 1. 1-4; Ap. Eg. 2, 32; 3,2-15; 5,32; 10, 39).

d) Ez da naikoa eurentzat zeatz zabaltzea, zabaltzen dana aldatu barik zaintzeko be, begiratu egiten dabe (Ap. Eg. 8,14; Kor. I, 11.23-35; 15, 1-9; Gal. 1. 11).

Lenengo ondorena auxe da: Apostoluak benetako kondairaardurea dauke, naizta izan ez Grezia la Erroma'ko giroan dan kondai-*ra* arrazoitua ta neurtua. baiña bai ba-dauke zintzo ta zealz esateko

ta zabaltzeko asrnoa. Errazoizkoa dan lez, ez dago aurka-jokorik kon-rinira-giroko ta fede-giroko arduren artean, fedearen gurarin Jesus'en esanak eta egiñak *zea\z* agertu ta zabaltzea dalako.

Best[n] afde batetik, eta batera, ebanjelio-liburuetan judatarren ela clendarren artean diran elerti edo literatura idazbide bardiñak aurkez~ten doguz, baiña ida2bide oneik ez doaz esaten dabttna egizkoa iztea-ren aurka. Esan geinke ba, ebanjelioak kondaira-girokoak dirala.

a) Oiñarriko araua: Ebanjelio-liburuak batera datoz oiñarrinn, baiña ez dauke bardintasun oso-osoa.

Orregaitik, ebanjelio-liburuak euren artean doukezan aldeak ikus-ten doguzanean, (batzutan uste izan geinke utsak cltrala edo alknrren nurka dagozela) auxe artu bear da konluan:

— Apostoluak dauken eginbearra, berben esangurea eta jnzoki-zunean rnuiña gitxienez zin^zotasun osoagaz agertzea da.

— Aldeak i2atea indartzen dauana (esaterako "azalpena" izan eta a2altzai11e bakoitxak bere ikuspegia eukitea eta bere idazkeraz idaztea).

— Ori kontuan dala, egiagaz eta astitsu egin bear da billaketea, "Jaungoikoak aurretiaz eukeratutako lekuko" onei sinisteko zio "uztiak daukaguzala aiztu barik. (Ap. Eg. 10,41).

b) Ikuspegi bereziak, ebanjelioen kondnira-balioa zalantzan ipin-Ir-ko, oneixek dira:

— Apostoluak euren edestia Pentekostes igaro eta gero edesten dabela, orduan dauken fede elduak eraginda. Eta ori arriskugarria ""an leiteke edestiak aldatzeko bidean: amets-girora sartu, aldatu. Baiña, ebanjeli-liburuak aztertzen ba'doguz laster ikusiko dogu apos-toluak ez dagozela arnesetan eta gauza onak bakarrik agertzen: Euren arteko bekaitza agertzen da (Mk. 9.33; Mt. 18.1; Lk. 9,46; 22, 24-30), kurutzearen misterioaren aurrean izan ebezan buru-laburkeriak ager-tzen dabez (Mt, 18,22...; Mk. 9,32; Lk. 9, 44; 18,32...); Apostoluen Egiñak liburuan au be agertzen da bein baiño geiagotan: Sanedrin edo

erri-batzak galazo egin eutsela Jesus'en izena iragartea, baiña iñoz ez da agertzen Jesus'en egiñak eta izatea aldatu ebelako saiakuntzarik.

~ Edestiak eta, batez be, irakatsia, entzuleak bear dabezan neurrian agertzen dirala Au be ez dago ebanjeiio-liburuen kondaira-balioaren aurka.

E-ntzule batzuk obeto ulertuko ebezan jazokizun edo berba batzuk, beste entzule batzuk, ostera, beste batzuk; batzui irakatsia berba batzukaz agertuko jaken eta beste batzui beste berba batzukaz; baiña beti onartzen ebezan eta Jesus'enak zirala jakiñik emoten jakezan.

Kondairako Jesus eta Fedeko Kristo.

Zalantza barik, Ebanjelio-liburuak ba-dauke ba kondaira-balioa, baiña batez be Nazaret'eko Jesus'egarl 'dauken fedea agertzen dabe ela Apostoluekaz bizi izan zan Jesus eurak simsten daben Kristo dala diñoe (Ap. Eg. 1,21-22; 2,22-24; 3, 13-16; 4,10; 4,18-20; 13, 27-33...) Orrexegaitik ez da fedearen aurkako ekintza kondairabideko azterpena egitea. Jesukristo Jaungoikoa ta. gizona dala-sLnisten dauanak kondairan eta teo'lojian aurkit£4n'dau Jesus'en nortasun aberatsera eltzeko bide bikotza: Kondairak jazokizunen erakundea ezagutzen lagunduko dautso eta teolojiak erakunde ort jantzi egingo dau azurrai mamiña ta gogo-bizia ezarriaz eta jazokizun orreik gaur bizi garanontzat dirala agertuz.

Ona emen adibide bakar bat:

— Ebanjelro-liburuen azpian dagoan kondairak, Jesus Erreiñua iragartera datorrela diñoskue (Mk. 1.15) oraindiño azten dagoan erreiñua (Mt. 13, 31-32) eta zuzenak pekatariakaz batera barruan daukazana (Mt. 13, 24-30);

8erak bere burua Errege iez agertzen dau, baiña ez dau onartzen erri-aurrean Errege lez agertua izatea (Jn. 6,15); orreian esan gura dau bera ez dala politika-giroko erregea eta ez dauala ezarri nai, besteen antzeko erreiñu bat (J. 18,36); baiña Jesus'ek erlejiño-giroko ikuspegia agertzen dau Aitagazko uste ona oiñarri dala; Tenplua ta Legea ez

dira naikoa Aitaren naia egitean agertzen dan Jaungoikoaren eta urko lagunaren rnaitasunaren ordezkoak izateko. (Jn. 4,38), besteai laguntzeko dn Aitaren naia (Mk. 10,45); ori dana da Jesus erriko zuzendari diran fariseoen aurrean eta aurka jarten dauana; aurka izate au azkenean isillean artzen daben Jesus eriotzara eroateko erabagian amaitzen da; Sanedrin'ek edo erri-batzak lege-austea diran berba ta egiteakaitik epaitzen dau eta eurak eriotzarako epairik ezin-emonik, Erromatarren agintari zan Pilato'gana eroan eben. Onen aurrean beste salakuntza batzuk agertu erlejiño-arloko salakuntzak alboratu eta politika-arlokoak atera ebezan. Pilato'k epaia onartu egin eban eta kurutze balen josila il eben. Oneik dira kondairako jakingarriak eta Biblia'tik kanpora dagozan beste jakingarri gitxi batzukaz batera datoz.

— Fedeak eta teolojiak azaldu egiten dabez jazokizun oneik: Jesus errubakoa da egiten dautsoezan salakuntza orreitan, bere eriotzea onartzen dau ortxe ikusten daualako Aitaren naia, bere bizia Aitari eskintzen dautso gizonen pekatuen ordain lez eta bere eriotzea bide dala gizon guztien eta Jaungoikoaren arteko bakeak egiten dauz, il zana bera, berbiztu egin da.

JESUS, BESTEEN LAKOA EZ DAN KONDAIRA.

Jesus'eri buruzko jakingarriak

Urreratu gaitezan bizi izan zan eta il zan Jesus onengana. Ariñeko begiratzea egingo dogu, baiña ez alperrekoa. Izan be ez jakuz orain naikoa lendik dakiguzan erantzunak. Eta Jesus'egana urreratzen gara teolojia'ren ikuspegiagaz sinistedunak garalako. Auxe da, labur-labur, kondaira.

Bi *m'illa* urte *inguru d'ira,* Tiberio Agintari Nagusi zala, *Errorna'ren* agintaritza Palestina'ra be eltzen zan aldian, Belen'en jaio zan Jesus. Judea-aldean, aurretiaz iragarrita egoan lez. Baiña bere ume ta gazte-aroa Nazaret'en igaro ebazan, Galilea-aldean, eta lurralde au, naizta erromatarren rnenpean egon. askatasun aundiagoaren jabe zan. "Aro-(zaren Semea" lez ezagutzen eben eta bere ama Maria zan. Juda'tarra jaiotzaz eta aitaren aldetik Dabid'en Ondorengoa, baiña bizi-lekuz galilea'koa zan. Eta csku-langillea zan ezkero, bere aldiko gizartean erdi-maillakoa edo beragokoa zan.

Gauza gitxi dakiguz bere ume ta gazte-aroad buruz. Baiña ez ain gitxi Juan'ek Jordan ibaian bateatu ebanetik aurrera. Palestina errialde txiro ta azpiratuan Mesias askatzaillea laster etorteko lez itxaroten zan. Bateatzailleak, bere lekaide-giroa itzita, basamortuan antzunazo eban bere abotsa: "Egun aundia dator. Biurtu zaiteze": etaJuan' ek eskatzen eban biurtzearen ezaugarria. Bateoa zan. Jesus bateatu zanean gauza berezi bat jazo zan: Jaunaren Espiritua jatsi zan bere gaiñera. Lau ebanjelariak emoten dautsoe garrantzi aundia jazokizun oneri. Ortik aurrera Jesus'ek bere zeregin berezia asi eban, baiña bere iraga'pena ez zan Juan'enaren antzekoa... Juan'ek itaunlariak bialdu eta Jesus'en bera ete dan Mesias itauntzen dautsoenean, auxe izan zan erantzund (iñok itxaroten ez ebana. naizta bakoitxak bere neurriko Mesias bat itxaron): Zoaze eta esan egiozue Juan'eri znr ikusi eta entzun dozuen; itsuak ikusi egiten dabe, gorrak entzun, ildakoak berbiztu eta txiroai Barri Ona iragarten jake: eta zorionekoa nigan gaizpiderik artzen ez dauana" (Mt. 11,2-6).

Mesias lez agertzen da

Jesus'ek dakarren mezua ez da Juan'ena lakoa: Jaungoikoaren Erreiñua da (Ikusi BUP'eko 1° urtean VIII gaia). Eta, bateoa artuondoren, "Espirituak Basamortura eroan eban Jesus, txerrenak aztertu egian". Iñoz ez dogu jakingo zeatz-zeatz basamortuan zer jazo zan, baiña lentaldien edestiak argi emoten dausku Jesus'en erabagiaren barria. Jesus'ek auxe agertu eban: Bera ez zala izango Mesias gauza-zalea dirua oiñarri dala, eta ez azti-antzeko Mesias aztikeriak egin eta jentea beraganatzeko, eta ez Mesias politikua be indarra oiñarri dala agintzeko. Eta bere erabagiak eriotzara eroango dau Jesus. Izan be almenaren, diruaren eta atsegiñaren gurariakdira mundua daroen indarra. Jesus bizi zan mundu aretan, almena Erroma-tarrak, abadeak eta talde txiki batzuk euken eta Jesus'en mezua aurrezaurre joan zan onein aurka.

Jesus bizi zan mundu aretan, ekonomi-indarra gitxi batzuren eskuetan egoan eta Jesus txiroen alde agertzen *dñ^e^n,* gitxi orreik laguntzaille izango dira bera iltea eskatzeko. Jesus'en mundu aretan ba-egozan batzuk atsegiña baiño besterik billatzen ez ebenak: Saduzeoak, Herodes... oneik be Jesus'en Mezua alboratu egin eben eta

eriotzea berari ezarteko alegin egin. Eta ez uste izan indar oireik . txarrerakoak ziranik, baiña bai errez biurtzen dirala txarrerako bidera personak gidatzeko norabide eurak bakarrik biurtu eta batzuk beste batzuren menpean *ipinteko* bide *izaten diranean.*

Jesus Mesias lez agertzen da. Baiña ez guztiak itxaroten eben Mesias lakoa. Eta berak, gizon aske lez, aurrera daroa bere erabagia.

Jesus'en berezitasun bereiziak.

Aginpidez egiten dau berba: Bere irakatsiakaz arrituta egozan, aginpidedun lez berba egiten ebaiako, ez idazlariak lez" (Mk. 1, 21-22). Jesus'ek argi agertu nai eban bere mezua, zer diñoan ondo dakian batek lez egiten eban berba, esaten dauana esateko eskubidea daukonak lez. Idazlarien eta Fariseoen esaldiak zuzendu egiten dauz (Mk. 7,9-13). Eta, bera legearen aurka egon ez arren (Mt. 5,17..) zuzendu ta zabaldu egiten dau legea (Mt. 5. 21-48).

Askatasunaz ekiten dau. Bere askatasuna Aita'gonako zintzotasunetik sortzen da. Aita'ren naia ta bere Erreiñua dira arduragarri bakarrak. Orregaitik Jesus askea da:

— personen aurrean: ez da aundikien aurrean makurtzen (Lk. 13,32), gizarteko ikutu-ezin diran gauzak alboratzen dauz eta bere Amabien taldea osotzeko jokera ezbardiñetakoak artzen dauz;

— bere sendiaren aurrean: gurasoai atsekabea emon arren, TenpJuan *geratu zan* amabi *urtekoa zala* (Lk. 2.41...) bere senideak *ez* dabe nai berak bide orretatik jarraitzea (Mk. 3, 29-21); berak bere zeregiña betetea sendia baiño aurrerago ipinten dau (Mk. 3, 31-35). Guztiok gagoz sendiaren menpean eta ondo dakigu gauza gaitxa izaten dala sendiaren aurrez jartea...

— aundikien aurrean. Almena, dan lakoa dala, beti izaten da beste batzuk erabilteko. Fariseoek txerrena daukala-ta salatu eben, Bera txerrenak baiño aundiago agertzen dalako (Mk. 3.22);

Zapatuetan mirariak egiten ebazalako Legea ez ebala beteten salatu ebenean (Mk. 2, 23-28), bere adiskideak ez zirala adu oneko gentea

esan eutsoenean (Mk. 2,15-17), Jesus'ek askatasunaz jokatzen jarraitzen dau naizta inguruak aurka egin. Pilalo bera be Jesus'en aurrean ez zan gustora aurkitzen (Lk. 23, 1-7) eta bere bidean izan daitekezan arazoak kentzeko, Herodes'egana bialtzen dau Jesus Galflea'tarra zan izan be eta azkcnean Jesus ilteko agindua emoten dau, bere erreiñua "mundu onetakoa cz dala" jakin arren: Herodes berak be (Lk. 23,8} eta saduzeoak eta Herodes'tarrak (Mk. 22,15-22; eta 23, 33; Jn. 8, 1-11) eta zeiotak (Mt. 22,21) Jesus eurakana ekarteko alegiña egiten dabe. 8aiña Jesus'ek bere bideari jarraitzen dautso beti. albokoen ekiñai eta maltzurkeriao jaramonik egin barik.

Jesus'en zeregiña ta mezua.

Jesus askea da eta askatu egiten gaitu. Benetako askatzea dakar berak: iege itogarrien morroiUatik askatzea, (Lk. 11,38; Mk. 7. 18-19(. gizona barruan menpcratzen daben esp'tritu zikiñetatik (Mt. 8,16; 28-34), eriotzarako diran gaisoetatik (Mt. 9, 25; Lk. 7, 14-15.) baiña. batez be, pekatutik (Mt. 9. 2-6; Lk. 7, 48} (Jn. 8, 34-36). Jesus katiguak eskatzera eta gizonari galdutako duintasuna biurtzera dator (Lk. 4, 18; Mk. 5,15).

Zuzenbideko mezua. Jesus'ek ondo daki zuzentasun barik ez dagoala askatasunik: Iñor ezin leiteke askea izan, morroitza itzi barik. Jesus'ek okerkeria dakarren diruaren esiak alboratu egiten dauz: Argi-argi agertzen da txiroen alde. (Lk. 6.21...) eta bere deia, Zoriontasunak azaidu ebazanean, niri iragarteko bide argia da eta aberatsen aurk3 agertzen da (LU. 6, 24-26) dirua banatzeko dalako; eta txiroakaz bat egiten dau bere burua (Mt. 25.34...): Nire anai-arreba txikienari egin zeuntzena, neuri egin zeunsten". Aundikieri aurkako bere jarrerea almenik ez daukenen alde jartzea be ba-da. Baiña makalen artean be ez dira guztiak bardiñak. Jesus txiroenak diranen ondoan dago: Samaritarrak, legenardunak, emagalduak, pekatariak, jentillak. zargabatzailleak, bere aldiko alboratu guzliak. Eta emakurnea alboratzen eban gizarte aretan, emakumeen alde jokatzen dau, errez gizonen menpean jaustekoak diralako (Mt. 19, 3-12} eta emakumeai bere taldean be zeregiña emoten dautse.

Mirarfak egiten dauz. Ebanjelio-u'buruetan *agortzen diran* mirariak gitxi edo naikoa gitxi izan arren, (Ikusi BUP'eko 1° urtean X gaia eta urte onetako VII gaia), ez dago zalantzarik Jesus'ek mirariak egite arrigarriak egin ebazala, eta mirarietan onuradunak batez be txiro.ak izaten dira... izan be mirariak Erreiñuaren ezaugarri eta askatzearen iragarpen dira eta argi agertzen dabe erreiñua ez riala itz utsfl, benetan etorri dala.

Maitasunaren legea. Jesus'ek agindu bateri baiño ez eutson esan bei e agindua: Maitasunaren aginduari. Dere erreiñuaren eskari bakarra Jaungoikoa ta urko laguna maitatzea da. Maifasun au orokorra da, guztientzat eta ez adiskideentzat bakarrik (Mt, 5, 43-47) bere Erreiñua be orokorra dan lez. Eta maitasun ori zeaztua da, ez buru ulspzkoa, egiteetan bete-bearrekoa. Agindua au Moises'en legea baizen \irra izan arren, bete-betean agertzen da. Jesus'ek eredu lez bere burua agertzen dauanean: Bera baiño lenago "zeure burua lez" iñoan aginduak eta berak "neuk maite zaituedan iez," esa eban.

Jaungoikoari "Aita" esaten dautso. Juda'farrak Jaungoikoari "Jabe" izena emoten eutsoen, baiña itzaltasunagaitik izen ori ez eben iñoz be esaten eta ordez "Adonai" ipinten eben. gizona Jaungoikoagandik urrin dagoala agertzeko. Baiña Jesus'ek etxeko lez "Aita" esaten dautso. Auxe da Jesus'en berezitasuna. Auxe da ikasleak ainbeste arrituta izten ebazan gauzea, orrexegaitik Barri Onaren liburuak gerkeraz idatzi arren, Jesus'ek erabilli eban Aram-erazko itza artzen dabe: "ABBA". Gure berben artean gien urreratzen jakona, umekeri-antza euki arren, "Aitatxu" da. Baiña berba onek agertu gura dauana ez da umekeri bat etxekotasuna baiño. Orrek esan gura dau Jesus'entzat Jaungoikoa ez dala bere aldikoak uste eben lakoa; eta bere burua be Jaungoikoagazko artu-emonetan beste era batera ikusten dauala: Bere semea da baiaña ez besteak diran moduan. Artuernon berezi au, Jesus'ek bere Aitagaz daukana, alkarren barri sakon-sakon aukitetik dator (Mt. 11,27). Orrelan be, Jesus Jaungoikoagaz artu-emon bartukoian eta jarraikoen dago eta orixe agertzen dauskue Ebanjelioak, otoitz zelan egiten eban diñoskuenean (Lk. 6,12; 11,1)

Kondaira berezia

Jesusen berbak eta bereegiteak aldunen aurrean jarri eben bera: Ez dirua, ez atsegii^a, ez almena. guzti orrek norki batzuren eskuetan

eta gizarte-mailla ezagun batzuren arloan zirala, ezin geratu zeitekezan bare-bare Jesus'en aurrean. Aurka jarte au izan zan Jesus iltera eroan ebana. Ondo dakigu ilte ori zelan etorri jakon (Ikusi BUP'eko 1° urtean XII! gaia). Ba-dakigu baita, bere eriotzeagaz Jesus'ek pekatutik salbau ginduzala, Jesus'en eriotzea ekarteko bide izan zan pekatu orre.attk. Baiña bere arerioak eurek be irudilu ezin ebena, auxe da: Benetako Mesias il ebeia, ez politikua, ez aztia eta ez gauza-zalea ez zan Mesias bat: "Jabe'ren morroia" zan Mesias (Is. 42. 1-4; 52,13-53): Almen bakoa, oso-osoan guztiai laguntzekoa, aundikeri-bakoa eta be-maillakoen aukeran dagoana, gizonen bear-izar>ai buruz arduratua, baiña zabala, Jaungoikoaren ondasunetara la almenera makurtua.

KRISTO JAUNGOIKOA TA GIZONA.

Jesukristo'ren berbizkundeak dakarren argitasunagaz, gizon eta Jaungoikoa lez agertzcn da. Baiña, zelan alkartzen dira izate bi oneik? Ikusi dagigun, kondairari apui bal jarraituz:

* Lenengo gizaldietan, gauzakia bera "txarra" dala uste ebenean, ezir\ ulertu eikean Jaungoikoa gizon egin zeitekela: eurentzat gizon eg'te ori itxurazko gauzea baiño ez zan. "Doketak" esaten jake (Gerkerako Dokein'etik artuta antza) Kristo'k gizon-antza euka'a esaten dabenai, oneik Kristo'knekeak igaro eta ilten zanaren antza artu ebala diñoe, baiña benetan ez ebala nekerik. ez eriotzarik, artu.

Ez da ori Eleizearen eritxia. II gizaldian esaten eban Antiokia'ko Iñaki Deunak, Jesukristo'k benetan urten ebala Dabid'en endatik, benetan jaio zala Birjiña bategandik eta benetan tzan zala gugaitik bere aragian untzez zulatua.

* Serne-ordekoaren aldekoak, ostera Kristo Jaungoikoa zala ukatzen eben eurentzat gizon bat da, naizta Jaungoikoak era berezi baten bere semetzat artua izan. Eta seme-ordekoaren aldekoak daukan bide bardiñean Arrio'k be Kristo ez zala Aitaren moduko Jaungoikoa esaten eban, naizta Kristo izaki guztien artean lenengo ta osoena izan, ez zan "Lenengo maillako" Jaungoikoa, aitaren mailla beratakoa.

Nizea'ko Eleiz-Batzar Nagusiak (IV gizaldian) Argi agertu eban Eleizearen pentsabidea: "Jaungoikoagandik Jaungoikoa, Argitik argia,

Benetako Jaungoikoagandik benetako Jaungoikoa: sortua, ez egiña. Aitaren izate berekoa".

Apolinai 'ek agertu eban arazo au (IV gizaldian) Eta urtenbidea aurkitzeko aikartu bear ziran bietatik bat kendu egin eban. *Gizona* ta Jaungoikoa izatea, bereak ezin daitekezela izan uste dau. Ori da, Kristo benetako Jaungoikoa dala, baiña ez gizon osoa. Apolinar'ek diñoanez, Kristo'k gizon osoa izateko arimea bear eban eta arimearen ordez Kristo'gan Berbearen Jaungoikozko notiña dago:

Atanasio Deunak diñoan lez, Kristo'k orimarik izan ez bo'leu. ez lilzakean gizon osoa izango. eta gizona be ez: ezin izango eban gizon lez. cz pentsau eta ez maitatu.

* Nestorio'k, beste ertz baten agertu eban arazoa (V gizaldian) eta esaten eban Knsto oso-osoan Jaungoikoa ta gizona zala bo'ña aldc biok beregan bat egin barik eta notin bi zirala. Bere ustez Maria Kristo'ren Ama bai ba-zan, baiña ez Jaungoikoaren Ama.

Efeso'ko Eleiz-Batzor Nagusiak (V gizaldian) argt agertu eban Krtsto Persona bakarra zala: Jaungoikozko norkia izan be. eta onek oso-osoan arCu ebala giza-izakia.

* Eutikcs'ek (V gizaldian) Kristo'k izoki bakar bat eukala esan eban, Apolinar'ek esan ebanari orretan jarraituz. Bere ustez giza-izakia izan ezkero, au Jaungoiko-izakiak beraganatuko eban "itxasoko urak bere gaiñera jausten dan ezti-tantadea" beraganatzen dauan antzera. Oneri "monofisismo" edo izaki-bakar zaletasuna esalen jako.

Kaltzedonia'ko Batzar Nagusiok {V gizaldian) onelan azaldu eban Kristoren misterioa: "...Seme bakar bat bera autortzen dogu, Jesukristo gure Jauna, osoa Jaungoikotasunez eta osoa gizatasunez, benetako Jaungoikoa ta benetako gizona, errazoi-bideko arimaz eta gorputzez osotzcn dana. Jaungoiko lez Aitaren izakide, gizon lez gure izaj<ide, gure antzeko danean, pekatuan *izan ezik.* Gizaldiak baiño len Aitagandik sortua Joungoiko iez, baiña azkenengo aldi oneitan gugaitik eta gure salbamenerako Maria Birjiñogandik jaioa, gizabidez berau Jaungoikoaren Ama dalo".

Labur esateko. Jesus benetako Jaungoikoa ta benetako gizona da. Ikusi dogu zelan, aldien joanean, alde bi orreik alkartzeko gizon batzuk Kristo'ren gizatasuna aldeztu daben, beste balzuk ostera, bere Jaungoikotasuna; eta okerreko bidea artu dabe, btetank bat kentzekoa artu dabenean. Eleizeak bakarrik eutsi dautso eta eusten dautso, Berbizkundeak ziurtatu dauan gure tedeari: Jesus Jaungoikoa da eta gizona be ba-da.

KRISTO, KONDAIRAREN OSOTASUNA.

Orain, gure guarkotasuna onetan, Berbizkundearen eta parusia edo szken-etorrerearen bilartean gagoz. Teologoak "Eteizearen aldia" esaten dautsoena da au, izan be, gure kondaira Kristo'ren gorputz ezkulua osotzen dan aldia da. Azken-etorrea edo parusia kondairaren azkon-muga da Eta ez da zertan izan azken ondomendizko bat, gizadiaren "iraupenik luzeena"gaz batera amailu daiteke eta orrexegaitik izan daike gizadiak almena, oso-osoan Jaungoikoagana zabaltzeko.

Auxe da Teifhard de Chardin'en oiñarnzko mezua: Izadiaren aurrerapenak bidea egin dau munduaren asieratik (kosmojenesis) gizonarentzat bizitoki izango zan mundua lortzetik. gizonaren asiera edo antropojenesisera edo gizona osotzen dagoan atdira; baiña au ez da azkena: Kristo'ren asierara eldu bear dau eta emen aurrerapena, Jaungoikoaren indarrez. Krislo'gan batzen da eta Kristo'k aurrerapenari norabide barria emon dautso. B\de onetatik jarraiUiz, gizadiaren aurrerapena ez da jazokizun otza edo aurkakoa kristiñauarentzat, bearrezko dan baldintza bat baiño, naizta beste barik natkoa izan ez, Jaungoikoaren Erreiñuaren azken-etorrerara altzeko. Kristiñauak, kristmau dalako, gizonaren aurrerapena biMatu bear dau, jakitunak baiño gogotsuago edo Marx'en jairaitzailleak baiño arduratsuago, edo ..

Baiña itzi dagigun alde batera Teilhard'ek bere ikuspegiagaz agertzen dauan arazoa, arazo korapillotsua teoloji. filosoli ta jakituri-aldetik eta ez daukagu beste biderik au onartzea baiño: bere pentsabidean, jakituria ta erlojiñoa. aurrerapena ta kristiñautasuna, ez dagozela arerio lez alkar begiratzen, eta bai batero billatzen, alkar arrituta. euren ikuspegiak bateratu egiten clirala. Beste batzuk billatuko dabe. eta egokitasunez billatu be, olako alkartzea beste bide batuk artuta.

'Tfiilhard'en ustez alkartasun ori ez da aurkitzen arloak bananduta, dann gizonayan batuta baiño: "Jakituriak bakarrik ezin aurkitu daike Kfisto, baiña Kristo'k Jaktturi-eskolan gure biotzean jaioten diran gurariok bete egiten dauz".

B) NAZARET'EKO JESUS'EN ELEIZEA

AU DA ELEIZEA?

Erdr-maillako Ikastegi baten *dirrtn* ikasleai, Eleizeari buruz itaunketa bat egin dautsegu. Erantzunak batukeran, iru gai onein inguruan pillatu leikezela uste izan dogu:

Eleizea gaurkotu barik dago

Beti doa jazoeren atzetik eta jokabidecn aurka. Gure muncluan, izan be, jokabide aundi bi dagoz eta euren artean banatzen dabe mun-> dua: Banaka-jokoa ta alkarte-jokoa. Eta Eleizea jokabide bi orreitatik urrin bizi da. Eleiz-agintaritza sendo daukalakn, ezin izan alkarlegirokoa eta bere jokerea itxia dalako ezin lortu bere barruan askatasun osorik.

Eleizeak munduari gaur eskintzen dautsonak, ez dau balio.

Lenago eskolak, gaiso-etxeak eta olakoak eskintzen ebazan, baiña orain besle eiakunde batzuk eskintzen dabez orreik. Eta beste alde batetik. Eleizeak eskintzen dauana salbamena ba'da, askok uste dabe gizonak ez daukala salbamen-bearrik, ez dalako errudun eta ez dagoalako kondenauta.

Eleizeak ez dau bere burua argitzen.

Oiñoene^, Batikano'ko II Eleiz-Batzar Nagusia egin zanetik, joka-

bide ezbardin bi sortu dira: Lengoari begira dagozenena eta Batzar Mngusia eginda be, Eleizea ez daia aurreratu bear dan beste, uste dabenak, oneik eleiz-agiriak illunak dirala eta Eleizea ez dala zintzoa ebanjelio-bidean uste dabe...

Alegindu gaitezan arazo onei erantzuna emoten. Baiña, orretarako, gai onetara ezeren bifdur barik sartu bear da, bildur orreik beti izaten dira egia ezagutzeko eragozpen. Urreratu gaitezan Eleizeagana. aurre-usteak alboratuta, dan lakoa bera ulertzeko, bere utsakaz eta bere argiakaz. Bera dan lakoa ikusteko Eleizeagana urreratu, besle barik.

DIRU-TXANPON BATEN ALDERD! BIAK.

Guztiok dakiguz Eleizearen akatsak eta argitasunak. Norberak zelako jokabidea daukan, alde bata edo bestea ikusiko dau. Baiña egoera baretua artu bear da, utsak eta argiak begien aurrean dirala, batzuk ontzat artzeko eta besteak ezezpenaren bidez aztertzeko.

Orregaitik, asikeran bertan, oar garrantzitsu bat: Eleizea ez da beste barik kondairako jazokizun bat. Egia da. kondairako jazokizun lez "aztertu" geinke. Baiña ori ez litzake izango Eieizea ulerlzeko bide egokia.

> "Gizarte agintariduna eta Kristo'ren Gorputz ezkutua dan lez, alde batetik ikusten dan batzkundea eta bestetik gogo-giroko alkartea dalako, Lurreko Eleizea eta ondasun zerutarrez aberastutako Eleizea, ez dira gauza bt, gai asko dauzan yauza bakarra baiño, giza-gaia ta Jaungoiko-gaia barruan dauzala.
>
> Batikano'ko II, Erripn Argi 8.

Diru-txanpon baten alde bien antzera, izakera bi oneik ezin izan daitekez bata beste barik: Olako alde bateri jaramon egin ezkero, besteari kalte egiten jakola. Eleizeak dauan aurpegi benetakoa ta osoa antz-aldatuta geratzen *6ñ.*

— Batzutan Eleizeak emoten dauzan gaizpideen aurka jarten gara, Eleizea "santuak" osotzen dabela esanda, iguingarriak diran aita santu ta gotzain batzuk zaintzen dabenaren aurka... Orduan Eleizearon utsak, Eleizatik urtenda bete nai izaten doguz... "Bere lekuan czarrita" dagoan Eleizea alboratzen dogu, olakoaren barruan ezin daitekela Ebanjelioa bete esanez eta orduan "gogo-alkartea" dan Eleizara joaten gara, eta or balio, bakoitxak Jaungoikoagaz daukaguzan artu-emonak baiño ez dabe balio... Eleizatik datozen aginduak alboratu egiten doguz, bizitzarako era bakarra ebanjelioa dala esanez...

Baiña ikusten da orren aurkakoa dan jokabide bat be, "agiriko" Eleizeari garrantzi aundia emoten daulson jokabidea. "agiri ez dan" Eleizea baztertzen dauana. Orrelan Eleizea, gure fedeak dauan bizitzari erantzuten ez dautsoen arau eta oiturak baiño konluan artzen ez dauzan erakunde biurtzen da. Aita Sanluak eta Gotzaiñak zamtzen daben alkarte baten barruan gagozela esaten dogu eta aiztu egiten dogu fede-bizitzea Jaungoikoaren berbeaz janaritzen dala eta otoitzaren eta sakramentuen bidez azten dala.

Misterioa dan Eleizea era Erakundea dan Eleizea ez dira gauza bi. bat bera baiño. Gaurko munduan 8arri Ona agertzeko deitua dalako, bere agiriko erakundea izatez-goitiko zeregiña beteteko bear dan lakoa izango da. Eta orrelan, ez da ikusten dan Eleizea alboratzen: Eleizeak bera dan lez, ez dauko izan-bearrik; bere izate osoa Kristo'gaz dauzan artu-emonetatik dator eta berak Kristo'ren misterioa ikusgarri biurtzen dau, bera da mtsterio orren ezaugarri. Bera ezaugarrt zintzoa izango da. artutako zeregiña zintzo beteten dauan neurrian. Orrexegaitik Eleizearen gazpideak aundiagoak dira. Eleizea bera, dana dalako. beti dago aztertzerako deia entzuten, eta bere burua biurtzen. Ara zer diñon Batikano'ko I! Batzar Nagusiak:

> "...Eleizeak Espiritu Santuaren indarrez bere Jaunaren emazte zintzo iraun arren eta beti munduarentzat salbamenerako ezaugarri loz agertu arren, ondo daki bere kondaira luzean bere alkarkideak, abadeak naiz laikoak, ez jakozala beti zintzoak izan Jaungoikoarer. Espirituari".

Gaudium et Spes 43.

Izan be, Eleizeak izan dauzan makaltasunak ez dabe zuritzen jokabide gogorra eta ez dana ontzat artzen dauan jokabidea be: Bere • *izate* berezfaren barru-barruan *garoez,* Kristo'rt dautson zintzotasuna agertzen dabe zuzenean eta okerrean, bere Jaungoikozko ta gizonezko izatea, alde bi orrek banalu-eziñak dirala.

ELEIZEAGANA URRERATZEN GARA,
ERITXI ARTURIK BARIK.

Baiña zer da Eleizea? Auxe da ezelako eritxi-artu bartk erantzun l>o«ir dogun itauna. Eta ori lortzeko aurrettaz beste ilaun oneri erantzun bear dautsagu: Zer diño Itiin Barriak *Eleizcari* bu-uz? Esan geinke Jaunaren Erreiñua la Eleizea gauza bar bera dirala?

Eleizea ta Jaunaren Erryiñua.

Balikano'ko I i'ak argi diño:

"Orregaitik Eleizeak, bere iraslearen doiakaz aberastuta eta maitasunezko, apaltasunezko eta ukapenezko bere aginduak betetuz, Erri guzlien erdian Jaungoikoaren Erreiñua iragarteko eta ezartekn ayindua artu dau eta lurrean Erreiñu orren azia ta asierea bera da. Ori egiñez bera, apurka aundi egiten dan artean. azkenera eldu dan Erreiñuaren gurari biziagaz dago".

Lumen Gentium 5.

Eleizea eta Jaungoikoaren Erreiñua ez dira ba gauza bat bera. Bat izate ori oso-osoan lortuko da. aldien azkena datorrenean.

Goian idatzi dogun *klatz-zatilik auxe* atera geinke: Eleizea, Kristo'ren zeregiña kondairan ayertzea dan neurrian, Jaungoikoarsn Eireiñuaren eusgarri bat dala; eta Eleizea Erreiñu ori dala orren betetze osoari begira dagoalako. Orrelan ba, izatera eidu danaren eta lorlzeko daukanaren bitartean dan larri-aldinn dago Eleizearen brr^-zitasuna eta orrexek bultz egiten dautso bfdean *aurrera* j'anaitzeko

Jaungoikoaren Erreiñua (Ikusi BUP'eko 1 urtean VIII gaia) ez da ba lengo aldian igaro dan zerbait; orregaitik diñogu Erreiñua emen gure artean dagoala oraintxe, baiña ez dala oraindiño oso-osoan agertzera eldu: Orregaitik ez dira oso-osoan bat Erreiñua ta Eleizea. (Ikusi BUP'eko 2n. urtean I ta VI gaiak). Eleizeak, bere zeregiña zintzo beteten dauan neurrian, ikusgarri biurtzen dau Erreiñua gure artean, eta bizkorrago urreratzen *6a* Erreiñuaren osotasun osora. Eta. bestetara, bere zeregiña zintzo beteten ez dauan neurrian. Erreñua emen izatea ezkutatu eta bere betetzea atzeratu egilen dau.

Baiña... Eleizea zer da?

Alegindu gaitezan orain itaun oneri erar.tzuten, Bat'kano'ko II Batzar Nagusiak Lumen Gentium Agirian eto Eleizeari buruz diran beste agiri batzulan agertzen dauan gogoari jarraituz.

Elei/ea Kristo'gan Jaungoikoak egin dauan dei bateri erantzuna da Jaungoikoarer. Lan "ezkutua" oiñarria bere naimena dala. Ez dogu ulertu bear Eleizea kondairaren edo burutasun orrek berotu ebazan gizon batzuk osotzen daben taldearen ondoren lez Jaungoikoak "...Kristo'gan sinister, eben batzuk. munduaren asieratik iruditutа egoan Eleizan batzea erabagi eban..." Auxe da sustraian Eleizearen jatorria.

Jaungoikoaren nai au Kristo'gan agertzen eta belelen da. Kristo da Eleizearen oiñarria bere bizitzan eta batez be bere Pazko-Misterioan, ortxe agertzen dalako osoan bere laguntza ta gizonakanako maitasuna. Maitasuna ta laguntza dira Eleizearen jatorria eta Eleizan dagozenak. Eleizearen bidez eltzen gara Jesus'egana. eta Jesus'en bidez Aitagana.

EleUea Espiritu Santuak deitua da ela onengan dauka bere bizitza-indarra, kondairan zear egin bear dauan bidean lagun egin dagitson: Eleizearen aldia, Espiritu Santuaren aldia da.

Eta Eleizearen giltzarri amabien taldea da. Oneik aukeratu ebazan Jesus'ek eta onein gainean eregi eban Eleizea. Apostoluak. pazkojazokizuna bete ondoren eta orren testigu lez. argi agertzen dabe

Eleiza lez dauken nortasuna. Eurak izan ziran Espiritu Santua lenengo artu eta Espiritu orrengandik Barri Ona zabaltzeko indarra a: iu ebanak: Auxe da Eleizeak kondairan dauan zeregiña.

Eleizeak, mundu guztira begira, zabatik dagoala, orokor lez ikusten dau bere burua: Gizon guzliak dira Barri Onaren eta orren onuren artzailleak. Ortik sorlzen da Eleiz-Alkarteak bizi dauan maitasunaren ezaugarri dan batasunerako deia. Batasuna ta maitasuna anaitasunean açertu bear dira, emoten diran laguntzak alkarraqaz lotzen dauzala eta ondasunak alkar banatzen dirala. Ikuspegi onetatik begiratuta. Eleizea Jaungoikoaren Erria da: Barri Ona iragarteko deitua dan erria, Jaungoikoak *mailalua,* Kristo buru *dauan c\a gizonat* errikide izoteko dei egiten dautsen erria; erri onen zerogiña ouxe da: Barri Ona zabaldu, kondairako jazokizunak aztertu eta ondasunen alkar banalzea bete. Erria au, gaiñera, Kristo'ren gorputza da, sinistedun guztiak gorpuzkide dirala eta Kristo buru dauala, Kristo'k berak batzen dauz askotariko gizonak gorputz bakar baten lez ela gorputz orretan gizon h.ikoitxak bere zeregiña ota emon-bearra laguntza dauz, guztiak bat izatera deituak dirala eta guztien artean maitasunaren eta alkar-lanaren artu emonak sortzen dira.

Eleizeak mundu onetan bere zeiegiña berbearen bidez (berbeak salbatzearen jazokiauna eguneratu egiten dau) eta Sakramentuen bidez (oneik bizitzearen barruan agertzen dira salbamenezko ekintza tez) beielen dau.

ELEIZEA ALDIRIK ALDI.

Eteizea kondairaren bidean aurrera doa azken-egunera eldu arte. Eta kondairaren bidean beteten da aurreko zatian agertu dogun Eleizearen burubidea, eta era askolara agertzen da. Ez, gero Eleizea bera aldatzon dalako. agertzeko erea da aldatzen dana, ez besterik.

Apostoluen ondoren izan zan aldiko Eleizea.

Iru ezaubide artuta zeaztu geinke Eleizearen irudia: a) Eleizea Eskutuki lez ikusita, Jaungoikoaren erabagi ezkutuak nai izanda,

Kristo'gan alkarte lez bere burua ikusten dauala; b) Biblian agertzen diran irudien bidez (Jaungoikoaren Erria, Kristo'ren gorputza...) agertzen da Eleizea zer dan; c) Ezaugarri ta agerbide batzuk artuta ager tzen da obeto Eleizea zer dan eta zer egiten dauan (Pedro'ren itxasonlzia...)

Gero Eleizea bid^ barri baten antzera agertu zalako, Errorna'ko Aginterriak aurrean erabilli eban (Ikusi BUP'eko 2n. urtea, II gaia) eta ori agei tzeko be irudi batzuk artzen dauz, oneik bear ba'da Eleizatik kanpoan dagozenentzat ez dauke argibide aundirik, baiña baraian dagozenentzat esangurez bete-beterik dagoz. Irudi oneik. beste batzuien bizikera norberekoiaren aurrcan kristinauen bizilzea askoz gorago dagoala agertzen dabe.

Eleizea ta Aginterria,

Eleizea, aurrcan erabillia izatetik legcbidekoa izatera eldu danean (Il<usi BUP'eko 2n. urtea, II gaia) bere mugak aginterriarenak ejjrak dira. Orduan lengo alkarte txikia zatitu, krisiiñau izatea guztien gauza biurtu eta Eleizea bere fededunekandik urrindu egiten da, jerarkia itxurea artuta. aginterriak izan dauzan antzeko bideak bereganatuta, eta oiduan kristiñauen eta politikuen bidea bardinclu eta al)<artu egiten dira.

Karlomagno'ri Errege-8urestuna ipiñi eu tsoenet ik aurrera (800n. urtea) arazo larri bat sortu zan polilikuen eta eleiz-ag'mtarien almenaren artean gizarteari begira: Asieran Eleizea menperatu eta Aginterriaren onari begira jarri zan (Ikusi BUP'eko 2n. urtea III gaia); ba'ma XI gizaldian asita, "abadetza" *6a* nagusi, Aginterria Aita Santutzaren menpcan dago. Kluny'larrak ekarri eben indarrak asko egin eban Eleizea monastegi-yiroan bizi daiten, orduan Eleizea monastegi aundi baten antzeko biurtu zan eta sekular-bizitzea lekaideen aurka jarten da. Eleizea Aita Santutza da eta Aita Santuak agintzen dau aginpidetzaren txuntxui i et ik danean, baiña ern-agintaritzako eskubideak "t)ere ordez" Erri-Agmlari Nagusiak "Enperadoreak" beteten danzala. Apostoluen ondoren izan ziran "fedearen lekukoak" orain "fedearen burrukalari biurtu dira, gudalariak dira eta ez gogo-gudalariak: Gudalari Alkaitea, Kurutzedun gudalariak...

Ori ta guzti be, Erdi-Aroaren luzeera osoan, Eleiza-Aginterriaren aurrean, ba-zan eta geroago ta geiago agertzen zan Eleiza-Eskutukia. Onen agerpenik aundiena Frantzisko Deuna izan zan. Eleizearen iru-ch au, lengoaren aurrcon beti agertzen da aztertzaille lez.

Aldakuntza aundia

Aldi onetan (ikusi BUP'eko 2n. urtean IV gaia) Ber-jaiotzaren jokabidea etorri jakon Eleizeari, laterri *barnen indarragaz batera. Or-*tik sortu zan Eleiza ardat-zalea ez onartzea eta abade-girokoen eta *laikoen* arteko afkar *urrintzea asi* eta jakintzak abade-giroa galriu egin eban. Aita Santuak jokabide oiren bultzagille izan ziran Aita Santu baiño beiñago eta ortik gaizpide aundia munduarentzat. Eieizearcn cgoera larri onen aurrean Lutero'k jaso eban bei e abotsa, arin-bea-nekoa zan aldnkuntzea eskotzeko.

Erroma'ren ardatz-zalekeriak bere egoerak zaintzeko "asmau" ebazan iru "norberaren burua zaintze" esaten jakenak aztertzen cJauz Lutero'k: Erri-giroko almena gogo-giroko almenaren rnenpean daçoala esatea; Aita Santuak eta bere irakasletzak baiño beste iñok ezin leikela Biblia ondu ulertu esatea: eta Aita Santuak baiño ezin leikela Eteiz-Oatzar Nagusia batu esatea. Berak beste eleiz-eredu bat aldarrikatzen dau "santua" dan kristiñau-alkartea, iragarten dan ebanjelioan ikusi daikena eta irakatsia aztcrtzeko ta irakas'eak ken-tzeko almena santuen alkarteak dauala.

Trento'ko Eleiz-Batzar Nagusia batu zan geroago, lar berandu, baiña ezin izan eban banaketarako eragiña gelditu. Onek Eieizea, batez be, Lutero'ren aurka joian Eleizea, agertu eban eta Jaungoikoa-ren berbeak agertutakoa zaintzeko dan Eteizearen irudiari emoten tlautso indarra. Oirelan, Eieizearen teolojia, geiena eleizearen aldejo-katzeko zan ezkero, "apologetika" edo Eleiza aldelari biurtu *zan.*

8uru-argien eta Erromantikuen aldia.

Oneik auxe uste eben: Gizonak dana ezagutu eta eskuratu leike-\a (ikusi DUP'eko *2n. uriean* V gaia) eta jokabide orren borruan

"eJeizbidea'Ven gaiñetik doan *eta* "buru-argia'Ven *g'irokoa dan* batasuna lortzeko bidea artu eban.. Eleizeak berak be "santutasun-usaiña" gaklu eban jokabide onaren moralaren giroko gizarle biurtzeko. Eta, Eleizearen barruan, abadeen eta laikoen arteko urrintasuna sakondu egui zan, lenengoen alde.

Frantzia'ko matxinada edo iraultzaren ondoren. sekulartze-joko au indartu egin zan: Eleizeak laterriakaz dauzan artu-emonak eraubicleratu egin bear dauz "itunen" bidez. Polilika-arlonn indarra gitxitzearen eta lur-ondasunak eta dirutzak amortizatze-ezaren bidez, Aita Sontuaren eta gotzaiñon jokabiderako enlzute ona ugarilu egin zan

Erromantikuen girook, Buru-Argien errazoi-bideari aurka egiñaz, iturri barri batzuk aurkitzen dauz Antxiñakoen bideai begiratuta: Eskoiastika barria *indartzen 6a* eta *orregaz* batora aJdi aretako gogoari aurka egiten dautson irakatsia sortu zan. Orregaz balera, buru argia barik beste bide batzuk egira urreratzeko baliatu ziran lez, bizi-bizi agertzen da Eleizea Kristo'ren Gorputz ezkutu lez artzeko bidea. Munduak agertzen dauan gogoaren aurka jokatzeko, "Eroma-giroa" indartzen da eta Aita Santuaren inguruan znrratuta dagoan Eleizearen Jerarki-neurria da nagusi.

Batikano'ko I Batzar Nagusia.

Palzar Nagusi au egiteko btdea artu zanean, asmoo zabala zan, baiña politika-ghoko jazokizunak ez cben itzi asmo ori beteten. Dogma-aginak ez eban besterik egin Erroma'ko Aita Santuaren Lenengotasuna eta bere Irakaskuntzako uts-ezintasuna ziurtatu baiño. Orrelan Aita Santuaren inguruko batasuna sendotu zan eta ondoren lez beste batasun batzuk etorri ziran: Gauzak esanez agertzeko barclintasuna. liturjia'koa, eta abar .. Orrelan Eleizea barrutik sendotuta geratu zan... naizta munduaren aurrean zarratuta agertu.

Batikano'ko II Batzar Nagusia.

Mundu guztiko lenengo guclaldia amaitu zanean, eritxi onoik

agertu ziran Eleizearen giroetan: Laikoa be Eleiza zala, Eleizea ez dagoala gizonen aurrez-aurre, Pio XM'ren "Mystici Corporis" Idazkia (1943) Eleizeari buruzko ikaskelak bizi-barritzeko bidea izan zan eta Eleizearen giroan ikusten ziran burubidea bi alkartu ebazaiv Knsto'ren Gorputz eta Jaungoikoaren ern izatea eta Eteizea erakunde lez eta alkarte lez ondo bereizUi zan.

Arlo onetan Batikano'ko II Batzar Nagusia E'eizeari bLiruz dan ^leizearen Batzar Nagusi lez agertzen da (ez beste batzLin aurrean dagoana iez). Lumen Gentium deritxon bere Ziurbideko Agiriak Eleizea Jaungoikoaren eta Gizonen arteko Batasunaren sakramentu lez agertzc-n dau, ezkutukizko Eleizearen bideetan. Mundu onetatik Aitaganantza dnan eta Jaungoikoaren berbea-en eta sakramentuen laguntza bere oiñarriko zeregiña daLian Jaungoikoaren Erria da Eleizea. Sinistedun guztiak batzen ciauz eta onein artean egitekoak ezbardiñak dira, eta jerarkiaren zeregiña bera be Jaungoikoaren Errian emoten jakon laguntza lez ageitzen da, ez goragoko mailla baten edo aginpide lez. AmniUj barik geratu zan Batikano'ko I Batzarra osotzeko, Gotzaiñen alkartasuna agertzon da, Aita Santuaren NagLisitzagaz batera Eleizearen erakundeko gauza lez. Laikoen garrantzia ziurtatzen da, oiñarria fededun gLiztiak batera dauken abadetza dala, eta oneik dira Eleizea munduan bertakotu bear dabenak. Eleizearen karisma ta igarle-zeregiña be aintzat artzen da. Kristoion Eleiza bakar baten gaiak beste eleiza balzutan ba-dagozela diño Eleiza onek eta Eleizeak orreikaz alkartuta ikusten dau bere burua, orrelan ekumenikLi-giro baten aldi barriari asierea emoten jakola. Eleizeak bere burua mundu-banuan aurkitzen dau eta gizon guztiakaz alkar banaketa egiten dau, bere barruan zarratu barik mundu orretan lan egiten dauala.

ZERTARAKO 6ALI DAU ELEI2EAK?

Itaun onen barruan gaur askok daukan burutasun bat dago: neurtu leiken z^ozetarako balio dauanak baino ez daLikala "izater-ik". GaLizak orrelan ikusita, onura-bide utsa onartzen dala, Eleizeak ez dciu balio ezertarako be,jakiña.Gizonak berak be ez dau balio ezerlarako... Baiña gauza-zaleen mundukoa dan eritxi au azpiratu ezkero, beste eritxi sakonago bar artzen ba'dogu, Eleizeak askotarako ta

askotarako balio dau. Kristo'ren ikuspegitik, gizonak egiten dauzan sustraiko itaunai erant2uten dautse, bizitzarako beste jokabide bat eskint2en dauala: Gizon guztientzat Salbajmeneraka Sakramentua **da.**

Batikano'ko II Batzarra egin zan ezkero, "Sakramentu" izena Eleizeari ezarteak indarra artu dau. Orrek esan gura dauana auxe da: "Eleizeak Jaungoikoa gizonai dautsen maitasunaren misterioa iragarri eta bete egiten dauala" (Gaudium et Spes 45) edo "Jaungoikoagazko barruko batasuna eta gizonen artekoa agertzeko ezaugarria ta eragillea" dala. (Liimert Gentium 1). Salbameneko Sakramentu lez, £leizeak alde batetik Krista'gana ta bere zeregiñera garoaz eta beste alde batetik mundua eta kondairan egiten dauan ezaugarri-lanera. Eleizea saibamenerako Sakramentu arokorra dala sinisten ba'dogu beste au be onartzen dogu: Eleizeak Kristo'gan gure izateari dagokiozan itaunai azkenengo erantzuna emoten dautsela eta gizonaren bideak alkartzen diran puntua dala. Onura-arloan egiten dan itauna "Eleizeak zertarako balio dau"? or dauko erantzuna.

ELEIZEA GURE ALKARTEA DA.

Ori ulertzeko ban3ka b'iziteko tiaukagun tentaldia azpiratu bear da, eta tentaldi au gure giroetan sakon sartutn dago, onura-zaleen eta gauza-zaleen tentaldia be sakon sartuta dagon antzera. Sarrita^n esaten da fedea bakoitxaren gauzea dala. Baiña orrek beste arazo bar dakar: Bakoitxak daukan fedean zertarako bear da Eleizea? Zertarako da bearrezkoa alkartea?

Baiña gure fedeak bear-bearrekoa dau alkarlea. Sinistedun bakoitxa baiño aurreragokoa *6a* neure fedea daukan taldean sartuta egotea: Bakoitxa fededun biurtzen da ez bere barruan erabagia artzen dauanean —orrek be garrantzi aundia dauka— eta ez banaka artu dan erabagiaren ondoren lez --au be bearrezkoa da~ sinistedunen alkartera sartzen danean ba'iño. Fedea, barru-barruan, batera da banakakoa ta eleizakoa. Orixe berorj jazoten da gure bizitzan bertan be. Ezin dogu bizi bakoitxaren bizia giza-alkarte baten barruan boiño, ortxe osotzen da. Alkarte-giroa gizonaren bizitzearen barruan dago jaioten danetik: Guk persona lez aurrera eçiteko, bestea bear dogu beti. Eta

alkarteak bakoitxaren izatea itzaltasunez begiratu ta alboratu bnrik *artzen* dauanean, alkarteak emoten dauzan ondoren onak ugaritu egjlen dira. Baiña Alkarte-giroak bakoitxarena dana alboratzen dauanean, alkarteak gizona bere onerako artzen dauanean, orduan gizonn ezere7f.11 egiten dau.

Eleizea, bere izatez da alkartea. Jesus'ek ikasleen taldea aukeratu eban eta eurakaz benetako alkartea osotu eban: Alkarte au da Eleizea zer izan bear dan jakiteko eredua, ortxe dagoz Jaungoikoaren Erri Barriaren sustraiak eta orra begiratu bear da beti lenengo alkarte arek gizartea jarraitzen dauan gaurko Eleizea aztertzeko ta argitzeko:

— Jesus'ek bizitzea *banatzea* eskatzen dau, eukitearen giza-eginbidearen ordez o:i jartzen clauala (Mt. 4.20; 9,9;10.9-10; Lk. 10-4; Mt. 19,21). Eta eukitearen gogoa alboralu egtten da, *orixe* dalako banalzea egiteko era bakarra (Mk. 6,3-46).

— Alkarte onen bizitzarako egitaraua Mandiko Berbaldian ba*tzen* da. Zonontasunak dira Ikasleen Alkarteak jarraitu bear dauan bidea. Elburua: Zoriontasuna (Ikusi BUP'eko 1° urtean < I gaia); baiña zoriontasuna ez da ulertzen gizarteak ulertzen dauan eran: Zoriontasunak gure munduko balioen erakundea aldatzea eskatzen dabe.

— Oiñarriko jakabidea gizarte onetara sartzen danarentzat, laquntza emotea da. Eta Jesus'ek ez dau onartzen Alkartean iñor nagusikeriz ibiltea (Mt. 20, 20-28),

Jesus'en alkarteak dauzan berezitasunak Eleizearentzat be balioko izan bear dabe:

— Eleizea bizitzea banatzeko tokia *izan* bear da.

>

— Eleizea *personen* alkartea *6a,* bere biziteko *ereagaz* gizonari zoriontsua izan leitekela agertzeko, baiña orretarako bidea gizarteak eskintzen dauana barik beste bat dala: Zoriontasunen bidea.

— Eieizeak biziteko era barri bat eskiñi bear dau cta ori ez da cjuur riaukaguna aldntzea, beste barik, biziteko beste era obe bat da.

Banatzea da oiñarri, zoriontasunak, besteai laguntzea, anaitasuna bi-llatuta eta Jaungoikoaren semetza gizon guztiai agertuta.

LENENGO ZATIAREN ERASKIÑA

ERLEJIÑOAK

Eleiza Katolikuak
ez dau alboratzen erlejiño oneitan
santua ta egtzkoa danik,
Benetako itzaltasunaz begiratzen dauz
ekintzarako ta bizitzarako erak, aginduak eta irakatsiak,
berak autortzen eta irakasten dauanetik oso urrin egon arren,
sarritan,
Egia danaren izpiak izanik,
gizon guztiak argitzen dabezelako.
Bere eginbearra Kristo orain eta beti
iragartea eta erakustea da,
Berau dalako bidea,
egia
ta bizia.
eta beronegan aurkitzen dabelako gizonak erlejiño-bizitzaren
osotasuna eta beronegan Jaungoikoak
gauza guztiakazko bakezea egin daualako.

Batikano'ko II Batzarra. Kristiñauak ez diran
eleizakazko artu-emonai buruz agerpena.

I INDU-BIDEA

Aldikadak.

"Irakatsi lez artu ezkero, Indu-bidea zeaztu-bakoa da, askotarikoa, dana batzen dauana. Ezin esan zeatz-zeatz erlejiñoa dan ala ez, erlejiño izen au estu artu ezkero... Bere benetako gogoa b'zitea eta beste batzui biziten iztea da".

Pandit Nehru'k.

"Indu-bidea aspertu barik egi-billa ibiltea da. Egiaren erlejiñoa da au. Egia Jaungoikoa da. Ezagutu dogu Jaungoikoa ukatzea, baiña ez egia ukatzea".

Gandhi'k.

Indu-bidearen zabaltasuna ta eroapena neurri-bakoa da: bere barruan sartzen dira antxiñako jainko askodun erlejiño eta jakinzaletasunik zeatzenak. Eta ezin esan let erlejiño onen Jaungoiko berezia zein dan...

Indu itza persatarrena da ez dau esan gura beste ezer "indi-tarra" baiño. Izen au Indo ibaiaren inguruan bizi ziranai esaten jaken: Indu-bidea bizi-era bat da eta aurrerapen aundi baten ondorena, iru milla urte dirala asitako bide baten azkena.

* Indu-bidearen lenengo ekiñaldian gizonezko jaungoiko bat gurtzen da lenengo irudipen lez eta geroago ortik agertuko da Siva jaungoikoa. Jaungoiko onen gurtzea India osora zabaldu zan.

* Urrengo ekiñaldia indu-bidearen kondairan aritarrak eldu ziranean asi zan, K.a.l.500n. urte inguruan. Veda-giroko erlejiñoa da eta liburu santuen moltzo aundiak idatzi ebazan, Veda deritxoenak, eta ortik datorko aldi oneri izena.

* Aurrean esandako danaren azkenean Indu-bide klasikua agertu zan, indu-bide istorikoa be esaten jako, eta aldi onetan indu-bideak bere izaera berezia lortu eban (K.a.400n. urtetik K.O. 500n. urtera.

* Kondaira orregaz batera, antxiñako erri-jaungurtzak jarraitu eben. Veda-giroa galtzen asi zanean, veda-aurreko gurtza oneik barriro indartu ziran.

Indu-bidearen Jaungoikoak

Indutarren Jaungoikoa toki guztietan dago (orregaitik lau buru) eta itxura askotakoa da. Edozein gizon, abere naiz izakitan sartu leiteke (bei sagaratuak. Ganjes ibai sagratua...). Orregaitik dauko Adia'ko Jaungoikotegirik aundiena. Esaterako Brahman Jaungoiko bat bakarra, batzutan Barhma 6a, beste batzutan Vishnu edo Siva, egin, zaindu ala apurtu zer egiten dauan kontuan artuta... Indu-bideko Jaungoikotegian millak jaungoikoak dagoz eta euren bizitzetan gizabideko jazokizunak ugari daukez, Grezia ta Erroma'ko. jaungoikoen antzera.

Brahma, Vishnu eta Siva dira "Trimurti" osotzen dabenak (au ez nastau kristiñauen Irutasunagaz). Iru izango litzakez, baiña bakoitzak bere emazteak eta seme-alabak daukez...

Euren Liburu Sagaratuak

"Veda" izenak "jakituria" esan gura dau. Veda'k berbaz artutako jakingaien moltzoak dira, gizaldi askotan eta alkarregandik urrin diran lurraldeetan idatziak, eta azkenean sanskristoz edo veda-izkuntzaz idatziak izan ziran.

Moltzo orrek lau zerrenda daukaz:

— RIG-VEDA edo aspaldien Veda. Auxe da zarrena indiako elertian. Jaungoiko askori eskiñitako mille ereserki baiño geiago dira.

— SAMA-VEDA, edo doiñuen Veda. Aspaldien pilloa da, geienak Rig-Veda'tik artuak. Abesti-liburu baten antzekoa da.

— YAJUR-VEDA, edo esaldien Veda. Ernen oparietarako bear diran esaldiak agertzen dira.

— ATARVA-VEDA, abade edo aztien jakituria dira (onei atarvanak esaten jake). Emen aztientzat eta zin egiteko esaldiak dagoz.

Veda'tarren azalpenak

Esandako liburu sagaratu orreik guztiz itxiak dira eta azalpenen bear-izana dauke. Azalpen oneik Barhmanak eta Upanishas'ak dira. Lenengoak liturgirako (oikuneak, opariak...) eta besteak jakinzaletasunaren girokoak dira, eta Lenengo dan alguztiduna, betikoa, askea, emen dagoana, an dagoana nor dan diñoe: Brahman.

Inditarren idazki-moltzo aundi au beste liburu batek osotzen dabe: Maha-Barata edesti-olerkia, batzuk bostgarren Veda diñotsoena.

Indu-bidearen berezitasunik argienak

a) Egi ziurrak

Indubideak askatasun aundia izten dau erlejiñoa norbereganatzen danean. Ez dauko egi ziur-ziurrik. Jaungoikoa izaki guztien barruan billatu bear da. Gauzen kontzientzia apurka galdu egin bear da, norberaren izatea be bai (oneri :atman esaten dautsoe), eta dana artu oso askea dan norkirik ezean (oneri :brahman deritxoe). Bide au bakarrik ezin egin leiken lez, maisu bat bear da (oneri :guru esaten dautsoe).

b) Jokabide zuzena

Indu-bidekoak iru oiñarrizko arau bete bear dauz:

— Enda-maillen araua: Lau enda-mailla dira ezagunenak:

1) brahmanak (:abadeak) Brahma Jaungoikoaren burutik urtenak; 2) Kahatriyak (Leiñargi gudalariak) sorbaldatik urtenak; 3) vaisyak (:saleros(eak, esku-ertilariak, lugiñak) oneik Brahma'ren sabeletik urtenak; 4) udrak (:morroiak) oiñetatik urtenak eta beste enda-maillen menpean egon bear dabenak. Orrez gaiñera lau enda-mailla orreitan sartzen ez diranak "pariak" edo ikutu-eziñak dira {:endabako jentea). Kondairen zear enda-maillak ugaritu egin dira, asko ugaritu be.

— Bizitza-egoeren araua: Ume-alditik urteten danean, indubidekoak bere bizitzan lau mailla igon bear dauz. Ikasle-mailla, Sendi-buruarena, eremutarrarena eta bide galduan doan lekaidea*rena.*

— Banakakoen jokabide-araua: Garbitasuna, norberaren j'abetza, esku-zabaltasuna, egi-zaletasuna, gogorkeririk-eza. Azkenengo au bizi guztiak itzaltasunez begiratzea da, olakoai kalterik ez egitea. Gandhi'k orixe *artu* eban bere lurralde onen askatasuna lortzeko politika-joko lez.

c) Ber-eragitzea:

Gizon bakoitxaren bizitzeak lenago beste bizitza batzuk izan dauz eta oraingo bizikeria lengoen ondorena da, len zelako egiteak, onak ala txarrak egin dauzan, arei dagokiena. Arjmak, ba, billa dabiltz bizitzarik bizitzara, azken elburua dan askatasun osoa lortu arte.

d) Askatzerako bideak

Bizrtzako arazo bakarra "betirako lan ezarrietatik" *askatzea \or*tzea da, ber-aragitzea daben katetik askatasuna lortzea. Ori lortzeko biderik ziurrenak iru dira:

— Egiteen bidea: Bakoitxari dagokiozan eginbearrak ondo-ondo bete.

— Jakitearen bidea: Gogaketak egin eta Askea ezagutu, gauzak dabezan etxurak alboratu eta benetakotasuna billatu, gauzen barru-barruan dagoana. Au Brahmanak bakarrik lortzen dabe eta elburu

au egiten dauanak ez dauko geiago beste izaki batera sartu-bearrik.

— Eraspenaren bidea. Yoga'ren bidea da au, ontasunaren eta guztiai ondo gura izatearen bidea: gogo-ekintzai galgea ezarri, burutasun eta biotz-min guztiak baretu, gogo osoa bare euki-arte eta orrelan Gogo Askea danagaz alkartzeko.

e) Azkena. nirvana:

Esandako bide orreitatik ber-aragitzea amaitzen dauanak, Brahman izatea lortzen dau eta mundurik mundura doa laguntzak zabaltzen, eta Jaungoikoarenak diran atsegin guztiak eskuratzen dauz.

II. BUDA-BIDEA

Buda, **argitua**

"Gizonak, gezi pozoitu batek zauritzen dauanean, au esango ba'leu: "Nire zauriari iñok ez dautso ikuturik egingo zauritu nauana nor dan nik jakin arte, leiñu-argia ala brahmana, askea ala morroia, dan jakin barik iñok ez nau osatuko, ienengo gezia jaurti dauan arkua zelako zuraz egiña zan jakin arte..." zalantza barik gizon ori zauri orrek ilgo leuke".

Irudi orren bidez Budak argi diñosku Veda-iiburuetako burutasunak ez ebazala kontuan artzen. Berak Indu-bidetik artu ebazan munduaren ezerezari, gure egiteen zigorrari eta gogoak izakirik izakira aldatzeari buruz jakingarriak, baiña erlejiño ori eta batera gizar**tea,** aldatu egin eban. Enda-maillak alboratu eta brahmanak aiztu. Berea da gizon guztientzat askatasuna iragarten dauan lenengo erlejifloa,

Siddharta Gautama, -geroago Buda izena artuko dauana- Nepal'en jaioa zan. Zoriontsua izateko ez eban ezer besterik bear: Sendia, eziketa, izakera onak, emaztea... dana eukan. Baiha bat-batean bere bizitzan eragin aundi bat izan eban: Bere burdian erri-barrian egin ebazan lau urtenalditan erriaren larritasun aundia eta askatzerako bi-

dea ikusi ebazan. Lenengoan agure zar bat ikusi eban. Bigarrenean, gaiso zikiña eta guztiak alboratua. Irugarrenean gorpu bat erreten eroieia. Laugarrenean lekaide eskalea, bakez beterik. Burdi eragi-iieak agertu eutson Gautama'ri lekaide aren bizitza zelakoa zan: "Atsegin-egarri guztiak itzi ebazan eta orain jokabide eder eta arautuan bizi da. Biderik bide dabilien iekaidea da, eta bere barru-ko baretasuna billatzen dau. Ez dauko maitekeririk, ez gorrotorik, limosnea eskatzen dau". Gautama'k ontzat artu eban bide ori eta bere sendia itzi eta bidez doan neke-zale baten antzera biziten asi zan. brahmanen irakatsiai jarraituz. Orretan alegintzen zazpi urte igaro ondoren, bear ebana ez zala atsekabeen aurkako gordelekua ikusi eban, bear ebana, atsekabeak kentzea zala. Bear dana ez da *ba, norberaren* burua aiztutea, banaka jakituria lortzea baiño. Orre-gaitik, erdiko bidea artu eban, atsegiñetatik urrinduta eta norbe-raren burua neketzetik be urrinduta dagoan btdea, Une onetatik *aurrera,* brahmanak siniste okerreko lez *artu eben* eta guztiak itzi eben bakarrik. 8idez-bide ibilten zan eta egun baten iko-landara ba-ten aurrean geratu zan eta antxe, gau osoan, argitzea izan eta "Bu-*da"* (:argitua) biurtu zan. *Gazela* piztien *zugaztian* antxiñako bere lagunak aurkitu ebazan, beragandik alde egin eben lagunak, eta - bere pentsabide barria agertu eutsen "Benares'ko berbaldian". Antxe agertu ebazan zeatz "lau egiak" eta "erdiko bidea". Ordu-tik aurrera, Buda'k ibilli ta ibilli egin eban bere mezua iragarten. Bere jarraitzailleak ugaritu egin ziran. Enda-maillen arteko esiak jausi egin ziran eta baiio bakarra bakoitxaren barruko eidutasuna zan.

Lau egiak

Buda-bidearen irakatsiak ez dira jakin bear diran egiak, joka-bide biziak dira, nekearen aurrean zer egin jakiteko.

Nekeak edo atsekabeak bere iturburua gauza igeskorretan dau-ka, gauzak igeskorrak izatean, Ezer ez dago iraunkorrik, ezek ez dauko izaterik, gizonak be ez. Eta, ondoren lez, ortik ezezkorta-sun aundia dator.

Munduaren benetako izakera igeskorra ez dakianak, bere egarriak munduak bete leikezala uste dauanak, amets utsezko mundua dauka,

bera ezjakintasun ori da samintasunaren iturri.

Egin bear dana ba, guraria kentzea, galtzea edo amatatzea da (:nirvana) eta orixe da salbamenaren elburua.

Bide orretara eltzeko "zortzi zugatz abar" dagoz. Lenengo bostak jokabide arlokoak dira (eritxi zuzena edo gauzak ikustea, asmo zuzena, berba zuzena, egite zuzena eta bizikera zuzena). Seigarren ekiñaldia bide onetan, buruari dagokio (norberaren esku euki bear da sentipenak eta pentsaketak egitea)..Zazpigarren ekiñaldia kontzientzi zuzena da (arreta edo argibidera sartzea). Eta azkenenego ekiñaldia barruratze zuzena da (auxe da buda-bidearen gogarteak dauan una).

Utsa

Buda'k oso-osoan ukatzen dau bakoitxaren "neu" (arimea edo atman). Gogoa amets utsa da eta mundu au be ez da izatezkoa, ez dananren itxaso zabalean .gagoz... eta orrek zurtz eginda izten gaitu "ni" izatea bakoa ba'da, zelan izan daiteke il-eziña? Izaki-aldatzea norberetasun bako jarraipena ba'da, zergaitik guk artzen dogu aurreko bizitzetan izan diran egite onen edo txarren ondorena?. ,

Nirvana

8udak onelan: "Ber-izateratzeen azkena da". Batek argi egiten dauan kruzelu bateri oriorik botako ez leuskio lez, utsa da, mugabakoa, aize zabala txorientzat dan antzera. Orra eltzeko norberagan egarri biziak kendu bear dira eta maitasun egiteak egin".

Buda-bideko jokabide zuzena.

— Norberaren alegiña. "Ez itxaron ezer biotz gogorreko Jaungoikoakandik... jaio, zar-egin eta i! egiten dira, barriro jaioteko eta eurak be ez dabe iortu euren atsekabeak kentzea. Dana itxaron bear dozue zeuekandik".

— Erdiko bidea: Buda'k ez diño bide latza artzeko. Nirvana'ra bidea erdiko bidea da, dana iztearen eta mundutarra izatearen erdian dagoan bidea.

— Bost aginduak: Ezeri ez kendu bizia, emon ez jatzuna ez artu, zentzun-atsegiñetan ez oker jokatu, berba faltsorik ez esan, gogoa illuntzen dauan pozoikirik ez artu.

Alkartea

Budak bere jarraitzailleai "bitxi irukoitxa" eskintzen dautse: Irakasle bat: Buda, lege bat: Dharma eta alkarteak.

Lekaideen aikartzera sartzeko, lekaidegaiak maillaratze bi egin bear dauz. Lenengoa, lekaide-barriak mundua itzi eta Budaren irakatsiak bizitera ekintzen dauanean egiten da, alkartearen aginduak beteteko berbea emoten dauanean (bizia ezeri ez kentzea, ez ostutea, zikinkeririk ez egitea, guzurrik ez esatea, alkoolik edo edari garrazturik ez edatea, ez-orduetan ez jatea, dantzarik, abestirik eta ' ikusgarriak ikusterik ez egitea. norberaren burua ez apaintzea, edertzea edo *usatntzea,* ogertk edo jesarleku aundirik *ez* eukitea, *urre*rik edo zidarrik ez artzea); bizarra ta ulea kendu, jazki beilegiak jantzi, eskean ibilli eta irakasle baten zuzendaritzapean Jaungoikoari begiratzen ikasi. Ekiñaldi au beteten danean, bigarren maillaratzea eskatzen dau; batzar nagusiak onartu ezkero, lekaideen txirotasuna beteteko eta "lau zeregiñak" beteteko berbatuten da: Garbitasun osoa, iñor edo ezer ez iltea, ez ostutea eta bere gogo-osotasuna dala-ta ez arrotutea.

Buda-bideko Jaun-Gurtzea

Bontzoen bizikerea da biderik ziurrena nirvanara eltzeko. Lekaideak dira Jaun-Gurtzaren arduradunak, baiña ez dauke oparirik, ez sakramenturik, toki santuetara ibilte sagaratuak bai, edo Buda'ri edo bere ikasleari lorak edo usaingarriak edo argizaiak eskintzea be bai.

Lekaide ez diranak. laikoak, legea beteten dabe eta maitasunezko egiteak egin, batez be bontzoakaz, eta orrelan ber-izakiratze atsegingarria itxaron daikee.

III. ISLAM BIDEA

Islam mundua

> " Goratu zure jaun guztiz aundiaren izena,
> berak egin dau dana eta danari antza
> emon dautso,
> be'rak erabagi eban mundua egitea
> eta gero zuzendu egilen dau".
>
> KORAN.

Islam-bidekoak Lurbira osoaren bealdeko erdia beteten dabe. Moroko'n asi ta Indonesia'ra arte. 450 milloitik gora dira euren buruak musulman lez agertzen dabezan andrak eta gizonak. Baiña musulman guztiak ez dira arabiarrak, enda askotakoak dira. Eta arabiar guztiak be ez dira musulman-bidekoak. Musulman arabiarrak (gitxi gorabera $^{o}/_{Q}20$) Islam-bidearen lenengo zabaltzailleak izan ziran eta euren izkuntzaz idatzia da Koran liburua.

Maoma'ren bizitzea

Mohammad Meka urian jaio zan K.O. 570n. urtean eta umealdian txirotasunean bizi izan zan, ezitzaillea Abu Talib bera osabea zala. Gazte-gaztetatik bere leiñukoen eremu-taldeetan ibilten zan. Gero Khadija izeneko alargun aberats baten ondasunak zaintzen asi eta zaintzaille ona izan zan. Bera baiño amabost urte gazteagoa izan arren, alargun orregaz ezkondu zan. Eremu-taldeen bidez ezagutu ebazan Juda-bidea ta Kristo-bidea eta bide bi orrei itzattasun aundia dautse, batez eremuan bizi diran lekaideai. Jakiña da bere erlejiño-giroan larriune aundia izan ebala eta Meka'tik urrean egoan aitz-zulo batera joan zala gogartea egin eta otoitzera

buru-be!arri bere burua emoteko: Antxe eldu zan bere barruan asmatzen eban Jaungoikoaren deia. Bere barruko deia, erria erlejiño-bidera, Jaungoiko bakarra gurtzera eroatekoa zan, edo berak esaten dauan lez, "Abraan'en erlejiñora": Bere lenengo berbaldiak Jaungoiko asko gurtzearen aurkakoak dira eta bere erritarren jainko-izunak gurtzeko jokerea alboratzeko: Jaungoiko bakarrari zor jako benetako gurtza, eta ez beste iñori.

Meka uria salerosketarako uria eta erlejiño-uria da Arabia'ren barruan. Ez ete eban sortu Meka uri au Abraan'ek bere semea zan Ismael'egaz batera eta ez ete da bera arabiar guztien aita? Eta bere Santutegia, Kaaba, aingeruak eroan eben arria, ez ete da Betiko Jaungoikoari egindako etxeen artean lenengoetarikoa? Dana daia, Maoma bizi izan zan aldian, lotsagarria! 300 jaungoiko-irudi baiño geiago egozan. Bere emazteak orretarako adorea emonda, Maoma'k ekin eta ekin egiten ebazan berbaidiak jainko-izunak gurtzearen aurka. Moises'ek Israel'darrai Bost-idazki edo Pentateukoa agertu eutsen lez, edo Jesus'ek Barri Ona iragarri eban antzera, Maoma'k be iiburu bat aurkezten dau Jaungoikoak berari iragarritako *\ez,* Koran. Berak idazteko esaten dauzan gaiak, ikasleak idazten dabez, askotariko idaz-tokietan (palma-orrietan, arrietan, ganbeluen sorbalda-azurretan, eta abar.): Koran'en agertzen da, Maoma erlejiño-gaietan buru-argia izan zala.

40 urtetik 63'ra, Mahoma berbaldiak egiteko bizi da, lenengo Meka'ko bere errikideen aurka burruka agirian, gero bere leuñu orretatik urten eta isillean iparralderantza joan zan, gero Medina izango dan eremu-barruko on-une batera (Medina da igarlearen erria). Ori jazo zan K.O. 622n. urtean *eta urte orrer'i* "Egira" (:igesa barik, ibildeuna) esaten jako eta ortik asten dira musulmanen aldia ta egutegia (Iretargiaren urteak zenbatuz, eguzkiaren urteak baiño amaika egun laburragoak).

Asikeran ez zan *Mahoma'ren goçoa erlejiño barr'ia sortzea,* judabidea ta kristo-bidea barik beste erlejiño-bide bat iragartea. Besterik ez eban nai bere errikideak Abraan'en Jaungoiko bizi eta bakarrera biurtzea baiño. Baiña Juda-bidekoak eta Kristo-bidekoak ez eutsoen jaramonik egin, eta Maoma'k salakuntza au egin eban euren aurka: Legea *ta* ebanjelioa okerbideratu egin dabezela. Berak orregaitik, bide bi orreitatik aldendu eta Abrahan'en fedean jarrai-

tu eban zintzo eta fede au ipinten eban Maoma'k eredu lez: Jaungoiko bat bakarra eta Jaungoiko bakarraren naimena oso-osoan beteteko gogoa. (Ori esan nai dau Islam berbeak, menperatzea; eta bardin musulman, muslin, berbeak be, Jaungoikoari menperatzen jakona).

Liburu sagaratua: Koran

Arabiarren izkuntzaz "Koran" irakurgaia da "Bibliak" gerkeraz "liburuak" esan nai dauan antzera). Musulman batentzat Koran Jaungoikoaren berbea da itzez-itz, Maomak Gabirei aingeruaren bidez entzuna. Koran'ek 114 atal edo "sura" dauz, 6.000 berso guztiz ezbardiñak luzeeraz, Ekintza-aldian idatzia da eta orregaitik bere izkerea aberatsa eta bere idaz-tankerea izleriena da geiago okerkariena baiño. Sarritan eragin neurtua dauke bere esaldiak.

Koran, musulman batentzat dana da: Irakur-liburorik onena, gauzak jakiteko irakatsi jarraitua, txiroen iztegia, otoitzerako esku-liburua, legedia, eguneroko bizitzarako gidari zeatza...

Islam'aren bost ageak

Beste gauza batzuren artean Koran liburuak bost eginbear ezarten dauz eta orreik betetea da musulman-alkartearen batasun-oiñarria.

— Fedea autortu: Au egunaren barruan sei unetan egin bear da Meka'ra begira, toki garbian (Orregaitik erabilten dira oinpekoak) eta norbera oikunez garbi dagoala (orregaitik sarritan gorputza garbitzeak), Jaungoikoa dana dala agertzeko egiten dan fede-egintza, bera dala dana eta urreratu-eziña eta gizona ezerezean geratzen dala, bere askatasuna galtzeko be arriskuan, orregaitik bear da fede-autortzea, salbamena lortzeko.

— Oikunezko otoitza: Bakarrean naiz alkartean egin lei, baiña ez egitea utsunerik aundienetarikoa da. Barikuetan Mezkitan egiten da erri-laguntzarako otoitz-aldia eta gizonak beartuta dagoz joatera; andrak etxean egiten dabe otoitza geienetan.

— Ramadam barau-aldia: Goizean egun-sentian asi eta eguzkia sartu arte ez jan ez edan eta tabakorik ez erretea da. Barau-aldia amaitzen danean txibizkeri batzuk jan leiz eta gabeko otoitza egin ondoren, egunerokoa lako janaldia. Eguna argitu aurretik, eta argitzetik al danik urren, beste janaldi bat egiten da. Ramadan au barru-bizitzazko illea da egunez, baiña gabaz jai-aldiak egiten dira. Amaieran iru jai-egun egiten dira eta egun oneitan limosna-emote asko.

— Limosnea: Koran liburuak legezko limosna-egitea agintzen dau eta emoten dana, txiroentzat izaten da, edo morroitzan dagozanak erosteko. bidez doazenai laguntzeko, Ala'ren zerbitzurako... Koran liburuan batera datoz otoitza (Jainkoagazko eginbearra) eta limosnea (geideagazko eginbearra).

— IbUlaJdi santuat Bizitza guztian baten gitxienez edozein musulmanek Meka'ra joateko ibillaldia egin bear dau. Ibillaldi orretan Koran Jaunak iragarri ebala gogoratzen da, baita Adan'en otoitza, gizonaren eta Jaungoikoaren arteko alkartea eta Agraan'en kondaira. 8este egite batzun artean zazpitan inguratzen dabe Kaaba eta an otoitz egin. Ibillaldi au Musulmanen eriejiño bidearen elburua da. Gaiñera., laguntza da euren alkartea sendotzeko.

Guda santua

Musulman bakoitxak eta alkarte osoak eginbear bat dauka, izkilluakaz be, guda eçjiteko, "Ala'ren eskua, gorengoa izan daiten". Izkilluz egiten danari "guda santu txikia" esaten jako eta onen ondoren "Guda santu aundftik dator, au txarraren aurka doan eta bakoitxaren biotzean eta alkartean egiten dan betiko gudea da.

Sunna-bidea ta Shia-bidea

Orreik dira Islam-bidearen abarrik sendoenak.

Musulmanik geienak sunna-bidekoak dira' "sunna" edo oitura zarrai lotuta dagoz. Sunna ez da besterik Igarlea bera ta bere jarraitzailleak izan eben jokabidea baiño. Lendik datorren au agorik agora zabaltzen da asieratik, zabaltzailleak Jaungoikoak orretarako

deituak dirala. Sunna-giroko islam-bideak bere aundikiak, legelariak, epailariak eta gurzaiileak daukaz. Ez dauko ez abaderik etz ez abade-bururik. Agintari musulmanak benetakoak dira Koran'en eta sunna' ren aurka ezer agintzen ez dabenean.

Shia-bidea berbeak setakeri-bidea esan gura dau. Auxe da islam-bideak izan dauan banatzerik aundiena eta musulmanen artean °/$_{o}$10 dira. Banatze au batez be erlejiño-taldeko burua zelan auke-ratu argitzeko goraberetatik sortu zan. Asieran alkarteak aukeratzen ebazan Maoma'ren ordezko ziran Kalifa'k. Shia-bideak 661 urtean, ALI kalifa zala izan eban sorrerea. Setakeri onek diftoanez, Kalifa edo alkarte-buruaren duintasuna ezin izan leieteke "iman" edo gidarietariko bateri baiño emona, oneik Ali'ren senditik sortuak dira eta Ali au Maomaren lengusua ta suiña zan. Amabi iman orrei-tan bizi da Igarlearen odola, amabigarren imana izan zan Al Mahdi edo Igortzia eldu arte. Au XI gizaldian galdu zan eta aldian azke-nean etorriko da barriro gizartean zuzentasuna ezertera. Shia-bidea Mesias-giroko erlejiñoa da. Eta beste arlo baten be banatzen da sunna-bidetik: Abadeak eta abade-maillak eukitean. Erlejiño-arduradunak euren arioetan "Ayatollah" izena daroe Iran'en: Mez-kiten arduradun diranai "Millah" esaten jake.

Indu, Buda ta Islam-bideari buruz zerbait

Indu ta Buda-bideak, biak dira ber-eroste-bideak. Bietan ikus-ten doguz erlejiñoko burubide sakonak. Nekeak eta egoera erruka-rriak kentzea billatzen dabe, olako giroetara itsurik jausi barik. Indu-bidean billaketarako alegin sendoa ikusten da. Buda-bidean bakoitxaren nortasuna.

Baiña beste alde batetik, bietan gizona aduari makurtuta ager-tzen da. Sendoa izatea eskatu arren, gurariak eta iztilluak albora-tzea ezarri arren, nekeak ta egoera larriak ba-dagoz munduan. Mun-dua "itxura" utsezkoa dala uste izanik, obetzeko lanerako gogo aundirik ez dabe ezarten. Betikotasuna ez da maitasunezko alkarta-suna, ez da norberaren nortasuna zabaltzea, dana danaren barruan galtzea baiño...

Musuiman bidea beste bat da. Munduko elburua eurentzat ez da

itxura utsezkoa. Errukitsua ta graziz betea dan norbatek ezarten dau. "Ala" Jaungoiko bizi ta arduratsua da, alguztiduna, ona, bat bakarra. Dana dauka bere eskuetan, kristiñauok uste dogun lez.

Baiña Ala'k dana zuzentzen dau bitarteko barik eta oso-osoan berak nai dauan lez. Jokabide egokia be ez da sortzen gizonaren biotzean, Jaungoikoaren naimenetik dator bakar-bakarrik eta bitarteko barik. Orregaitik ez da aitatu bear ez grazirik eta ez pekaturik. Eginbear argi-argi batzuk bete: orixe da dana. Orregaitik Koran'ek, Bibliak diñoanaren aurka, gizartean biziteko agindu zeatzak daukaz: orixe da Ala'k nai dauana; ez dago aurrera egiteko leku aundirik. Islam'ek ezin daike alboratu adu-burutasuna. Dana oso-osoan Ala.ren eskuetan dagoaia jakiteak Musulmana alegiña ez egitera daroa, ez dauko ezer egin-bearrik bere egoerea ta munduarena obetzeko...

IV. BESTE ERLEJIÑOTASETAKERI BATZUK

Eraskin au osotzeko, aitatu besterik ez, gaur gure artean zabal dabiltzan erlejiño ta seta-bide batzuk.

Jehoba'ren lekukoak

Charles Taze Russel da ekinbide onen iraslea (Pittsburg'en 1.952'an jaioa). Gaztaroan Presbitero'tarren eleizan egi batzuk zalantzan jarten asi zan, gero Biblia aztertzen, batez be gaiztokiari eta Jesus'en bigarren etorrereari buruz. Aztertze orretatik atera eban ondorena izan zan Gaiztokiak ez daukala Biblian oiñarririk eta munduaren azkena laster datorrela.

Bere ustez, Jauna, ikusia izan ez arren, munduan dago 1.874n. urtean asita. Urte orretatik eta berrogei urtean gertatzen da Armagedon'en gudaldi nagusia eta 1.914'an amaituko da mundu osotubako au amaitzen dala. Urte orretan asiko da benetako Jaungoikoaren Erreiñua: Zeruan eta lurrean milla urtetako zorion betea izango da. Baiña igaro zan 1.914n. urtea munduaren azkena etorri barik eta Taze Russel'ek Armagedon'en gudaldia Europa'ko lenengo gudaldia

izan zaia esan eban eta munduaren azkena etorteko geroago beste urte batzuk ezarri ebazan. Iru aratako gizonak dagozela diño: Santu Sagaratuak oneik zeruko zoriona lortuko dabe; neba-arrebak, oneik Erreiñuko Legeak betetuta lurrean izango dabe zoriontasuna; eta ardiz jantzitako otsdak, oneik apurtuak izango dira. Lenengo taldekoak 144.000 dira Agerpenaren liburuan 7,4'an agertzen diranak (Ez da konturatzen idazki au zelan ulertzen dan: a) Agerpen-liburuak irudi asko daukazela eta 144.000, 12 bidar 12.000 dirala, zenbaki aundi bat, eta b) zenbaki ori Israel erriarentzat bakarrik dala, bere leiñuak 12 dirala eta gero idazkiak berak diñoala "zenbatueziñeko jentetza aundia erri eta enda guztietakoak").

Au il zanean, 1.916'an, bere ordez Joseph Franklyn Rutherford jarri zan (Mussouri'n, 1869'an jaioa) eta onek zabalkunde aundia egin eban: Irarkiak, itzaldiak, batzarrak, irrati-ekiñaldiak, eresmintzak... Erlejiño guztien aurka gogor ekiten dau, baiña batez be Katolikuen aurka. Bere aurretikoaren zenbakiak zalantzan jarten dauz eta 1.914 ez dala munduaren azkeneko *urtea d'iño, "azkenaren* asierea" dala. Geroago beste au esan eban: Jazokizuna zeruan jazo zala. 1.925'ean Patriarkak etorriko zirala lurrera iragarri eban eta eurakaz batera Itun Zarreko igarleak be, eta ori be ez zan bete. 1.93l'n artu eben "Jeoba'ren Lekukoak" izena eta euren ustez Biblian *o'tñarr'itzen diraia azaldu* eben, Jaungoikoak berak *emon* eutsela izen berezi au.

J.F. Rutherford'en ordez 1.942'an Nathan H. Hnorr jarri zan eta onegaz asten da Jaungoikoa agintari dauan erakundea: bere aginduak bialtzeko eta argitalpenai begiratzeko lurraldeetan *ordez*karitzak ezarten dira, lurraldeak be saille ta inguruetan banatzen dirala; arlo oneitan arduradun diranak euren lekuetako taldeak egin daben lanaren barria emon bear dabe. Jeoba'ren lekuko guztiak batzen dauzan talde txikia auzo bakoitxeko "taldea" da eta Erreiñuaren aretoan batzen da ospakizunak egiteko: Igandeetako batzar nagusiak, laguntza-batzarrak., Jaungoiko agintariaren ministeritza ikastaldeak, "Atalaya" adizkariaren azterketarako batzarrak... Jeoba'ren lekuko izateko naikoa da azalpenak egitea edo Alkartearen argitalpenak saltzea. Maila bi dagoz: Pioneruak dira illean eun ordu gitxienez "lekuko" izaten sartzen dabezenak eta "iragarleak" orretan amar edo amabost ordu inguru egiten dabezenak.

Guztiz eta mundu guztian milloi bat inguru dira, iru zatitan bardin antzean banatzen dirala; Ipar-Ameriketan, Europa'n eta beste mundu guztian. Gaur egun zabalkunde aundia egiten dabe Lat-Ameriketan, Asia'n eta Afrika'n.

Siniskai nagusiak

1.- Biblia, fede-bidea bakarra

Fede-bide bakar bat baiño ez dago eurentzat: Era berezi baten dagoz Eleizeak daukan antxiñekoen esanari jaramon egitearen aurka. (Ik. BUP'eko II, VII gaia} eta euren ustez ori ez da besterik gizaldietan asmau diran irakatsiak eta aginduak baiño. Eleiza katolikuari beste salakuntza au egiten dautsoe; Biblia'ren aurka era askotara jokatu dauala, Biblia irakurtea galazoten dauala, Biblia ez dala bear irakasten dauala, Biblia ez dala goitik etorria irakasten dauala (Ik. 1° 8UP'eko VI gaia).

2.- Jaungoikoa

Jaungoiko bakarra sinisten dabe, baiña gauzabidekoa da guztiz. Ekin eta ekin diardue Jaungoikoaren izenari emon bear jakola indarra eta izen au Jeoba dala (ori izatez ez da besterik okerreko irakurketa bat baiño: Ebertarrak ez ebezan konsonanteak baiño idazten eta oneik ziran: J. H. V. H. eta beti esaten eben Jahveh, ez iñoz be Jehovah). Beste au be esaten dabe: Eleizeak, txerrenak bultzatuta Irutasunaren ezkutukia asmau ebala. (Ik. XVI gaia, BUP'eko lenengo urtean}.

3.- Kristo

Ez dabe sinisten Kristo benetako Jaungoikoa danik (Ik. BUP'eko l°'an, XVI gaia). Orregaitik ezin geinke euren erlejiñoa "kristiñauena" lez artu, kristiñau izatea, oin-oiñean, Kristo Jaungoikoa dala eta berbiztu egin zala sinistea dalako. Eta ori sendotzeko asmoaz, Itun Barriko idazki batzuk aldatu egiten dabez. Esate baterako, Kristo gizon egin baiño lenago Mikel Goiaingerua zala diñoe eta

Bateo artu ondoren biurtu zala Mesias, bera mundura etorteko bigarren maillako elburua zan gizadia ber-erostea.

Eta beste au be bai: Kristo ez zala kurutze baten il, age batetik eskegita baiño (naizta kondairak eta antxiña-iztiak edo arkeolojiak argi esan oiturea kurutzean iltea zala). Euren ustez Kristo ez zan berbiztu bere gorputzagas, espiritu utsezko izaki lez baiño {Ik. BUP'eko 1° urtean XIV eta XV gaiak).

4.- Beste irakatsi batzuk

Gizonak ez daukala gogo il-eziñik be ba-diñoe eta gizonaren gogoa eta piztiena bardiñak dirala. Arimea edo gogoa il-eziña dala be ukatzen dabe. Euren ustez berbizkunde bi dagoz: Lenengoa zerutarra, zeruko zorionera daroana, 144.000 aukeraturentzat; bigarrena, lurtarra, gogo oneko gizon guztientzat lurrean izango dan zoriontasun osoa: Onein artean millak izango dira euren bizitzan Jeoba ezagutu bakoak eta beste salbabide bat izango dabe milla urtean; Adan eta "gaiztoak" euren bizitzan gaiztakerian itsututa bizi izan diranak, eta gero etorriko diran gaizto guztiak beteiko ezereztuak izango dira,

Salbamenerako bide bakarra, etxerik etxe iragartea egitea da. Sakramentuak, sakramentu lez, ukatu egiten dabez, ez dabez onartzen, eta ezaugarri lez bakarrik, Eiateoa ta Jaunaren aparia baiño. Irudiak eukitea zearo galazoten dabe. Erri ta Erlejiño-giroko goimaillak alboratu egiten dabez, eta esaterako ez dabe onartzen laterriaren ezaugarri dan banderak agurtzea. Odola gizon bategandik beste bategana aldatzea galazo egiten dabe, Idezki santuak odola jatea galazoten daualako eta odola aldatzea janaria artzea lez dalako (naizta Jesus'ek janari guztiak dirala garbiak esan izan: Mk. 7,14-23). Eurentzat gabonak ospatzea txerrenaren bidea da. Eiztaritza, arraintza, kirolak, Jeoba'gaz egindako alkartasunaren aurka doaz. Benetan Lekukoa dan batek ez dau tabakorik erreten eta alkoola artu leike, baiña neurriz...

Mormoiak

Jose Smith (Sharon - EE.UU -, 1805) izan zan iraslea: Abadeena deritxon eleizakoa zan umetatik eta mirarigillearen entzutzea lortu eban. Berak diñosku amabost urtekoa zala, erlejiñoari buruz ardura-tuta, basora joan zala otoitz egitera eta an ikuskizun bat ikusi ebala, Tabor mendiko antza-aldatzearen antzekoa, Jesus'eri buruz eban-jelioak diñoenez: laiño aundia sortu zan, eguzkia baiño argitsuagoa zan argi-izpia etorri zan beragana, eta abots au entzun eban: "Auxe da nire seme maitea, entzun egiozua"; zein erlejiñotara izena emon bear eban itaundu ebanean, batera be ezetz esan eutsoen, guztiak iguingarriak izan eta okerbidean dagozelako. Baiña bere benetako biurtzea iru urte geroago izan zan, Moroni izeneko aingeru bat agertu eta beretzat izango dan lan bat non aurkitu eban esan eutso-nean. Urrezko orrietan idatzita egoan eta benetako ebanjelioa eukan liburu bat aurkitu eban eta orri orrein ondoan arri bi aurkitu ebazan zidarrezko uztaietan sartuta (Urim eta Tummin ziran euren izenak) eta oneik lagunduko eutsoen liburua itzultzen, Itzulketa egin eba-zan. ez zan argi ikusi gauzea eta urrezko orriak eskatu eutsoezan, baiña berak aingeruak eroan ebazala zerura esan eban.

Liburu Santuak

Mormoientzat lau dira liburu santuak: Biblia, Mormoi-Liburua, Irakatsiak eta alkarteak eta Balio aundiko bitxia. Mormoi-liburuaren kondaira jakingarria da: Smith'ek diñoanez, Biblian agertzen diran gizon ospetsu batzuk Ameriketara eldu ziran Babel'eko torrearen aldietan eta euren artean burrukak izan ebezan eta Mormon, enda bateko gizon azken-aurrea, izan zan liburua idatzi ebana, liburu au seireun orrialde-ingurukoa da eta berak New York'eko laterri-barruan muiño baten estaldu eban eta amalau gizaldi geroago antxe aurkitu eban Smith'ek berak. Liburu au kondaira-balio aundikoa da mor-moientzat, baiña aldiai dagokienez oker aundi batzuk daukaz: Shakespeare aitatzen dau, zaldia be agertzen da (eta ameriketan ez egoan zaldirik Europatarrak ara joan arte), ebanjelioa ta San Paulo be aitatzen dauz...

Siniskairik aundienak

Euren irakatsiak argi *laburtuta agertzen dira "fedeko agiak"* deritxon Smith'en agirian: 1) Guk betikoa dan Jaungoikoa sinisten dogu: Aita, Jesukristo bere Sernea ta Espiritu Santua; 2) Gizonak euren pekatuakaitik eta ez Adan'en pekatuagaitik, zigortuak izango dirala sinisten dogu; 3) Jesukristo'ren oben-ordaintzeagaitik, gizadi guztia salbau leitekela uste dogu, ebanjelioan agertzen diran legeak eta aginduak bete ezkero; 4) Ebanjeiioko tenengo oiñarriak eta aginduak oneik diraia uste dogu: Jesus Jaunagan fedea, damutasuna, pekatuak parkatzeko uretara sartuta egiten dan bateoa; Espiritu Santuaren doia emoteko eskuak ezartzea; 5) Gizonak Jaungoikoaren deia bear dauala uste dogu, profeta-lanaren bidez, ebanjelioa iragarteko eta onen aginduak zaintzeko eskubidea daukenen aldetik eskuak ezarrita; 6) Lenengo denporetako Eleizan izan zan erakundea bera sinisten dogu: Apostoluak, profeta, artzaiñak, irakasleak, ebanjelizatzailleak...; 7) Izkuntzen doia, igarletza, artzaintza, irakasletza, ebanjelizatzailletza... eta abar, sinisten doguz; 8) Zuzen itzulita dagoan neurrian. Biblia Jaungoikoaren berbea daia stnisten dogu. Mormoi-liburua Jaungoikoaren berbea daia sinisten dogu; 9) Jaungoikoak iragarri dauana dana, gaur iragarten dauana, eta oraindiño Jaungoikoaren Erreiñuari dagokiozan gauza asko ta aundiak iragarriko dauzala sinisten dogu; 10) Israel erria itzez alkartua eta amar leiñutan ber-eratua sinisten dogu; eta Sion Urarte aundi onetan (Ameriketan) eregiko dala; Kristo bera izango dala errege lur guztian eta lurra barriztu egingo dala eta atsegin-baratzeko sintza artuko dauala; 11) Guk, geure barruak eskatzen dauskun lez Jaungoiko Alguztiduna gurtzeko eskatzen dogu eta gizon guztiai emoten dautsegu eskubide berezi bardiña: Gurtu begie nai dabena eta nai daben lekuan eta eran. Erregeen, Zuzendarien. jaurlarien eta aldunen menpean gagozela , baita iegeari esana egin, aintza emon eta eutsi egin bear dautsagula be sinisten dogu; 13) zintzoak, egi-zaleak, garbiak, biotz-onekoak, onoimentsuak izan bear doguta eta gizon guztiai mesede egin bear dautsegula sinisten dogu; benetan esan geinke, Paulo'ren oarra beteten dogula: "Dana sinisten dogu, dana itxaroten dogu". Asko jasan dogu eta dana jasango dogula uste dogu. Ezer onoimentsurik, ederrik, izen onekorik edo ezer txalogarririk ba'dago, ori nai dogu.

Oar batzuk

Morrnoiak biblia liburu santu lez onartzen dabe, baiña "zuzen itzulia izan ba'da". Eta Smith'ek uste eban Biblia txarto itzulia izan dala eta ustelduta dagoala eta berak (sortaldeko izkuntzak jakin barik) itzuipen orreik zuzentzeko agindua artu dauala...

Jaungoikoa, Aita Semea ta Espiritu Santua, onartzen dabe, baiña orrek ez dauko zer-ikusirik kristiñauen Irutasunagaz. Eurak diñoena auxe da: Lenengo izan zan gaia bera gogoa ezarrita izan zala Jaungoikoaren jatorria, Jesukristo Adan'en eta Maria'ren alkartzetik sortu zala...

Smith'ek ezkonkide asko izatea onartzen dau: "Gizon bat neska-uts bategaz ezkontzen ba'da eta gero beste neska bat nai ba'dau, lenengo neskea orretan batera etorri ezkero, ez dau ezkontzarik austen, biak emon jakoz. Lege onen indarrez, amar neska uts emoten ba'jakoz, ezin ezkontza-austerik egin, amarrak emon jakoz-eta".

Dana dala, mormoiak jokabide estukoak dira. Alkoola galazota dauke, tabakoa, teia eta beste edari bizigarriak be bai, ezkontzatik kanporako artu-emonak eta ezkontza-austea ez dabez onartzen, kasu larri batzutan izan ezik eta oneik ez dira sarritan agertzen. Sortzearen aurkako jokabideak eta jaiobakoak iltea ez dabe onartzen, azkenengo au benetako giza-iltea dala diñoe. Illearen lenengo igandeetan barau egin bear dabe eta orretan aurreratzen dabena euren Eleizeari emon. Sarritan ikusten da gazteak urte pare bat egiten dabezela, erbestean misiñoi-lana egiten, eurak lenago aurreratu daben diruagaz edo etxekoak emoten dautsenagaz, baiña sarritan euren misiñoi-lana, kontzientzizko aurkalari lez gudaritza egin nai ez dabelako ordez, egiten daben gizarte-laguntza izaten da.

Erlejiño-seta barriak

Olakoai "seta" esan-bearrean (berba onek setakeri-antza emoten daualako) obeto litzake beste izen au emotea: Erlejiño-giroko eragin edo bizi-ikasi barriak". Asko ta askotarikoak dira.

Geienak sortzeko ta sendotzeko izan dan giro egokia, gaur larri eta itxaropen barik bizi dan gaztedia da, alboratuta eta iñok ulertu barik dagozelako. Gaztedi onek ez dau onartzen sendia erakunde lez, ez dau entzun be egin gura eleiz-erakundea. Gaztedi onek lendik datorrena dana alboratzen dau, zarra ta guzurrezkoa dalakoan, gaztedi onek Ebanjelioaren balioa edo Kristo balio lez onartu arren, balio orreik zilinduta dagozela uste dau, eta ori gaur kristiñauak dirala esaten daben giza-alkarteen erruz. Orregaz batera gaur sortaldeko jakabide ez-ezaguna ekarteko indar aundia dauke, ango gizon eta andrak, ango oiturak, ango pentsakerak... Egi-ziurtasunak alboratu egiten dira, eta *errez* onartzen da, barri lez agertzen dan edozelako irakatsia.

Ziur-ziur, barru-barruan, mundua baiño arago dagoana bilatzen da, atsegin ez dogun munduak gogaitu egin gaitu. "Seta barriak" "gaurko gizarte usteldua" aitatzen dabe eta eurak "garbi" lez agertu, gizarte-salbatzaille ta Mesias lez,

"Jaungoikoaren Semeak" edo "Jaungoikoaren umeak"

Gitarrea eskuetan ebela agertu ziran, eres-giroko eragin bat lez eta eresa euren irakatsiak zabaltzeko bide lez artzen ebela. Euren iraslea, Dabid Berg artzaiña, 1968'an asi zan Kalifornia'n bere lana egiten. Bere lenengo entzuleak "hipie"k izan ziran "leoi-nabar" eta "inpernuko Aingeruakaz" batera, guztiak ziran euren ametsak erdi-galduta eta droga-munduan sartuta egozan gazteak. Laster eldu ziran Europa'ra.

Liburutxu batzutan agertzen dabe euren irakatsia. marrazkiakaz apainduta datozen ereslearen eskutitz batzutan. Iraslea igarle gol-argiz beteriko lez agertzen da eta Biblia'ren irakatsiak gaurko egunera ekarria ulertzen alegintzen da. Jarraitzailleen ustez, lenago Biblia zan lez, gaurko Jaungoikoaren berbea iraslearen eskutitzak dira. Biblia'ri "ardau zarra" esaten dautsoe eta eskutitzai "ardau barria". Eskutitzak batzuk erritar guztientzat dira, beste batzuk jarraitzaille ta adiskideentzat, beste batzuk ikasleentzat bakarrik eta beste batzuk aurrelarientzat bakarrik. Lenengoak dira kalerik kale saltzen diranak. Biblia itzez itz ulertzen dabe eta igarketa jakingarri batzuk

be egiten dira, esaterako guda nagusia munduaren ondamendirako, onen ostean Kristo Aurkalaria mundu guztian bere aginte gogorra ezarten eta onen azkenean Jaungoikoa jaurle dala, mundu barria.

Ez dauke benetako sakramenturik. Baiña garrantzt aundia emo*ten dautsoe otoitzari* naiz banaka naiz taldeka egin eta *orretarako* egunero denpora-aldi luzeak artzen dabez.

Jokabideari begiratu ezkero, agintaritzaren aurka jarten dira bizi (naiz laterrikoen, naiz Eleizakoen, naiz irakasleen naiz etxekoen aurka). Seksu-arloko euren jokabideari azterketa gogorrak egin ja koz: Ezkontzako zintzotasunaren aurka doaz, ezkontzea alkartean naia dabe naiz andra askogaz naiz gizon askogaz; andra zuriak dirua-gaitik erosteari eta diruagaitik dan andra galduen bizitzari buruz egi-ten jakezan salkuntzai erantzun au emoten dautsoe: Jaungoikoaren ume diran neskak ez dira saltzen diruaren truke, maitasunaren truke baiño. Alkar-etxeetan bizi dira, jentea eurakanatzeko bide lez, txera ona ta barretxua artzen dabez eta bakoitxak bere sendiagaz dauzan artu-emonak oso-osoan apurtzea eskatzen dabe.

Jaungoikoaren argiak dauan egitekoa

Delh'n asi *zan* seta au, 1960'an *eta irasiea H zanean, aitaren ber-*eragiduna zala uste eban 8 urteko semeak artu eban gogo-indarra ta Jangoikoaren grazia.

Euren mezuan garrantzirik geien dauana, bake osoa iragartea da *eta ori* gizadia aldi barri *batera sartzen danean* lortuko da. Jesukristo irakasle on bat izan zala uste dabe, euren iras'ea ta zuzendaria dan antzekoa, baiña kristiñauen fede-alkarte batek be ez dau ondo uler-tu Kristo'ren Mezua. Zuzendariaren berbak oso-osoan bete bear di-ra eta erlejiño-buru danari agurtza emon bear jako.

Hare **Krishna**

Jatorriz inditarra izan arren, "Krishna'ren kontzientzia sortzeko laterri-arteko alkartea" da eta Laterri Batuetan sortu zan, 1966'an. Guru edo Maisua da Indu-bidearen norkirik garrantzitsuena eta

alkarte onetan be bai. Betak ezagutzen eta azaltzen dauz Liburu Santuak. Eurak Santuak diran liburu guztiai deutse itzaltasuna, baiña euren irakatsiaren oiñarria Indu-bideko Veda'k dira. Jaungoikoa, edo Krishna. *gauza* guztien egille *aitsua* da, guztiz jakitzuna *ta* betikoa eta oneri eskintzen dautsoz gizonak bere egite guztiak. Jaungoikoaren maitasun osoa lortzeko, bere izena aitatu bear da sarritan. Egunean eundak bidar esaten dabe dei-otoitz au: "Hare Krishna, hare Krishna, Krishna, Krishna, harehare, hare Rama, hare Rama.Rama Rama. Hare hare".

Gizona barru-barruan gogo il-eziña eta gogo utsa da etaJaungoikoaren zatia dan lez. Jaungoikora biurtuko da: Dana-Jainkoa dala uste daben erlejiñoetarikoa da ba. Ber-aragitzea onartzen dabe, Krishna'ren kontzientzian betiko bizitera eldu arte.

Euren ustez. orain jausita dagoan aldi baten bizi gara eta gizadiak Jaungoikoagandik urrintzen jarraituko dau amar milla urtetan. Eta orduan Krishnak gizadia zigortu egingo dau zigor aundia bialduaz eta gero barriztatze-aldia etorriko da. Krishna'ren azkenengo etorrerea 427.000 urte barruan izango da... Euren jokabide-arauak estuak dira: Okelea, arrautzak eta arraiña jatea galazota dauke eta pozoibide diran gauza guztietatik (droga, tabako, alkool, kafe te eta olakoetatik) iges egin bear dabe; Ezkontzatik kanpokoak diran seksu-artu emonak baztertu egin bear dabez eta ez dabe denporarik galdu bear alperreko joko eta alperreko berbetak egiten.

Otoitzera, gogartera, abesti santura eta atkarteko bizitzara biurtu bear dala diñoe. Euren bideari yoga (: askeagazko iokarria) deritxoe. Ezagun dira jantzi luzeak eta buruak ule barik erabilten dabezelako. Sendiagandik osoan aldendu bear dira. Goizeko lauretan asten dabe eguna, otoitz egiten eta Veda'k a^tertzen orduak eginda. Atseden laburra artu eta landara-janariak bakarrik jaten dabezelako dauke, bear ba'da, dauken burubidea: Euren jarraitzailleak "egitarautuak" dirala esaten da eta sendi batzuk alkarteak sortu dabez euren seme-alabai "egitarau" ori kentzeko eta artu dabezan burubideak alboratu eta eurak barriro eskuratzeko.

Moon erlejiño-setea

Son Myung Moon'ek (I920n. urtean, jaioa da) sortu eban Korea bere lurraldean erlejiño eragin au 1954'an, baiña berakl937'an ikusi ebala Jesus esaten dau. Mesias *barri \ez* agertzen *da,* esaterako bere laugarren ezkontzea, 60n. urtean, "Bildotsaren eztegu'Mez aurkezten dau. "Jaungoikozko oiñarriak" deritxon bere liburuan agertzen dau bere irakatsia eta oiñarri lez Biblia artzen dauala diño. Izatez ez da kristiñau-bideko erlejiño-eragiña. Kristo Jaungoikoa dala sinisten ez dabelako. "Aingeru bat dator sortaldetik" esaldia (Agerp. 7, 2-4) berari buruz idatzia dala diño, Korea'n jaio eta Mesias barria dan berari begira esana.

Zuzendari nagusi bakarra da eta esanekotasun itsua ta ondasunak emotea eskatzen dau. Bere liburuan gizadiaren kondaira aztertu nai dau Adan eta Eba'gandik asi eta gaur arte. Lenengo gurasoak euren pekatuagaz Jaungoikoaren aurka jagi ziran. Jaungoikoak Guda'tarren erria aukeratu eban bere eginbidea barriro eratzeko, baiña txarto *urten* eutson. Jesus'eri be *danak urten* eutson txarto eta *gazt^ian* il eben eta orregaitik ez zan eldu ezkontzara. Ezkontza orretatik bai. sortuko zala munduko sendi nagusia. Orduan erri kristiñaua aukeratu eban, baiña au be ez da izan gai Jaungoikoaren eginbidea beteteko. Munduko gudaldi biak izan ondoren, irugarren zemaia komunistak dira. Jaungoikoak orain, Amerika aukeratu dau. baiña onek be ez dau ekarriko bakerik, bide zuzenetik jarraitzen ez ba'dau. Eta ori *orrelan* dala agertzeko, B'blia aitatzen dau, bere erara ulertuta.

XIGAIA

DANA ETA DA BARDfN KRSITIÑAUENTZAT?
(Kristiñauen ledea balioen larrialdian)

Gizarte bakoltxari bere balioak eragiten dautsoe

Persona bakoitxari, gizarte bakoitxart balio batzuk eragiten dautsoe eta beste baiio batzuren billa doa. Orrek argitzen dau gure inguruan ikusten doguzan burubideen eta jokabideen kopuru zabaia. Zelntzuk **ete dlra** balio krlstlftauak? ZeinizanbearetadakristiftauenjokabkJea?

Gai onetan aztertuko doguna:

* Baliorik ete dagoan ala ez, eta zer diran.

* Zein ete da jokabide-zuzen-balioa eta zertarako.

4 Kristiñauen jokabide-zuzen-balioen oiñarria Kristo da: Beragandik sortzendiraguztiak.

Irugarren zatla

BALIOAK ETA AURKA-BALIOAK

Lenengo zatian ikusi genduzan **gure munduan diran gizonen pentsa-era** eta egrte-era ezbardifiak.

Bigarren **zatian geure fedea eta fede onek gizonai eta munduari zelan erantzuten dautsen aztertu** dogu.

Orain irugarren **zati onetan begiratu dagigun gure kristiñau-fedeak** zelan *gauzak ikusteko era* bam' **baf** *emoten dauskun: Ara zer;*

- **Kristinauen balloak zelntzuk diran:** zelan ikusten doguzan **eta zeintzuk diran euren maillak. (XI** gaia)

- Balio zeatzu batzuk, **gure** kristiñau-jokabtdea zuzentzeko gai diranak. (Xilgaia).

Irugarren zatirako eritxl-eskintzak

Injgarren zatia ikasleen aurrean zuzen-zuzenean agertu-aurretik, ondo izango Irtzakela **uste dogu orain-arte igaro dan ikasturtearen joana aztertu eta neurtzea: orretarako ona izango** da ikasleai **itaunketa egitea eta, errezago,** ilaun batzuk eurai egitea, geratu jakezan galde-gaiak, zalantzak oraindifto ba'dira, **eta** ikusturteari buruz dauken poz-maillea zelakoa dan jakileko.

Injgarren **zati** onen elburua aurreko **zatitik zuzen-zuzen** dalorrena **da:** Fedea ez da **izan bear adimen-giro utsa; fedea bizitzarako eta era zeaztu batenbizitekoda.**

* Mundua obetzeko **ta aidatzeko arazora sartuta** dagozanakaz mai-inguru **bat eratu: kristinauak diranak naiz ez diranak izan daitekez:** ekologi-zalea, alkargo-zalea, abadegaia, errigiña, emakumeen aldekoa, **bake-zalea...**

Gaia: **Zeintzuk dira gaurko munduari eragiten dautsoen balioak? Eta zeintzuk** eragin bear leikioenak?

Ori egin ondoren, ikas-gelan edo ikastetxe guzliarentzat, asikerea emoteko, irugarren zati au asteko agertu diran arazo zeatz batzuk artuko**dira**.

*** Talde-lana: Geu bizi garan mundu oneri aztertze zabal eta** sakona **egin, auxe jakiteko: a)** Gure inguruan **diran geienak eragiña egiten** dautsen benetako balioak **zeintzuk diran b) Balio onein artean zeintzuk diran** balio **kristifiauen aurrez** dagozenak eta zeintzuk balio kristiñauak.

* **Emon ikasleai irugarren zati onen laburpen** bat (errez egiteko) orreta-rako gai bi **onen** asikeretan agertzen **diran laburpenak batu**. Laburpen orregaz, agertu **gai guztien** artean **zati onetan** datozenak eta egin eztabaidatzea gaira sartu-aurrean.

erantzuteko
gauzal emoten Jaken balloa
jakln bear
(Balio ez da gizaundien onoimena
ez da salerosketarako izakera bat)

Balloak **BA-DAGOZ**

M.SCHELLER
"Eurefl arloadauken
izaerakdira"
' Ezdira'ondasunak"
beste barik.
Ez dira "gogo-ekintzak"

ORTEGA
* Balb "baikorrak" eta
balio "azkorrak'dagoz.

Glzonak
"ARTU ETA MAILLETAN JARRI"
bear dauz,
Balioen larriunea ala gizonen larriunea?

JOKABIDE ZUZENEN ARLOKO BAUOA
jokabldea zuzentzen dauana:

Bizitzeari norabidea emoten dautso.
Bizrtza guztiak rtxuralu egiten dauz.
Norkia norki lez osotu egilen dau

JOKABIDE ZUZENEN BALIO KRISTIÑAUA
(Biblia ez da legedi bat)

Kristo:
oiñarrikobalioa

* Jaungoikoa. Aita lea
" Bizitzea barriro
bideratzeko almena.

* Maitasuna

Kristo'gaz nokien arteko
alkarlzea

Askatasuna
Gizabidea
Krisio'ren
eragiñaz.

1. Dana ete da bardln?

* 85'eko otsaillaren azkenak ziran. Izparringietan irakurri da Biena'ko gaiso-etxeetan jaio barik ilten dabezan umegaiak injrogei ta amar milla dirala eta geienak aurpegi-apaingarriak egiten dabezan balzai saltzen jakezala. Billaketa ori egin eban izparlari batek auxe ifioan: giza-gorpuzkien benetako zatiketak egin zirala salketarako, umegaiak bakarrik ez, barabillak eta buruko garaunak be, gorputzen zatn-tokietan aukeratuta saldu egin zirala aurpegirako igortze-gaiak egiteko.

* Olako alblste bat irakurten danean, irakurle bakoitxaren baraian eragin ezbardiHak sortzen dira, ondo ala txarto zer dagoan bakoitxak daukazan burudeen ikuspegitik. Labur esateko, oneik izan daitekez eragiñak:

- Gorpu batek zertarako balio dau? Gorpuelatik irabaziaatera ba'lei, orretan txarrik ete dago? Dirutxua, datorren lekutik datorrela.

- Ez dira ba erabilten gorputz-zatiak bategandik beste bategana aldatzeko? Orduan eragozpenik ete dago ederlze-gaiak aterateko gorpuzatiak erabilteko? Edertasuna zaindu egin bear da, bizia ez da osasun utsa...

- Utsa bat ezin etxean artu dabelako, umegaia ilten ba'dabe, ori salduta ez dabe ezer galtzen, irabazi bai; lotsa-galduaren erpifia da, bizia dan edozetarako rtzaftasunik-eza. Egia da, gorputz-zatiak "zatiak" dira, baiña biziaren lekua izan danagaz irabazia lorizea? Ez dauko orrek norberak maite izan dauana, gauzea naiz gomutakia, saitzearen antza!

* iru jokabide oneik, ezbardiñak, (eta asko geiago be izan leitekez) jazokizun bat beraren aurrean ariuak dira. Ara zergaitik:

- bakoitxak bizia zer dan eta zeriaraka dan jakiteko bere burubideak daukaz eta ondoren)ez,

- biziagaz egiten daneri bakoitxak garrantzi bat emoten dautso.

Orrek esan gura dau, gauza bakoitxari ze **ballo** emoten jakon (aurreko arloorretanbiziari).

Gai onetan balioen arazoa aztertuko dogu, orreik dira gure eritxien oiñarriak bizitzan ekintzetarako daukaguzan era ezbardiCian sorburuak.

2. Zer da gutzat balloa?

Guk balioa esaten dogunean ez dogu esan gura onaimen indartsua edo salerosketarako **diru-neurria**. **Gauzea maitagarri eta billagarri egiten** dauan zerbait **esan gura dogu, onartzez eta arrigarritzat eukitea gugan** *sortzen* dauan zerbait. **Gauzea estimagarri ete** beste batzui emoteko aoikugarri egiten **dau** edozein gauza baliodun izateak, elburu baterako onuragarrt dan zerbait. Orduan gure **burubide au iilosofi-arlokoa da (De Finance:** "Sakramentun **Mundi").**

Eta balioak aitatzen doguz, gainera, laster ikusiko dogun lez, balioa *bakarra ez* dalako, askoren bafasuna *baiño. Ei* dagoba, balio bakarr/k **haizta** balio nagusia eta danen gainetikoa bat izan.

Eta lenengo agertzen jakun arazoa auxe da (asko dira arazo au agertzen dabenak): **Balioak eurak euretara dauke izatea, personea kontuan artu barik)** afa bafioak balio dira personak **maifla** orretara jasoten dabezelako?

Ori argrtzeko adibide bat. Norkien arteko erabagia **izan da urreañ aldakuntza** guztietarako balioa emotea. Baifia balio ori ezarten jako meatz **orreri beste** batzuk ez daukezan zeiakotasunak daukazalako, azkenean norkiak **gara balio ori emoten** dautsogunak. Filosoti-arloan **be ori jasoten ete** da? Len **esandekoaren arrtik, biziak berea dau balioa ala urreagaz** jazo **dan lez** balioa dauko geuk guztiok *ba\era orreri **balioa** emotea erabagi* dogulako[7]

Erantzuna ezlabaidagarria **da. Guk uste dogu (Max Scheller,** Ortega, Hartmann **eta beste jakitun batzun eritxiari jarraituz) balioak eurena** dabela balioa eta norkiak egiten dauana balioak aurkitu **eta** maillaka jartea dala.

Jaklnzaleen Ikuspegla

* **Max Scheller'en ustez,** balioak gauza **berezia dira eta ez dira gauzakaz bat bera eta ondasunak** deritxegunakaz be ez. Ez dira balioak gogo-egiteak, egokitasun berezi bateko "izakerak" **dira,** baifia buru-jabetza daben izakerak, dauken gaia daukela, **euren buruak zurftzen dabez.** ***Eurai*** *begiratzea* ***da*** na^oa zer diran ikusteko; dana dala, baiioetarako itsua **danak ez dauz** ikusten.

M. Scheiller'ekbalio-motakezartendauz:

- Atsegin-ezatsegin girokoak (poza-nekea, atsegiña-miña)

- **Bizi-balioak:**

a) bizizomaketa;osasuna, gaisoa, zartzaroa,eriotzea ...
b) Barru-miñen erantzunak: alaitasuna, naigabea...
c) griña-erantzukLzunenak: larritasuna, azperkuntza...

- Gogo balioak

a) Ederbidekoak(poiitika-motza)
b) Jokabide-zezenekoak; Zuzena-zuzengea

c) burubidezkoak (egia azgutzearena...)

- Santutasun eta santu-ezarenak. (Fedea, sinisgekeria, gurtza...)

Balioetarako itsua danak ez dauz ikusten.

Balio baikorrak eta ezkorrak dagoz.

*Ortega y Gasset'ek be balioak ba-dagozela diño. **Eta balio** baikorrak **eta** ezkorrak dagozan **ezkero balio-motak onetara** ezartea eskatzen dau, balioak eta aurka-balioak kontuan dirala:

Onurazkoak:	al dauana-ezin dauana karua-merkea ugaria-urria...
Bizi-girokoak:	Osasuntsua-gaisoa aukeratua-arrunta bizia-geldia sendoa-makala...
adimenekoak	Ezagupena-oker egotea Doi-doia-gitxi-gorabekoa argi-ziurra-izan leitekena Ona-txarra
Jokabide-girokoak	ontsua-gaiztoa
Gogo-girokoak:	zuzena-zuzengea Estua-nasaia zintzoa-zintzo-eza...
Eder-arlokoak:	polita-motza alaia-garratza apaifta-apain-eza. egokitua-egokieza
Erlejifio-girokoak:	Sagaralua-sagaratu-eza. Jaungoiko-girokoa Txarren-girokoa Gorengoa-jatonizkoa Mirarizkoa-mekanikazkoa...

4. Dana ez da **bardin**

* Zergaitik da gizonaren zeregiña balioak **artu eta millaka Jartzea? (Ik. 2n. zatia). Gizonak bere burua** osotu bear daualako eta gaiñera bere **bizilzearen** ingurua be egin **bear dau. Eta ori ez dau lortuko,** gauza garrantzizkoak **zeintzuk diran ikusita baifto (orixe** da balioak **artzea).** Eta gero bear **dauan almena ba'dauko** garrantzitsuenak lenengo **maillan** ipinteko, oneik **barik besteak ez leukee zentzunik eukiko,** eta gitxiago **edo ezer be ez diranetatik bereiztu, bigarren maillakoakandik (orixe esan gura** dau balio-arteko maillakezarteak).

Balioak **mailfaka jarteak ez dau esan gura, beste barik, baiioak euren** mortzoetan **ipintea,** mailietan **ipinte orren** ondorena, **bere ekintzetan balioko** Izango dan balio-maillen zerrenda bat edezeifiak eukitea da.

* Balioak artzea ta aurkitzea norkiaren zeregin berezia da **eta** azterpena egitea ta barrura begiratzea eskatzen dau, orregaitik griñaren bideetatik **urrin** dagoz balioak. **Eta** balio bat dago, jokabide zuzeneko balio, norkiak norki lez jokatzea, biz'rtzea ta agertzea **(ez piztiak lez)** eskatzen dauana eta ori **barruko griñak eskatzen daben baino gorago bizitea da. Jokabide zuzanaren** balioa da gizona bidean **ipinten dauana, ona ikusi, aukeratu eta** egiteetara eroan dagian **aidun izateko**.

5. Zurra Izan dalteke lapurra

Egin dagigun sarritan izaten **ez dan gauza bat onelan dala:** bere lanbidean **zurra** dan **gizona, guztien aurrean izan ona** daukana... **barru-barruanlapurradala.**

Kezka **barik uste izan geinke** bere lanbideko **adimen-gertakuntza,** gizarteko bere ondoren ona, jokabideko arauak ondo jakitea bere, ez naikoa gizona zintzoa **ta ona biurtzeko edo jakite orrek jokabide okerrak** alboratzen dauzala. **Gu** ez garageratasunaren ikuspegi bakar bat (osagillea, mekanikua, **aita, Ikaslea...). Norkiak ori baiño** izatasun geiago **dauka**. Eta gure barruko askotasun ori batzen dauana, pentsaten **eta egiten doguna** bideratzen dauana, **bizitzako egin blde bat egtteko almena da eta eginbide** orrek alkartzen eta bere bidean **ipinten** dau elburu baterantza joateko gure izatasun osoa eta orrexek egiten gaitu alako edo olako **norki.**

* Batu barik eta zatituta ibilteko elmena emoten dauskun balioa, bi edo iru eratako bizitzea eroateko alboratzen gaituana, Jokablde zuzenen balloa da.

Jokabkje zuzenen **balioak dei egiten dausku gure bizitzako** zertzelada guztietan jokabide zeatzaz **erantzuteko. Eta erantzuteko era berezi au ez** da kanpotik ezarten jakun zerbait, ez da "eginbear" **bat, geuk** aukeratzen dogun gauzea da, jokabide-zuzenen **balioa esaten** dautsagun **gai ori** ***aurkitu*** izatearenondorena.

6. Jokablde zuzenen balloa zertan dagoan

Kondairaren luze eta zabalean Jokabide zuzenen balioa izaera ezbardiñetan kokatu da ta kokatzen da: Batzuk legean kokatu dabe (legezaleak), beste batzuk atsegiñean (Atsegin-zaleak), beste batzuk zoriontasuna biflatzen (zorbn-zaleak), beste batzuk balioa norberaren barruko egoera egokian kokatu dabe (estoikoak), besle batzuntzak jokabideko baliorik aundiena "egin-bearrak eginbear lez[H] dira (kant-zaleak), ounerea, askatasuna, bestei laguntzea eta beste izaera edo onoimen asko izan dira jokabide zuzeneko baliolezartuak...

* **Ez dala esan lei ba, gauza erreza** guztientzat **neurri bardin bat** aurkitzea sarriian balio ori agertzen daben agerbide orreitan norkia bera **zer dan** agertzeko era ezbardiñak dagozelako. Eta ortxe dago ezbardintasunaren *o'tñarria, baifia, batera,* ***ortxe dago*** barruko batasunaren iturria **be:** Norki **lez** aurrera urteteko norkiak daukan bear-izanean.

Jokabide zuzenen balioa **izan leiteke ba, norkia esotzeko** eginbidea beteteko gizonari almena amoten dautson izaerea.

7. Gaur zer jazoten dan

*** Sarritan esaten dogu gaur** kondairako larrialdiaren **une** baten gagozela. **Gaur** norkiak ez dakiala, garbi-garbi, mundu-barruan zelako lekua **artu**. **Len balioa euki** ebanak gaur ez daukola (begiratu zelako aldea dagoan gure ikuspegien eta gure gurasoenen artean, edo aitita-amamak dauken eta guk daukagun pentsaeren *anean). Zergait* ik *senlñzen eta esaten* da **ori?**

Mundua (lenengo lau gaietan ikusl dogun lez) **asko aldatu da eta** aldatzen jarraitzen dau. Egoera barriak aldakuntzak **dakarrez** personea ulertzeko **eretan eta munduan berak** daukan zeregiña ulertzeko **eran. Eta** ortxe, aldakuntza orreitan, **bein eta barriro sortzen diran larri-une** orreitan, ortxe **dago zioa** jokabide zuzenaren balioak **be larriunean** dagozala **uste** izateko.

Baina ez dira balioak ain larriune aundian dagozenak, **balioak artu eta euren** mailletanjarribeardabezangizonak baiño. Ez da balioen **larri-uneagaur** daukaguna, personen **larriunea ta aldakuntzea baiño, geure iarriunea.** Orain argi ikusi geinke, asieran irakurri dagunaren antzeko jazoerak zergaitik jazoten diran eta erantzunakzergaitikdiran ezbardifiak.

Mundua akdatukeran geu, norkiok aldatu gara.

8. **Gure** mundu **au** danetik Iges **doa**

* Oskar Romero Andrej Torkoesky, Errusiako zine-egille aundia, sortandera **plitikako, babes-billa etorri zan, amairu urteko** bere semea be bere lurraldean **itzita**, **bera lan** ta eritxiak agertzeko eskubidea bein eta barriro laburtzen eutsoezelako: "Gure agintariak ezin dabe ikusi eder-lanik, eder-lana edertasuna dalako eta edertasunak pentsau **eragin eta** Jaungoikoagana daroalako".

* Olako jazokizunak argi dinoskue ba-dagozela munduan dana jokatzeko **gertu** dagozanak eta **gure munduan jazoten dana guztia ez** dala norkien nortasuna beeratzekoa. Euren balioak aundikiro ikusten dabezenak **eta orretara euren bizitze guztia** zuzentzen dabezenak be ba-dagoz. **Eta** auxe da balioen zeregiña:

- **Bakoftxaren Izatasunarl norabldea emon, balio batzuk edo** beste batzuk aukeratuta,
- **Blzl-tankerea eratu: Bakoitxak** aurkitzen **dauzan** balioak, norta-**suna** agertzeko eginbide zeatz **biurtukodira**.
- **Norberaren Izalasuna egl Dlurtu. Norkia izatera ettzeko neuma, bizilzarako** egin dan eginbidean dagozan elburuak lortzea da (bidean **egin bear dira aldakuntzak eginda, tramankulu batzuk be** ez gara-ta) **eta** eginbide **ori** jokabiderako **aurkitu dan** balioagaz batera doan neurrian (au ez da(ez aiztu, buru-barruan bakarrik dagoan gauzea).

* **Bi milla urteren joanean askok eta** askok (aundi-aundiak baiño **ez** doguz ezagutzen) emon dautsoe euren bizitzeari norabidea, bizitza au eratu egin dabe *eta* ***nork'i*** **lez** osotu dira, *oin-arria Nazareteko* Jesus eta bere **mezua** dabela.

Egin **ete** leiken *gauzea e\e* da gaur *Nazaret'eko* Jesus eta **bere** mezua jokabideko balioen oinarri izatea eta esan doguna dana aurrera-bidean jartea?

9. Argiblde batzuk

* Uun *Zarra Jesus'egana* elduta amaitu **zan. Jesus eta bere Mezua Itun** Barriren bidez ezagutzen doguz. Ezagutzen dogu ba Jainkoa et Jesus'egan gizon egindako Jaungoikoaren Semea.

Baiña Biblia ez da jokablderako legedl bal. **Ez da ona eta txarra zer diran jakiteko liburu bat**. **Egia da, ori bai, bertatik atera geinkezela eta** atera bear doguzaia jokabide **zuzenerako balio** zeatzak, baiña ezin geiniekez **urreratu liburu** Santuetara **arritarren** legedietara **urreratzen garan** antzera. Legeak ba-daukoz, baifia ez da lege-moltzo **bat.**

Biblia, oinarri-oiñarrian, norki bat aurkitzeko bidea da **eta norki orren** bidez, bere mezuagaz, (izatez norkia **ta mezua beti batera joan** arren). Jokabide **zuzenaren** bideak, BibJiak, **Biblia'tik ateraten diran** balioen bizitza norki-arteko alkartze orren ondorena da, eta alkartze guztien antzera, alkarrari berbeaemoteabebai.

10. Guk, krlstlñauok jokablde zuzeneko balloak zertan jartzen doguzan

* **Alde batetik kristinauok batera** gagoz jokabide-zuzenen balioa onetan ipinten dabenakaz: Kondairaren **aurrera-bidean** gizabidea **osotu ta aurreratu. (Ik. V,** I**X** eta **X** gaiak).

* **Beste alde batetik, kristinauen moral-balioaren bereiztasuna ez da** burubide **bat edo gurari bizi bat, Bereiztasuna persona bat da: Krlsto:** "Legearen bidez legerako il egin na2, Jaungoikoarentzat **biziteko.** Kristo'gaz kurutzean **josita dago, baina bizi naz,** ez neu, **KrisJo bizi da** nigan. **Eta ori oraindino** aragian bizi nazela, **ori** Jaungoikoaren Semea danaren fedean **bizi dot,** onek maitatu egin nau eta bere burua emon dau nigaitik (Gal. 2,19-20),

Jokabide oneri KrIsto-ardatz jokabidea esaten jako. Era askolara agertu lei: Maitasuna, Erreifiua egitea, Kristo'ren antz-bidea, Kristo'ri jarrartzea...

Gure Kristo-Ardatz jokabidea ez doa benetako gizabidearen aurka, bestetara, gizabidea oifiarritu eta aurrerago jarraitzen dau. (Ik. X gaia).

11. Arazo osoaren ardatza Kristo'gan dago

Kristiñau-balioaren berezitasuna norki bat da: *Kñsto.* Argiago esateko, tededunaren balioak kanpotik datorkuzan aginduak edo buruz egindako amets utsa barik norki-arteko alkartze biurtzen dauan norki bat.

Guztiok ikasi dogu bizitzan norki-arteko alkartzea zer dan. Azaleko alkartzea ba'da, bizitzea bardin doa aurrera, gitxi edo ezer be ez da aldatzen, baifia alkartzea sakona eta lokarh estuak daukazana ba'da, bear-bearrez eta burubide zuzenez gauza asko aldatuko dira.

Arazo osoak KrIsto'gan dauka ardatza.

' Gauza asko dira bizitzen afdatzen diranak, balio asko agertzen edo aurkitzen dira Kristo'gaz benetako alkartzea egiten danean. Bizi-ikasi ori barik jokabiderako kristiñauen balioak, norkiagandik kanpoan geratzen diranak eta asperganiak 'izango litzakez:

- Zakeo zergabatzaillea, iapurra ta entzute txarreko gizona zan. Khsto ezagutu-gurea zomau eban eta basa-iko tandara baten gainera Igon eban, bera ikusteko, beste barik. Kristo bere etxera sartu zan, maia eta maikoa alkar-banatu eben, alkar-izketea ezan eben... bizitzea alkar banatu eben... Eta Zakeo'k alkartze onen ondoren lez, ostu ebana blurtu egiten dau, daukanetik erdiatxiroaiemotendautse: Oso-osoan aldatzen da (Lk. 19,1-10),

Legeak beteten ona zan gazte aberats arek, Kristo'k bera ona zala agertzea nai izan eban, baita obea izateko bidea berari agertzea be. Barru-Barruan ez eban Kristo billatzen, eta onek maitasunez begiratu arren, ez dau bere barrutik urteten gazteak, bera ona dala ziurtzea nai dau, besterik ez. Eta ordua eldu zanean ez ezukan adorerik aldatzeko, aurrerago joateko: Jesus'ek eskinizen dautsona, beretzat aspergarria da (Lk. 18,18-23):

Zekeo'k benetan aurkitu eban Kristo, gazte aberatsak ez: onek egin eb na, garrantzi bako oztopo bat aurkitzea baiño ez zan izan.

12. Glltzarrl diran krlstlnau-balloak

Oneik Kristo'gaz alkartzetik datozan ondoren zuzenak baiño ez dir Norki arteko alkartze orre auxe aurkitzera eroaten dau:

- Jaungoikoa Aita dogula aurkitzea ta bizi izatea. Auxe litzake ba nagusia ta lenengoa, Jesus'ek egin euskun Jaungoikoari buruzl lenengo agerpena. Aita izate orretan oinarritzen eban Jesus'i Jaungoikoagazko bere artu-emona.

- Maitasuna, Jaungoikoagaz eta gizonakaz artu-emona izatel jokabide lez. Bere burua eskintzen dauan maitasuna, laguntza e eginbearra dan eta arerioakana be eltzen dan maitasuna: "Oregait gizonak zuei egrtea nai zendukena egin zuek be eurai" (Mal. 7,12).

- Askatasuna, sinistedun guzlien izaera lez. "Askeak izateko aska ginduzan Kristo'k. Jarraitu egizue sendo eta ez zaiteze barriro zapi kuntzara, morroitzaren buztarTipera jausi" (Gal. 5, 1). Eta aske l< (bultzakaden, arauen eta legeen, sendiaren aurrean...) jokatu ebi Kristo^k.

  Giza-erltxletan ballo nagusl lez artzen danarl, beroa ke **du.** Ondasunak, sendia, izen ona, bizia bera. jesus'ek ondasun alkar-banatzen ebazan, Jaungoikoaren berbea entzuten eben sendi lez artzen ebazan, Aitaren aurrean eta gizonen aurrean zintzi izateko, bizia emon eban.

- **SizHzeari norabldea emoteko gal dan norkl-blzltzan eglnblde bai eglteko, BARRI ONA oiñarrl**. "Nire berbe errtzun ela bete egiten dauzana, aitzaren gaiftean etxea egit dauan gizonaren antzekoada" (Lk. 6,47-48).

- **Edozeln unetan norberaren eklnbldea barrlro blderatu** e bideak zabaldu gizonari ate bal be itxita geratu ez dakion. Ser Ondatzaillearen ipuiña (l_k. 15,11 -32) onetan naikoa ta lar arg'rtsua da.

* Gau garrantzitsu baten, bere nekaldiaren aurreko egunean, Jesus'ek bere Apostolual berba eder batzuk esan eutsezan, orain guk gauzai buruz daukagun ikuspegia oifiarntze egokiak.

Berba aundiak dira, biotzaren barru-barrutik urteten dabenak, bizitzan gilxitan esaten diran berbak: "Nik ez dautzuet zuei morroi izenik emoten, morroiak ez daki ugazabak zer egiten dauan; zuei adiskideak esan dautzuet, nire Aitari entzun dautsadana dana *esan* dautzuedalako. Zuek ez zaree *rit* aukeratu nozuenak, neu naz zuek aukeratu zaituedana, joan eta frutua emon dagizun eta zuen frutuak iraun dagian: Nik agintzen dautzuedana, alkar maitatzea da (Jn. 15,15-17).

Berba orreik geutzat artuta baifio ezin bizi Izango dogu gure tedea larriunean dagoan mundu onetan, Bibliaren aginduak zuzen ulertu, urrengo gaian ikusiko dogun lez, gure munduak agertzen dauzan arazoal erantzun egokia emonda.

"... Etafrutuaemondagizuen".

Zabattzeko.

1S IDAZKIA

Iaraua: Auxe geratzen da erabagita ta aginduta:
orain egiak balio dauala,
orain biziak balio dauala
etagure adore guztiagaz
guztiok egingo dogula lan benetako biziaren alde.

IIaraua: Auxe geratzen da erabagita ta aginduta:
Aste barruko egun guztiak,
eguasten nabana be bai,
igandegoiza *izateko* eskubidea daukela,

araua Auxe geratzen da erabagitata aginduta:
Une onetatik aurrera
eguzki-begarrak izango dirala leio guztietan,
eguzkl-bedarrak eskubide osoa izango dabela

gerizpetan zabaltzeko
eta leioak beti egon bear dabela
egunosoan,
itxaropena dakarren bedarretara zabalduta.

IV araua

Auxe geratzen da erabagita ta aginduta:
Gizonak ez dauala sekula geiago izango
beste gizon bat zalantzen ipifihbearrik
Palma-ondoak aizea ustez *artzen* dauan Jez,
aize indartsuak aize bigunagan ustea dauan lez,
aizeak zeruko zelai urdifiean ustea dauan lez.

V araua

Auxe geratzen da erabagita ta aginduta:
gizonak guzurraren buztarripetik aske geratzen dirala.
Ezda geiago bearko isiltasunarenbular-babesik,
eta ez berben izkillu-biderik be.
Gizona begi garbiakaz jesarriko da maian,
eta egia mai *galftean* aurkrtuko *dau*
jan-azkenak baifio lenago jateko prest.

VI araua

Auxe garatzen *da erabagota* ta aginduta:
Amargizalditan egingo dala Isaies'ek esana:
Otsoa ta bildotsa batera barrutian,
bien janariak (enagoko gozotasuna eukiko dau,

VIlaraua

Aztertu-ezineko aginduaz,
agindu eta erabag'tia geratzenda,
zuzentasuna ta maitasunaren erreinua
iraunkorra izango dala,
eta ala'itasuna ikurrin zabala izango dala,
erriaren gogo-barruan beti zabalik egoteko.

V\U araua

Auxe geratzen da erabagtta ta aginduta:
semintasunik aundiena beti izan dafa eta izango
norberen burua ez eskintzea, maite gaituana ez maitazea
eta \orearen miraña landareañ emoten dautsona
uraizatendalajakitea.

beste au ziilegi geratzen da:
Eguneroko ogiak-gizonagan izerdi ezaugarria eukietea,
baina batez be, beti euki dagiala
biotz bigunaren gozotasun beroa.

X araua — Beste au be zillegl geratzen da:
edozeifiek, bizitzako edozen ordutan
jantzi zuria erabilli dagiala.

XI araua — Aginduaren aginduz agintzen da
gizona abere maitatzaillea dala
eta orrexegaitik ederra,
goizeko izarra baiño be ederragoa.

XII araua — Auxe erabagi ta agintzen da:
ezertara ez dala ir>or beartzen,
ezer be ez dala dabekatzen.
Dana izango da zillegi,
basa-oreiñakaz jolastea be bai,
jake-ertzean begonia dala
arratsaldeetan ibiftea be bai.

XIII araua — Auxe erabagi ta egintzen da:
dirua ez dala ifloz geiago gaf izango
datozen goizetako eguzkia erosteko,
dirua anai-arteko ezpata biurtuko da
abesteko eskubidearen alde jokatzeko,
eldu dan eguneko jala ospatzeko.

Azkenento araua: "Askatasuna" berbea ez da gelagi erabilliko,
Iztegietatik kendu egingoda,
uretza guzurtiak diran agoetatik be bai.
Une onetatk aurrera, askatasuna
gauza bizia ta Jkusbidekoa izango da.
suaren eta errekearen antzekoa,
gari-aziaren antzekoa;
bere etxea beti izango da,
gizonaren biotza.

Malo'tarTk:"Gizonarenaraudia", Txile'koSantiago'n.jorrailla, 1964.

EGIN GEINKENA

Irakurrl... eta ulertu ondo 1^g idazkia. Ori egin ondoren; a) Araudi orretan agertzen *d'iranen* artean, *esan* zeintzuk diran balio kristiftauak, zeinlzuk ez. b) Eztabaidatu ikas-gelan idazkiak eskintzen dauan ametsezko mundua zein motatakoa dan, orretarako gure gizartean zeintzuk beteten diran, eta zeintzuk ez, ikustta: c) Idazki orren 14 arauak ipifii agindu bat edo bitan.

Irudiratu... eta eztabaidatu "gizona ez zan gizona" *der'rtxon* entzunikus gaia, edo "Beetindo" (biakdira Edebe'koak).

Ikasle bakortxak... aztetu dagiala sakon urrutikuskineko iragarki bat eta zeatzu dagiata zeintzukdiran agertzen diran balioak.

Egtn daglala... ikasle bakoitxak bere "balioen mailladia".

Taldean lan eglftez... egin eskolako balioen mailladia. Gero, agertu talde bakortzeko ondorenak eta eztabadidan erabagi ikas-talde guztiaren balio-maiiiadiazeindan,

Zabaldu... Haunketa bat ikas-gelako ikasieen artean eta askatu, bakoitxak ipiñi dagiala zeintzuk diran beretzat bizrtzako gauzarik baliotsuenak, iru, gero ondorenakazaldu.

Gertatu... ebanjelio baten "antzerki-antzeko" irakurketa, (Markos edo Mateo'rena egitea eskintzen dogu). Gero azaldu ikas-gelan Kristo'ren mezuak eta jokabidean zeintzuk diran betiko batioak eta balio nagusiak eta beste alde batetik zeintzuk diran gaurko gizartearenak.

Iplfil parean... itaun au eta gaiaren aieran dagozan izparringien idazpuruak eta erantzun: "Balioak jaust egin leitekez (edo txarto ulertu, edo euren maillan \arri *ez,* eta/edo *b'tzutzan* bete ez) *norkiak* estualdirik *aundietan aurkitzen* diranean?

Jarralan... aurreko ekintzatik agertu ikas-gelan eztabaidatzeko: Gure balioak jausteko arriskuan ipifti leikeezan egoera esturik izaten dogu guk"?

Batu..> bakotxak ezagutzen dauzan kasuak (etxean, ikastetxean, gizartean) zelan edo alan balio bat jausteko bide izan diranak.

Berelztu... argi-argi"balioa"ta "jokabide-zuzeneko balioa"

Berelztu... "jokabide zuzenaren balioa" ta "jokabide zuzenerako agindua".

Gal *bat...* eztabaidatzeko: '"BaJioen laniunea" aia "gizona" daukagu? Zergattik?

IpInI... gai au aurreko gaiaren parean.

IpIAI... liburu onen zati au aurrekoa zatiaren parean.

Esan labur... gaia, orri baten idatziaz.

Azaldu... gaia, gaiaren asieran dan laburpena tagun daia.

EGIN GEINKENA

Irakurrl... " 1 [8] idazkia" eta sartu gai-barruan dagoklon **lekura.**

Eztabaldatu... ikas-gelan "2n.idazkia". Baliatu *eta* sartu gai-barnjra.

Laburtu... "3n.idazkia" eta sartu gai-barrura.

Ulertu... "4n.idazkia" eta sartu gai-barrura.

EgIn... jokabide ezbardinai buruz idaz-lan bat, piztiak eta gizonak daukan inguru-barrua komuan dala.

Eratu... rnai-inguru bat seksu-arazoari buruz, jakin-gaien saillea. filosofi ta etika-saillea, izkuntza-ikaskintza ta eriejino irakaskintza kideko dirala.

Agerru Irudl-bldez... etaeztabaidatu"Ugartea"entzun-ikusgaia (C.O.E.).

Dettu... tkas-geiara alkargo-gizon bateri eta jakin zein dan bere jokabidea.

Deltu... Ikas-geiara ekonomi-zale bateri eta aztertu ondasunen banaketea-renarazoa.

Egin... idaz-zatien ioirategia (olerkiak, abestiak, itz laua) bakeari buruz.

Eg In… gai orreri buruz zine-forum.

Taldeetan banatu eta talde bakoitxak **billatu** dagiala gai-barruan **agertu diran seksu-arazo zeatzai** buruz (ezkondu-aurreko seksu-artuemonak, seksu-bardinkeria, bakarreko seksu-jokoa, sortze-bideen aurka-jokoa...). Egiten **diran lanak batu** ikas-gelan. Ezlabaidatzea egin eta arazo bakoitxari Eleizeak emoten dautson urtenbidea azaldu.

Eztabaidatu... ikas-gelan, **gaian agertu diran bizitzeari** buruzko arazoak (oifiazeak, **erailte legetua,** umegaiak iltea...). **Billatu** arazo orrei Eleizeak emoten dautsen urtenbidea.

Irakurrl... Mendiko Itzaldia eta ikasle bakoitxak idaz-lan baten, banaka, agertu dagizala or nagusi agertzen diran balioak **zeintzukdiran**.

Erantzun... itaun oneh: Zuha dana gaur baltz eteda? Zergaitik?

Egln... eskema laburbat, gai au eta aurrekoa batuta.

Laburlu... gai osoa orrialde baten.

Egln... liburu onetako zati onen laburpena

Neurtu... zati onetan ikasleak izan daben poz-neurria.

Neurtu... ikasturteari buruz ikasleak daben pozaren maillea.

pÇpÇpT

XHGAIA

BALIOAK **LARRI-UNEAN?**
(Norkiaren, sendiaren eta gizartearen batio zeatzen *lamunean* kristifiauen fedea)

Bakea, ondasunak, seksu-bizitza, bizia, batioak dira

Aurreko gaia ondo ulertu ba'dogu, orain iñoz baiño obeto ulertuko dogu gu bizi garan mundu onetan diran balioak kristinauakdiran aia ez...

Zeintzuk dira mundu onetako balioak eta zeintzuk kristiñauenak, "bizia"ren, "seksu-bizitza[M]ren, "ondasunen" "bakea"ren aurrean?

Gai oneian aztertuko doguna:

* Bizi garan munduan nagusi diran balioak.

* Baliokristinauzeatzak.

* Kristiñauakzelan jokatu, balio kristiñauen arauz.

p(tt ff(« W

Gure munduan ballo asko
okertu eglien dira onexegaltlk:

Eginkortasunalarregi
baliatzendalako
Joias-giroa larregi
baliatzen daiako

bizi-arazoak larregi
baliatzen diralako
atsegin-bidea larregi
baliatzendalako.

BALIO KRISTINAUAK
(mendiko itzaldian agertuak)
gol-mallla bat eskatzen dabe.

"^IZA-BIZITZA DA

baliorik aundiena
Jaungoikoaren urrengo.

SEKSU-BIDEAK

maitasunarenbeste
baliodai).

ONDASUNAK

guztienak
eia banatzeko dira

BAKEA

ezdagudarik-eza.
Biotzetikurtetenda.

1. Zurla dana, baltz

XVII ta XVIII gizaldien joanean morroien salerosketarako ziran batz inglandarrak eta olandarrak baimena lortu eben Ameriketako koloni Españatarretarlan egileko. Onura geiago bear izateak eta erbesleko politika-jokoak, goitik bera egin ebezan ezarpenak, izan ziran gizabideko arau zarrak eta legeak oinperatzeko indarra izan ebenak.

Zer jazo ete zan XVII eta XVIII gizaldietan, XVI gizaldian argi ikusten ebezan arazoetan atzera egiteko? Ekonomi ta politika-giroko gurariakatlik, balioak aldatu zirala eta "zuria' zana "baltz" ageriu. Gizon guztien bardintasunaren alde jokatzea, "ikusmen laburrekoa" izatea biurtu zan edo benetako bear-izanak aiztuta eukitea. Eta balioak larri-une bizian egozan lez (balioak ala personak orduan be?), ikusten ebenak rtsu lez agertu ebezan... Oraindiño gaur be ez da amaitu morroitzaren zori txar cri eta orren ondorena dan endabideko bereizketea be ez.

" Eleizearen aldetik, ga'.ir, igaroten diran balio batzuk aldezten dira eta askoren ustez oneitariko batzuk kristinauak be bai, "jokabide zarzaleak", "gurarien jokabideak" dira edo aurrerapena galeratzen dabenak: 8aiña Eleizeak lenengo rm-iillako balio lez zaintzen dauz, norkia etorkizunean norki' izateko eta norki lez aurrera egin dagian, bearrezkoak diralako.

Eta ori argi dakiala, gure aldi onetan ez data bide asko ikusten geienen aldetikolako balioakonartzeko,

Ekonomi ta politika-giroko gurari batzuk dagoz, antza dauken baino indartsuagoak, ori ikustea ta onartzea galazoteko:

- batzukgiza-bizitzearenarlokoak
- beste batzuk seksuari ta sendiari dagokiezanak
- bestebatzuklanaridagokiozanak
- beste batzukbakeagaz zer-ikusiadaukenak. (*)

(*) Gai oneik BUP'eko 1° eta 2n. gaietan aztertu doguz. Baiña egokia da emen be aztertzea orretara sartuta zagozelako (gagozelako) eta orain urte bi eukizenduezanpentsabideakorain ezdaukazuezelako.

2. Baltza zuri eta da gaur?

* Emen orain esango dogunetik ezer ezin leike ulertu, asikerako erftxian batera ez ba'gatoz: **Gure** glzarteak egrten dauzan agerpen guztiak egin **arren, Izatez** dlrua da ballotasuagoa personea balfio, almena da ballotsuagoa norkia balfto, atsegiña da bafiotsuagoa laguna balfto.

Ori orrelan izan ezik, zeian ulertu, bear dan beste ondasun izan arren, gosea ain zabal ibiitea? Guregizartea, domu-zalea, banaka-zalea, ez da gauza norkia geroago ta norkiago izateko diran balioak argi ikusteko. Eta geiago edo gitxiago guztiok gagoz "eginkortasuna*[4] goitik baliatzen dauan gizarte onek ikututa. Onurakorra, irabazbiderako dana, ori da balb dauana.

- Bizi-arazoak geiago baliatzea. Ortik osasunari, kirolai, Janarial.. emotenjakengarrantzia. Maite-minaindarorrein agerbideada.
- Jolas-arazoak eta atsegin-gaiak geiegi baliatzea, Bizitzea jolas eta atsegin lez, beste barik artzea, sarritan jokabide zuzenen baiioaren ordezko lez aurkezten dala, balio au egin-bear eta zapalkuntzen arlo lezartzendala.

" Esan dan ori dana ez da ezetzerako gauzea. Dana dago norkiaren izate ta egite-bkJean. Ezetzerakoa ez da orreri balioa emotea, balio larregi emotea, jokabideko lenengo balio lez artzea baino.

Baifia oh ez da Eleizeak egiten dauana.

3. Klrol-gogoagaz

* UrtenbkJe zeatzak billatzera sartu baifto lenago, San Mateo'k dakarskun (Mt. 5,3) Mendiko Hzaldi osoa irakurri bear da.

Egin da? Orduan Ikuspegi orregaz ikusi bear dira gai oneik. Ori maillea goregi ipintea da, bai, baifla ez ezin dan gauzea. Mailla orretara joten dogu kiroletan, baina alegin guztietan orra ez garala eltzen aiztu barik.

Jaungoikoak gutzat onena dana nai dau. Orregaitik deitzen dausku "gorago", arifiago ta urriñago joateko. Eta beti emoten dauskuz oiturazkoak diran iru aukerak baiño geiago: Eldu ezin garanerako beti bere biotz ona une txarretan. Bizizta osoko zeregifla da au: "Osoak izan zaiteze gure zeruko Aita osoadan lez".

4. GIza-bIzIak ballo dauana

* Jaungoikoaren urrengo, gorengo balioa, baliorik garrantzitsuena, gizonaren bizia da. Itun Zarretik asita, Jesus'en mezua ta irakatsiak eta egiteak ikusiia, antxiñako eleiz-gurasoak esana ta Eleizearen irakatsiak kontuan izan ezkero, ori beti izan da orrelan,

- Orregaitik uste dogu **gIzona IItea** beti dala txarra: Gure eskubideen barruan ez dagoana artzen dogulako, inoren bizia. Norberaren burua zaintzeko bestea il-bearra izaten danean be, gauza txarra da (ez, zalantza barik, bere burua zaintzen dauanaren erruz).

- **Norberaren burua IItea** be txartzat daukagu. Na'rtz gaurko gogo-iztiak eta gizarte-iztiak demoskuezan jakingam'ak kontuan doguzala, ori egiten daben asko erruduntzat ezin euki. Eta gaurko gure erri-giroan ainbeste norberaren burua ilte ikusita, gizarte oneri itaundu-bearrean gagoz zergaitik ete diran ainbeste olako egoeran aurkitzen diranak...

- Burubide-arloan gitxienez, asko aurreratu dogu **eriotza legezta-tuak** alboratzeko. Bizia Jaungoikoaren doia da, ez da gizartearena. GIzarteak eskubidea dauko berea urka jokatzen dabenak zigortzeko, gizonen aurka jokatzen dabenak zigortzeko be bai, baina ez berak emon ez dauana kentzeko.

- Jazokizun txarrak zeintzuk diran esaten diardugun ezkero, oraintxe arg'rtu-bearreko gauzea da, ez dogula ori egiten dauan norki ezagunik kondenatzen, ez epaitzen.

Otzean begiratzen diran egiteen ontasuna, gure aurrean dagoan ontasuna, ez da epaiketa bal askotariko zertzeladak eta baldintzak daukezan personai burxiz. Zertzalada ta baldintza orreik egin leikee, berez jokabide zuzenaren ikuspegitik gauza txarra izan arren, norkia bera txarra dala ez agertzea.

Bizia zaindu: iztripuak alboratu.

Blzla zalndu egln bear da

Bizia lenengo balioa dan ezkero, zaindu-bearrekoa da:

Lana ez da egin bear edozelan (ordu larregiak, pozoi-giroa, egoera arriskutsuak...}. **Lan-Iztrlpuak,** batez be aurretiaz arriskua dagoala jakiten danean, oso-osoan biziaren aurkako jokabideak dira, arin-bearreko gauzea da olako egoerak alboratzea.

Olftazeak eta **baltzeak** bide lez artzea, ezin zuritu leiken jokabidea da, olako jokabideak norkia azpiratzea daroelako.

Beste egoera batzuk, esaterako gose-eklntza, be ba-dagoz, ain garbl jokabkje txarra agertzen ez dabenak: alde batetik norbere burua iltearen antza dauke, baina beste batetik ikusi ezkero, emoitza be ba-dira, persona bako'rtxaren barru-barruko jokabideetara sartzea, Jaun-goikoak bakarrik egin leiken gauzea da.

Bizla osatu egln **bear** da

* Au esatea umekeri bat dala esan lei, baina gizonak gaurko bestean sekula ez dauan lez euki izadi-bidetara sartzerik, gaur egoera barriak agertzen dira: Gaiñera jakingaiak oaindiho azkenengo berbea esan barik dagozen ezkero, ez da beti erreza izaten erantzun argia emotea:

- **Gorputz-atalak aldatzea,** gauza ona da. Orretan diran arazoak, aldatze beragandik kanpoan dagoz. Esaterako: Nork jakin ziur eta zelan, alai orrek emoten dauzanak ez dauala ortik karterik artuko? Emotea gorpu baten atalakaz egiten danean, zkirtatzen ete da beti emoillearen eriotzea? Emote orrek aldatu ete lei artzaillearen nortasuna? Orrtzat artu ete lei gorputz-alalen azokea?

Osagilletzan **expertentzlak egltea** gauza ona ta bearrezkoa da, baina ez norkiari zor jakon Itzariasunaz egiten ez danean. Gaisoa ta lltzaiilea Izan arren be, ez da izan bear iflorkurtzat artua.

Blzla emon **egln bear da urrengorik urrengora**

* Beste arau argi bat da au be. Orregaitik alboratu bear dira jaiotzak neurtzeko artzen dan **sortze-almena** kentzeko bidea eta beste bide batzuk geienelan norberekeri aundia agertzen dabenak: beti izaten da errezago bizi barriak mundura ekartea galerazotea, biziteko era obeak eskintzea baiño orretarako ondasunen banaketea eg'rten dala.

Ez doguz emen aitatu gura, zuzenean ori billatzen ez dan kasuak, edo elburua ori ez dala, osasuna biurtzeko bideen ondoren diranak.

Biziari bldeak **erreztu bear jakoz**

* Ba-dagoz bizia sortu eta gero onen kaltez egrten diran ekintzak be: Gudak, glzarte zuzengekerlak, garbikuzl-egoerarlk **ez Izatea,** gosea...gizadiak dauzan arazorik aundienetarikoak dira.

* Beste arazo batzuk be bizi ikututen dautsoe tededunen kontzientziari. Bat, umegaiak iltea da. Eundak milla ume-gai ilten dira egunero. Ez ete da ori gure gizartearen norberekeria agertzen dauan jokabide auñdi bat? Zer egiten dogu norkl elduak osotzen daben gizartea egiteko, arduradun diran gizon eta andrak izan eta umegaiak iltea urtenbide bakarra izanezdaiten?

Antzeko itaunak egtn bear dira, "eutanasia" edo gaisoari eriotzea aurreratu eta bizia laburtzea eta "distanasia" edo gaisoari osatzeko itxaropenik ez daukanean osagai bereziak emonda bizia iuzatzeari buruz. Guztiok daukagu eriotza egoki baterako eskubtdea eta ori ez da eriotza aurreratua eta ez atzeratua, olako ekintzak ez dagoz biziarl buruz guk daukaguzan eskubideenbarruan.

Seksu-arloak bere tokia dan maltasunaren beste batio dau

* Gaur ezer ba'dago ezifletatik, sagaratasunetik, azpiratzetik eta ezjakintasunetik askatu gura danik, ori seksu-arloa da. Eta seksu arloa gauza baliotsua da. Baiña baita, irribarez artzen dana eta geien beeratzen eta erabiltendana.

* Seksu-arazoa, eskutuko arazoa da. Lenengo ta bein izakiaren indar **aundi biren menpean** dagoaiako, **ugaritzearen eta maitasunaren** menpean. **Eta,** gainera, **seksu-bideko diran gogo eta gorputzeko** erakundeari **buruz** ezjakintasun aundia egoalako. Gogo-iztiko jakituriak egin dauan aurrerapena indar aundikoa izan da seksu-arazoa ulertzeko: Ondo dakigu **arazo ori** noraiño alkartzen **dan eta baldintzapera sartzen dan** ezaugerearen eta azkuntzaren baldintzapera, **baita norkiaren beste zertzelada batzutan zelako zer-ikusia dauan be: Gogo-bizitzagaz, maitasun** miñagaz, gorputzagaz, gizarteagaz, arta-**naiz-ama** izateagaz eta abar. Arto **onetan** ara zer diñoskun eleiz-agiri batek:

"Seksu-arazoak **giza-norki osoagan** daukan **ikutua** daukalako, bear-bearreko gauzea da ikuspegl asko aurrean eukitea: osasuna zelakoa dan, etxeko **ta gizarteko giroan dauan ikutua, kanpotik artzen diran eragiñak,** norberak dauzan artuemonak, naimenaren eziketa-iana, grazia **lagun** eroaten dan gogo-biz'rtza".

Eziketa Katolikurako Batza'ren
"Giza-maitasunari buruz ezibideak" agirian. 38.

* Eritxi-bide **orreik gogoan diraia, Eleizeak auxe baiezten dau: Bizitza guzliaren antzera, seksu-bidea** be **maitasunaren ikuspegitik ikusi bear** daia. Asiera **ortik emon ezean,** personearen **ekintza onek ez** daukaia norabiderik **eta barruko griñaren ekintza uts** lez agertzen **dala,** besterik **ezer be ez.** Orregaitik asten gara arlo onetan sakontzearen billa, tededunak beti euki bear dauan ikuspegia dogula: Jaungoikoaren berbea.

Maitasun bank ete dauko seksu-arazoak norabiderik?

Gorputzaren balloa

*** Biblian betl aurkrtzen** dogu jokabide baikorra seksu-arloaren izatea **ta** esangurea artatzen diranean (Ik. XX gaia BUP'eko 1ª urtean), baiña baikorra Izateak **ez dau esan nai ariña Izatea: Zur** jokatzeko be esaten **jaku,** seksu-ariotik etonri leitekezan ondoren ezkorrak aiztu barik. **Eta** Kristo'ren berblzkun-de-garaipena **ikusrta, del egiten jaku beti "oso-osoan" gizon** izateko aiegindu **gaitezan.**

Orregaitik, Jaungoikoak gorputza egin ondoren "ondo egiña zala **ikusi** eban" (As. 2, 7). Orrek gizona norki lez agertzen dau eta gizona barik **ez** dagoala **norkihk adieratzen dausku (Biblia'k ez dau geiegi bereizten** goputzaren eta arimearen artean, personea dana da),

Izatez, Jaungoikoa kondairan agertzearen erakutsirik aundiena Nazaret'eko **Jesus da eta** au gorputzduna dogu. **Jesus bere gorputzaren** bidez agertzen jaku **eta bide orretatik datorkuz bere barriak: gorputza da** gure erospena lortzeko almena emon ebana.

* Orregartik **geure zentzunak, eta** onegaz batera fedeak, **geure** gorputza **zaintzeko** daukaguzan zioak agertzen **dauskuz: "Ez dakizue** zuen gorputzak **Kristo'ren gorputz-alalak dirala? Eta nik Kristo'ren gorputz** ataiak erabilliko **ete dodaz andra galduaren goputz-atal izateko?... Ala ez ete** dakizue **zuen gorputza Espirrtu Santuaren santutegia dala eta Espiritu ori zuengan** dagoala ta Jaungoikogandik artu dozueia eta zuek ez zareela **zeuenak?" (Kor.** 1,**6,15-19).**

San Paulo'k labur eta argi agertzen **daukuz orrelan gorputzari buruz guk** daukaguzan eginbearrak. Eginbearrak **gorputza gorputz dan aldetik** baifia baria gogo-giroko **eginberrak be.** Norberaren **gorputza naiz** bestearena **ez da** artu *bear* <u>*\an-gatllu*</u> bat *\ez,* ***gauza*** **bat Jez,** onurea atera bear jakon *zerbalt* ***)ez:*** **Ori norki osoaren aurka** jokatzea **litzake**.

***** **Eta gure** gizarte gauza-zalean gorputza zabalkunderako amu bat.lez erabiiten **da, eta antzera ikusgaietan** eta irabazbideetan be. **Arazo** oneri begiratzea **eta gero orren** rturriak ez aztertzea azal-azalez gauzak ikustea litzake. Gure inguruak aztergai **au agertu bear** dausku: Bakoitzak daukagun bizitzarako eginbideak, **gizartea** aldetzeko ondorenak be ete daukazan. Ez **jaku erreza izango bein eta barriro datorkuzan deietatik Iges egitea guri** fededunol, *nortasuna kentzen daben* gizarte-baldintzat *aztertuta jokatzen* ***ez*** **ba'dogu**. **Aztertze orren ondorena izango da "gorputza erabillia** izateko" jokabideari jaramoniktxikienlk be ez egitea.

Seksu-arazoa maltasunaren Ikuspegltlk

* Seksu-jokerea **ain bizia izanik, gizonen arlo guztietara** martasunak egiten dauan argitik alboratuta **ezin itzi lei. Seksua da Izan be**, **martasuna** agertzeko bide dan tndar *zeatza* **(Ik. BUP'eko 1° urtean XX** ***ga'ia eta*** BUP'eko 2n,urteanXIVgaia).

Eta orixe da Jaungoikoaren berbearen **ikuspegiaz be ikusten** doguna. Baifia "maitasuna" berba **au ain errez** erabitten dogun **lez, sarritan** berba orren barman norberekeriaren jokabideak eskutatzen **dira.**

* Biblia maitasunaren mezua da eta berak ezarten dauskun elburua maitasuna:

- Itun Zarrean, Asiera liburuko lenengo iru atalak daben gaia, seksua da eta gauza ona ta Jaungoikoak nai dauna dala diño; "Abastien abestia" deritxon liburuak glza-maitasunari abesten dautso; eta igarleak argi azaltzen dabe gizonen maitasunak Jaungoikoarena ezagutu-erazten dauskula.

- Itun Barrian Joan'en ebanjelioak Jesus'en mailasun zabala ta errukitsua agertzen dausku, bizi-bizi artzeko gauza lez; Paulo'ren eskutitzak seksu-martasuna ta "agape"-maitasuna ipinten dabez alkarren aurrean. Agape-maitasuna benetakoa da eta ez berba utsezkoa, laguntzen bizi dana baiño.

* Maitasuna, edonor eidutasunera ertzeko eragillerik garrantzilsuena da. Seksu-arloa (ez da beste barik sortzerako gorputz-atalen arloa) agertzeko bide bakarra ez da sortze-atalak eukitea ta erabillea. gizonaren edo andrearen izaeraosoada eta seksu-bidearen jatorria ta gidaria maitasuna da. Maitasunak lortzen dau, seksu-bizitza alkarrari egiien jakon eskintza izatea eta orrexek alboratzen dau norberekeria eta bestea norberaren onerako erabiltea:

- besteagaz artu-emon sakonetara sartuta,
- maitasuna ta maitemiña oso-osoan agerlzeko bidea zabalduta,
- bizia beste batzui emoteko ateak zabaltzen dirala.

* Ezkontzea da (ik, BUP'eko 2n. urteko XIV gaia) olako artu-emon guzliak bear dan besteko seriotasuneiz eta berbea emoteaz beteteko lauki egokia, poza ta Jaungoikoaren grazia agertzen dauzana. Or agertzen da, agiri-agirian eta fededunen alkartearen aurrean, bikote batek etdutasuna lortu dauala eta gertu dagoala alkar onartzeko eta euren alkartasuna, seme-alabak, ondasunak...diranondoneraeurakanatzeko.

Egoera larrl batzuk

Bizitzearen saille guzlietan izaten dira, alboratu bear diran ozlopo batzuk eta argitu bear diran illun-une batzuk, Maitasunak eta seksu-arloak be badaukaz olakoak. Baiña oztopo oneik, beste arlo batzutan bizitzan jazoten dan lez, artzen dan norabide osoaren kaltez ez diranean, azpiratu egin bear dira eta bideari jarraftu.

- Ikuspegi onetatik begiratuta ikusi bear da bakar-seksuketa; au "norberaren buruaren begira egotearen" larri-unea da, batez be gaztetxuen eta gazte-gazteen aldlan. Norbera zabaitzeagaz eta besteakaz artu-emonak izateagaz eltzen da bakoitxa, bakar seksuketak oslera norberagaz zarratu egiten dau. Besteakana zabaitzen ez gaituan egitea dan ezkero, jokabide oker lez agertzen da. Eta eldutasunik-ezaren ezaugarri dan lez, bere iturrietan aztertu bear da eta zeren billa doan Itaundu. (Ik. Fede Katolikuaren Batzak egindako "Gizamaitasunari buruz eziketa burubideak" agiria, 98-99).

  Jokabide oker lez agert2en dira, baita, **ezkontzattk kanpoan izaten diran seksu-artu-emonak.** Orreik ondo dagozela baiezteko jazokizunak ekarriko dira: "Maitasuna naikoa dago", "lenengo ikasi egtn bear da[H]... baifla jazokizunak eurak kontuan dirala, ori ez da gauza ziurra: benetako maitasuna ete da ori? Eta alkarrari eskintze osoa gogoan daukagun ezkero, ez gorputzeko maitasun utsa, maitasun au ondo agertu bear da, ezeleko norberekeri barik: Maitatzea ez da besie barik, atsegifia lortzea, bizi izatea, seme-alabak izatea ta dana banatzeabeba-da.

- Seksu-bardlnkeria arazo korapillotsua da, batez be ori sortzeko diran iturriak, arazoa dauken personen kanpotik datozenak diralako. Or argi agiri da, arazo ori daukenai buruzko Jokabide 2uzena itzaltasuna ta eurak ulertzen alegintzea dala, arau-bidea ez dan eta gauzai begiratu ezkero egoki-ez lez agertzen dan jokabide bat zuritu-bearrekoa ez dalako. beste gauza bat da bakoitxak egoki-ez ori zelan daroan, eta sarritan, beste gauza askotean lez, bera arazo orren errudun ez izatea jazo leiteke.

Arazoa: Ondasunakerabilteata banatzea.

6. Ondasunak ondo... erabHteko dlra.

* Gai au barriro aztertzen dogu (Ik. BUp'eko 2n, urleko XVII eta XVMI gaiak) onexegaitik: garranlzi aundiko gauzea dala uste dogulako kristiñauen Jokabide zuzena bakoitxaren egiteetara bakarrlk begiralzeko dala uste izatea. Bein baiño geiagotan esan dogu, bakoitxari ikututen daulsoen gizarle-baldintzak kontuan ez dauzan bizitza-eginbidea, amets utsezkoa litzakela.

[1] Ela gizarteak ezarten dauskun baidintzarik aundiena, ondasunak erabirtetik eta banatzetik datorkuna da: Gosearena, lanik-ezarena, txirotasunarena. eta olako egoerak aberastasunak gitxiren eskuetan bakarrik batzen dirala. Ondasunak erabiltea eta banatzea. gaurko errl-izaerearen arazorik aundienada.

Ondasunak erablltea Blbllan

* Asiera liburuak argi difio Jaungoikoak mundua gizon guztlentzat egin ebala: Adan eta Eba gure izenean dagoz. Eta arazo onen kontzientzia Biblia osoan agertzen da:

Umezurtza ta alarguna zaindu" eta eurai begiratu, olako egoeretan agertzen zan txirotasunik aundiena eta ori, agindua zan, kondalra-llburuetatlkasita.

- "Txiroak oifietako pare baten truke saitzen dabezenen aurka oiu egin", edo "abertsaren alde guzurrezko testigantzea emon", "euren ondasunak pillatzen dabittzanen aurka oiu egin", ez aiztu "gose danagaz zeure ogia banatzen dozunean eta bear dauanari urdailla beteten dautsazunean... zure illuntasuna eguerdi biurtuko dala". On Izaten zan Igarleen zeregifia erriak Jaungoikoagaz eginda eukan alkartasuna aiztuten ebanean.

- Jesus mundura etorri baifio lenago azkenengoak izan ziran aldiak txiroak askatuko dauzan eta zapaftzaillea zapuztuko dauan Mesias'en itxaropena aitatzen dauskuen beste litxiruak,

- Jesus'ek bere buruari ezarri eutsazan sinagogan, Nazaret'en, Isaias'en berba oneik: [M]Jaunaren Espiritua nire gainean dago, txiroal barri onazabaftzera, katiguai askatasuna iragartera eta itsuai ikusmena emotera bialdu nau, menperatual askatasuna emoteko eta Jaunaren grazi-urtea iragarteko" (Lk. 4,18-20).

Jesus berak ez eukan bere burua non etxundu, (Lk. 9, 58). Bere begirapena txiroentzat eta aiboratuentzat izaten zan, bere mirariak eta mezuak zalantza barik agertzen dabe bera nor dan: "Nire anai txiki bateri egiten dautsazuena neuri egiten dautsazue" (Mt. 25, 40), "gauza gaitxa benetan aberatsak zenjetako erreifiura sartzea" (Mk. 10, 23)

Lenengo aldietako kristifiau-alkartea, Jesus'en antzera bizi izango da, ondasunetarako jokabide bardiña, txiroakaz alkartze bardiña. Apostoluen Egiñak liburuan agertzen jaku, ondasunak alkartzeko arein jokabide-alegifia. (Ap. Eg. 4, 32). San Paulo'k diru-batze bat egin eban eleiza guztietan Jerusalengoari laguntzeko (Kor H, 9). San Joan'ek bere eskutitzetan zuzentasunaren eskariak maitasunagaz alkartzen dirala esan eban: "Ifiok bere anaia bear-izanean ikusi eta laguntzen ez ba'dautso, orregan ez dago Jaungoikoaren ma'riasunik (Jn. I, 3-17). Eta Santiago'k bardin: "Zuek aberatsok, negar egizue... begiratu; zuen soloetan garia ebagi eben langilleai ordaindu ez dautsezuen lansaria, oiuka dago (Sant. 5,1 -4).

Ondasunak, Elelzea ta krlstlftauak.

" Fededunen jokabidea ez da beti izan mezu ori dan bestean argia eta mezu orregaz ondo alkartzekoa. Baifia beti izan dira Eleizan jokabide zuzenak etabereziak.

* XIII Leon Aita Santuaren aldian, tededunak, domu-zalekeriaren gizarte-arazoak ikusita, egrten eben ondasun-banaketea ez zala zuzena ikusirik, bidea argitzen asi ziran eta orretan jarraitzen dabe gaur be. Gure gizaldi onetako Aita Santu guztia k olako arazoetan txiroen alde agertu dira.

* Eta guk be itxartu egin bear dogu gizarte-okerren aurrean eta ekonorni-arloko ezbardintasuna ikusita. Itxartu: Egoera bat artu berbaz eta egitez. Jesus'eri jarraitzeak eta Eleizeari entzuteak auxe eskatzen dausku:

- alkar-laguntzaren bizi-erea artu eta gure ondasunak banatu: Ori geure (edeak eskatzen dauskun gauzea da.
- ondasunak arrokeri barik eta larkeri barik erabilli, olako jokabideak txiroen iraingarri diralako.
- asiera-liburuko, atsegin-baratzeko ameisa egi biurtu daiten gogo onez ekiten daben polilika ta sindikato-arioetara eta olako ekintxetan diarduen taideetara sartu alkar-lan bizia egiteko.
- ondasunak batzeko jokabideak zalantzan ipifii, batez lana gaur danik ondasunikurrienetarikoatabaliotsuenetarikoa, banatzeko jokabidea.
- betl gertu egon norberarena besteen onerako izteko, lurreko ondasunetara sartzeko txiroai oztopoak ipinten dausezan ekonomi-ta gizarte- ereduak akJatzeko diran jokabide guztietan,

Bakearen balloa

Egoera larri bat

Bakea da gaur **geien arriskuan dagoan ondasun bat. Gizonen** biotzak **biurriak diralako, (eta sarritan gorrotoz beterik egoten diralako), ekonomi**arioko **gurariak sortzea bearrezkoa** ez da, baifia bai ulertu-eziña, gauzazalekeriak eraginda (orrek daroaz lurralde indartsunak, indar gftxiago dauken lurraldeak **euren onerako erabiltera) eta aberri-zalekeri itsuak dira,** beste askoren artean, espalidon daukaguzan **bein eta barriro** agertutako guda osoaren zemaietara garoezanak:

Edozelako bakeak ez dau ballo

* Benetako bakea **ez** da gudarik ez egitea **edo izkilluak isillik** egotea. Bakeadago

- Guztientzako bakeadanean;
- **ikusl-eziñik, ez gorrorik,** ez daukan biotzetikdatorrenean;
- indartsuenak ezarritako bakea ez danean;
- **bildurraren** estutasunak eraginda bizi ezdanean.

* Orregaitik.bakeaguztionarteanegin beardogunzereglña da:

- indartsuai izaten jaken bildurra eta ezintasunaren **barru-miña azpiratzen diranean,**
- **izkilluen** norgeiagoa gelditzea brtzen danean.

Alztu ezln gelnken begira-lekua

Israel Erria gudari sortu **zan. Eta, bere kondairan zear, ulertu eban on**dasunik aundiena bakea zala. Biblia erriko sentipen orren testigantza bat da, Jaungoikoak berak bururatu eta aurrera eroan eban sentipen orren testigantzea.

Bakearen balida **billatzea indar osoa lortu** eban igarleak iragarri eben Mesias'egan. "bakerako Errege-Seme" **(Is. 9, 6) da Jesus eta Jesus bere bizi**tza osoaren testigantzaz, guztiontzat Aitak nai dauanaren aldirrikatze bizia da.

Bakea ez da izkilluen isiltasuna beste barik.

Gaurbakea zelan egln

r Gudea balio-aurkarik aundiena izanik, edozein gizonentzat arin-bearrezko zeregifia da bakea egitea. Orretarako beste gauza oneik egin bear:

- **bakerako gertatu,** Ikastegietan eta gizarte osoan. Gudarako errazioak ez dirala errazoizkoak ikusien dogun neurrian (ela ori etxean, taldean, gizartean eta laterri-artean), gudea alboratzeko giroetan egongo gara. Baiña gertatzea ez da "gauzak ikaste", utsa, gizonen biotzak eta burua gudatik urrikunduko dauzan jokabideai indarraemoteada.

- **Gudea ta Izklllu-bldea salatu.** Orreitatik sortzen dan indar-bardin tzea egonkorra ez dalako bakerako bidea be ez da-ta. Gaiñera gazlu ikaragarriak sorlzen dauz, diru ori txirotasunaren ondorenak kentzeko ain bearrezkoa dogun aidian (eta txirotasun orretatik barriro guda-egoerak sortzen dira). Eta dana apurtzeko dagoan arriskua ikaragarria da, eta guda batek ekarriko leukezan kaletak, alboratuko leukezan okerkeriak baiflo askoz dira aundiagoak. (Ik. Gaudium et Spes 80-81).

  EkonomI-arloan alkar-lana egln, erri batzun menpean okerkeriz egotea kentzeko lagunduz, Batikano'ko II Eleiz-Batzar Nagusiak difioanez, ara zslakoa izan bear dan ekiritza au: Aurrerapenaren arloan erriak dauken ekintza eginkorra dauana. b) Erri aurreratuen alkar-lana ziurra dala. d) munduko ekonomi-artu-emonak zuzen bideratzen dauzana. e) eta ori dana auxe aiztu barik: gizona dagoala erakunde guztiak baino gorago (lk. Gaudium et Spes 86).

- Biztanle-ugaritzean alkar-lanean ekin. Etorri gitxi dauken errlaldeak aln arin biztanlez ugaritzetik txlrotasuna ta aurka-jokoan sortzen dira. Batikano'ko II batzarrak urtenbideak agertzen dauz. a) Politika-maillakoak: Gizarte-arazoa da, eta agertu egln bear da argi ta garbi, len aitatu dogun biziari buruzko }okabide zuzenen arauak zapaltzen dabezan erabagiak goitik beera artu barik. b) sendi-maillan: Guraso-izate arduratua da bidea eta bide orrek gizarte-arloko ta eziketa-bideko ta olakoetarako laguntzak eskatzen dauz... senar-emazteai agerbide sakonak emonaz eta eurak jokabide ta osasun-arloan ziurrak diran bideak aurkezten dabezela. (Ik. Gaudium et Spes50 b. 87),

Elelz-Irakalslen de(ak alntzat artu. Pedro'ren irakaslekutik bein eta barriro esaten jaku ori. Juan Paulo ll'ak ekin eta ekin egiten dau alkar-lan eta alkar-laguntzara dei egiñez: erri guztien ona billatzen lagundu bear dau. Orretarako gorrotoa, norbekeria ta okerkeria kendu beardira, orixe da Jaungoikoaren Erreiñua egiteko itxaropena zaballzendauskuna.

Nor/nortzuk gara? zerda balioko nitzat/gutzat?

Gala zabahzeko

1- IDAZKIA

Biafia, onetan pizlian antzik ez daukala, gizonak bere Inguruko gauzak apurtzeko dan ekintza atera lei aurrera (ekologi-arloko galtzeak) baita bere antzeko gizonen kalterako diranak be (alkar-bizilzaren galtzea). Orreri esaien dautsagu guk gogorkeria. Gizona da bere burua ilten dauan pizti bakarra. Gogorkeriaren barru-larria norberaren burua illea eta besteak iltea lortzeko bidea liztake. Beste aldi batzutan ori bururatzerik be ez egoan, baina gure aldi onetan, Irebebidetik ikusKa, egin leiken gauzea da eta Izatez geure eskuetan dagoana. Ondamendi au jazoten ez ba'da, Izan leiteke antzerki gogor onek ikuslerik Izango ez leukelako.

Gogorkeria eta apurtzaille dan kalle egin-naia, izan le'rteke gorpulz-osotasunaren aurka, eto/ta bestearen norki naiz jakintza nortasunaren aurka, ori egiten dauana banakako bat, naiz aberri edo erri bat dala.

Boda la Betes'ek. "Kristirtauak gogorkerizko gizadean" liburuan. Sal Terrae. Santander.

2n. IDAZKIA

Benetan bildurgarri agertzen dana, seksu-bideagaz gizarte gauza-zaleak egften dauan erabilketa da. Orixe da ekonomi-arloko onura aundiagoa lortzeko norkiak argi-argian erabilteko era bal. Sexu-gala ta maitemina, iruntzi bear dan zerbait biurtu. Naikoa da Ikusgaien mundura begiratzea eta salerosketa bideko zinea kontuan artzea (...) jolas-lekuak nora doazen ikustea, jolas-batzak, dantza-lekuak, "salmai-ameriketarrak", diskotegiak, jai-gelak... pornogralia, salerosketa ta irabazbide lez... zuzenean ez ba'da be, zabalkundeak seksu-deia erabilten dau erosleari dei egiteko, berokina naiz edariak naiz beste zerbait saldu nai dauanean.

J.J. Lopez Ibofek auxe diño: "Gure aldiko seksu-jokoa, gauza-zaleen girokoa da", (lk. seksu-bizilza liburua, 12n. orrialdean). Orregaitik beeratuta eta neurri muga-bakoak ezarrita agertzen da. Ba-dago errazioa olako zerbait esateko: Seksu -giroko uifiak inguratzen eta bere barru artzen gaituala eta ortik sortzen dan ondorena norkiaren iftorenganatzea dala. Norkia zapalduta, pozik barik, eldulasun barik eta larritasuna kentzeko bear-izanean aurkitzen dalako, seksu-ariora eskintzen dau bere burua, droga batera lez, "Gaurko gizonak dauan eta barru-barruan daroan zerbarten bear- izana ez da beslerik barru-gurariak agertzeko era bat baifk). Seksu-jokoa gurari bizi ori motettzeko' b-gai bat da" (Lopez Ibofek esandako liburuan, 11 onialdean.)

"Perpetuo Socorro" argitaldiarian. Madrid.

3n. IDAZKIA

"Ezin ukatua dala esan lei-barta, Jesus'en bidean ba-dagoala Gizon onen erabagietan dan aundienetariko bal eta kamen urteten dauanelarikoa dana Norkiagan sakontasun aundirik ez dauken arrazoietatik datorren alkartzerik edo jarraitzerik ez onartzea: Gizarteak ekarten dauan bildurrik, beartzerik eta erotzerik aintzat artzen ez dauan bidea Jesus'ek beti eskatzen eban gizonak norki lez beardauan erabagi sakona artzeko dagoan barru-lekua. Leku sakon ori sarritan gugan lotan lez egoten da. Orra sartzen da Jesus eta arako lotan egoan Neska Ederraren anizera itxartu egiten dau eta erabagi askearen sakontasunera eroan, eta andik dei egiten dautso gizonari. Arin-bearrez egifia, ezarria nai ba'da, izaten dan dei ori. Andik billatzen dau, erderazko esaldi zarrak argi esaten dauan lez, "ez azpiaratzeko, buruz bideratzeko" baino. Eta buruz bideratzeko bide onek itzez itz esan nai dauana egiten dau "batera urten irabazten (con-vencer); orrelan irabazte au biak batera lortua izaten da: Jesus'ek (ortua da besteak iortua dan neurrian, ez besteari geiago egilea dan neurrian. Bide onetatik ateraten da, errietako buruzagi edo lider diranen artean, Jesusdala, gure kondairaren luzean, erriak gitxien erabilli edo manipulau dauzana. Alekois Penagouilis'ek zorrotz esan ebana gogoratu bear dogu emen: "Guzurtiak, "erria" izena barru-jazki lez artzen dabe, baiña eurentzat erria txaloak jolen dautsezan giza-moltzoa izaten da". Esaldi orrek ez dauko baliorik, ziurki, Jesus'eri begira. Ortxe dago, Jesus'en aunditasuna eta ortxe, baita, beronen bakartasuna.

J.I. Gonzalez Faus'ek "Kristifiauak gogorkerizko gizartean" iiburuan. Sal Terrae Argilaldiaran. Santander.

4n. IDAZKIA

Garraztasun aundi bat sartzen da gure gogora, laterri asko eta munduko lur-zabal askotan ainbeste langiflek **esklntzen daben ikuspegi ain goibelaren aurrean: Eurak eta euren** etxekoak giza-bizitzaren egoera berengora sartzen dauzan **lan-saria emoten jake. Ori** zalantza barik, onexegaitik da: laterri ta **Lur-**Zabal **areitan langintzaren** aurrerabidea asieran dagoalako edo oraindifio bear dan besteko aurrerapenik lortu ez dabelako.

Baifia olako **laterri batzutan ugaritasunata naurribako** ederkeria agertzen dabez batzuk, euren **lege bereziak lortzen dabezan gitxi batzuk, eta ori** nabarmen agertzen da ainbeste ta ainbestek dauken bizi-egoera guztiz gogai-**karñaren aurrean; beste laterri batzutan gaurko gizaldia beartu egiten da** estutasunean biziteko, **laterriaren ekonomia eginkor** aurreratzeko, orretara-ko ariñeketa larregia egin eta zuzentasunak naiz gizabideak eskatzen dauan baiño goragoko neurriak artzen dirala; **beste laterri** batzutan, ostera, errentearen eunekoa ain goikoa dalako, laterrlaren izen ona sendotzeko **edo orreri** eusteko erabilten da laterriko irabazia edo **izkillugintzan eragilten** diran **diru kopuru izugarriak**.

XXIIIJoan'ek Matereta Maghsta'n.